UŞAQ, YENİYETMƏ VƏ GƏNC

Böyük Rəhbər həzrət Ayətullah Xameneinin baxışında

Tərtib edən: Əmirhüseyn Purfərd və Əhməd Qumaşçı
Tərcümə edən: Cəlil İmanzadə

Birinci fəsil: Uşaq

Uşağın xüsusiyyətləri

Pak və kamillik axtaran fitrət

Dünya uşaqları həyatın pak fitrət toxumları və ümidverici tumurcuqlarıdır.

Bütün uşaqlar pak və kamillik axtaran fitrətlə doğulurlar.[1]

Taleyin təyin olunması

Uşaqlıq dövrü başqa bir cəhətdən həssasdır. Mən qəbul edirəm ki, bizim tərəf-müqabillərimiz uşaqlar olsalar, işimiz ağır olmaz. İnsanın yetkinlik dövründəki taleyi onun uşaqlıq çağında təyin olunur.[2]

Şəxsiyyətin formalaşması

Şəxsiyyətin formalaşması, məntiq və dil istedadlarının inkişafı, emosional balans və ictimai əlaqələr qurma bacarığı baxımından uşağın həyatının ilk altı ili böyük əhəmiyyətə malikdir. Demişlər ki, orta məktəb dövrünün sonundakı gəncin nailiyyətlərinin yarıdan çoxu onun məktəbə girməzdən qabaqkı illərinə aiddir.[3]

Ən çox təsirlənən insan

Uşaq həm gələcək məhsulların yeni ağacı, həm də müsbət və mənfi olmasından asılı olmayaraq, təbii və mənəvi amillərdən ən çox təsirlənən insandır.[4]

Uşağın güclü təsirlənməsi

Uşağın güclü və həssas təsirlənməsi çox sonuclu bir təsirlənmədir. Yəni onun uşağın taleyinə təsirləri olduqca çoxdur. Odur ki, bu məsələni nəzərə almaq lazımdır.[5]

---

[1] Altı yaşdan aşağı uşaqların təhsili seminarına müraciətindən: 1987.
[2] Radionun Uşaq və yeniyetmə şöbəsinin əməkdaşları ilə görüşdə çıxışından: 1992.
[3] Altı yaşdan aşağı uşaqların təhsili seminarına müraciətindən: 1987.
[4] Ümumdünya Uşaqlar Günü münasibəti ilə müraciətindən: 1998.

Fərdi fərqlər

Təlim-tərbiyə işlərində uşaqların fərdi fərqlərinə diqqət yetirmək vacibdir. Uşaqlar genetik şərait, ailə vəziyyəti, valideynlərin peşəsi, ictimai vəziyyət, imkanlar, istedad və inkişafın digər cəhətləri baxımından fərqlənirlər.[6]

Qiymətli varlıq

Bu qiymətli varlıq valideynin əlində və nəhayət, təlatümlü cəmiyyətdə zəif və müdafiəsiz bir əmanətdir.[7]

---

[5] Radionun Uşaq və yeniyetmə şöbəsinin əməkdaşları ilə görüşdə çıxışından: 1992.
[6] Risalət qəzeti, 1994.
[7] Ümumdünya Uşaqlar Günü münasibəti ilə müraciətindən: 1988.

Təhdidlər

Fiziki təhdidlər

Uşaqların sağlamlığını təmin etmək dini vəzifə kimi

Bizim fikrimizcə, uşağın fiziki və psixoloji sağlamlığını təmin etmək bir vəzifədir. Analar öz körpələrinə süd verərkən din və şəriət vəzifəsinə əməl etdiklərini hiss etməlidirlər. Ölkədə uşaqların sağlamlığının təmin edilməsinə çalışan şəxslər və həkimlər də öz dini vəzifələrinə əməl etdiklərini duymalıdırlar.[8]

Ana südündən məhrum olmaq

Bu gün həkim və mütəxəssislər bu nəticəyə gəliblər ki, körpə üçün ən yaxşı dərman ana südüdür. Halbuki inqilabdan öncə bizi uşaqlarımızı quru südlə qidalandırmağa çağırırdılar və anaların öz övladlarına süd verməməsini mədəniyyət və sivilizasiya prinsiplərindən hesab edirdilər.[9]

Vaksinləmə

Mən bütün cəmiyyətə, xüsusən də analara tövsiyə edirəm ki, uşaqların sağlamlığına və vaksin məsələsinə əhəmiyyətli yanaşsınlar. Bir uşaq xəstələndikdə onu müalicə etdirdikləri kimi, uşaqların sağlamlığına və qabaqlayıcı tibbi tədbirlərə də xüsusi diqqət yetirməlidirlər.

Avropada və İranda geniş yayılmış bir amil var: Analar körpələrə süd vermək istəmirlər. Bu, İslam tərəfindən qəbul olunmur, bəyənilmir, elm də bununla razılaşmır.[10]

Vaksinləmə - dini bir məsələsi

Qeyd etmək zəruridir ki, vaksinləmə dini bir məsələdir. Çünki xəstəlik, ölüm və əlillik təhlükəsini uşaqdan uzaqlaşdırır. Təhlükəni uzaqlaşdırmaq da İslama görə vacibdir.[11]

---

[8] Firuzgər xəstəxanasında Uşaqların sağlamlığı üçün səfərbərlik seminarında çıxışından: 1988.

[9] Firuzgər xəstəxanasında Uşaqların sağlamlığı üçün səfərbərlik seminarında çıxışından: 1988.

[10] Tehranın cümə namazı xütbələrindən: 1994.

[11] Firuzgər xəstəxanasında Uşaqların sağlamlığı üçün səfərbərlik seminarında çıxışından: 1988.

Mühitin sağlamlığı

Ölkədə ekologiyanın təmizliyi, təhlükəsizlik, körpələrin xəstəlik əleyhinə vaksinlənməsi, sağlam qidalanması, uşaq ölümünün azalması və doğuş zamanı həyata ümidin artması üçün görülən tədbirlər prioritet təşkil edir. Keçmiş işlərin məsuliyyətlə dəyərləndirilməsi çatışmazlıq və nöqsanların aradan qaldırılmasında sürətin artmasına səbəb ola bilər.[12]

Aclıq

...Lakin ehtiyatlı olmalısınız ki, gənc əldən çıxmasın. Yeniyetmələr, uşaqlar, yetimlər! Məbada onların aclıq çəkməsinə göz yumasınız![13]

Övladlara qulluğun əhəmiyyəti

Ana südü ilə qidalandırmaq, uşağın həyatına, sağlamlığına və tərbiyəsinə önəm vermək bizim həmişə təkid göstərdiyimiz əsas məsələdir. Bunun ən böyük və ən müqəddəs bir iş olduğunu düşünürük. Düşünürük ki, bu bir ailədə ən böyük və ən müqəddəs bir işdir. Odur ki, təhsilli xanımlar ölkə qadınlarına övlada qulluq etməyin əhəmiyyətini əməli surətdə öyrətməlidirlər.[14]

Mədəni təhdidlər

Uşaqların emosional və psixoloji sağlamlığı üçün ümumi səfərbərlik

Bu gün uşaqların fiziki sağlamlığını təmin etmək üçün böyük və müntəzəm bir səfərbərliyə başlayırıq. Bu, çox mühüm məsələdir. Lakin onların emosional və psixoloji sağlamlığı üçün də səfərbərlik etməliyik. Bu iş ilk növbədə ata-anaların öhdəsinə düşür.[15]

Atasızlıq

Atasızlıq şəxsi, emosional və adi bir məsələ deyil. Atasını itirmiş uşaq ən vacib ehtiyaclarından birini əldən vermişdir. Müsəlmanlar cəmiyyətdə

---

[12] Ümumdünya Uşaqlar Günü münasibəti ilə müraciətindən: 1988.

[13] Tehranın cümə namazı xütbələrindən: 1994.

[14] Firuzgər xəstəxanasında Uşaqların sağlamlığı üçün səfərbərlik seminarında çıxışından: 1988.

[15] Firuzgər xəstəxanasında Uşaqların sağlamlığı üçün səfərbərlik seminarında çıxışından: 1988.

yetimlərin məişət vəziyyətinə fikir verməlidirlər ki, ac qalmasınlar və hörmətsizlik görməsinlər.[16]

İmansızlıq - ən böyük bəla

Uşaq və yeniyetmələri dərin imanla yetişdirmək lazımdır. İmansızlıq gənc nəsil üçün ən böyük bəladır.[17]

Narkomaniya və əxlaq fəsadı

Uşaqların ictimai təhlükəsizliyi haqda ağız dolusu danışılan cəmiyyətlərdə baş verən faciələr arasında hər gün yeni fərdi və ictimai fəsadların şahidi oluruq.

Narkomaniya və əxlaq fəsadının, hətta cinsi fəsadın bəşər bağının pak qönçələrinə keçib vaxtsız xəzan yaratması, dırnaqarası sivil ölkələr vasitəsilə yoxsul xalqların məsum körpələrinin alınıb-satılması və hətta təsəvvürü bizim xalqımız üçün dəhşətli olan daha vəhşi əməllər, misal üçün, günahsız körpələrin bədən üzvlərinin satılması böyük faciələrdir.[18]

---

[16] Tehranın cümə namazı xütbələrindən: 1994.
[17] Ölkənin müşavirə qurumlarının və tərbiyəvi müavinlərinin keçirdiyi seminarın iştirakçıları ilə görüşdə çıxışından: 1985.
[18] Altı yaşdan aşağı uşaqların təhsili seminarına müraciətindən: 1987.

Uşağın təlim və tərbiyəsi

Ləyaqəli, yaxud fəsadlı insan tərbiyəsi

Nəzərə almalıyıq ki, bütün uşaqlar pak və kamilliyə can atan fitrət əsasında doğulurlar. Onları uğurlu və ləyaqətli, yaxud ümidsiz və fəsadlı insanlara çevirən ailə və cəmiyyətin verdiyi tərbiyədir. Bu baxımdan, dünyada bütün öhdəlikli təlim-tərbiyə işçiləri bacarıqlı, normal və qüsursuz nəsillər tərbiyə edərək ləyaqətli insan kapitalına malik aydın gələcəyi təmin edə bilərlər.[19]

Ailənin və cəmiyyətin uyğun və təsirli rolu

Ailə və cəmiyyət bir-birinə uyğun təsirli tərbiyə qurumları kimi məktəbdən öncə uşağın ictimailəşməsi sahəsində - faydalı və qurucu adət-ənənələri qəbul etməsində və yaxşı əxlaqın formalaşmasında öz rollarını ifa etməlidirlər. Bu mühüm vəzifələri təkcə tərbiyəçi və müəllimlərə tapşırmasınlar.[20]

Uşaqların tərbiyəsi və ən dəyərli kapital

Uşaq məsələsi mühüm məsələdir. Uşağın tərbiyəsi, təhsili və əxlaqı gələcəyin ən dəyərli kapitalını təmin edən amillərdir və uşaqların sağlamlığı bu kapitalın xalqın gələcəyi üçün yaşamasına bais olur.[21]

Uşağın sağlamlığını və paklığını qorumaq

Mənim fikrimcə, biz uşağı fitrətən istedadlı və pak bilməli, bütün səyimizi onun sağlamlığının və paklığının qorunmasına yönəltməliyik.[22]

Uşaq üçün ata və ananın varlığı

Əvvəlcə övladda valideynlərin varlığı hissini yaratmaq lazımdır. Bu hissə malik bir uşağın inkişafı və tərbiyəsi ondan məhrum olan uşaqdan tam fərqli olacaq. İlham mənbəyi kimi ata və ananın varlığını hiss etmək uşaq üçün mühüm məsələdir.[23]

---

[19] Altı yaşdan aşağı uşaqların təhsili seminarına müraciətindən: 1987.
[20] Altı yaşdan aşağı uşaqların təhsili seminarına müraciətindən: 1987.
[21] Uşaqların sağlamlıq həftəsi seminarında çıxışından: 1984.
[22] «Gələcəyi quranlar» jurnalına müsahibədən: 1986.
[23] Valideyn və Tərbiyəçilər Birliyinin Ali Şurasının üzvləri ilə görüşdə çıxışından: 1983.

Sağlam təlim-tərbiyənin təsiri

Şübhəsiz, faydalı və sağlam təlim-tərbiyə münasib inkişaf şəraitində uşağın fitrət lövhəsinə gözəl naxış çəkib onun təkamül şəraitini hazırlaya və bu yolla xalqları aydın gələcəklə təmin edə bilər.[24]

Uşaqların əxlaqi tərbiyəsinin əhəmiyyəti

Uşaq və yeniyetmələrin əxlaqi tərbiyəsi bütün ölkə və cəmiyyətlər üçün həqiqətən, əhəmiyyətlidir, bizim üçün isə daha böyük əhəmiyyətə malikdir. Çünki İslam cəmiyyəti, yəni İslam təfəkkürü və hökmləri əsasında qurulan cəmiyyət öhdəsinə digər cəmiyyətlərdən daha böyük missiya götürmüşdür.[25]

Uşağın kamillik axtaran xislətini formalaşdırmaq

Uşaqların tərbiyəsinin zəruriliyinə, onların ailə və cəmiyyətdə mental, emosional və ictimai inkişafı üçün münasib maddi, psixoloji və mədəni şərait yaratmağın vacibliyinə heç kəs şübhə etmir. Mübahisəli və çox diqqətə ehtiyacı olan məsələ bu danılmaz prinsiplərin icra növü, uşağın kamilliyə can atan təbiətini formalaşdırmaq, aktivliyini, möhkəmliyini, psixoloji və mənəvi sağlamlığını təmin etmək üçün inkişaf maneələrini ortadan götürməyin yollarıdır. Bu hər bir cəmiyyətdə nəinki təlim-tərbiyə üzrə məsul şəxslərin və ekspertlərin, hətta hər bir dövlətin yüksək məmurlarının da ən mühüm vəzifələrindəndir.[26]

---

[24] Altı yaşdan aşağı uşaqların təhsili seminarına müraciətindən: 1987.
[25] Vilayətlərin maarif müdirlərinin tərbiyəvi işlər üzrə müavinləri ilə görüşdə çıxışından: 1995.
[26] Altı yaşdan aşağı uşaqların təhsili seminarına müraciətindən: 1987.

İman və mənəviyyatın inkişafı

İman toxumu

Çalışın uşaqları imanlı edin; Allaha, mütləq həqiqətə, İslama imanlı. Uşaq imanlı tərbiyə olunsa, siz onun qəlbində iman toxumu əkə bilsəniz, gələcəkdə böyük bir şəxsiyyətə çevrilə bilər və hər bir işə uyğun olar.[27]

Mömin yetişdirmək

Uşaq və yeniyetmələri güclü imanla böyütmək lazımdır.[28]

Uşaq tərbiyəsində mənəviyyata xüsusi diqqət

Materialist dünya mənəviyyatın azlığından əziyyət çəkir. Tərbiyəvi işlərdə mənəvi amilə xüsusi diqqət yetirilməlidir. Uşaqların tərbiyəsində və dəyərlərin aşılanmasında bu, ən mühüm vəzifədir.[29]

Mənəvi məsələləri öyrətmək

İnanmalıyıq ki, bizim uşaqlarımız bir çox mənəvi məsələləri dərk edirlər və bu yaşda münasib üsulların köməyilə onlara öyrətmək nəinki mümkün və məntiqli, hətta vacib və əsaslıdır.[30]

Uşağa uyğun mənəvi tərbiyə

Əgər uşağa bədəninə uyğun maddi qida verilirsə, deməli, ruhuna uyğun mənəviyyat da verilə bilər.

Bu gün sübut olunub və tərbiyə alimləri göstərmişlər ki, uşağı bir neçə aylığından tərbiyə predmeti bilmək lazımdır. Çünki onun qavrayış imkanı var və hər şeydən təsirlənir.[31]

Uşaqların təhlükəsizlik amili

Düzdür, düzgün təlim-tərbiyə üçün maddi imkanlar, ictimai və təhsil şəraiti, yaxud Beynəlxalq Uşaq Hüquqları Konvensiyasının ifadəsi ilə desək,

---

[27] Uşaq və Yeniyetmələrin Əqli İnkişaf Mərkəzinin məsul şəxsləri, sənət adamları və yazıçıları ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[28] Vilayətlərin tərbiyəvi müavinləri və müşavirə qurumları ilə görüşdə çıxışından: 1985.
[29] Altı yaşdan aşağı uşaqların təhsili seminarına müraciətindən: 1987.
[30] Altı yaşdan aşağı uşaqların təhsili seminarına müraciətindən: 1987.
[31] «İdman» jurnalına müsahibədən: 1987.

ictimai təhlükəsizlik lazımdır. Lakin unutmaq olmaz ki, bu təhlükəsizlik yalnız bəyanat və şüarla əldə edilmir. İlahi etiqada və məktəbə arxalanan inanc insanların, o cümlədən körpələrin daxili və xarici təhlükəsizliyini təmin edib şəxsiyyətlərinin sabitliyinə səbəb ola bilər. Əks təqdirdə, uşaqların ictimai təhlükəsizliyindən ağız dolusu danışılan cəmiyyətlərdə baş verən faciələr arasında hər gün yeni fərdi və ictimai fəsadların şahidi olacağıq.[32]

[32] Altı yaşdan aşağı uşaqların təhsili seminarına müraciətindən: 1987.

Quran əzbərləmək

Uşaqlıqdan Quran əzbərləmək

Mənim fikrim budur ki, Quran əzbərləməyə uşaqlıqdan başlanmalıdır.[33]

Düşüncə təməllərinin möhkəmlənməsi ilə eyni zamanda Quran əzbərləmək

Gərək Quran öyrətməklə və əzbərlətməklə eyni zamanda Şəhid Mütəhhərinin və digər böyüklərin əsərləri vasitəsi ilə düşüncə və məntiq təməlləri də möhkəmləndirilsin, uşaq və yeniyetmələr gələcəkdə İslama, Qurana və Əhli-beytə xidmət göstərə bilsinlər.[34]

İslam cəmiyyətinin inkişaf yolu

Lazım və faydalı olan, bizi Quranı anlamağa yaxınlaşdıran məsələləri uşaqlara öyrədin ki, daş üzərindəki naxış kimi ömrünün sonuna qədər yadında qalsın və faydalı işlərə bais olsun. Bizim İslam cəmiyyətimiz bu yolla inkişaf edəcək, möhkəmlənəcək, bu yolla öz müstəqqilliyini təmin edəcək və öz hidayət yolunu İslamda tapıb dünya müsəlmanlarının diqqətini cəlb edəcək.[35]

Allaha yaxınlaşma vasitəsi

Demək istədiyim son məsələ budur ki, ən yaxşı Quran qiraəti həm də əzbərləməklə birgə olandır. Odur ki, yeniyetmələr, uşaqlar, həmçinin onların valideynləri və tərbiyəçiləri Quranı istedadlı və hazırlıqlı beyinlərə yeritməyə çalışsınlar. düşünürəm ki, kimsə Quranı əzbərləsə və Quranla ünsiyyətdə olsa, İslam təlimlərini qat-qat yaxşı anlayar.

İnsan Quranla işləyəndə Quran əzbərləməyin və Quranı mükəmməl bilməyin rolunun nə qədər böyük olduğunu duyur. Mən yuxarı yaşlarımda və Quran əzbərləməyin daha asan olmadığı dövrdə uşaqlıqda Quranı əzbərləmədiyimə görə çox heyfsilənmişəm. Çox yaxşı olar ki, dini məktəblər qəbul etdikləri tələbələrə müəyyən müddət Quran əzbərlətdirsinlər. Yaxud Quran əzbərləməyi dərs proqramlarına salsınlar və bir dini öyrənci 4-5 ildən sonra mütləq Quranı əzbərləmiş olsun. Həmçinin çox yaxşı olar ki, Quran

[33] Misirli qiraətçilərlə görüşdə çıxışından: 1992.
[34] Quran hafizi və qiraətçi yeniyetmələrlə görüşdə çıxışından: 2001.
[35] Beynəlxalq Quran müsabiqələrinin iştirakçıları ilə görüşdə çıxışından: 1995.

əzbərləmək üçün yaxşı dövr olan ibtidai məktəblər və 6-8-ci siniflər üçün uyğun proqramlar tərtib olunsun. Quranın bir hissəsini, yaxud hamısını əzbərləyənlər bunun qədrini bilsinlər. Bu, çox böyük nemətdir. Heç bir nemət bunun yerini tutmur. Quran əzbərləmə neməti Allaha yaxınlıq və Allahın sözünü dərk etmək üçün bir vasitədir. Odur ki, Quranı yaddan çıxarmasınlar.[36]

---

[36] Quran radiosunun açılışı münasibəti ilə müraciətindən: 1984.

Uşaq tərbiyəsində məsul şəxslərin vəzifəsi

Uşaqları qorumaqda ümumi vəzifə

Uşaq hər bir cəmiyyət üçün dəyərli ehtiyatdır. Cəmiyyətin bu ehtiyata əhəmiyyətsiz yanaşması ağıllı iş deyil. Odur ki, bir ailədə ata və anadan uşaqlarla daha artıq maraqlanmaq gözlənildiyi kimi, cəmiyyət səviyyəsində də məsul şəxslər, müdir və məmurlar bu dəyərli xəzinəni qorumalı, sağlam saxlamalıdırlar.[37]

Ailənin təlimatlandırılması

Uşaqlıq, yeniyetməlik və gənclik dövründə tərbiyənin təsiri daha dərin və uzunömürlü olur. İslam uşaqlıq və yeniyetməlik dövrü üçün bir neçə tərbiyə amili müəyyən etmişdir. Onların biri valideynlərin təlimləri və ailə mühitinin təsirləridir. Bu, geniş bir mövzudur.

Tərbiyə dövrünün əvvəlində uşağın şəxsiyyətinin möhkəmlənməsi üçün ata-anaya, ailəyə tapşırıqlar verilmiş, şərait nəzərdə tutulmuşdur. Onları təmin etməsək, uşağın tərbiyəsinin bir vacib şərti axsayar.[38]

İslam etiqadı və əməli

Mənim fikrimcə, bu gün bizim orta məktəblərimizdə hər şeydən vacib məsələ şagirdlərdə İslam etiqadını və İslam əməlini dirçəltməkdir. Əgər İslam əməlinə və etiqadına qarşı laqeyd bir ailədən, yaxud İslam fikirlərinə və əməlinə inamı və diqqəti az olmayan, lakin valideynləri savadsız, düşüncə və psixoloji cəhətdən qüsurlu olduğuna görə uşaqda müsbət təsir buraxa bilməyən bir ailədən bir uşaq məktəbə getsə, həmin çatışmazlıqlar orada düzəlməli, bu uşaq həm elm, həm əməl, həm etiqad baxımından dindar insana çevrilməlidir. Əlbəttə, hamımız bilirik ki, bir İslam adamı təkcə İslam etiqadına malik olan və əməllərini yerinə yetirən deyil, İslam əxlaqı da əsas şərtdir. Əgər düzgün İslam etiqadlarına sahib olsa, namaz, oruc və bu kimi əməlləri yerinə yetirsə, lakin paxıl, xəsis, qorxaq, bədxah, passiv və iradəsiz olsa, əsl müsəlman deyil. Müsəlman hər üç cəhətdə - həm tərbiyədə, həm elmdə, həm əməldə işləməlidir. Əlbəttə, bir baxımdan bunların hər üçü əməldir. Etiqad da bir növ əməldir, qəlb əməlidir. Hər halda, məqsəd aydındır. Məktəblərdə uşaqlarımızı

---

[37] Uşaqların sağlamlığı üçün səfərbərlik seminarında çıxışından: 1988.
[38] «Gələcəyi quranlar» jurnalına müsahibədən: 1986.

dini baxımdan – həm etiqadda, həm tərbiyə və əxlaqda, həm də əməli bəndəlikdə əsl müsəlman kimi yetişdirməyə çalışmalıyıq.[39]

İslamçı yetişdirmək

Hər yerdə özümüzü hazırlamalıyıq. Bunun ən mühüm tədbirlərindən biri budur ki, biz ölkənin gənc, yeniyetmə və uşaqlarını islamçı yetişdirək.[40]

Uşaqları müsəlman yetişdirmək

Məncə, dərs vəsaiti hazırlamaqda, müəllim yetişdirməkdə, təlim-tərbiyə qurumlarının müxtəlif sahələrinə və məktəblər daxilində digər işlərə nəzarətdə başlıca proqram İslam təfəkkürünün aşılanması olmalıdır. Görək məktəblərdə əsl müsəlman yetişdirmək işi baş tutur, yoxsa yox.[41]

Təhsil mühitinin sağlamlığı

Əgər biz uşağın əxlaqi və tərbiyəvi cəhətdən pis təlimlərə bulaşmaması üçün məktəblərdə sağlam mühiti qoruya bilsək, inqilab ab-havasının özü onu inkişaf etdirər.[42]

Ailə tərbiyəsində boşluq

Siz ailə tərbiyəsindəki boşluğu aradan qaldırın. Uşağa psixoloji və şəxsiyyət baxımından çox təqsirli olan geriqalmış ailələr, şəxsiyyətsiz uşaqlar yetişdirən şəxsiyyətsiz ata-analar var. Siz bu boşluqları doldurmalısınız. Uşaqda dözüm və səbir, müxtəlif hadisələrlə üzləşmə bacarığı və güclü dindarlıq yaradın.[43]

Qanunda uşaq məsələlərinə diqqət

Qanunverici orqanlar, ictimai və mədəni qaydaları tərtib edənlər müxtəlif yaşlarda olan uşaqların özəl emosional, psixoloji və təhsil məsələlərini nəzərə almalıdırlar ki, istedadların çiçəklənməsi üçün yolları açmaqla yanaşı, bu

---

[39] Təlim və Tərbiyə Nazirinin müavinləri, müşavirləri və şöbə müdirləri ilə görüşdə çıxışından: 1992.

[40] Təlim və Tərbiyə Nazirinin müavinləri, müşavirləri və şöbə müdirləri ilə görüşdə çıxışından: 1992.

[41] «Gələcəyi quranlar» jurnalına müsahibədən: 1986.

[42] «Gələcəyi quranlar» jurnalına müsahibədən: 1986.

[43] Radionun Uşaq və yeniyetmə şöbəsinin əməkdaşları ilə görüşdə çıxışından: 1992.

geniş və pak sahəni ələ keçirmək istəyən mənfəətpərəstlərə imkan yaranmasın.[44]

Kitab və nəşriyyələrin və uşaqlara məxsus proqramların dəyərləndirilməsi

Uşaqlara məxsus kitab və nəşriyyələr, eləcə də kütləvi informasiya vasitələrində uşaq proqramları böyük əhəmiyyətə malikdir. Bu sahədə tərbiyəvi işlər üzrə mütəxəssislər elmi diqqətlə və lazımi hövsələ ilə onların hamısını araşdırmaları, mənfi və müsbət cəhətlərini dəyərləndirməli, yanlış məqamları tapıb düzəltməlidirlər.[45]

Uşaq tərbiyəsinə dair proqramlara yenidən universal baxış

Uşaqların tərbiyə və sağlamlıq işinə məsuliyyətli şəxslər bu bir neçə il boyunca ölkədə görülmüş işlərə hərtərəfli baxış keçirməli, inqilabdan sonra uşaqların tərbiyəsində və inkişafında İslam məqsədləri istiqamətində nə qədər irəlilədiyimizi bəlli etməlidirlər.

Qlobal hegemonizm bizim yeni nəslimizi, əsasən də yeniyetmələri cəlb etmək üçün uzunmüddətli planlar cızır və xüsusi layihələr hazırlayır. İslam Respublikasında aidiyyətli qurumlar onların planlarına qarşı hansı işlər gördüklərini və hansı nəticələr əldə etdiklərini müəyyən etməlidirlər.[46]

Ailə ocağına diqqət

Uşağın inkişafında ailənin sağlam təməllərinin önəmli olmasından irəli gələrək, ailənin daha da möhkəmlənməsi və uşaqların başsız qalmasına səbəb olan talağın qarşısını almaq üçün ictimai və hüquqi sahələrdə hər növ anlaşmalar təmin edilməlidir. Xüsusən tərbiyəvi məsələlərlə məşğul olanlar uşağın tərbiyə üsulu, onun əhəmiyyəti və birinciliyi barədə ailələri daim təlimatlandırmalıdırlar.[47]

Radio və televiziyanın uşağa təsiri

---

[44] Altı yaşdan aşağı uşaqların təhsili seminarına müraciətindən: 1987.
[45] Altı yaşdan aşağı uşaqların təhsili seminarına müraciətindən: 1987.
[46] Ümumdünya Uşaqlar Günü münasibəti ilə müraciətindən: 1988.
[47] Ümumdünya Uşaqlar Günü münasibəti ilə müraciətindən: 1988.

Radio və televiziya, KİV və digər qurumlar uşağın zərif hissi, beyni və qəlbi ilə nə iş gördüklərini bilməlidirlər. Televiziyanın uşağa təsiri bu gün-sabah görünmür, rəğbət və nifrətlərdə, duyğularda, allahçılıqda, Allahı istəməkdə və ya istəməməkdə görünəcək.[48]

Uşaq tərbiyəsində müəllimin rolu

Siyasi və mədəni inkişafın əsasını müəllim qoyur. Siz öz məktəblərinizdə uşağı 7 yaşında təhvil alır, 18-19 yaşında universitetə təhvil verirsiniz. Onun ömrünün ən əhəmiyyətli dövrü siz müəllimlərlə keçir. Dövlət və cəmiyyət bu məsələnin əhəmiyyətini nəzərə almalıdır. Uşağa yaxşı əxlaq, yaxşı bilgilər, düşünmək və fikir müstəqilliyi öyrədən, batil qarşısında və haqq yolunda mübarizə ruhu aşılayan şəxs müəllimdir.[49]

Tərbiyəvi işlərlə məşğul olmaq

Bu dəyərli və nəfis varlığın valideynlərin və nəhayət, təlatümlü cəmiyyətin əlində zəif və müdafiəsiz əmanət olduğuna görə, xüsusən həyatın ilk illərində uşaqların tərbiyəsi, psixoloji və fiziki sağlamlıqları ilə məşğul olmaq İslam Respublikası quruluşunda humanitar məsələlərin başında durmalıdır.[50]

Proqramların tənqidi

KİV-də uşaqlara məxsus proqramların, uşaq nəşriyyə və kitablarının böyük əhəmiyyətini nəzərə alaraq, onların tənqidinə çox diqqət ayrılmalıdır. Bununla səmərəli inqilabi proqram və əsərlərə həvəsləndirilməli, onların istehsalı artırılmalıdır.[51]

Dəyərləndirmə

Təkcə şüarçılıqla və danışmaqla uşaqların problemləri həll olunmur. Bundan ötrü çalışmaq lazımdır. Bu sahədə icraçıların iradəsi, səmimiyyəti və qayğıkeşliyi əsasında ümumi plan hazırlanmalı və dəyərləndirildikdən sonra gələcək işlərin gücləndirilməsi üçün ondan istifadə edilməlidir.[52]

---

[48] Təlim və Tərbiyə Naziri və nazirliyin məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 1983.
[49] Müəllim və fəhlələrlə görüşdə çıxışından: 1999.
[50] Ümumdünya Uşaqlar Günü münasibəti ilə müraciətindən: 1998.
[51] Ümumdünya Uşaqlar Günü münasibəti ilə müraciətindən: 1998.
[52] Ümumdünya Uşaqlar Günü münasibəti ilə müraciətindən: 1998.

Din böyüklərinin davranışı

Tövsiyə edirəm ki, bu barədə yeni elmi və səmərəli tədqiqat və araşdırmadan əlavə, zəngin İslam və Quran mədəniyyətinə və bu mədəniyyətin dahi nümayəndələrinin davranışlarına daha artıq diqqət yetirilsin. Görün İslamın əziz Peyğəmbəri və onun davamçıları necə ən kiçik tərbiyə cəhətlərini nəzərdən qaçırmamış və ən böyük ictimai vəzifələrlə yanaşı, uşaqlarla səmimi söhbətləri yaddan çıxarmamışlar.[53]

Nağılın təsiri

Nağıl və hekayə çox yaxşı sənət növüdür. Yaxşı nağıllar uşağın şəxsiyyətini formalaşdırır. Çalışın nağılda, sənət əsərlərində uşaqda yaratdığınız ilk şey iman olsun. Heç bir şey imanı əvəzləmir.[54]

Ölkə məsələlərinə dair məlumat vermək

Ölkənin cari məsələləri haqda uşaq və yeniyetmələrə lazımi məlumatlar verilməlidir ki, zehinləri boşluqda qalmasın.[55]

---

[53] Altı yaşdan aşağı uşaqların təhsili seminarına müraciətindən: 1987.
[54] Uşaq və Yeniyetmələrin Əqli İnkişaf Mərkəzinin məsul şəxsləri, sənət adamları və yazıçıları ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[55] Quran hafizi və qiraətçi yeniyetmələrlə görüşdə çıxışından: 2001.

İkinci fəsil: Yeniyetmə

Yeniyetməlik xüsusiyyətləri

Yeniyetməlik - gələcəyin əsası

Yeniyetməlik hər bir fərdin gələcəyinin formalaşmasında həssas və həlledici rola malik bir dövrdür. Bu mərhələdə mənəvi, elmi və düşüncə inkişafı ilə, işgüzarlıq və fiziki fəaliyyətlə məşğul olan şəxslər özlərinin parlaq gələcəklərini təmin etmiş olurlar. Buna əsasən, cəmiyyətin bu təbəqəsinin, xüsusən də hərtərəfli maddi və mənəvi bir amil olan Bəsicin təlim-tərbiyə işi ilə məşğul olmaq çox əhəmiyyətə malikdir.[56]

İslamda yeniyetmənin əhəmiyyəti

Nurlu İslam şəriətində gənc və yeniyetməyə hətta dünyanın müasir hüquq normalarından da artıq əhəmiyyət və dəyər verilmişdir.[57]

Böyüklərin yeniyetməliyi

Tarixin böyük şəxsiyyətləri çox zaman gənclik və hətta yeniyetməlik dövründən bəzi xüsusiyyətlərə malik olmuş, yaxud bu xüsusiyyətləri özlərində yaratmışlar.[58]

Ən xoşbəxt şəxslər

Siz yeniyetmələr təmiz zehnə malik olduğunuzdan cəmiyyətin ən xoşbəxt fərdlərisiniz. Siz fəsad dolu mühitdə təhsil almırsınız, Allaha imanlı bir dövlətdə İslam əxlaqı, bərabərlik, sülh və səmimiyyət içərisində yaşayırsınız.[59]

Yetkinlik yaşı

Ümumi təsəvvürün əksinə olaraq, həddi-büluğ yaşı nikah yaşı yox, fərdi yetkinlik, hüquqi şəxsiyyət və ictimai məsuliyyətlər yaşıdır. Formalaşmanın ən

---

[56] Şəhid Fəhmidənin ildönümü ilə bağlı xüsusi komissiyanın üzvləri ilə görüşdə çıxışından: 1996.

[57] İslam İnqilabında Gənc və Yeniyetmə Məsələlərini Araşdırma Mərkəzinə müraciətindən: 1987.

[58] Tehran vilayətinin nümunəvi yeniyetmələri ilə görüşdə çıxışından: 1998.

[59] Şəhid Bahünər məktəblərinin əlaçı şagirdləri ilə görüşdə çıxışından: 1982.

əsas dövrü olan bu yaşda gənc və yeniyetmə həm müstəqil şəkildə, həm də gələcəyə hazırlıq mərhələlərindən biri kimi xüsusi hökm və vəziyyətlərə malikdir. Bunlar sosioloji və psixoloji baxımdan diqqətlə araşdırılmalıdır.[60]

[60] İslam İnqilabında Gənc və Yeniyetmə Məsələlərini Araşdırma Mərkəzinə müraciətindən: 1987.

Quruluşda yeniyetmələrin rolu

Quruluşun gələcəyi üçün yeniyetmələrin rolu

Ölkəmizin indiki şagird nəsli keçmiş və gələcək tarix boyu ən həssas yeniyetmə nəsildir. Çünki həssas bir dönəmdə üzərinə məsuliyyət götürəcəkdir.

İnqilabdan öncə bizim yeniyetmə nəslimizin vəzifələri bu qədər həssas deyildi. İndiki yeniyetmələrimiz isə elə bir zamanda ölkənin idarəsinə məsuliyyət daşıyacaq ki, inqilab öz başlanğıcından uzaqlaşmış, inqilab etmiş nəslin sayı azalmış olacaq. Belə bir çətin dövrdə heç şübhəsiz, daxili və xarici qüvvələr tərəfindən törədilən təxribatlar bugünkündən daha artıq və güclü olacaq. Odur ki, şagirdlər üçün çox çalışmaq lazımdır.[61]

Yeniyetmələr və inqilab

İslam inqilabının qələbəsində bizim gənc və yeniyetmələrimizin həlledici rolu olmuşdur. Məktəb uşaqları bizim xalqımızın izdihamı arasında, bir neçə milyonluq yürüşlərdə və inqilabın qanlı hadisələrində öz fəal iştiraklarını sübuta yetirmişlər.

Bizim yeni nəslimiz istər inqilab dövründə, istər ondan sonrakı çətin hadisələrdə öz missiyasını yerinə yetirdi. İnqilab düşmənlərinin və münafiqlərin bütün ölkədə iğtişaş və fitnə törətdiyi zaman, eləcə də böyük qlobal güclərin himayəsi ilə işğalçı düşmənin müharibəsi dövründə gənclərin inqilab amallarını müdafiədə rolu yenə də dəyərli və mühüm rol idi. Gələcək sizə məxsusdur. Gərək bu müqəddəs inqilabın beynəlxalq düşmənləri ilə mübarizə üçün özünüzü düşüncə, ruh, iman və fiziki baxımdan hazırlayasınız, özünüzü, xalqınızı, ölkənizi və İslam inqilabını layiqli yerə ucalda, dünyanın gənc və yeniyetmələrinə örnək olasınız.[62]

Təhsil mühitini İslama uyğunlaşdırmaq

Bu gün özünüzü islah edin, universitetləri səmərəli, inqilabçı və islamçı mühit edin; orta məktəbləri də həmçinin. Allah və inqilab yolunda birliyə xələl yetirən hər bir şeydən çəkinin ki, ölkənin sabahını təmin edən, İslam

---

[61] Mədəniyyət mənsubları ilə görüşdə çıxışından: 1987.

[62] İslam inqilabının ikinci onilliyinin başlanması münasibəti ilə şagirdlərə müraciətindən: 1989.

Respublikasını düşmən və bədxahları, xalqımızı dostları və dünyanın ümidliləri qarşısında başıuca edən məktəb və universitetlər qura biləsiniz.[63]

Bütün səhnələrdə ayıq iştirak

İslam inqilabının qələbəsində, onun dəyərli nailiyyətlərini qorumaq məqsədilə ayıq müqavimətdə ölkə gənclərinin, şagirdlərin böyük və inkaredilməz rolu heç kəsə sirr deyil. Bu böyük rol xüsusən İraq rejiminin təcavüzündən və məcburi müharibənin başlanmasından sonra daha da aşkarlandı. Cəsarət və qüdrətlə İslam inqilabını qalib edənlər, vətənin müdafiəsində, düşmənin təcavüzünü dəf etməkdə və İslam inqilabını qorumaqda da qəhrəmanlıqla müqavimət göstərdi və igidliklər yaratdı.

Həm xarici düşmənlə, həm də daxildəki inqilab əleyhdarları ilə mübarizədə İslam inqilabının ümidi olan gənc şagirdlərin iştirakı ayıq şəkildə və könüllü olmuşdur, indi də belədir. Onlar ölkənin sərhədlərində xarici düşmənlə vuruşduqları zaman məktəbdə də inqilab əleyhdarı olan qüvvələrlə vuruşurdular. Haqqı və Allahı axtaran bu gənclərin bütün səhnələrdə ayıqlığı İslam və inqilab düşmənlərinin planını pozmuşdur, Allahın qüdrət və qüvvəsi ilə bundan sonra da pozacaqdır.[64]

Şəhidlik ruhiyyəsi

Dünyada mahir komandirlər bir planla düşmənin onlarla tankını tələyə salmaları ilə fəxri edirlər. Lakin bizim yeniyetmələrimiz şəhidlik ruhiyyələri ilə belə məharətlərini dəfələrlə nümayiş etdirmişlər.[65]

İnsani və inqilabi məfhumların dərki

Bu gün uşaq və yeniyetmələrlə danışmaq bizim üçün əsla problem deyil. İnqilab bizim yeniyetmələrimizi inkişaf etdirmişdir. Onlar bütün insani və inqilabi məfhumları yaxşı dərk edirlər.

Ey inqilab şəhidinin əsgərləri! Ey İslam Respublikasının əsas sahibləri! Gələcəkdə bu inqilabın təməllərini möhkəmlətməli və xalqın özünütəminə

---

[63] Tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1992.
[64] Mədəniyyət mənsubları ilə görüşdə çıxışından: 1987.
[65] İsfahanın vəhdət karvanının üzvləri ilə görüşdə çıxışından: 1985.

çatdırmalı olanlar siz şagirdlərsiniz. Gələcəkdə dünya sizə baxacaq, azad, yekdil və qüdrətli bir ölkə siz əzizlərin əli ilə qurulacaq.[66]

---

[66] Tehranın ən cənub nöqtəsində yerləşən məktəblərin birində yeni təhsil ilinin başlanması mərasimində çıxışından: 1983.

Yeniyetmələrin təhdidləri

Daxili zəiflik

Düzdür, düşmənin hücumuna şərait yaradan amil cəmiyyətin daxili zəifliyidir. Amma düşmən sağlam bir cəmiyyəti öz imkanları ilə zorla həmin zəifliyə sürükləyir. Bu baxımdan, səhvə yol verməməliyik.[67]

Mənfi nəzəriyyələr

Şəxsiyyətin formalaşması əksər hallarda yeniyetməlik və həddi-büluğ illərində baş verir. Bu səbəbdən din və inqilab cəbhəsinin təhsil mərkəzlərində, o cümlədən 9-11-ci sinif liseylərində iştirakı olduqca vacibdir. Əks təqdirdə, düşmən gənc və yeniyetmə mərkəzlərinə girib bu yaşların xüsusiyyətlərindən, o cümlədən yeni fikirləri qəbul etməyə hazırlıq xarakterindən istifadə edərək öz mənfi nəzəriyyələrini sırıya bilər.[68]

İmansızlıq ən böyük bəla kimi

Uşaq və yeniyetmələri güclü imanla böyütmək lazımdır. İmansızlıq gənc nəsil üçün ən böyük bəladır.[69]

Narkotik maddələr və pozğun şəkillər

Düşmənlər bizim məktəb uşaqlarımızı - 9-11, hətta 6-8-ci sinif uşaqlarını belə fəsada çəkir. Bir nəfər tapırlar. O, narkotik maddələri və pozğun şəkilləri məktəbə aparır və uşaqların arasında yayır.[70]

Çürük mədəni məhsul

Biz ölkə düşməni, xalq düşməni, yaxud ən azı, maraqsız bir əcnəbi tərəfindən yayılan çürük mədəni məhsuldan danışdıqda bəziləri elə bilirlər ki, övladlarımızın imkanlarına narahat oluruq, bundan şikayətimiz var; deyirlər ki,

---

[67] Alimlər, ruhanilər və məscid imamları ilə görüşdə çıxışından: 1992.
[68] İslam Birlikləri İttifaqının Mərkəzi Şurasının üzvləri ilə görüşdə çıxışından: 1996.
[69] Ölkənin müşavirə qurumlarının və tərbiyəvi müavinlərinin keçirdiyi seminarın iştirakçıları ilə görüşdə çıxışından: 1985.
[70] Maarif müdirləri və KİV nümayəndələri ilə görüşdə çıxışından: 1992.

gəncdirlər, qoyun anlasınlar. Sanki biz gəncimizin anlamamasını istəyirik. Biz əcnəbi əlinin övladlarımızın beyninə soxulmasından nigaranıq.[71]

Müstəmləkəçi məqsədlər

Bu gün bizim nəinki yeniyetməmiz, hətta uşağımız da məlumatlı və sayıqdır. Bu, inqilab şəraitinin qəti nəticəsidir. Keçmişdə bu məsələlər, bu azadlıqlar, bu soruşmaq ruhu və bilmək istəyi yox idi.

Bəzi imkanlar da mövcuddur. Bunlar əslində bizim uşaqlarımızın mədəni bir mənbəyə əlinin çatması imkanı deyil, düzgün baxsaq, müstəmləkəçi məqsədlərin bizim uşağımıza təlqini üçün dünya boyunca mədəniyyəti yönəldən mərkəzlərin imkanıdır.[72]

İslamdan yayınmaq

Düşmən siz şagirdləri İslamdan yayındırmaq üçün bacardığı hər bir işi görəcək.

Bu inqilabın və İslam cəmiyyətinin sabahı sizin əlinizdədir. Düşmən ictimai və insani məsələlər üzərində dəqiq və dərin araşdırmasına əsasən bilir ki, siz yetişəndən sonra onun xəncəri kütələcək və inqilaba zərər bilməyəcək.[73]

Bikarlıq

Yayda şagirdlərin asudə vaxtlarından səmərəli istifadə olduqca əhəmiyyətli məsələdir. Əksər fəsadlar bikarlıqdan qaynaqlanır. Bikarlıq insanın inkişafına səbəb olan daxili həvəsi məhv edir və ya zəiflədir.[74]

---

[71] Uşaq və Yeniyetmələrin Əqli İnkişaf Mərkəzinin məsul şəxsləri, sənət adamları və yazıçıları ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[72] Uşaq və Yeniyetmələrin Əqli İnkişaf Mərkəzinin məsul şəxsləri, sənət adamları və yazıçıları ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[73] Ölkə üzrə şagirdlərin İslam birliklərinin üzvləri ilə görüşdə çıxışından: 1982.
[74] Tərbiyəvi işlər seminarında tərbiyə işçiləri ilə görüşdə çıxışından: 1983.

Yeniyetmələrin təlim-tərbiyəsi

Şəhidlərin cəsarət və paklıq dərsi

Şəhidlərin nurlu, pak və müqəddəs xatirəsi böyük qəhrəmanların əfsanəvi siması kimi xalqımızın yaddaşında günbəgün daha böyük, daha sevimli və daha uca olmalıdır. Onların adı və xatirəsi hamıya, xüsusən də gənc və yeniyetmələrə əzəmət, cəsarət, təqva, saflıq və paklıq dərsi verməlidir və verəcək. Bu işin mühüm bir hissəsi yazıçıların və sənət adamlarının öhdəsinə düşür.[75]

Müjdə vermək və qorxutmaq

Gənclərin siyasi fəaliyyətinin, siyasi ayıqlığının və təhlil qabiliyyətinin gücləndirilməsinə diqqətlə yanaşı, yeniyetmə və gənclərdə imanı möhkəmlətmək də birinci dərəcəli əhəmiyyətə malikdir. Bunun üçün səmavi dinlərin üsullarından istifadə etmək, dinləyiciləri ilahi savabla müjdələmək və ilahi əzabdan qorxutmaq lazımdır.[76]

Əsaslı və sadə etiqadlar

Bu proqramların yanında yeniyetmələr bir qədər etiqadlarını möhkəmləndirməlidirlər. Sizin məktəbinizdə mənim də bir uşağım təhsil aldığından, işlərin keyfiyyətindən bir qədər xəbərdaram. Vaxt az olsa da, evin daxilində övladlarımın vəziyyətinə nəzarətsiz qalmıram, onlarla bir qədər məşğul oluram, hansı mövzuları mütaliə etdiklərinə və nə iş gördüklərinə baxıram. Bəzən etiqad məsələləri haqda mütaliə edirlər, bəzən əlavə tapşırıq hazırlayırlar. Amma daha vacib iş güclü və tamamən sadə, fəlsəfi və irfani dəlillərdən uzaq etiqadlar kursudur; özü də gəncin beyninin qəbul edəcəyi həddə.[77]

Düşmən qarşısında müqavimət

Bu gün inqilabın bu həssas, mühüm və həlledici dövründə yaşayan, imamı, müharibəni, inqilabı görməmiş yeniyetmə və gəncləri elə imanlı

---

[75] Hörmətli şəhid ailələrinə müraciətindən: 1991.

[76] İslam Birlikləri İttifaqının Mərkəzi Şurasının üzvləri ilə görüşdə çıxışından: 1996.

[77] Şəhid Mütəhhəri adına İslam elmləri və İslam maarifi liseyinin müəllimləri və məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 1990.

yetişdirməliyik ki, düşmənlərin tamahı, əcnəbilərin təcavüzü, ABŞ-ın istismarçılığı, bu ölkəni və xalqı bir ömür talayıb oyuncağa çevirən müstəmləkəçi güclərin təsirləri qarşısında möhkəm dağ kim dayana bilsinlər.[78]

Dərs oxumaq, dərin düşüncə və düzgün xarakterlər

Biz siz şagirdlərə ümidvar olduğumuza görə inqilabın sabahına dair nikbinik. Siz təkcə dərs oxumaqla kifayətlənməməlisiniz. Sizin əsas işiniz təhsildir, lakin düzgün baxışın, dərin İslam düşüncəsinin, düzgün və dini xarakterlərin yanında. Sizi gələcək üçün yetişdirən amil budur.[79]

Quran təhsili

Allahın kitabı həqiqətən, xalqın həyatına girməli, onu öyrənmək, onun üzərində dərindən düşünmək hamıya, xüsusən də gənc və yeniyetmələrə adət olmalıdır.[80]

Quranın həyatverici şərbətini daddırmaq

Hamı Qurana eşq və hörmət bəsləyir, lakin az adamlar onu həmişə oxuyur və məzmunu haqqında düşünürlər. Bu nöqsanı aradan qaldırmaq üçün ilk növbədə gənc və yeniyetmələri Quranın mətni və tərcüməsi ilə tanış etmək, dadlı və həyatverici şərbətini onlara daddırmaq lazımdır.[81]

Elmsevərlik hissini gücləndirmək

Elmsevərlik İslam tərbiyələrindəndir. Əgər biz İslam əxlaqını təbliğ etmək istəsək, onda bu da var. Elmi dərəcə artımı da sizin əsas işlərinizdəndir. Buna diqqətli yanaşmaq lazımdır. Elmlərin bölgüsü, prioritetləri təyin etmək və bu gün, bu dövrdə, bu 5-10 ildə şagirdlərin daha çox hansı elmlərə yönəldilməsi sizin ixtisaslı işlərinizdəndir. Siz bunları daha yaxşı bilirsiniz.[82]

Gənc nəslin təlim-tərbiyəsinin öncəki nəsillə bağlılığı

Yaşlılar, valideynlər, tərbiyəçi və müəllimlər bilməlidirlər ki, bu nəslin təlim-tərbiyəsi nə yalnız rəsmi təlim-tərbiyədir, nə də ümumi təlim-tərbiyədən

---

[78] Müəllim və fəhlələrlə görüşdə çıxışından: 1998.
[79] Məktəblərin açılışı münasibəti ilə: 1985.
[80] İmam Xomeyninin vəfatının birinci ildönümü münasibəti ilə müraciətindən: 1990.
[81] Doqquzuncu siniflərin Quran müəllimlərinin toplantısına müraciətindən: 1989.
[82] Təlim və Tərbiyə Naziri və nazir müavinləri ilə görüşdə çıxışından: 1992.

ayrıdır. Çünki bu iki nəsil bir-birinə bağlı və bir-birindən asılıdır. Yeni nəsil öncəki nəslin bütün siyasi, ictimai, iqtisadi və mədəni fəaliyyətlərinin təbii ortağıdır.[83]

Cəmiyyətdəki cərəyanların təsiri və onların fonunda durmaq

Nəzərə almaq lazımdır ki, gənclərə qayğı cəmiyyətin ümumi siyasi, iqtisadi və ictimai prosesindən ayrı olsa, yanlış və əsassız olar. Bu iş üçün proqram yazanlar, o cümlədən gənc və yeniyetmələrin özləri adətən, dayaz və ötəri olan hakim şəraitin təsirindən uzaq şəkildə öz mühüm və dəyərli işləri ilə məşğul olmalıdırlar.[84]

Özünəinam hissini gücləndirmək

Çalışmalıyıq ki, bizim şagirdlərimiz, tələbələrimiz, gənclərimiz özünəinam hissini qoruyub gücləndirsinlər, hadisələri özləri təhlil etsinlər, ölkə quruculuğunda və iqtisadiyyatda hansı yolla getməyin lazım olduğunu söyləyən xarici analitiklərə, yazarlara aldanmasınlar. Elmi məsələlər dünyanın harasında və kimin dilindən söylənsə, diqqətəlayiqdir, lakin qeyd-şərtsiz qəbul edilməməlidir.[85]

Mental, etik və hərbi özünüislah

Ölkə şagirdləri özlərini inqilab düşmənləri ilə uzunmüddətli mübarizəyə hazırlamalı, məktəblərdə mental, etik və hərbi özünüislahla məşğul olmalıdırlar. Bu gün düşmənlərin cinayətlərini öz gözlərinizlə görən siz uşaqlar bu nəsildən sonra düşmənlərlə mübarizə vəzifəsini öhdənizə götürəcəksiniz. Gərək öz inqilabınızı qorumaq üçün düşmənlə var gücünüzlə mübarizə aparasınız. İnqilabda şagirdlərin rolu olduqca böyük və dünya miqyasında misilsizdir.[86]

Bir yeniyetmənin təqvası

---

[83] İslam İnqilabında Gənc və Yeniyetmə Məsələlərini Araşdırma Mərkəzinə müraciətindən: 1987.

[84] İslam İnqilabında Gənc və Yeniyetmə Məsələlərini Araşdırma Mərkəzinə müraciətindən: 1987.

[85] Dövlət Şurası ilə görüşdə çıxışından: 1996.

[86] Bəhbəhan şəhərinin cümə imamı, şagirdləri və İslam Şurası Məclisindəki nümayəndəsi ilə görüşdə çıxışından: 1983.

Bir yeniyetmə özünün peşə və iş mühitinə, vəziyyətinə xas təqva olmadan təhsil məqsədinə nail ola bilməz. O, səhvdən, nəfs meylindən, dəcəllikdən və onu öz fəaliyyətindən uzaqlaşdıran işlərdən çəkinməlidir. Bu onun təqvasıdır.[87]

Dərsi ciddi saymaq

Siz şagirdlər bu dəyərli gün, həftə və ayların qədrini bilin, dərsi ciddi və əhəmiyyətli sayın.

Bu ölkənin və xalqın gələcəyi üçün sizin kimi dəyərli və faydalı uşaqların varlığı həyati əhəmiyyətlidir. Siniflər elm, bilik nuru ilə işıqlanmalıdır.[88]

---

[87] Tehranın cümə namazı xütbələrindən: 1991.
[88] Yeni təhsil ilinin başlanması münasibəti ilə müraciətindən: 1984.

Yeniyetmələrin vəzifələri

Bütün dünyanın gənc nəsillərinə örnək

Bu arada dünyanın müasir sənaye sistemində gənc və yeniyetmələrin üsyankarlığına işarə vurmaq və çox əhəmiyyətli olan bir məqamı qeyd etmək zəruridir. Bizcə, gənclərin üsyankarlığı xəstə Qərb quruluşlarında gənc və yeniyetmələrin amalçı, həqiqətçi və araşdırıcı fitrətlərinin reaksiyasıdır. Bu reaksiya yanlış cığırlarla getsə də, kökü insani fitrətin Şərq və Qərbin naz-nemət içərisində olan israfçı və zalım rəhbərlərinin fəsad, zülm, ehtiras və acgözlüklərinə qarşı qəzəbindədir.

Fəsadlı dünya gənc və yeniyetmələrin fitrət səsini boğmaq üçün onların boş vaxtlarını cinsi, əxlaqi azğınlıq və aludəliklərlə doldurur. Bu isə həvəskar və uğurlu nəslə çox böyük xəyanətdir.

Burada İslam inqilabının yeni nəslinin üzərinə böyük bir vəzifə düşür. Bu nəsil elm, kamillik, iman, əxlaq, ixlas və fədakarlıq silahları ilə silahlanıb dünyanın bütün gənc nəsillərinə örnək olmalıdır.[89]

Ölkəyə dair məsuliyyət hissi

Yaxşı və dəyərli istedadlar, ölkənin gələcəyinə faydalı ola bilənlər çox məsuliyyət hiss etməli, ölkə və xalqlarına faydalı ola bildikləri üçün çox sevinməlidirlər.[90]

Nəhcül-bəlağəni öyrənmək

Əzizlər, Nəhcül-bəlağə ilə ünsiyyətdə olun. Nəhcül-bəlağə çox oyandırıcı, düşündürücü kitabdır. Yığıncaqlarınızda Nəhcül-bəlağə ilə, Əmirəlmömininin sözləri ilə ünsiyyət yaradın. Əgər Allah–Taala uğur versə və bir addım irəliyə getsəniz, o zaman zahiri baxımdan yalnız bir dua, əslində isə Nəhcül-bəlağə kimi dərs, hikmət, ibrət kitabı və insanın səadətli həyatının bələdçisi olan Səhifeyi-Səccadiyyə ilə məşğul olun.[91]

Təhsil mühitini İslama uyğunlaşdırmaq

---

[89] İslam İnqilabında Gənc və Yeniyetmə Məsələlərini Araşdırma Mərkəzinə müraciətindən: 1987.

[90] Universitet mənsubları və elmi hövzə tələbələri ilə görüşdə çıxışından: 1989.

[91] Şərif Sənaye Universitetindəki görüşdə çıxışından: 1999.

Mən hər yerdə İslam birliklərini bəyənirəm, o cümlədən məktəblərdə, xüsusən də yuxarı siniflərdə. Məncə, onların əsas vəzifəsi məktəbdə İslam mühiti yaratmaqdır və bu daha çox yaxşı əxlaqla, ağılla və İslam əlamətlərindən istifadə etməklə mümkündür, zorla və acıdillilikl yox.[92]

Şagirdin öz tərbiyəsinə çalışması

Soruşursunuz ki, şagirdlər bu barədə hansı rolu ifa edə bilərlər. Tərbiyə predmeti insandırsa, deməli, şagird öz tərbiyəsində ən mühüm rola malik ola bilər. Əgər bir gül kolunun tərbiyəsi, yetişdirilməsi üçün su, gübrə və hava kimi şərtlər təmin olunsa, iradəsiz olaraq inkişaf edər. İnsan isə belə deyil. Heyvani cəhəti daha çox olan insan yalnız uşaqlıq çağında öz istəyi olmadan tərbiyə olunur. Lakin ağıl və iradə əldə etdikdə, onun öz iradəsi tərbiyə işlərinə kömək edir və onu lazımi inkişafa çatdırır.

Buna əsasən, bir şagirdin öz tərbiyəsində rolu çox böyük əhəmiyyətə malikdir. Bu sahədə onun vəzifələri budur ki, düşünsün, qulaq assın, öyrənsin, əməl etsin və hamısından mühümü, öyrənmək üçün iradə göstərsin. Bu iradə onda qavrayış, dinləmə və düşünmə qabiliyyəti yaradır.[93]

Böyük insanlar sırasında

Biz bu gün cəmiyyətin, gələcəyin və tarixin şagirdlərimizə ehtiyacını nəzərə alaraq, onlardan hər şeydən çox, böyük insanlar olmağa qərar vermələrini istəyirik. Hər bir uşaq, yeniyetmə və gənc hər hansı bir mühitdə doğulmuş, hər hansı bir ailədə böyümüş olsa da, bu gün bir təhsil mərkəzində oxuyur. O gərək özünə təlqin etməklə təkcə öz ölkəsini və xalqını yox, bütün dünyanı öz təsiri altına salan dəyərli bir şəxsiyyət olacağına ümidvar olsun. Necə ki, bu gün "hə" və "yox" sözü bütün dünyanı düşündürən, hərəkətləri beynəlxalq məsələlərə təsir göstərən rəhbərimiz Xomeyn kəndlərinin birində orta səviyyəli bir ailədə dünyaya gəlmişdir. Bəlkə də heç kəs, o cümlədən özü də onu belə bir gələcəyin gözlədiyini güman etmirdi. Deməli, bütün uşaqlar belə bir gələcəyə ümidvar ola bilərlər. Biz onlardan istəyirik ki, iradəli olsunlar və məqsədli şəkildə dəyərli bir şəxsiyyətə çevrilməyə çalışsınlar. Çünki bu

---

[92] «Gələcəyi quranlar» jurnalına müsahibədən: 1986.
[93] «Gələcəyi quranlar» jurnalına müsahibədən: 1986.

niyyətə sahib olub iradə ilə çalışsalar və buna hazır olsalar, öyrənmək, düşünmək, dərsi təkrarlamaq və vaxt ayırmaq işləri də baş tutacaq.[94]

Təhsillə yanaşı siyasi işlərdə iştirak

Siz əziz şagirdlər bilməlisiniz ki, sizin tərbiyə və təliminiz bu məmləkətin gələcək vəzifəsini müəyyənləşdirəcək. Siyasi işlərdə iştirak etməyin təhsillə və elmi inkişafla ziddiyyəti yoxdur.[95]

[94] «Gələcəyi quranlar» jurnalına müsahibədən: 1986.
[95] İslam Respublikası Partiyasının Şagird Şöbəsi və şagirdlərin İslam Birlikləri İttifaqının nümayəndələri ilə görüşdə çıxışından: 1984.

Üçüncü fəsil: Gənc

İman və inanc sahəsi

Məğlubedilməzlik amili

Deməli, hər şey buna qayıdır ki, bir ölkənin gənclərinin və xalqının Allaha imanı, məqsədə inamı, məqsəd yolunda fədakarlığı, özlərini hizbullahçı və Allah ordusundan bilmək hissi güclənsə, bu xalq məğlubedilməz olacaq.[96]

Arzulara qovuşmağın yolu

Mən deyirəm ki, siz özünüz üçün hansı gələcəyi seçsəniz, arzu etsəniz - mümkündür biri həkim olmaq istəsin, biri müəllim, biri biznesmen, biri siyasətçi, biri ideoloq – ona qovuşmaq üçün gərək ürəyinizdə imanı, özü də ayıq imanı gücləndirəsiniz. İmanın hətta ayıq olmayanı da faydalıdır. Məsələn, adi avam bir insanın imanı var, lakin çox bilgisi yoxdur. Hətta belə iman da möcüzəvi təsirə malikdir. Lakin bu iman bilgi ilə yanaşı olsa, təsiri min qat olar. Siz gənclər bunu bacararsınız.[97]

İmanın əməllə gücləndirilməsi

İslamın sayəsində bu inqilabın, bu quruluşun, bu ölkənin gələcəyi çox aydın və parlaqdır. Bu gələcəyi təmin edənlər əsasən, siz gənclərsiniz. Əvvəla, İslam inancını özünüzdə dərinləşdirin. Bu, əsas məsələdir. İman kitaba və zehnə aid bir şey deyil, əməllə güclənir. İnsan Allah uğrunda mübarizə zamanı Allahı daha yaxşı görür. Bu mübarizənin müxtəlif sahələri var. Elm və quruculuq da onlardan biridir. Təqva ilə, Allah-Taalaya təzimlə, ibadətlərinizi yerinə yetirməklə və haramlardan çəkinməklə imanı gücləndirin.[98]

Ayıq iman və saleh əməl

İnsanın həyatında belə hadisələr çox olur. Bu hadisələr bəzən insanın yolunu dəyişdirir, ürəyində şübhə yaradır, qarşısındakı yolları çıxılmaz göstərir.

---

[96] Beytülmüqəddəs əməliyyatının komandirləri və döyüşçüləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.
[97] Universitet məhəlləsi hadisəsində yaralanan tələbələrin bir qrupu ilə görüşdə çıxışından: 1999.
[98] ABŞ-ın casus yuvasının tutulmasının ildönümü və Qlobal Hegemonizmə qarşı Milli Mübarizə Günü münasibətilə tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1994.

Əgər belə olmasını istəmirsinizsə, heç zaman həvəsinizi, iradənizi, qüdrətinizi itirməyin, daxilinizdəki ayıq imanı gücləndirin; həm iman, həm ayıqlıq. Ayıqlığı kitabla, bilgi sahiblərini dinləməklə əldə edin. İmanı da indi malik olduğunuz iman mənbəyini işlətməklə artırın. Bu iman çox qəribə bir sərvətdir. Allaha şükür olsun ki, sizin hamınız mömin uşaqlarsınız, mömin ailələrdə tərbiyə almısınız. Siz indiki imanınızı işlətsəniz, yəni ona saleh əməl əlavə etsəniz, günah etməsəniz, bacardığınız qədər savab iş görsəniz, insanın xudpəsəndliyi ilə bağlı olan günahlardan, digərinə zülm hesab olunan günahlardan daha çox çəkinsəniz, bəzi qeyri-uyğun sözlərdən çəkinsəniz, zehninizi bəzi məsələlərdən uzaqlaşdırmağı bacarsanız, bu saleh əməllər sözügedən iman mənbəyini artırar. İman belədir; əməllə birgə olsa, günbəgün artar. Ayıqlıq da saleh əməllə birgə olsa, o da artar: "Kim Allahdan çəkinsə, (təqvalı olsa) Allah ona (hər çətinlikdən) bir çıxış yolu əta edər və ona gözləmədiyi yerdən ruzi verər. Kim Allaha təvəkkül etsə, (Allah) ona kifayət edər"[99]. Allah onun qəlbini hidayət edər. Nəzərdə tutduğum ayə bu idi. Təqvanın özü insanı hidayət və imanını möhkəm edir.[100]

Dinşünaslıq və dindarlıq

Peyğəmbərlərin ən yaxşı dinləyicisi

Ümmətlər, peyğəmbərlərin söz və missiyasının dinləyiciləri müxtəlifdirlər. Onların ən yaxşıları gənclərdir.[101]

Mömin və iffətli gənc

Bəziləri gənc nəslə qarşı səhv və yanlış mühakimələr yürüdürlər. Mənim fikrim budur, araşdırmalar da göstərir ki, iranlı gənc mömin, iffətli, pak, olduqca güclü dini istedadlara malik və mənəviyyata meylli bir gəncdir. Bu gün gənc qız və oğlanlar həm psixoloji, mənəvi və zehni imkanlar, həm də iman baxımından çox yaxşı səviyyədədir. Bu, məmurların üzərinə böyük vəzifə qoyur.[102]

Həqiqi və mənəvi ucalıq

---

[99] Talaq/2-3.

[100] Universitet məhəlləsi hadisəsində yaralanan tələbələrin bir qrupu ilə görüşdə çıxışından: 1999.

[101] Universitetdə fəqih rəhbərin nümayəndələri ilə görüşdə çıxışından: 1997.

[102] Aşuraçı gənclərin toplantısında çıxışından: 2000.

Gənc ehtiyacsız, başıuca, məqsədi aydın idi, vəzifəsini yerinə yetirdiyini, nə iş gördüyünü və kimin üçün çalışdığını bilirdi. O, Allahın lütfü ilə qalib və Allah-Taalanın ona verdiyi həqiqi və mənəvi ucalığa sahibdir.[103]

Gəncləri namazla gücləndirmək

Mənim qüsurlu qələmimlə və az bilgimlə deyəcəyim budur ki, bizim xalqımız, cəmiyyətimiz, xüsusən də indi ağır əmanəti çiyinlərinə götürmüş gənclərimiz namazı tükənməz qüdrət mənbəyi bilməli və bu gün bəşəriyyəti təhdid edən fəsad, ədalətsizlik və azğınlıq qarşısında namazdan, Allahı yad etməkdən güc almalıdırlar.[104]

Tələbələrin namazla tanışlığı

Məktəb və universitetlərin din dərslərində namaz öz yerini tutmalı, namazı yenidən öyrənməkdə biçimli sözlər və uca fikirlər hazırlanıb tələbə və şagirdlərə təqdim olunmalıdır.[105]

Gənclərin dindarlığının gücləndirilməsi

Bu xalqın taleyi ilə maraqlanan hər bir şəxs onun imanının, gənclərin dindarlığının gücləndirilməsinə, gənclərin İslam ideyalarına daha möhkəm bağlanmasına çalışmalıdırlar.

İslam ölkəmizin başucalığını istəyən şəxslər xalqın və gənclərin dini qeyrətini və dini itaətkarlığını günbəgün artırmalıdırlar.[106]

Dinsizlik bəlası

Allah eləməmiş, gənc bir oğlanın, yaxud qızın dinsiz, laqeyd və din qanunlarına etinasız olması eyibdir.[107]

Düzgün təfəkkür və məntiqli dünyagörüş

---

[103] Şagirdlərlə, tələbələrlə, sənət adamları ilə, idman çempionları və olimpiada qalibləri ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[104] Namazın bərpa edilməsi iclasına müraciətindən: 1991.
[105] Namazın bərpa edilməsi iclasına müraciətindən: 1991.
[106] Beytülmüqəddəs əməliyyatının komandirləri və döyüşçüləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.
[107] Qum şəhərində ölkənin tələbə birlikləri ilə görüşdə çıxışından: 1995.

Bizim inqilabdan qorxmalarının ümdə səbəblərindən biri budur ki, bu inqilabın düzgün dünyagörüşünə və yaradılış aləminə dair məntiqli və möhkəm dərkə əsaslanan, düzgün tərif olunmuş bir təfəkkürü vardır.

Buna əsasən, bizdə hər kəs bilir ki, dünyanın və yolun harasında yerləşir, hansı səmtə hərəkət edir. Həyat da, mübarizə də məqsədyönlüdür. İslam təfəkkürünə görə, insan həyatının məqsədi təkamül zirvələrinə çatmaqdır; maddi gözəlliklə yanaşı olan mənəvi təkamülə, necə deyərlər, dünyadan keçən axirətə; ədalətli bir cəmiyyət, mütərəqqi və mənəvi bir ölkə qurmağa, eyni zamanda yüksək maddi güclərə, mənəvi istiqamətlərə, etikaya və həqiqi bəşəri hisslərə malik olmaq.

Görün nə qədər uca və gözəl bir məqsəddir! Qərblilərdə belə bir şey yoxdur. Bir-birinin belinə mindirdikləri bütün bu sivilizasiya və bu yarış xudpəsəndliyə, şəxsi maraqlara dayanır. Buna görə də, bu yarışda bir yerdə qələbə əldə edirlər, amma başqa bir yerdə problemlə rastlaşırlar. Əxlaqi anormallıqlar, düşüncə boşluqları, cavanların sinir pozğunluğu, iztirabı və məqsədsizliyi sözügedən xudpəsəndlikdən, eqoistlikdən və şəxsi maraqların birinciliyindən qaynaqlanır.

İslam quruluşunda isə belə deyil. İslamın fəlsəfi təfəkkürü və İslam əsaslarının düzgün anlayışı insanın hər an harada, yolun harasında olduğunu və hansı səmtə hərəkət etdiyini bilməsinə kömək edir, hadisələri analiz etmək qabiliyyəti əldə edir və hər bir şəraitdə vəzifəsini müəyyənləşdirir.

Bu gün bizim cavanlarımız belə olmalıdırlar! Düzdür, düşmən bundan xoşlanmır. Düşmən harada belə bir şey müşahidə edirsə, bacardığı qədər ona qarşı mübarizə aparır.[108]

İkitərəfli əlaqə

Ümumiyyətlə, insanı məhv edən ümidsizlikdir. Bu zaman insan addım ata bilmir. O, insanı məhv edir, bütün qüvvəsini sıradan çıxarır. İnsan daha yola davam edə bilmədiyini duysa, bitmişdir. Bəs bu hissə mane olan nədir? Bir başlanğıca iman.

Bu, Allaha və qeybə iman ola bilər, – bu, ən yaxşısıdır - bəziləri üçün bir ideal insana iman da ola bilər, insani ideyaya iman da. Dünyada bəziləri bir ideya və düşüncəyə iman bəsləyirlər. O ideya tam ilahi olmaya da bilər. Yenə də zehnə və ruha aid mənəvi bir ideya olsa da, Allahla əlaqəsi yoxdur.

---

[108] Bəsic üzvü olan tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1999.

Allaha bağlı ideyanın gözəlliyi budur ki, insan güvəndiyi tərəflə alış-veriş edə bilər. O sizin qarşınızda olan bir varlıq və həqiqətdir; sözünüzü eşidir, qarşılığında sizə deyəcək sözü də var. Mənim əzizlərim! Əhəmiyyətli olan budur ki, Allahla mənəvi əlaqə əsla birtərəfli deyil, ikitərəflidir. Bu, ilahi maarifdən və mənəvi əlaqələrdən uzaq olan bəzi şəxslərə çox qəribə görünə bilər: "Allah insanla necə danışa bilər?" Bəli, danışır. Siz bunu hiss edəcəksiniz. Bu, mümkündür. Allah çox yaxındır.[109]

İman və öhdəliyi gəncdən almaq

Bu gün İranın və İslamın düşmənləri tərəfindən ölkənin müstəqilliyinin, başucalığının və inkişafının səbəbkarını – yəni inqilabın prinsiplərinə inamı və öhdəliyi gənclərdən almaq üçün geniş təbliğat aparılır. Dünyada hamı bilir ki, hegemon cəbhənin İslam inqilabına tarixi məğlubiyyəti ən çox gənclərin sadiq imanından qaynaqlanmışdır. Düşmən min dillə, min vasitə ilə bu möhkəm səngərə hücuma keçmişdir.[110]

Daha möhkəm əlaqə, daha artıq uğur

Allahın lütfü ilə bu dövrdə saflıq mənbəyi olan gənclərimizin Allah evinə daha çox getməsinə bu qədər təkidlərimiz ondan ötrüdür ki, Allahla mənəvi əlaqəni nə qədər möhkəm etsək, Allahın yardımları və hidayəti daha artıq olar və qəlblərimiz daha aydınlaşacaq.[111]

İmanın bünövrəsini gücləndirmək

Mən siz əziz xalqa, xüsusən də gənclərə deyirəm ki, dini məsələlərə əməl edin, vacib əməllərə əhəmiyyətli yanaşın, İslam inancınızı İslam əməli ilə birləşdirin, əxlaq və etiqad fəsadına qarşı çıxın, fiziki, psixoloji, düşüncə və iman baxımından özünüzü günbəgün gücləndirin.[112]

Namazın ürəkdən qılınması

---

[109] Universitet məhəlləsi hadisəsində yaralanan tələbələrin bir qrupu ilə görüşdə çıxışından: 1999.
[110] İslam birliklərinin iclasına müraciətindən: 1998.
[111] Xalqın müxtəlif təbəqələrinin nümayəndələri ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[112] Çahar-Mahal və Bəxtiyari vilayətinin əhalisi ilə görüşdə çıxışından: 1992.

Əziz gənclər namaz dəqiqələrini yalnız namaz üçün ayırsınlar, namaz əsnasında bacardıqları qədər fikirlərini toplasınlar, onu ürəkdən qılsınlar, öz ehtiyaclı qəlbləri üçün həyatverici zikr və münacatdan güc alsınlar.[113]

Allahla mənəvi əlaqəni ciddi saymaq

Mənim əzizlərim! Allahla mənəvi əlaqəyə ciddi yanaşın. Siz gəncsiniz. Allahla danışın, Allahdan istəyin. Münacat, namaz, diqqətli namaz sizin üçün çox lazımdır. Bunları ikinci dərəcəli hesab etməyin.[114]

Gənclərin günah və fəsad qarşısında möhkəmlənməsi

Fərdi, ictimai və siyasi ibadətlər var. Xalis ibadətlərimiz gecə yarısına, dua və münacat zamanına, Allahla danışdığımız və Allaha yalvardığımız vaxta aiddir. Bunların hər biri gəncləri möhkəm, toxunulmaz, şeytanın, düşmənin, fəsad amillərinin və mədəni hücumun təsirləri qarşısında toxunulmaz edir.[115]

Bəndəliyin ağıllı və elmi fəaliyyətlərlə yanaşı olması

Bəndəliyin əqli dəlillərlə, elm, universitet və tələbə fəaliyyəti ilə heç bir ziddiyyəti yoxdur. Bunlar da olmalıdır, bəndəlik də.[116]

Saflığın artırılması

Əziz gənclər! Bizim silahlı qüvvələrimizdə yaranmış misilsiz paklıq və saflıq halının sıradan çıxmasına imkan verməyin, nəyin bahasına olursa-olsun, onu qoruyun. Xüsusən elmi mərkəzlərdə olan siz gənclər, müəllim və komandirlər ehtiyatlı olun, bu saflığı, nurluluğu və paklığı günbəgün artırın.[117]

Namaz

Bu gənclərin, qız və oğlanların çıxarlı ruhları var. Onları namazla tanış edin. Namaz insanın boynunda yük deyil, bir lütf və bir bacadır. Əgər Allah mənə və sizə Özü ilə danışmaq icazəsi verməsəydi, biz nə edərdik?! Əgər insanın dua və münacat etməsinə icazə verilməsəydi, nə edərdi?! Özünün ac və

---

[113] İslam Respublikası qəzeti, 28 sentyabr 1997.
[114] Tehran Universitetindəki sual-cavab toplantısındakı söhbətlərdən: 1998.
[115] Qum Elmi Hövzəsinin tələbələri və Qum əhalisi ilə görüşdə çıxışından: 1997.
[116] Qum şəhərində ölkənin tələbə birlikləri ilə görüşdə çıxışından: 1995.
[117] Hərbi Hava Qüvvələrinin məzunları üçün keçirilən tədbirdə çıxışından: 2000.

susuz ruhunu necə doyura bilərdi?! Allahla mənəvi əlaqədən başqa hansı bir şey insanın bu susuz ruhunu doyura bilər?!

Bəzi hədislərdə göstərildiyinə əsasən, əziz Peyğəmbərimiz azan vaxtı yaxınlaşanda Bilala deyirdi: "Sərinləşdir, ey Bilal!"[118] Yaxşı yadımda deyil, Şeyx Bəhaidən, yaxud mərhum Nəraqidən görmüşəm. Bunun izahında deyir ki, bu söz barədə bir neçə ehtimal mövcuddur. Ehtimalların biri budur ki, ey Bilal, ciyərim susuzluqdan yanır, bu gözəl suyu çatdır; yəni namaza giriş icazəsi olan azanı ver.[119]

İlahi zikrin ləzzəti

Qəlbinin təmizliyinə rəğmən, Allah zikrinin ləzzətini dadmayan, namazdan həzz almayan, duadan, zikrdən, təzimdən, ağlamaqdan, aləmin Rəbbi ilə ünsiyyətdən, varlıq həqiqətlərinin ən gözəli olan Allah-Taalanın müqəddəs vücudu ilə mənəvi əlaqədən uzaq olan bir gənc çox nöqsanlı, yoxsul və qüsurludur. Sizin üzərinizə bu baxımdan da məsuliyyət düşür. Siz insanları maarifləndirməli, Allahla tanış etməli, Allahla ünsiyyətin yolunu öyrətməli və zikrin ləzzətini daddırmalısınız.

İnsan Allah zikrinin və Allahla mənəvi əlaqənin ləzzətini dadsa, başqa heç bir şey ona ləzzətli gəlməz, dünyanın bütün ötəri ləzzətləri uşaq işi kimi görünər.[120]

Dua və ixlasın möcüzəsi

Sizin duanız, Allaha üz tutmanız və Onu yada salmanız siz əziz gənclərin pak və işıqlı qəlblərində möcüzələr yaradır. Özünüzü indidən hazırlayın. Təkcə bu günlərdə yox, bütün ömrünüz boyu Allahla bu əlaqə sizdə paklığı və ixlası gücləndirəcək. Paklıq və ixlas bütün işlərin açarıdır.[121]

Dinin gənclərə özəl müraciəti

Din tərəfindən gəncə müraciət həmişə özəl bir müraciətdir. İslam təlimlərində gəncə çox müraciət olunmuşdur. Səbəbi budur ki, gəncdə həvəs, eşq, paklıq və mənəviyyat gövhəri parlayır. Bu insani gövhər hər bir insanda

---

[118] "Kəşkül", c. 1, səh. 195.

[119] Tələbə birlikləri ilə görüşdə çıxışından: 1996.

[120] Tələbə birlikləri ilə görüşdə çıxışından: 1996.

[121] Bəsic həftəsi münasibəti ilə Bəsic üzvləri ilə görüşdə çıxışından: 1997.

var, lakin gəncdə və gənclik çağında çox aydındır, işıq saçır və parlayır. Ondan istifadə etmək lazımdır.[122]

İslam - müqavimət dini

İslam gənclərə müqavimət və möhkəmlik verir. Bunu amerikalılar səkkizillik müharibədə və inqilabın özündə sınaqdan keçirdilər. Gördülər ki, İslama eşq gəncləri necə möhkəm saxlayır, xalqı düşmənin zahirən sarsılmaz polad səddi qarşısında müqavimətə sövq edir və o səddi uçurur. Bunu gördülər. Buna görə də, İslamla düşməndirlər, İslama qarşı çıxırlar.[123]

Əhli-beytin şüarı

Əhli-beytin şüarı canlı, xalis, hamı, hər bir məntiq və düşüncə əsası üçün başadüşülən olan İslamı yaymaqdır. Gənclər bu əsas üzərində öz düşüncə təməllərini möhkəmlətməlidirlər.[124]

Gənclik ulduzu

Gənclərlə görüşəndə, gənc mühitinə düşəndə səhər havasında nəfəs alan bir şəxsin hisslərini yaşayır, yenilik və təravət duyuram. Gənclərlə görüşəndə adətən, yadıma düşən və dəfələrlə üzərində fikirləşdiyim budur ki, görəsən, onların özləri alınlarında hansı ulduzun parladığını bilirlərmi? Mən bu ulduzu görürəm, görəsən, özləri də görürlərmi? Gənclik ulduzu çox parlaq və uğurlu bir ulduzdur. Əgər gənclər öz vücudlarında bu qiymətli və misilsiz neməti hiss etsələr, düşünürəm ki, ondan yaxşı istifadə edərlər.[125]

"Gənc hər şeydən həzz alır!"

Gənclər bir yerə toplaşdıqda, təbiətlərində bir növ gümrahlıq və şadlıq olduğundan, hər şeydən ləzzət alırlar. Gənc yeməkdən, söhbətdən, güzgüyə baxmaqdan, istirahətdən ləzzət alır.[126]

---

[122] Tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1997.
[123] Tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1998.
[124] Təlim və Tərbiyə Nazirliyinin məsul işçiləri və Əhli-beyt (ə) iclasında iştirak edən gənclərlə görüşdə çıxışından: 2000.
[125] Şagirdlərlə, tələbələrlə, sənət adamları ilə, idman çempionları və olimpiada qalibləri ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[126] Şagirdlərlə, tələbələrlə, sənət adamları ilə, idman çempionları və olimpiada qalibləri ilə görüşdə çıxışından: 1998.

Enerji, ümid və yaradıcılıq

Mən əsasən, gənclərin malik olduğu bu mühüm xüsusiyyətlər arasında üçünün çox bariz olduğunu düşünürəm. Əgər onlar müəyyən olunsa və düzgün istiqamətə yönəldilsə, yəqin ki, sizin sualınıza cavab vermək olar. Həmin üç xüsusiyyət bundan ibarətdir: enerji, ümid, yaradıcılıq. Bunlar gəncdə olan üç mühüm xüsusiyyətdir.[127]

Örnək qəbul etmək

Məncə, müsəlman gənc, xüsusən imamlarımızın, Peyğəmbər ailəsinin və erkən İslam çağı müsəlmanlarının həyatı ilə tanış olan müsəlman gənc üçün örnək və model tapmaq çətin olmaz. Belə örnəklər az deyil.

Bu, bir gəncə örnək ola bilməzmi: böhran zamanı tez məsuliyyət hiss edib fəaliyyətə başlamaq, vücudunda olan böyük potensialı xərcləmək, yaşı misal üçün, əllini ötmüş və təqribən qocalmış atasının üzündən qəm-kədəri silmək?! Bu, bir cavan üçün nümunə ola bilməzmi?![128]

Əbuzərin gəncliyi kimi

Allah yolunda müqavimət göstərən, möhkəm dayanan və mücahidlik edən bugünkü gənclərimizin müsəlmanlığı Əbuzər Qifarinin, Hənzələ Qəsil əl-məlaikənin və Müsəb ibn Ümeyrin gəncliyi kimidir. Bizim keçmişdəkilərimizin müsəlmanlığı kimi deyil ki, bir ömür yaxşı müsəlman olsunlar, namaz qılsınlar, ibadət etsinlər, ticarətlə, öz işləri ilə məşğul olsunlar, amma nə yaxşı işlərə dəvət və pis işlərdən çəkindirmək olsun, nə cihad olsun, nə Allah düşmənləri ilə mübarizə. Allah-Taala şübhəsiz ki, onlara əcr verəcək. Lakin bu hara, o hara?![129]

Məntiqli və cazibəli din

Dinə qarışdırılan və din adı ilə deyilənlərə baxmayın. Dinin, İslam təlimlərinin əsası çox aydın, xoşagələn, həssas və araşdırmaçı beyinlər üçün tamamən məntiqlidir. Buna görə bu gün İslam dini bütün dünyada

---

[127] Şagirdlərlə, tələbələrlə, sənət adamları ilə, idman çempionları və olimpiada qalibləri ilə görüşdə çıxışından: 1998.

[128] Şagirdlərlə, tələbələrlə, sənət adamları ilə, idman çempionları və olimpiada qalibləri ilə görüşdə çıxışından: 1998.

[129] Şəhidlərin, əlillərin, itkin düşənlərin, məsul şəxslərin və ruhanilərin ailələri ilə görüşdə çıxışından: 1989.

araşdırmaçılar üçün cəlbedicidir. Bu, İslamın aydın təlimlərinə görədir. Bu dini uca tutun.[130]

İslam haqqında saxta düşüncələr təhlükəsi

Xalis, qədim və düzgün düşüncələrin boşluğu yarandıqda saxta və yalançı düşüncələr, qeyri-sağlam və qeyri-düzgün fikirlər bazara çıxır. Bu, təbii haldır. Çünki müştəri həmişə hazırdır. Əgər xalqa təmiz, düzgün və yaxşı məhsul təklif etsələr, xalq tanıdığı təqdirdə pis məhsula tərəf getməz. Lakin bu yandan boşluq yaransa, saxta malların bazarı qızışar. Təəssüf ki, bu gün bizim cəmiyyətimizdə müşahidə olunan budur. Zahiri çox gözəl olan saxta qızıl sikkələr, saxta pullar əslində, etibarsızdır, amma adi camaat bunu seçə bilmir.

İslam düşüncələri bazarında bu gün vəziyyət belədir. Hər tərəfdən bir nəfər qalxıb dərkinin dini qaynaqlar üzərində elmi əsaslara ehtiyacı olan din məfhumları, uca İslam anlayışları haqda uyğun əsaslara malik olmadan fikir yürüdür və özlərindən danışırlar: İslam belə deyir, İslam elə deyir. O söhbət və minbərdə bir kəs də yoxdur ki, ondan "İslam bu sözü harada deyir?" deyə soruşsun. Bütün bəşər məfhumlarını - azadlığı, insanlığı, insan hüquqlarını, ədaləti İslamın baxımından izah edirlər. Haraya və hansı İslama istinad etdikləri isə bəlli deyil.

Bu, çox pis haldır. Bəzi insanlar lazımi səlahiyyətlərə yiyələnmədən elə mövzuda fikir bildirirlər ki, qərəzli olmasa da, ən azı cahilanədir. Əgər onda siyasi qərəzlər, cinah maraqları, maraq güdən və xəyanətkar məqsədlər varsa, daha pisdir. Cəmiyyətimizdə mövcud olan bu hal çox pis haldır. Düzdür, təkcə bu günə məxsus deyil, həmişə olmuşdur. Lakin bu günün keçmişə nisbətən bir özəlliyi var. Keçmişdə cahillər din haqqında fikir bildirirdilər, lakin məhdud avam çevrələrində. Kimsə təbliğatçı, yaxud hər hansı bir adla dinə dair danışırdı və məhdud bir avam çevrə onun sözünü qəbul edirdi. Bu günün həmin zamanla fərqi budur ki, İslamın əsaslarına və dini elmin təməllərinə dair səhv sözlər avamcasına, lakin bəzəkli qəliblərdə, yeni fikir və elm formasında deyilir, halbuki elm deyil, səhvdir. Buna qarşı elmi tədbir görməyə ehtiyac var. Hökumətin tədbiri ayrıdır. Hökumətlər hər yerdə bu sahələrə girə bilməzlər və girmirlər. Düzgün və təsirli də deyil. Lakin elm adamları bu işdə aktiv olmalıdırlar.

---

[130] Kuhgiluyə və Buyer Əhməd vilayətinin universitet mənsubları və mədəniyyət işçilərilə görüşdə çıxışından: 1994.

Dinin özünə, fəlsəfəsinə, etiqadi əsaslarına, İslam Respublikasının atributları olan İslam təlimlərinə - misal üçün, konstitusiyada və digər yerlərdə göstərilən məsələlərə, İslam fiqhinə, Peyğəmbər və imamların davranışına dair elə söhbətlər edilir ki, nə tarixə əsaslanır, nə hədisə, nə Qurana, nə fiqh metodikasına, nə bəlli dini əsaslara, nə də çox dərin və zərif bir fənn olan fiqh üslubuna. Heç bir şeyə əsaslanmadan alimnüma şəkildə, gözəl və səlis ifadələrlə bəyan olunur. Bu işi görənlər təəssüf ki, cəmiyyətin aparıcı və görkəmli şəxslərinin bir qismidir. Keçmişlə fərqi budur. Onlar elmli insanlara zərbə vurur, onların yolunu kəsirlər. Odur ki, buna qarşı tədbir görülməlidir. Qeyd etdim ki, belə yerlərdə tədbir düşüncə, elm tədbiri, mübahisə sahəsində cəsarətli tədbirdir. Bu işlərin arxasında siyasi maraqların, Allah eləməmiş, xain və azğın məqsədlərin durduğunu qəbul etsək, o zaman siz elmi cavab verərkən qalmaqal yaratmalarını, rüsvayçılıq etmələrini, qara yaxmalarını gözləmək lazımdır.[131]

Dinin təhrifinə qarşı tədbir növü

Din alimləri dinin təhrifi qarşısında sakit oturmamalıdırlar. Bu məsələlərə qarşı qeyri-elmi tədbir görmək, təkfir etmək səhvdir; fəryad qoparmaq ki, bu, küfr etdi və sair. Bunun faydası yoxdur. Çoxlarının bundan xoşu gəlir; ona görə ki, bu zaman elmi tənqiddən kənar qalırlar. Əgər elmi tənqid olsa, söz diqqətlə araşdırılar, söz və onun sahibi rüsvay olar. Bu iş görülməlidir.

Əlbəttə, kimsə fiqhdə mövcud meyarlarla uyğunlaşan və İslamda cəza nəzərdə tutulan bir söz danışsa, başqa məsələ. Lakin bu, alimlərin, elmi hövzələrin və din təbliğatçılarının görməli olduğu iş deyil. Bu, hökumətin işidir. Onlar öz vəzifələrini yerinə yetirməlidirlər. Onların da vəzifələri var və mütləq yerinə yetirməlidirlər. Elm adamları, din başçıları və dinin bayraqdarları isə bu hadisələrdə elmi işlər görməli, sözü müzakirə etməli, araşdırmalı və eybini aydınlaşdırmalıdırlar ki, ardınca söz sahibinin eybi aşkara çıxsın: "Hidayət yalnız sapqınlığın yayıldığı cəhətdən yayılır". Bu, mərhum Seyid Şərəfüddinin sözlərindəndir. Onlar sapqınlığı hansı yolla yayırlarsa, hidayəti də həmin yolla yaymaq lazımdır. Həmin cahil, yaxud qərəzli şəxsin - biz indi mühakimə yürütmürük, hər ikisi mümkündür – müxtəlif adlarla insanlara yanlış, zəif, köksüz və qeyri-peşəkar bilgilər verdiyi kimi, elm və din adamları da köklü, xalis bilgilər verib o fikrin səhv olduğunu bəyan etsinlər.

---

[131] Fiqhin ali ixtisas (xaric) dərsindən: 2000.

Elm hövzələrində bu işləri görəcək alimlərin olmadığını düşünmək yanlışdır. Allaha şükür ki, bizim gənclərimiz, alimlərimiz arasında belələri çoxdur. Düzdür, ola bilsin birinin tədqiqat bacarığı yüksək olsun, nitq qabiliyyəti zəif. Bir nəfər araşdırma adamı olub o tədqiqatçıya vacib qeydləri götürsün. Bir nəfər dil bilsin, fərz edin, bir sözün kökünü hansısa qərbli hüquqşünasın, yaxud filosofun yazısında tapsın, tədqiqatçı isə o dili bilməsin və bunu bacarmasın. Bunlar bir-birinə birləşdirilməli, bir-birini təkmil etməli, bir-birinə kömək edib düzgün fikri gözəl, güclü və möhkəm şəkildə açıqlaya bilən şəxsin ixtiyarına qoyulmalıdır. Bu gün sizin vəzifələrinizdən, elm hövzələrinin və din alimlərinin vəzifələrindən biri budur. Bunu yaddan çıxarmaq olmaz. Bu, çox əhəmiyyətlidir.[132]

Şübhələr qarşısında gənclərə yardım

Bu gün bizim gənclərimizin düşüncə baxımından yardıma ehtiyacları var; həm şübhə halında olanların, həm şübhənin təsirinə düşüb düzgün etiqaddan çıxanların, həm də etiqadlı və inanclı olanların. Bunlarda düşüncəni dərinləşdirmək, şübhəni uzaqlaşdırmaq lazımdır. Sağlam olanların da etiqadlarını dərinləşdirmək, onları möhkəmlətmək və qorumaq lazımdır.[133]

Eklektizmlə mübarizə

Əvvəlcə Avropada hansısa ictimai, yaxud iqtisadi filosof tərəfindən irəli sürülüb müsəlman ölkələrində yayılan bir fikir gəncin, yaxud bu fikirlə tanış olan şəxsin zehnində təbii olaraq eklektizmə şərait yaradır. Odur ki, İslama etiqadlı və dindar gənc özünün etiqad bəslədiyi İslamı bəyəndiyi və bayırdan gəlmiş bir fikirlə uyğunlaşdırmaq istəyir. Bu olur eklektizm. Deməli, güclü və düzgün işləyən bir fəqih gərək dünyada geniş yayılmış düşüncələrlə tanış olsun. Çünki İslam cəmiyyətində eklektik dalğalar bir çox hallarda yeni bir fikrin təbii təsirindən yaranır və bayırdan idarə olunur.[134]

Ehkamçılıqdan və yalançı aydınlıqdan uzaq durmaq

Bir tərəfdən yanlış anlama, məhdud baxış, mənasız təəssübkeşlik, dini dərk və təqdimatda cahillik, bir tərəfdən də səhlənkarlıq, dini məsələlərdə

---

[132] Fiqhin ali ixtisas (xaric) dərsindən: 2000.
[133] Fiqhin ali ixtisas (xaric) dərsindən: 2000.
[134] Risalət qəzetinə müsahibədən: 1986.

yalançı aydınlıq, dini əsaslara etinasızlıq və İslam qaydalarına boyun əyməmək Şəhid Mütəhhərinin sözü ilə desək - əlbəttə, o, başqa bir hal üçün deyirdi - bir qayçının iki tiyəsi kimidir; ikisi birgə gəncin dindarlıq ipini kəsir. Heç birinə imkan verməməlisiniz. Gənclərə düzgün və aydın baxış öyrədilməlidir.[135]

Quranla ünsiyyət

Gənclərin Qurana marağı

Əvvəla, Allaha şükür edirəm ki, Qurana və Quran oxunuşunu öyrənməyə həvəs siz əziz gənclər arasında geniş yayılıb və günəbəgün daha da genişlənməkdədir. İkincisi isə, Quranla çalışan sizin hər birinizə, eləcə də məsul şəxslərə, ustadlara, müəllimlərə və bu yolda sizə kömək edən bütün şəxslərə səmimi təşəkkürümü bildirirəm.

...Bu gün ölkə boyu milyonlarla gənc sizin kimi Quranla əlaqədədirlər, daim özlərini Qurana yaxınlaşdırırlar; bəziləri sürətlə, bəziləri yavaş, bəziləri isə sürünə-sürünə Quranla ünsiyyətə tərəf gedirlər.[136]

Quran tilavətinin fəlsəfəsi

Quran oxunuşuna diqqətin mühüm bir fəlsəfəsi var. Məsələ təkcə məharət cəhətindən, yaxud baş qarışdırmaqdan ibarət deyil. Əgər Quranın cəmiyyətin zehni arenasında yayılmasını, onun məfhumlarının düşüncələrdə yaşamasını və Quran adətinin cəmiyyətin beyninə hakim olmasını istəyiriksə, - qeyd etməliyəm ki, bu, çox əhəmiyyətli bir məsələdir - cəmiyyətin bütün üzvləri Quranı mütləq düzgün oxuya bilməlidirlər. Onlar bununla Quran ayələri üzərində düşünmək imkanı tapacaq və düşünməklə öz səviyyələri çərçivəsində onun dərinliklərinə yiyələnəcəklər.

Quranı gözəl oxuyan qarilər digərlərini də Quran oxumağa sövq edən bayraqdarlardır. Quranı gözəl və düzgün oxumağın bu xususiyyəti var.[137]

Düzgün Quran oxunuşunun təsirləri

Siz düzgün və yaxşı şəkildə, tilavətin rəmzləri və zərif məharətləri ilə oxusanız, Quranla tanış olan hər bir adamı ona daha da həvəsləndirər, mənasını bilən şəxsi isə təfəkkürə vadar edərsiniz.[138]

---

[135] Təlim və Tərbiyə Nazirliyinin məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 2000.
[136] Quran fəalları ilə görüşdə çıxışından: 1999.
[137] Quran fəalları ilə görüşdə çıxışından: 1999.

Quran mədəniyyəti və gənclərə ümid

Quran məfhumları ilə ünsiyyətə ölkəmizdə yeni başlanmışdır. Bu Quran adamlarını, bu gəncləri, gözəl avazları, Allahın lütfü ilə həm gənc və həm ustad olan qiraətçiləri görüb kimsə düşünməsin ki, bəli, Quran fəaliyyəti bəhrəsini verdi və bundan artığı lazım deyil.

Xeyr, belə deyil. Bizim çatışmazlığımız var. Biz uzun illər Qurandan uzaq qalmış, inqilabdan sonra ona yaxınlaşmışıq. Quran mədəniyyəti hələ bizim həyatımıza - əxlaqi və siyasi mühitlərimizə hakim deyil.[139]

Quranı anlama

Xalq Quranı anlamalıdır. Gərək bizim cavanlarımız, qızlarımız, oğlanlarımız, ata-analarımız, rəsmi idarə işçiləri, ticarət adamları, əkinçilər, fəhlələr - cəmiyyətin bütün təbəqələri ictimai, siyasi, yaxud iqtisadi məsələlər barədə düşünərkən zehinlərində Quran ayələrinə söykənən bilgilər toplusu əks olunsun. Görün nə qədər mühümdür!

Hansı cəmiyyətin əksəriyyəti, yaxud böyük bir hissəsi bu vəziyyətdə olsa, İslam təməllərinin oturuşmasına ümid bəsləyə bilər. Biz bu məqsədə doğru gedirik. Düşmənlərin gördüyü bütün mədəni-ideoloji işlərə rəğmən, indi biz və cəmiyyətimiz bu istiqamətdə uğurla hərəkət edirik.[140]

Quran üzərində təfəkkürün mərhələləri

Mənim əzizlərim! Quranla tanışlığın ilk mərhələsi onun mətni ilə tanış olmaqdır. Bu mərhələdən keçmək lazımdır. Sonrakı mərhələ isə Quranla sıx əlaqədir. Quran oxumağı tərk etməyin. Əlbəttə, kimsə Quranı əzbərləsə, bir neçə addım irəlidə olacaq və qalan işlər ona asanlaşacaq. Hər halda, sonrakı mərhələ Quran ayələri üzərində düşünməkdir. İnsan Quranın hər bir ayəsinə kiminsə ciddi danışığı kimi baxmalıdır. Əgər danışan ciddi və düşünərək danışırsa, biz onun sözlərini başa düşmək üçün diqqətli olmalıyıq. Quranla belə rəftar edin. Quranda sizinlə ciddi və düşünərək danışılıb.

Quranın bütün sözləri dərindir. Ayələrin tərcüməsi mütləq lazımdır. Yəni ayələrdə düşünmək və təfəkkür etmək istəyən şəxs Quranın mənasını

---

138 Quran fəalları ilə görüşdə çıxışından: 1999.

139 Quran qiraətçiləri və hafizləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.

140 Quran fəalları ilə görüşdə çıxışından: 1999.

bilməlidir. Bu, vacib mərhələdir. Siz ayələrin tərcüməsini bilsəniz, diqqətlə oxuyacaqsınız, düşünmə imkanı yaranacaq və Quran üzərində düşünə biləcəksiniz.[141]

Quran məfhumları ilə ünsiyyət

Siz Quranı asanlıqla əzbərləyə bilərsiniz. İndi bizim nə qədər Quran hafizimiz var. Sizin aranızda 1 cüz, 2 cüz, yaxud bütün Quranı əzbərləyənlər ola bilər. Cəmiyyətimizdə belələri çoxdur. Bu, böyük uğurdur. Sizin Quranı əzbərləməniz və onunla ünsiyyətdə olmanız – indi hər yerdən Quran səsi gəlir - Quran məfhumları ilə tanış olmaq üçün daha böyük imkan yaradır. Bu imkanı dəyərləndirin, Quran anlayışları ilə ünsiyyətdə olun.[142]

Quranla ünsiyyət - problemlərin həlli

Quran düşüncə problemlərini, psixoloji və duyğusal problemləri həll edir. Zehni, duyğusal, əxlaqi, yaxud mental baxımdan çıxılmaz vəziyyətə düşmüş bir insan yavaş-yavaş Quranla ünsiyyət qurduqda qəfildən bir ulduzun parladığını görür, ona sarı gedir və yol açılır. Quran belədir.[143]

Quranla ünsiyyət və ölkənin ümumi bilgisi

Quranla ünsiyyət bir ölkənin ümumi bilgisini yüksəldir. Quran nurdur, bizim hər şeyimizdir. Bizim gənclərimiz Quranla ünsiyyət qurduqdan sonra vəziyyət çox dəyişdi. Səkkizillik müharibə dövründə cəbhələrdə top-tüfəng altında elə gənclər var idi ki, yerə oturan və bir qədər boş vaxt tapan kimi Quranlarını açıb oxuyurdular. Yaxud misal üçün, avtobusla və ya maşınla harasa gedəndə Quranlarını çıxarıb oxumağa başlayırdılar. Buna görə deyirik ki, Quran bizim hər şeyimiz olmuşdur. İndi də Quranın sayəsində ölkə inkişaf etməkdədir.[144]

Quranla ünsiyyət üçün gənclərə tövsiyə

Tağut dövründə mənim Məşhəddə təfsir və Quran dərslərim olurdu. Oraya gələn gənclərə deyirdim ki, sizin hər birinizin cibində bir Quran olsun.

---

[141] Quran müsabiqəsində iştirak edən tələbələrlə görüşdə çıxışından: 1999.
[142] Quran müsabiqəsində iştirak edən tələbələrlə görüşdə çıxışından: 12 may 1999.
[143] Quran müsabiqəsində iştirak edən tələbələrlə görüşdə çıxışından: 12 may 1999.
[144] Misirli qiraətçilərlə görüşdə çıxışından: 1992.

Əgər bir yerdə bir iş üçün gözləyirsinizsə, bir dəqiqə, iki dəqiqə, beş dəqiqə, yarım saat boşsunuzsa, Quranı açıb oxuyun, onunla ünsiyyət qurun. Buna əməl edənlər çox az olsa da, əksəriyyəti ərəb dilini bilməyə-bilməyə İslam maarifinin dərki baxımından digərlərindən öndə idilər və çox fərqlənirdilər.[145]

Atribut və ənənələrə hörmət

Gənclərin dini işləri

Əziz gənclər! Bilin ki, islamçı, inqilabçı, yaxud dini işlər gördüyünüzdə – dua məclislərində iştirak etdiyinizdə, etikaf etdiyinizdə, qələbə və Qüds günlərində yürüşə çıxdığınızda, ölkə məmurlarına, misal üçün, prezidentə və digərlərinə hörmət bildirdiyinizdə, dindarlığınızın və inqilaba sevginizin əlaməti olan hər bir hərəkətinizdə bu münafiqlər lərzəyə düşür və narahat olurlar.[146]

Gənclərin dindarlığı

Elə bilirlər, gənclər dinsizdirlər. Gənclər bəzən atalarından da dindardırlar. Dini işlər kimi baş verən bu möhtəşəm mitinqlər, bu böyük dini məclislər, bu dualar gənclərin dindarlığının göstəricisidir.

Bu gənclərin, qız və oğlanların ürəkləri pak və işıqlıdır, Allahla tez və asanlıqla əlaqə qururlar. Bunlar dinsizdirlərmi?! Xeyr, bizim gənclərimizin əksəriyyəti dindar, xalq dinə və dini dəyərlərə sadiqdir.[147]

---

[145] Misirli qiraətçilərlə görüşdə çıxışından: 1992.
[146] Aşuraçı gənclərin toplantısında çıxışından: 2000.
[147] Xalqın müxtəlif təbəqələrinin nümayəndələri ilə görüşdə çıxışından: 2000.

Əxlaq və mənəviyyat sahəsi

Nəfsi tanımaq

Sağlam fitrətlər

Gənclərin qəlbi işıqlı, fitrətləri sağlam və təmizdir. Dünya bəzəklərinə, bulaşıqlarına çox az batır, pul, sərvət, şöhrət və vəzifə sevgisinin möhkəm iplərinə çox az ilişirlər. Odur ki, gənclərdə əxlaqi dəyişiklik daha asandır. Gənclər ehtiras və qəbahətlərə çağıran bütün işlərə qarşı müqavimətli olmalıdırlar.[148]

İşıqlı qəlb və həqiqətin dərki

Gənc tez və asanlıqla qəbul edəndir. Çünki qəlbi işıqlıdır. Gənclərin qəlbində mənim kimi yalşılarda olan bulaşıqlıq yoxdur və çətin qəbul etmirlər. Onlar işıqlıdırlar; həqiqəti dinləyə, asanlıqla dərk və qəbul edə bilirlər.[149]

Gəncin dəyəri

Allah-Taaladan xeyir yolunda möhkəm dayanmağı həqiqətən, istəyin. Bu, çox mühüm bir məsələdir. Xeyir yolunu davam etdirmək çox əhəmiyyətlidir. Bunu ürəkdən istəyin. Allah-Taaladan kömək istəyin, O, kömək edəcək. Siz gəncsiniz, ürəkləriniz pakdır, təmizdir. Sizin birinizin qəlbi mənim kimi onunun qəlbinə dəyər. Siz paksınız. Gənclik çox dəyərli bir şeydir. Gəncliyin özünəməxsus paklığı, şəffaflığı var. Allaha şükür olsun ki, sizdə bu hallar var. Allah-Taaladan kömək istəyin. Allah həqiqət nurunu sizin qəlbinizə saçacaq, inşallah, xeyir görəcəksiniz.[150]

Allahla mənəvi əlaqəni qorumaq

Gənclər! Öz nurlu qəlblərinizlə Allah-Taala ilə əlaqə, münacat və diqqət halını ilboyu qoruyun. Dünya və axirət nəfsin belə paklığı ilə əldə olunur.[151]

Həssas və zərif ruh

---

[148] Novruz bayramı münasibəti ilə müraciətindən: 1997.
[149] Alimlər və din təbliğatçıları ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[150] Tehran Universiteti tələbələrinin İslam birliyinin üzvləri il görüşdə çıxışından: 1996.
[151] Fitr bayramı namazının xütbələrindən: 2000.

Gənclər cəmiyyətin ən zərif və ən həssas təbəqəsi olduqlarından cəmiyyətlərdə mövcud problemlər ən çox onlara təsir edir. Bir cəmiyyətdə mənəviyyatdan, mənəvi dəyərlərdən əsər-əlamət olmadıqda əziyyət çəkən adam, bu anormallığın görünən ilk nöqtəsi gənclərdir. Çünki əvvəla, gənclər dərdi tez hiss edirlər, ikincisi də onların hərəkət, fikir və şəxsiyyətləri dərdi əks etdirir.[152]

Mənəvi paklığın təzahürü

Gənclər ölkə və xalqların tarixinin hər bir dövründə ən mühüm səadət amillərindən ola bilərlər. Səbəbi də budur ki, gənc saf, təmiz və düşüncə baxımından pakdır.

Gənc Allah lütfünün yönəldiyi insandır. Bir çox hallarda Allahın ona xüsusi nəzəri olur. Gənclər bunun qədrini bilməlidirlər. İnsan ruhunun əldə edib maddiyyat qatlarından, maddi problemlərdən, bulanıqlardan, çirkablardan keçə biləcəyi və özünü pak saxlaya biləcəyi saflıq gənclərdə hamıdan çoxdur. Bizim hədislərimizdə bəlkə də əziz Peyğəmbərin dilindən belə söylənmişdir: “Gənclərə əhəmiyyətli yanaşın!” Yəni bütün işlərdə gənclərə diqqət yetirin; xüsusən də elm, bilik və düşüncə adamı olsalar. Bizim cəmiyyətimizdə tələbə və şagird təbəqəsi belədir.[153]

İlahi sözün daha aydın dərki

Əlbəttə, siz gənclər nurlusunuz, sizin işiniz bizdən çox asandır. Siz Allahın sözünü daha tez və çox aydın dərk edirsiniz. Allah sizinlə danışır, sizə cavab verir və siz bu cavabları ürəyinizdə hiss edirsiniz.[154]

Mənəviyyata meyl və hegemonluğa nifrət

Gəncin təbiəti mənəviyyata və paklığa meyllidir. Universitetin məscidlərində keçirilən etikaflar gəncin təbiətindəndir. Hətta çox da ibadətçi olmayan və ürəyində mənəviyyata meyli olan gənc ömrünü günahda, müxtəlif həvəslərdə keçirən, qəlbi qaralmış və heç bir cəlbediciliyi olmayan bir insandan fərqlənir.

---

[152] Nümunəvi gənc seçimi barədə «Gənclər» jurnalına müsahibədən: 1986.
[153] İslam Respublikası qəzeti, 4 noyabr 1995.
[154] Universitet məhəlləsi hadisəsində yaralanan tələbələrin bir qrupu ilə görüşdə çıxışından: 1999.

Gənc belə deyil. Gənc təbiətcə paklığa, məhəbbətə, mənəviyyata, aydınlığa və aydınlara meyllidir. Gəncin təbiəti hegemonluğa qarşıdır. Siz dünyanın heç bir yerində gənclər tərəfindən əcnəbi müdaxiləsini dəstəkləyən bir hərəkat yaradıldığını görməzsiniz. Həmişə və dünyanın hansı bir yerində gənclər hərəkatı yaradılmışsa, əcnəbi müdaxiləsinin əleyhinə olmuşdur. Necə ola bilər ki, bir qrup gənc ABŞ-ın müdaxiləsinin, hakimliyinin, nüfuzunun və ağalığının xeyrinə bir yerə toplaşsın. Bu fikri yalnız təhlil bacarığı olmayan, bu nüfuzun necə və hansı yollardan idarə olunduğunu anlamayan bir gəncdə görmək olar.[155]

Mənəvi saflaşma və təqva

Yusifin təqvası

Bəzən öz-özümə fikirləşirəm ki, ömrünün ən gözəl zamanını yaşayan cavan özünün dünya və axirət uğuruna zəmanət verən bir amilə nail olmaq üçün nə etməlidir? Çox əhəmiyyətli sualdır. Əvvəla, söhbətin mövzusu dünya və axirət uğurudur: can və bədən, ürək və düşüncə. İkinci tərəfdən, bu sual cavanların xüsusi bir qrupuna aid deyil.

Mənim zehnimə gələn cavab da cavanların xüsusi bir qrupuna aid cavab deyil. Yəni bu cavab tam dindar cavanlara məxsus deyil. Xeyr. İbadət və dindarlıq baxımından çox da yuxarı dərəcədə olmayan bir cavana da aiddir. Hətta etiqadlarında problemi olan bir cavana da aid ola bilər.

Mənim gəldiyim qənaət bir sözdür: təqva! Əgər insan cavanlıq dövründə çalışıb Quranda və dini ədəbiyyatda deyilən təqvanı əldə edə bilsə, həm dərsi, həm islahedici fəaliyyətləri, həm dünyəvi ucalığı, həm maddi nailiyyətlər və əgər mənəviyyat adamı olsa, həm də mənəviyyat üçün böyük bir kapital toplamış olar.

Təqva, hətta adətən, orta səviyyəli adamların da çox uzaq olduğu yüksək amallara, böyük ariflərin, mənəvi eşq adamlarının işarə vurduqları irfani və mənəvi üfüqlərə çatmaq üçün də vasitədir.

Təqva nə deməkdir? Təqvanın mənası çoxlu ibadət etmək deyil. Bu, təqvanın nəticələrindən ola bilər, amma təqva bu deyil. Təqvanın mənası odur ki, insan hər bir işinə, qərarına nəzarət etsin, nə etmək istədiyini, ayağını hara qoyduğunu diqqətlə düşünsün.

---

[155] Tehran şəhəri universitetlərinin müxtəlif tələbə birlikləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.

Bəzən insan məst halda nə etdiyinə diqqət yetirmədən hərəkət edir, addım atır, qərar qəbul edir, hansısa bir işi görür, yaxud görmür. Bəzən də bütün bu işləri nə etdiyini bilərək yerinə yetirir. Bu, təqvadır.

Bizim keçmiş alimlərimizin sözlərində çox təkrar olunub ki, birindən "Təqva nədir?" – deyə soruşdular. Cavab verdi ki, indiyədək tikanlı yerdə yol getmisən? Bəziləri bunun hədis olduğunu düşünür, bəziləri isə böyük alimlərin birinə mənsub olduğunu deyirlər.

Siz bəzən asfalt üzərində yol gedirsiniz. Bu, bir növ yol getməkdir. Amma bəzən tikan kolları ilə dolu bir yerdə addımlayırsınız. Bu zaman elə addım atırsınız ki, tikan paltarınıza yapışmasın, ayağınızı yaralamasın. Təqva budur: diqqətlə addım atmaq.

Bu baxımdan, insan təqvalı olsa, imana nail olar; təqvasız olsa, nail olmaz.

Təqvasız adama "gəl yaranış haqda, varlığın məqsədi barədə düşün" dedikdə, cavab verir ki, get işinlə məşqul ol. Bu, təqvasızlıqdır. Təqvalı insan odur ki, varlıq aləminin məqsədindən, Allah və qiyamətdən söhbət düşdükdə fikrə dalır, düşünür və nəhayət, doğru yolu tapır. Bu barədə düşünmək təqvadır.

Mömin bəzən hərəkət və rəftarını imanı ilə tənzimləmir. Bu, təqvasızlıqdır. Bəzən isə tənzimləyir. Bu, təqvadır.

Quranda təqva haqda çox söhbət açılıb. Siz gənclərə uyğun misal həzrət Yusifdir. O, gənclik təqvasının təcəssümüdür. Yusifin əhvalatı Quranda bir surənin təxminən hamısını əhatə edib və ən yaxşı əhvalat, macəra adlandırılıb.[156]

Siz həzrət Yusifin əhvalatında ideal bir təqva nümunəsi görürsünüz. Bir ömür yaşayıb həyatda müəyyən təcrübələr əldə etmiş insanın təqvası daha təbii görünür, nəinki gənclik məstliyində olan bir gəncin təqvası. Gəncliyin özündə məstlik var. Gənclərin hamısı bir növ məstdirlər. Əlbəttə, bu məstliyin özü də bir nemətdir. Bu nemətdən yaxşı istifadə etmək olar. Belə bir məstlik halətində adı təqva olan sayıqlıq və diqqət böyük əhəmiyyətə malikdir. Buna görə də Yusifin hekayəsi Quran hekayələrinin hamısından yaxşıdır.

Yüsif peyğəmbərin hünəri təkcə bir cinsi ləzzətdən imtina etmək deyil, daha böyükdür. Siz tam kübar bir ailədə, evin xanımının xüsusi diqqət mərkəzində olan və evin kişisinin etimad etdiyi gözəl və ləyaqətli bir cavanı

---

[156] Yusuf/3.

təsəvvür edin. Misir əzizinin evində hər cür insan mövcuddur: nökər, xidmətçi, işçi və sair. Şəxsiyyətli, ağıllı, gözüaçıq, nəcabətli, pak və olduqca gözəl olan bu cavan evin kişi və qadını tərəfindən sevilir. Bu evin bütün üzvləri bu cavana hörmət edir və əmrlərini yerinə yetirirlər.

İndi bu gənc bir imtahanla üz-üzə qalıb. Bu imtahanın təfərrüatını, qadının dəvətini və bu cavanın imtahandan necə uğurla çıxdığını hamınız eşitmisiniz, bilirsiniz. Öz ehtirasına üstün gəlmək məsələnin kiçik tərəfidir. Görün Quran nə qədər zəngindir! Bu hələ məsələnin kiçik tərəfidir.

Mən Qərb mədəniyyətinin çirkinliklərini ona görə təkrarlayıram ki, müqayisə məqamında aydınlıq və zülmət, təmizlik və çirkinlik qarşı-qarşıya dayanır.

Tanınmış yazıçı Stendalın "Qırmızı və Qara" adlı məşhur hekayəsi yüz ildir bütün dillərə tərcümə olunub. Bu hekayə bir neçə il əvvəl fars dilinə də çevrilmişdir. Burada da oxşar vəziyyət var: Bir gənc evə daxil olur. Əlbəttə, ev nisbətən kübardır, amma Misir əzizinin evi kimi deyil. Cavan da Yusif kimi deyil, amma həmin hadisə baş verir. Yəni evin xanımı bu oğlana aşiq olur.

Qadınla gənc arasında baş verənlər cinsi murdarlığın, xəyanətin, alçaqlığın, vəfasızlığın, şəhvətpərəstliyin və nəfsə qul olmanın bariz nümunəsidir. Stendal Qərb ədəbiyyatının korifeylərindəndir. Bu kitabına görə onun adı Fransanın birinci dərəcəli roman yazıçıları sırasında çəkilir. Bu əsər dünyanın ən yaxşı və ən məşhur on romanından biridir.

Baxın, belədir. O da dərsdir. Romanı təkcə baş qarışdırmaq üçün yazmırlar, onun mesajı var və bir mədəniyyətin göstəricisidir. Roman öz oxucusuna bir növ həyat dərsi verir.

Quran belə bir imtahan qarşısında Yusifi elə təsvir edir ki, insan bu əzəmətə heyran qalır. Həssas bir şəraitdə qadın bu cavanı yaxalayır, amma cavan onun əlindən qaçır və dərhal ittiham olunur. Bu zaman Misir əzizini otağın qarşısında görürlər.[157] Qadın tez bu cavanı ittiham edərək deyir ki, günahkar budur. Sonra o, günahsız olduğuna görə xilas olur, qadının günahı sübuta yetir.

Bəli, bu, böyük bir imtahandır. Elə bir imtahandır ki, zəif formasında belə minlərlə insandan biri də uğurla çıxmır. Burada Yusif paklıq və təqva simvoluna çevrilir, lakin bundan da üstünü sonra gəlir.

---

[157] Yusuf/25.

Misirdə söz-söhbət gəzir ki, əzizin xanımı öz xidmətçisinə aşiq olub. O, ittihamları uzaqlaşdırmaq məqsədilə Misirin qadınlarını evinə dəvət edir və meyvə soymaq üçün hər birinin qarşısına bir bıçaq qoyur. Bunlar nağıl deyil, Qurandır, gerçəyin mətnidir. Müxtəlif məsələlərdə lazımsız məqamlardan yan keçən Quran burada məsələni təfərrüatı ilə çatdırır.

Qadın qonaqlarının hər biri üçün bir mütəkkə hazırlayır və sonra Yusifi qadınların gözü qarşısında məclisə daxil edir[158]. O, ittihamı özündən uzaqlaşdırmaq istəyir. Hansı ittihamı? Bu cavana aşiq olmaq ittihamını? Yox, yersiz hərəkət ittihamını. Demək istəyir ki, mən hərəkətini bilməyən qadın deyiləm. Yusif budur; kim belə bir gözəllikdən imtina etmək istəyirsə, buyursun.

Yusif məclisə daxil olur. Qonaqlar Yusifin gözəlliyinə elə heyran olurlar ki, hamısı əllərini kəsirlər. "Qəttə`nə"[159] sözü ilə "qətə`nə" sözünün fərqi var. Qətə`nə - yəni kəsdilər. Qəttə`nə isə - yəni ciddi şəkildə yaraladılar. Şoka düşdüklərindən nə etdiklərini bilmirdilər. Onlar əllərini qanatdılar.

Sonra Misir əzizinin xanımı dedi ki, həmin cavan budur. And içdi ki, mənim iradəmə təslim olmasa, onu həbsə salacağam. Yusif məsələnin nədən ibarət olduğunu bilir. Ona deyiblər. Deyir ki, İlahi, həbs mənim üçün bu günahdan, bu həvəsbazlıqdan və bunların məni dəvət etdiklərindən yaxşıdır[160].

Burada artıq məsələ bir cinsi istəkdən imtina etmək məsələsi deyil, hər bir şeydən keçməkdir: ağalıqdan, rahatlıqdan, onu sevən bir ailədə yaşamaqdan. Bu həyat onun üçün çox gözəl idi. Hər yerdə hörmət-ehtiram, təzim, parlaq gələcək, çoxlu pul, geniş imkanlar... Onun üçün hər şey var idi. O, bütün bunlara göz yumur.

Təqva budur. Həbsə düşür, həbsi bir ay, iki ay, altı ay, bir il çəkmir, bunun ümumiyyətlə, zamanı yoxdur. O dövrün həbsi belə idi ki, həbsə düşən artıq məhv olmuş sayılırdı. Bəzi hədislərə görə, o, 7 il, bəzilərinə görə isə 14 il həbsdə qaldıqdan sonra azad edilir və Allah-Taala onu mükafatlandırır.

Mənim əzizlərim! Mənim qız və oğullarım! Bunu da bilin ki, Allah-Taala sizin heç bir əziyyətinizi yaddan çıxarmayacaq. Çəkdiyiniz hansı əziyyətdə Allahı nəzərə almısınızsa, Allah-Taala mükafatını artıqlaması ilə verəcək. Bəzən insan əziyyət çəkir, amma onda Allahı nəzərə almır, Allah da adama heç bir şey vermir. Bəlkə də bəzi ziyarətnamə və duaların mətnində görmüş, yaxud

[158] Yusuf/31.
[159] Yusuf/31.
[160] Yusuf/33.

eşitmisiniz ki, yazılıb: "səbrən və ihtisabən". Məsələn, İmam Hüseynə (ə) müraciətlə deyilir ki, dözdün və hesabladın, nəzərə aldın; yəni işini Allahın hesabına yazdın.

Gördüyün işin nəfsə və günaha görə deyil, Allaha görə, yaxud Allahın narazı olmadığı bir məsələdən ötrü olduğunu bilsən, sənin bir an əziyyətin, ruhi və mənəvi cəhətdən qatlaşdığın bir anlıq təzyiq, bir fiziki təsir, aclıq, susuzluq, ayağa bir daş dəyməsi, qan çıxması, bir böhtan, bir təhqir, bir ədalətsizlik, bir haqsızlıq, qərəzli şəkildə aşağı qiymətin verilməsi belə itib-batmayacaq, Allah yanında əcri olacaq.[161]

Pak qəlb və təmiz ruh

Siz gənclər pak, təmiz qəlblərə və saf ruhlara maliksiniz. Sizin işiniz bizdən daha asandır. Bu yolu bizdən daha tez gedəcəksiniz.[162]

Gənclərin mənəvi hazırlığı

Əgər xalqın gəncləri - Bəsic xalqın gənclərindən ibarətdir - bütün sahələrdə mənəvi, ruhi və daxili cəhətdən belə hazırlıqlı olsalar, bütün sahələrdə qalib və aktiv olarlar. Bir xalqın əsas gücü və gülü gənclərdir. Onlar bu hərbi, mədəni, iqtisadi hazırlıqlara malik olduqda özlərini göstərə bilərlər.[163]

Təqvanı qorumaq və vəzifəni bilmək

Ramazan ayı təqva ehtiyatını artırmaq üçün əlverişli zamandır. Təqva ehtiyatı isə hər bir fərdin və xalqın ən böyük sərvətidir. Bu ehtiyatı qoruyun. Xüsusən gənclər təqvanı, Allahın razılığını düşünmək, Quran və İslamın istədiyi vəzifəni tanımaq halını özlərində qorusunlar və buna çalışsınlar.[164]

Düzgün dini əməllə nəfsi paklamaq

Başqa bir xüsusiyyət də var, əgər sizdə olsa, həm həyatınız dövründə sizə faydalı olar, həm digərlərinə faydalı olar, həm də ölümdən sonrakı əbədi həyatda faydalı olar. Bu, mənəvi paklıqdır. Özünüzü paklayın. Bizim əziz gənclərimiz ilahi təlimlərlə, bəşər bilgiləri ilə və düzgün dini əməllə bu işi görə

---

[161] Tehran şəhəri universitetlərinin müxtəlif tələbə birlikləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.
[162] İslam İnqilabı Komitələrinin komandir və üzvlərinin beyət mərasimindən: 1989.
[163] «İnqilabın ümidi» jurnalına müsahibədən: 1987.
[164] Fitr bayramı namazının xütbələrindən: 1989.

bilərlər. Bu gün ictimai məsələlər də dini sahəyə aiddir. İslam Respublikasında çox olan möhtəşəm mərasimlərdə - cümə namazlarından tutmuş qələbə yürüşünə qədər bütün mərasimlərdə iştirak etmək həm də dini işdir. Bu işlərlə öz nəfsinizi, pak və nurlu qəlbinizi daha da möhkəmlədin.[165]

Dini ixlas və təqvanı gücləndirmək

Siz gənc, təmiz və ixlaslısınız. Çalışın öz əməllərinizdə dini ruhiyyəni, ixlası və təqvanı bacardığınız qədər gücləndirin.[166]

Allah yanında ən sevimli şəxs

İlahi yardımlar birinci şərtdir. Allahla mənəvi əlaqəni möhkəm qorumaq lazımdır. Bizim inqilabımızda mövcud və ona lazım olan təqva və mənəviyyatı bərk qoruyun. Bu işdə xüsusən gənclər öncül olmalıdırlar. Çünki Allah yanında cəmiyyətin ən sevimli insanları təqvalı və mömin gənclərdir. Bu, Allahın bərəkətlərini cəlb edir və cəmiyyətdə İslam fəaliyyəti hissini canlı saxlayır. Allahla mənəvi əlaqəni qoruyun. Allah-Taala da Öz lütfünü, mərhəmətini və köməyini sizə nazil edəcək.[167]

Tövbə və günahlardan bağış istəyi

Gənclərə tövsiyə edirəm ki, ilahi rəhmət baharından istifadə edin, bağışlanmaq istəyin, Allahın qapısına gedin, bədən, ruh, düşüncə və qəlb günahlarından əfv diləyin. Bu şəkildə Allahdan bağış istəyi və Allaha qayıdış yeri olan bir cəmiyyət nurlu olacaq və buna görə Allah-Taala xeyir-bərəkətlərini nazil edəcək. Allahın rəhmətinə nail olmaq üçün Allahın qapısına getmək lazımdır.[168]

Mənəviyyat zirvəsinə doğru

Hegemonizmin peyk antenləri, film və kitabları vasitəsilə dünyada yaranmış zəhərli şəraitə rəğmən, İslam Respublikasında bir gənc özünü mənəviyyatın zirvəsinə çatdırmaq gücündədir.

---

[165] İslam birliyinin üzvü olan şagirdlərlə və məktəblərin tərbiyəvi işlər üzrə məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 2001.
[166] Hərbi tələbələrlə görüşdə çıxışından: 1989.
[167] Cümə imamları ilə görüşdə çıxışından: 1989.
[168] Tehranın cümə namazı xütbələrindən: 1998.

Müharibəni bütün vücudunuzla dərk etmiş siz gənclər həmişə qəflətlə mübarizə aparmalısınız. Çünki gənclərin sağlamlığı cəmiyyətin sağlamlığının rəhnidir.[169]

Nəfsdən ehtiyatlı olmaq

Quran bizə deyir ki, ruhdan düşməyin və qəmgin olmayın, siz daha üstünsünüz. Ardınca isə buyurur: "Əgər mömin olsanız".[170]

Dediyim bu sözlərin hamısı o zamana aiddir ki, bizim Allahla əlaqəmiz yaxşı olsun. Bu, siz əziz gənclərin təqvalı olduğu, siz qadın və kişinin dini qorumağa, günahın şirinliklərinə təslim olmamağa, şeytanın təhriki qarşısında müqavimət göstərməyə çalışdığınız zamana aiddir. Və siz bunları bacararsınız. Biz sizin bacardığınızı görmüşük. Şeytanın ən böyük vəsvəsəsi canı qorumaqdır. Siz müharibə zamanı düşmənin başımıza yağdırdığı ardıcıl atəşləri altında nə qədər vuruşdunuz, qorxmadınız. Yoldaşınızın şəhid olduğunu, pak cəsədinin yanınıza düşdüyünü gördünüz, eyni zamanda düşmənin üzərinə getdiniz. Orada şeytanın təhriki çox güclü olur, şeytan qorxudur. Lakin sizi qorxuda, ələ ala bilmədi. Günah qarşısında da ələ ala bilməyəcək.[171]

Ehtirasların üzərinə ayaq qoymaq

Bu gün dünyanın harasında nəfs ehtiraslarının və maddiçiliyin üzərinə ayaq qoyub mənəviyyata sarı gedən gənclər tapılır?! Düzdür, bəzən haradasa bir gənc, iki gənc, yaxud bir müstəsna adam var. Bu, dünyanın hər yerində var. Lakin dünyanın harasında bir nəslin böyük bir hissəsi belədir? Buradan başqa heç bir yerdə.[172]

Təqva - yəni daim ehtiyatlı olmaq

Bilin ki, bu gün ölüm oxuduğunuz düşmənlərin silahlarından biri gənclərimiz qarşısında toxumlar səpməkdir; günah toxumu, günah və fəsad gözəlliklərinin toxumu.

Güclü ruh dayanmalı, bu gözəlliklərə təslim olmamalıdır. Ehtiyatlı olun. Bizim Bəsic üzvü olan gənclərimiz mömin, təmiz və pakdırlar. Lakin onların

---

[169] Döyüşçülərin toplantısında çıxışından: 1988.
[170] Ali-İmran/139.
[171] Çahar-Mahal və Bəxtiyari vilayətinin əhalisi ilə görüşdə çıxışından: 1992.
[172] İslam Respublikası qəzeti, 15 dekabr 1997.

arasında güclü ruhu olmayan, düşmənin və şeytanın hiyləsinə uyanlar da ola bilər. Burada təqva işə yarayır. Təqva odur ki, daim özümüzdən ehtiyatlı olaq və səhvə yol verməyək.[173]

Ruhi və mənəvi paklıq

Əziz gənclər! Ruhi və mənəvi paklığı unutmayın. Xalqların, məmurların, böyük və kiçiklərin bütün bədbəxtliklərinin səbəbi xudpəsəndlik, eqoistlik, özünü əsas bilmək, tanrı etmək və öz daxilində firon yaratmaqdır. Bəzən insanın zahirində heç bir fironluq əlaməti olmur, lakin qəlbində firondur. Xudpəsəndliklər, eqositliklər, özünü əsas bilmək, öz istəklərini, ehtiraslarını, maraq və mənafeyini üstün tutmaq əksər fəsadların səbəbkarıdır. Odur ki, nəfsi paklamağa çalışın. Bu əsas işlər - ölkə quruculuğu istiqamətində görülənlər, mənəvi və daxili quruculuq və digər işlər bu gün hamımızın öhdəsinə düşən vacib əməllərdir.[174]

İnkişaf və özünüislah

Namaz

Baxın, mənim əzizlərim! Böyük və kiçik, qoca və cavan olmasından asılı olmayaraq hər bir insan səhvlərə yol verir, bəzi günahlar edir. Namaz isə həyatda müvəffəqiyyət qazanmaq istəyən adama böyük kömək göstərə bilər.

Quranın şərafətli ayəsində oxuyuruq ki, namazı günün hər iki tərəfində və gecənin bəzi hissəsində qılın. Çünki yaxşılıqlar pislikləri aradan qaldıra bilər. Namaz nurdur, zülmətləri ortadan götürür, pislikləri məhv edir, günahların təsirini ürəkdən təmizləyir. İnsanın bəzi çirkli işlərə bulaşması və əl-ayağının səhvə yol verməsi mümkündür. Əgər namazda möhkəm olsanız, bu nurluluq sizdə qalacaq və günah ruhunuza hopmağa imkan tapmayacaq.

Mən xahiş edirəm ki, namaz məsələsinə ciddi yanaşın. Əlbəttə, sizin hamınız namazqılansınız, lakin çalışın namazı yoruculuq və əzginlik halından çıxarın. Çünki belə adət halına düşmüş və necə deyərlər, tutuquşuluq peşəsinə çevrilmiş bir iş halından çıxara bilməsək, yorucu olacaq. Yəni insan ayağa qalxıb dəstəmaz alacaq və nə olduğunu bilmədiyi bir işi görməyə başlayacaq. Əgər sözlərin mənasını anlasanız, görərsiniz ki, namaz yorucu iş yox, ruh yüksəldən

[173] Çahar-Mahal və Bəxtiyari vilayətinin əhalisi ilə görüşdə çıxışından: 1992.
[174] Əlli min Bəsic üzvü ilə görüşdə çıxışından: 1999.

bir ayindir. Bu zaman insan namaza tələsər və “həyyə ələs-salah”, yəni “namaza tələsin” sözü gerçəkləşər.

Əlbəttə, mən demirəm ki, bütün namaz boyu onun mənalarını anlayın. Bu, çox xüsusi insanların işidir. Bizlər də bəlkə o şəkildə anlaya bilməyək. Amma ən azı, namazın bir hissəsini diqqətlə qılın, kiminlə danışdığınızı bilin, dediyiniz sözlərin mənasını anlayın. Mən hədisdə oxudum ki, namaz vaxtı yaxınlaşanda Peyğəmbər Bilala deyirdi: "Bizi rahatlandır, ey Bilal!" Yəni bizə rahatlıq gətir, azan çək ki, namaz qılaq.[175]

Mütləq gözəlliyə eşq

Mənim əzizlərim! Özünüzü bu əlverişli gənlik dövründə mənəvi baxımdan islah edin. Daxilinizdə olan eşqi onun layiq olduğu mərkəzə, yəni Allah-Taalanın mütləq gözəllik və mütləq həqiqət olan müqəddəs zatına yönəldin. Özünüzü o mərkəzə bağlayın və bacardığınız qədər Allahla əlaqənizi gücləndirin. Həyatın bütün sahələrində əsas olan budur.[176]

Gənclikdə nəfsi paklamaq

Elə bilirlər ki, insan qocalanda idadətlə məşğul olmalı və nəfsini paklamalıdır. Halbuki o zaman nəfsi paklamaq çətin və bəzən qeyri-mümkün olur. Qocalıq dövründə nəfsi paklamaq çətindir, sizin vaxtınızda – gənclik dövründə isə çox asandır.[177]

Düşüncə və mənəviyyat

Bu ölkə İslam adı ilə və İslam bayrağı altında hər cəhətdən – insani, maddi cəhətlərdən qurulmalı, ölkənin potensial imkanları və mövcud qaynaqları dirçəldilməlidir. İslam quruluşu din bayrağını ucaltmışdır. Bizim əziz gənclərimiz bu imkandan istifadə edib dini etiqadları, imanı və dini öhdəliyi bacardıqları qədər gücləndirsinlər. Bu, gələcəkdə onların hər birinin öz ölkə və regionlarının inkişafında təsirli amilə çevrilmələrinə kömək edəcək.[178]

Allah-Taala ilə möhkəm mənəvi əlaqə

---

[175] Böyük Rəhbərin cavanlarla sual-cavab toplantısında çıxışından: 1999.
[176] Tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1997.
[177] Gənclərlə görüşdə çıxışından: 1998.
[178] Bircənd əhalisinin toplantısında çıxışından: 1999.

Mənim əzizlərim! Allah-Taala ilə mənəvi əlaqənizi möhkəmlədin. Öz fərdi əlaqələrinizi möhkəmləndirin ki, ictimai mühitdə İslamın sizdən istədiyi işi yaxşı yerinə yetirə biləsiniz. Harada olursunuzsa-olun, Allah-Taalaya diqqət yetirməklə, diqqətli namazla, Quran oxumaqla, Quran üzərində diqqətli təfəkkürlə və imamlara təvəssüllə öz mənəvi və şəxsi əlaqənizi gücləndirin. Sizlər gəncsiniz, qəlbləriniz nurlu, əməlləriniz pakdır. Sizin vücudunuzda olan gənclik adlı bu parlaq ulduzun qədrini bilin, ondan maksimum yararlanın. Mən də sizin üçün dua edəcəyəm. Siz də mənim üçün dua edin.[179]

Elmi və əxlaqi özünüislah

Mənim əzizlərim! Mömin gənclər! Qəlbləri İslam, İslam dəyərləri, İslam rəhbərləri, ölkənin başucalığı və xalqın iqtidarı üçün döyünənlər! Müstəqillik, paklıq və saflıq yolunu seçmiş gənclər! Bacardığınız qədər özünüzü islah edin. Bacardığınız qədər özünüzü hazırlayın. Bilin ki, bu yolun davam etməsi üçün dəyərli, möhkəm, imanlı və güclü şəxsiyyətlərə ehtiyac var.[180]

Özünüislah və daxili moizə

Tələbə və şagird olan gənc birinci növbədə özünü islah etməlidir. Özünüzü dini tərbiyə ilə islah edin. Tərbiyəvi işlər, tərbiyəçi müəllim, tərbiyəçi natiq yaxşıdır, lakin öz daxilində nəsihət edəni[181] və tərbiyəçisi olmayan şəxsə xeyri yoxdur. Özünüzü düzəldin, nəfsinizlə mübarizə aparın, öz çərçivənizdə Allahın hökmünün icrasına əhəmiyyətli yanaşın. Namaza, Allah zikrinə, dua və təvəkkülə əhəmiyyətli yanaşın. Bu, sizi polad kimi möhkəm edəcək.[182]

Gənclərin mənəvi təbibi

Gənclik hiss və duyğular aləmidir. Gəncin beyni kimi ruhu da bir çox məsələlərdən təsirlənir. Özünü böyük bir ruhda, geniş bir ürəkdə, mehriban və xeyirxah bir nəfəsdə qorumaq üçün gəncin bir yerə ehtiyacı var. Bu geniş ürək, yüksək düşüncə və xeyirxah ruh - dərdləri və problemləri eşidən, lazımi

---

[179] Məşhəddə ölkə tələbələrindən bir qrupu ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[180] İmam Hüseyn (ə) Universitetində xüsusi hərbi tədbirdə çıxışından: 1998.
[181] Bax: “Vəsail əş-şiə”, c. 12, səh. 25.
[182] 4 Noyabr – Qlobal Hegemonizmə qarşı Milli Mübarizə Günü münasibəti ilə tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1991.

tövsiyələri verən, mənəvi və ruhi cəhətdən təbiblik edən, dərdinə şərik olan ruhani ola bilər.[183]

Davranış qaydaları

Kobudluqdan çəkinmək

Xüsusən gənclərlə münasibətdə vacib məsələlərdən biri gəncləri düşünməyə, İslam əxlaqına, səbirliliyə, işlərdə tələsməməyə, sərtlikdən və kobudluqdan uzaq durmağa sövq etməkdir.[184]

Allahla danışıq tərzi

Namaz zikrlərinin mənasını zehninizdən keçirin. Əgər insan əvvəldən mənaya fikir versə, diqqəti başqa bir yerə yönəlmədən doğrudan da Allahla danışsa, yetər. Necə ki, indi sizinlə söhbət etdiyim müddətdə siz bir an da mənim zehnimdən çıxmırsınız, həmişə sizə müraciətlə danışıram. Bu, çox böyük bir şey deyil. Bizdən bundan artığını istəməyiblər.

Siz bir adamla danışanda həmişə diqqətiniz ondadır, sözlərinin mənasını anlayırsınız, ona nə dediyinizi bilirsiniz. Namazda Allahla da belə danışın. Əgər bir namaza belə başlasanız və bu hal davam etsə, ortalarda birdən hiss edəcəksiniz ki, qəlbiniz haradansa bir şey alır; hansısa bir yerdən bir hissi dərk edir, sizinlə danışılır və almalı olduğunuz cavabı alırsınız. Düzdür, bu, əvvəllərdə bir qədər analşılmaz ola bilər.[185]

Fürsətdən istifadə

Gənclik neməti və gəncliyin düşmənləri

Allah-Taaladan istəyirəm ki, sizin nurlu və pak qəlblərinizi Öz mənəvi lütfü və hidayətilə daha nurlu etsin! Allah-Taala gözəllik baxımından zahiri insani məsələlər arasında bəlkə də gənclik kimisini yaratmayıb.

İnsan həyatının maddi xüsusiyyətlərində həyat nemətindən sonra gənclik xüsusiyyəti böyük əhəmiyyətə malikdir. Buna görə hədislərimizdə təkrar-təkrar göstərilir ki, Allah-Taala qiyamət günü dörd suala cavab vermədən heç bir

---

[183] Fəqih rəhbərin universitetlərdəki nümayəndələrilə görüşdə çıxışından: 1996.
[184] Alimlər və din təbliğatçıları ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[185] Universitet məhəlləsi hadisəsində yaralanan tələbələrin bir qrupu ilə görüşdə çıxışından: 1999.

insanın bir addım belə atmasına izn verməyəcək. Onların biri gənclikdir: "Gəncliyi necə və harada keçirdin?"

Gənclik adlı möhtəşəm enerji və güc mənbəyi ömrün bir hissəsində bütün insanlara verilir, hamı həyatın bu qızıl dövrünü yaşayır. Allah-Taala bu dövrü xoşbəxt həyata ehtiyat toplamaqdan ötrü ayırıb. Bu dövrü adladıqdan sonra insanda böyük işlərə iradə azalır; taqəti də azalır, insan əsaslı işlər görə bilmir, şəxsiyyətini düzəltmək və özünü islah etmək çətinləşir.

Əlbəttə, Allah-Taala bəşərə böyük qüdrət vermiş, onun üçün heç nəyi qeyri-mümkün etməmişdir. Hər halda, hər kəs ömrünün sonuna qədər müxtəlif böyük işlər görə bilər. Amma gənclikdə belə işlərin daha rahat və asan olması mühüm bir məsələdir.

Dünya xalqlarının çoxu bu dövrdə ziyana uğrayırlar: tükənməz kapital olan gəncliyi xərcləyir, gələcəkləri üçün mühüm işlər görmürlər. Bəziləri qəflət, bəziləri şəhvət, bəziləri isə bir sıra faydalı işlər üzündən mənəvi və ruhi maraqlarına riayət etmədən onu xərcləyirlər.

İnqilabın imam tərəfindən ən böyük fəth adlandırılan məharəti maddiyyata bulaşmış, əxlaqi baxımdan bataqlıq içində olan dünyada pak, möhkəm və qərarlı gənclər yetişdirmək idi. Onlar ağıllı və ayıq şəkildə bəşəri səadət yolunu seçdilər.

Hələ tezdir. Hələ o qədər zaman ötməyib ki, insan bu ölkənin gənclərinin nurlu simalarını bütün parlaqlığı ilə görsün. Amma uzaqdan görürlər. Uzaqdan və coğrafi məsafələrdən bizim gənclərimizin parıltısı İslam dünyasında həvəs oyadıb. Adı müsəlman olan, amma İslamdan heç bir əsər-əlamət görünməyən ölkələrin qız və oğlanları İranı, iranlını və imamı görmədən bizim gənclərimizin saçdığı işıqla dəyişilmişlər.

Mənim özüm fəsad dolu Qərb mədəniyyətinin güclü təsiri altına düşmüş bir ərəb ölkəsində gördüm. Səksəninci illərin ortalarında baş tutan səfərimdə gördüm ki, qız və oğlanların geyim tərzi bizim hizbullahçı gənclərimiz kimidir. Halbuki onlar İrana gəlməmişdilər, televiziyalardan və bəzi xəbərlərdən iranlı gənci uzaqdan görmüş və onun təsiri altına düşmüşdülər.

İranlı gənc inqilab sayəsində həqiqi gözəllikləri özü üçün qorudu və daha da artırdı; məsələn, ayıqlığı, zirəkliyi, fəallığı, çəldliyi, qorxmazlığı və s. O, bir əsr və daha artıq müddətdə müxtəlif iqtisadi, siyasi yollarla və müstəmləkə vasitəsilə sırınan şeyləri özündən uzaqlaşdıra bildi. Yanlış mod və adətlər,

öldürücü vərdişlər və olduqca zərərli üsullardan ibarət bu amillər əsl gözəllikləri kölgədə saxlamaqdan ötrü idi.

Bir zaman İslam dünyasında gənclər namaz qılmağa utanırdılar. İranlı gənc elə bir iş gördü ki, indi namaz vaxtı dünyanın ən izdihamlı aeroportlarında, fəsad və pozğunluq mərkəzlərində bir neçə hizbullahçı gənc azan deyirlər. Demirlər ki, qəza olmadan Tehrana çatıb namazımızı qılarıq, elə orada, aeroportda ilk vaxtda namaza qalxır və hamı bunu hörmətlə qarşılayır. Mən bunların bəzisini öz gözümlə də görmüşəm. Müsəlman gənc belə şəxsiyyət qazandı.

1982-83-cü illərə qədər tələbə, fəhlə və tacir gənclərin çoxu müqəddəs müdafiə üçün cəbhəyə gedir və şəhadətə qovuşurdular. Onların nurani simaları şəkillərdən görünür. Mən bir dəfə mədəni-ideoloji inqilab və universitetlər barədə söhbət düşərkən dostlara dedim ki, hizbullahçı şəhidlərin evlərinə gedin, deyin şəkil albomlarını sizə göstərsinlər. Onların 4-5 il qabaqkı şəkillərinə baxın. Mən özüm bəzilərində bu işi görmüşəm; qəribə simalar, müxtəlif saç düzümləri...

Bu gün din, təqva və mənəviyyat nümunəsi olan gənc həmin şəkildəkidir; 4-5 il qabaq saç düzümü, baxışı və modası azğın Qərb mədəniyyətini yamsılayan məqsədsiz bir gənc kimi idi, insani parıltılardan heç bir əlamət yox idi.

Zəhmətlə olsa da, hər halda, baş tutan bu inqilab bəzi filizlərə, məsələn, misə vurulduqda onu qızıla çevirən bir iksir kimidir; misləri qızıl edir, filizləri dəyişdirir. İnqilab gənci belə idi.

Peyğəmbərimizin erkən İslam çağında gördüyü iş baş verdi. Müsəb ibn Ümeyr Ühüd döyüşündə şəhid olanda Peyğəmbər onun başı üzərinə gəldi və ağladı. Hədisdə və tarixdə belə göstərilir. O, səhabələrinə dedi ki, bu gənc müsəlman olmazdan əvvəl Məkkədə ən yaxşı, ən gözəl, ən bahalı paltarları geyinirdi. Cahiliyyət dəyərlərinə uyan, bütün fikri-zikri gözəl paltar geyinməkdən və cəlbedici görünməkdən ibarət bir gənc idi. İslam bu gənci dəyişdirib bir qəhrəmana və məqsədli insana çevirdi. Peyğəmbər Məkkədən Mədinəyə təşrif buyurmazdan uzun müddət öncə bu gənci yəsriblilərə (mədinəlilərə) Quran öyrətməyə göndərdi. Peyğəmbərin ətrafında yaşlılar da vardı, amma bu gənci göndərdi. O, yəsriblilərin Quran müəllimi oldu və Ühüd döyüşündə şəhid edildi. İsti qumlar üzərinə düşmüşdü. Peyğəmbər dayanıb onun pak cəsədinə baxdı və ağlamağa başladı.

İnqilab budur. Dəyərlər inqilabı budur: bir gənc üçün mühüm olanları dəyişdirir. Bir gənc üçün mühüm olan bu idi ki, filan ətri vursun, filan növ ayaqqabı geyinsin, saçını filan tərzdə bəzəsin və bir saat, iki saat filan xiyabanda yol yerisin. Nə ölkənin abadlığını və tərəqqisini düşünürdü, nə yoxsulların qarnını doyurmağı, nə ölkənin vəziyyətini bir qədər yaxşılaşdırmağı, nə də öz qəlbini islah etməyi və ya bir qədər işıqlandırmağı. O, maddi məsələlərə qərq olmuşdu. Bunun zirvə nöqtəsi də, məsələn, cinsi işlərdə, yaxud yeməkdə şəhvətpərəstlik idi.

Mənim əzizlərim! Gənclik belə keçirdi. İnqilab onu dəyişdirdi. Sanki qiymətli bir cəvahirat bir qrup nadan uşağın əlinə düşür, küçədə onunla oynayırlar. Sonra birisi gəlib ona qiymət qoyur və öz yerində işlədir. Gənclik keçmiş rejimin əlində qiymətli cəvahirat kimi idi. O zamanın siyasətçilərinin marağında deyildi ki, gənclər düşünsünlər, bir şey anlasınlar, həqiqət yolunda, Allah yolunda və özlərini islah etmək üçün çalışsınlar. Bu onlar üçün başağrısı idi. Buna görə də, Qərb mədəniyyətini kor-koranə şəkildə yamsılayaraq gənclərin fəsada üz tutmalarına yaxşı yanaşırdılar.

İnqilab bu cəvahiratı gənclərə tanıtdırdı. Məcburi müdafiə dövrü də gənclərin vücudunda bu parlaq gövhərin cilvələnməsinə meydan açdı. Allaha şükür olsun ki, bu, müharibədən sonra da davam etmişdir. Mən sizi əmin edirəm ki, düşmən bu məqamı hədəf seçib. Əgər gəncləri nurlandırmaq və gəncliyi uca dəyərlərə sərf etməyin əhəmiyyətinə yönəltmək inqilabın ən böyük zəfəridirsə, hegemonizmin ən böyük zəfəri və əks-hücumu da onu gənclərdən almaqdır. Gəncləri yenə də fəsada, aludəliyə, yanlış düşüncəyə, arxasında heç bir həqiqət dayanmayan puç və əbəs fəlsəfəpərdazlığa qurşatsın. Onlar gəncləri yalnız danışmağa, mübahisə etməyə, heç bir xeyir götürmədən vaxt ötürməyə sövq edir, həqiqətdən, həyatdan, inqilab amallarından, xalqın və inqilabın gözləntilərindən uzaqlaşdırmağa çalışırlar. Hegemonizm bunu bacarmayacaq. Amma əgər bacarsa, heç şübhəsiz, ölkəmizdə çox olan pak qəlblərin və güclü iradələrin düşmənə qalib gəlməsinə imkan verməyəcəklər. Bəzilərini əxlaqi aludəliklərə, bəzilərini zehni şübhələrə düçar edəcək, bəzilərini depressiya və ümidsizliyə uğradacaq, hər kəsi bir yolla məhv edəcək. Onlar inqilabın ərsəyə gətirdiyi bu fəal gənc nəsli səhnədən çıxarmaq istəyirlər.[186]

Daxili dəyişikliyə çalışmaq

[186] Bəsic üzvü olan tələbələrlə görüşdə çıxışından: 1998.

Mən Allahın lütfü ilə pak qəlbləri, təmiz ruhları, daha çox hazırlıqları və daha az çirkinlikləri olan əziz gənclərdən istəyirəm ki, zikrlə, dua ilə, xüsusən ixlasla daxili dəyişikliyə çalışsınlar. Bu yeni nəsil İslam və İslam dövləti sayəsində özünü İslama uyğunlaşdırmaq imkanına malik nəsildir. Keçmişdə bu imkan yox idi.[187]

Müstəsna və tarixi bir imkan

Siz gənclər bilin ki, ölkəmizin tarixində, ən azı, son yeddi-on əsrdə heç zaman istedadlı və elmli cavanlar üçün bugünkü qədər imkan və şərait yaranmayıb.[188]

Zamanın ehtiyacını təyin etmək

Hər bir insan çalışıb anın ehtiyacını dərk və təmin etməlidir. Əgər tarixin bu anının ehtiyacını dərk və təmin etməsəniz, sabah iş-işdən keçəcək və gec olacaq. Bu, gəncin, xüsusən də tələbənin bacardığı, dərk və əməl edə biləcəyi bir məsələdir. Onun enerjisi var, fəaldır, gözü və zehni açıqdır, gələcək də ona məxsusdur.[189]

Gənclik dövründən istifadə

Həyat qısadır, bir saatdır. İnsan gənclik dövründə bunu hiss etmir, lakin həyatı tanıdıqda və yaşı bir qədər artdıqda anlayır ki, insan bir saatdan artıq yaşamır və ötəridir. Bu bir saatdan maksimum istifadə etmək lazımdır.[190]

Gənclikdən Allah yolunda istifadə etmək

Dünyanı, ləzzətləri və gündəlik həyatı əsas bilənlər səhvdədirlər. Bir gün öz səhvlərini anlayacaqlar, lakin onda iş işdən keçmiş olacaq və bir iş görmək mümkün olmayacaq. Bu yolla yaxşı, həvəslə, eşqlə hərəkət etmək üçün gəncliyinizdən istifadə etməli və özünüzü Allah-Taalaya yaxınlaşdırmalısınız.[191]

Gənclik fürsətini dəyərləndirmək

---

[187] Qum əhalisi, alim və tələbələri ilə görüşdə çıxışından: 1992.
[188] Hövzə və universitet tələbələri ilə görüşdə çıxışından: 1990.
[189] Şərif Sənaye Universitetindəki görüşdə çıxışından: 1999.
[190] Tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1997.
[191] Tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1997.

Bütün gəncləri bənzərsiz gənclik fürsətini dəyərləndirməyə, iffəti qorumağa, insan ömrünün bu bənzərsiz və parlaq çağında fəaliyyətə çağırıram.[192]

Özünüislah fürsəti

Mental, fiziki və mənəvi özünüislah üçün gəncliyi əlverişli fürsət bilin, ölkənizi tanıyın, İslam inqilabı sayəsində dünyada, regionda və böyük İslam ümməti arasında əldə etdiyiniz uca məqamın qədrini bilin, elmə, inanca, gözütoxluğa yiyələnin. İnqilabın qələbəsi və müqəddəs müdafiə dövrünün gəncləri kimi digər ölkələrin gənclərinə örnək olun.[193]

Gənclik - həyat üçün proqram hazırlamaq fürsəti

İndi mənim müraciətim siz əziz gənclərədir. Sizin qarşınızda dəyərli həyat ehtiyatı var. Gənc həyatın başlanğıcındadır. Fərz edin, əkinçi məhsulu yenicə yığıb, anbarı məhsulla doludur. Bu bol və sağlam məhsulu nə edəcək?

İki iş görə bilər: Biri budur ki, ağıllı, sayıq və gələcəyi düşünən əkinçi onu sağlam saxlamağa, çürüməyə qoymamağa çalışır, lazım olan qədərini özü üçün saxlayır, əkin üçün yararlı olanı növbəti illərdə əkinə sərf etmək üçün ayırır. Biri də budur ki, bu dolu anbarın qədrini bilməsin, həmişə dolu qalacağını düşünsün, nə məqsədyönlü istifadə üçün, nə də dar günə saxlamaq üçün bir iş görsün. Bu, ağılsızlıqdır.

...Siz gənclik çağındasınız, anbar hələ doludur. Anbarın bir hissəsindən əkin üçün istifadə olunmalıdır. O hissə sizin gənclik illərinizə aiddir. Bu, gələcəyin toxumudur. Düzgün həyat proqramınız olsun.[194]

Ucalıq imkanı

Sizin ən böyük vəzifələrinizdən biri əxlaqi paklanmadır. Öz əxlaqınızı kamilləşdirin. Siz gənclərin bu imkanı var. Dövr sizin dövrünüzdür. Siz yaxşı dövrdə, Quran dövləti və İslam mədəniyyəti sayəsində yaşayırsınız, mənəvi baxımdan ucalma imkanınız var. Bu imkandan yaxşı istifadə edin.[195]

---

[192] Tehranın cümə namazı xütbələrindən: 1989.

[193] Məmurlara, alimlərə, ziyalılara, siyasi qruplara və xalqa müraciətindən: 1999.

[194] İslam birliyinin üzvü olan şagirdlərlə və məktəblərin tərbiyəvi işlər üzrə məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 2001.

[195] Şəhid ailələri, əlillər, xalqın müxtəlif təbəqələrinin nümayəndələri və İncəsənət Universitetinin tələbə və məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 1991.

Gəncliyin qədrini bilmək

Gəncliyin qədrini bilin. Saflıq, nurluluq, iman, Allaha sarı yüksəlmək, ilahi olmaq - bunların hamısı gənclik dövründə asan əldə edilir. Dünyəvi nailiyyətlər də gənclikdə qocalıqdan daha asan əldə olunur. Mənəvi məqamlar da belədir. Gəncliyin qədrini bilin, hərəkət etdiyiniz düzgün yolda ondan ixlasla və sədaqətlə yararlanın.[196]

Təhsil, mənəvi paklıq və idman

Əgər məndən "Siz gəncdən nə istəyirsiniz?" – sualına qısa cavab istəsələr, deyərəm ki, təhsil, mənəvi saflıq və idman. Düşünürəm ki, gənclər bu üç xüsusiyyətə malik olmalıdırlar. Təhsil tədqiqata və elmi işlərə də şamil olur. Gənclərdə bu qüvvə olduğundan elm üçün çox çalışmalıdırlar.

...Gənclikdə nə istəsəniz, etmək olar. Yəni hər üç sahədə - həm elm, həm mənəvi saflıq, həm də idman sahəsində gənclik çağında işləyin. Hamı bilir ki, qocalıqda idmanın gənclik dövründəki qədər təsiri olmur. Lakin mənəvi saflıq haqda əksərən, bunu bilmirlər. Elə bilirlər ki, insan qalıb qocaldıqda ibadət etməli və mənən saflaşmalıdır. Halbuki o zaman nəfsi paklamaq çətin, bəzən də qeyri-mümkün olur. Qocalıqda nəfsi paklamaq çətin olur, sizin vaxtınızda - gənclikdə isə çox asandır. Hər halda, gənclər bu üç işə ciddi yanaşsınlar.[197]

Gənclərə vəzifə tapşırmaq

İnqilabın əvvəllərindən mənim səlahiyyətimdə olan işlərdə gənclərə vəzifə vermişəm; həm silahlı qüvvələrdə, həm dövlət işlərində, həm prezidentlik səlahiyyətləri daxilində. Mənim təcrübəm budur ki, biz gəncə etimad göstərsək - sözsüz ki, söhbət ləyaqətli və bacarıqlı gəncdən gedir, hər bir gəncə hər bir vəzifəni tapşırmaq olmaz - işi gənc olmayandan daha yaxşı və daha məsuliyyətlə yerinə yetirəcək; həm sürətlə yerinə yetirəcək, həm daha yeni və daha yaradıcı şəkildə təhvil verəcək. Yəni işdə inkişaf prosesi qorunacaq. Qeyri-gənc isə belə deyil. O, işi aktual olaraq yaxşı yerinə yetirə bilər, lakin onda inkişaf prosesi getməyəcək. Əksərən belədir.[198]

---

[196] Keşikçilər Korpusunun komandirləri və məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 1997.

[197] Şagirdlərlə, tələbələrlə, sənət adamları ilə, idman çempionları və olimpiada qalibləri ilə görüşdə çıxışından: 1998.

[198] Şagirdlərlə, tələbələrlə, sənət adamları ilə, idman çempionları və olimpiada qalibləri ilə görüşdə çıxışından: 1998.

Örnək və nümunələr

Əmirəlmöminin

Əmirəlmöminin Məkkədə 16-19 yaşlı, Mədinəyə köçəndə iyirmidən bir qədər artıq yaşı olan bir gəncdir. O həzrətin ömrünün müxtəlif çağları ən yaxşı gənclər üçün ən gözəl örnəkdir. O, gənlik ehtirasından, dünya ləzzətindən, gənclərin dəyər saydığı gözəlliklərdən heç bir şey istəmir, yalnız əziz Peyğəmbərin peyğəmbərlik səbəbi olan uca və ali məqsədi istəyir. Onun bütün varlığı bu məqsədə xidmət edir, başqa hər şey ikinci dərəcəlidir. Bir gəncin bir anda dünyaya, dünyanın şirinlik və ləzzətlərinə göz yumması, öz gəncliyini, enerjisini, fəallığını və ruhiyyəsini, yəni gəncdə olan təravətin, gözəlliyin və yeniliyin hamısını Allah yolunda işlətməsi çox möhtəşəm bir şeydir. Bu, uca həddidir. Bundan üstünü həqiqətən, olmaz.[199]

İmamın gənclik ruhiyyəsi

İmam bu mübarizələrə 63 yaşında başladı. 63 yaşlı kişi gəncləri həvəsləndirir, onlara yüksək əhval-ruhiyyə verirdi. O, Tehrana daxil olanda, yəni inqilabın qələbə çaldığı zaman təxminən 80 yaşlı bir qoca idi. Təqaüd, yorğunluq və bikarlıq yaşında olan qoca bir kişi belə həvəslə, gənclərə xas yüksək ruhiyyə ilə çalışırdı.[200]

İbadət və təvəssül örnəyi

Siz Allahla məndən artıq əlaqədə ola bilərsiniz; çünki gəncsiniz, ürəkləriniz təmiz və pakdır, vücudunuzun aynası bizimkindən daha şəffaf və təmizdir. İxtiyarınızda belə yaxşı şərait varkən, imamın vücudunda olan və onun bütün uğurlarını təmin edən xüsusiyyəti özünüzdə gücləndirməyə çalışın; yəni Allahla mənəvi əlaqəniz olsun, Ona bəndə olun, günahdan, pis və çirkin işlərdən çəkinmə ruhiyyəsini özünüzdə gücləndirin. Belə olsanız, bütün işlər asanlaşar və məqsədlərə çatarsınız... Təvəssülü, duanı və Allaha diqqəti unutmayın, Onunla mənəvi əlaqənizi möhkəmlədin, daha artıq yaradıcılıq və səylə ölkəni qurun.[201]

---

[199] Həzrət Əlinin (ə) doğum günü münasibəti ilə xalqla görüşdə çıxışından: 1996.
[200] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.
[201] Quruculuq Cihadı mücahidlərinin beyət mərasimindən: 1989.

Dini və milli mübarizlik

İmamın qələbəsinin sirri də bu idi ki, bu böyük hünəri göstərə və böyük möcuzəni edə bildi, mübarizəni ümumxalq səviyyəsinə çıxardı. Bəs bunun səbəbi nə idi? Səbəblərin bəzisi böyük imamımızın şəxsi xüsusiyyətlərinə qayıdır; onları da deyəcəyəm. Lakin əsas səbəb imamın uca məqamlı və etimadlı bir ruhani mövqeyində durub İslamdan danışmasından ibarət idi. İslam xalqın ümumi inancı idi və indi də belədir. Bu, dini hərəkətin və dini məqsədin xüsusiyyətidir.

Dini məqsədlər maddi və partiya məqsədlərindən fərqlənir. Maddi və partiya məqsədlərində daha çox hakimiyyətə gəlmə məsələsi var. Mübarizəyə qoşulan şəxslərin hər biri özləri üçün bir mövqe və yer tərif edirlər: gələcək quruluşda biz nə edəcək, hansı vəzifədə çalışacağıq. Dini hərəkətdə isə bunlar yoxdur, hamı üzərinə düşəni yerinə yetirməyə çalışır. İmam İslama arxalandı və İslamın ucalığını bəyan etdi. Xalq hərəkətinin dərinliyi buradan başlandı, bütün xalq öz imanı ilə mübarizəyə qoşuldu. Siz görürdünüz ki, misal üçün, filan kənddə xalq hadisələrə reaksiya verir. İndi siz görün bir siyasi partiya ucqar bir kəndin əhalisini öz tərəfinə çəkmək üçün nə qədər çalışmalı və onları bir-bir cəlb etməlidir. İmam bu tipli işlər görmürdü, lakin müraciət etdiyində onlar inamla səhnəyə çıxırdılar. Böyük şəhərlərdə də belə idi, paytaxt Tehranda da. Yəni əsas İslam məsələsi idi və imam İslama arxalanırdı.

Düzdür, digər xüsusiyyətlər də vardı. İmam prinsipcə xalqdan idi və xalqa güvənirdi. Mənim yadımdan çıxmır, onun hələ o qədər də tanınmadığı və məşhurlaşmadığı 1962-ci ildə Qumda tədris əsnasında o dövrün hökumətinə müraciətlə demişdi ki, əgər misal üçün, filan rəftarınızı davam etdirsəniz, mən Qumun bu ucsuz-bucaqsız səhrasını xalqla dolduraram. Hamı təəccüb edirdi ki, imam Qumda bir məscidin küncündə oturduğu halda xalqa necə bu şəkildə arxalanır, inanır və xalq sarıdan arxayındır. Bir neçə aydan sonra, yəni 63-cü ildə imamın Feyziyyə mədrəsəsindəki bəlli çıxışından iki gün sonra Tehranda 15 Xordad hadisəsi baş verdi, xalq qana boyanmış halda tankların, avtomatların və tüfənglərin qarşısına çıxdı.

Qeyd etdim ki, imamın şəxsi xüsusiyyətlərinin rolu böyük idi. İmam sözün həqiqi mənasında polad iradəli bir kişi, öz yolunun haqlılığına tam əmin olan bir şəxs idi. Quranda deyilir ki, Peyğəmbər ona nazil olana iman gətirmişdir.[202] Onun da öz yoluna imanı vardı, doğruçu və açıq danışan kişi idi, siyasətbaz

---

[202] Bəqərə/285.

adam deyildi, çox ağıllı və uzaqgörən idi. Sayıqlıq, uzaqgörənlik və sonrakı addımları duyma qabiliyyəti imamda çox yüksək həddə idi. O, işgüzar və yorulmaz idi. Yada salmanız pis olmaz ki, imam bu mübarizələrə 63 yaşında başladı. Yaxşı xatırlayıram, o, 1962-ci ildə etdiyi çıxışında dedi ki, mənim 63 yaşım var; əgər məni öldürsələr, Peyğəmbərin və Əmirəlmömininin dünyadan köçdüyü yaşda ölmüş olacağam. 63 yaşlı kişi gəncləri həvəsləndirir, onlara qüvvə və yüksək əhval-ruhiyyə verirdi. O, Tehrana daxil olanda, 1 fevral hadisələrində və sonra inqilab qələbə çalanda təxminən 80 yaşlı bir kişi idi. Təqaüd, yorğunluq və bikarlıq yaşında olan qoca bir kişi belə həvəslə, gənclərə xas yüksək əhval-ruhiyyə ilə çalışırdı. Buna əsasən, imamın şəxsi xüsusiyyətləri - İslama, dinə, imana və xalqa güvənməsi çox təsirli idi.[203]

Rəhbərlik və kadr yetişdirmək

İmam mübarizəsini başlayanda mən deyə bilmərəm ki, misal üçün, 62 və 63-cü illərdə onun lazımi kadrları vardı. Lakin o, kadr yetişdirməklə məşğul olurdu. Siz bilirsiniz ki, imam Qum Elm Hövzəsində görkəmli bir elmi şəxsiyyət idi. Onun ətrafında ləyaqətli və mömin gənclər vardı. Onun digər təbəqələrlə də əlaqəsi vardı. İmam öz müraciət və sözləri ilə sözün həqiqi mənasında insanları tərbiyə edib yetişdirirdi; həm düşüncə cəhətindən, həm mənəvi və əxlaqi cəhətdən. Dəyərli və layiqli bir kadr mütləq idarəetmə dərsi oxuyan, yaxud politoloji kurslar keçən yox, məqsədləri yaxşı anlayan, yolları yaxşı seçən, yaxşı qərar verən və yaxşı addım atan şəxsdir. Bu, ardıcıl tərbiyələrlə baş verir. İmamın vasitəsi ilə bu iş onun ətrafında təbii şəkildə baş verirdi; xüsusi dərs sinfində yox, rəftarlarla, müraciətlərlə və davranışlarla. Lakin bundan əhəmiyyətlisi odur ki, imam xalq səviyyəsində kadrlar hazırladı. İmamın kadr hazırlaması da partiyaların kadr hazırlaması kimi deyildi. Partiyalar filan vəzifəni və işi tapşırmaq üçün xüsusi formada kadrlar yetişdirirlər, imam isə gəncləri yetişdirirdi, onlarda özünəinam yaradırdı. İmam əvvəldən gənclərin üzərində xüsusi təkid göstərirdi və bu, öz bəhrəsini verdi.

İnqilab qələbə çalandan sonra həm imamın ətrafında olan şəxslər, həm də kənardakılar gəlib öz yerlərini tutdular, tədricən başlayan dəyişiklik və islahatlara rəhbərlik etdilər. Lakin bunu bilin ki, imamın yolu, üslubu aydın idi, nə istədiyini bilirdi. İmamın üslubu peyğəmbərlərin üslubundan ibarət idi: öz tərəf-müqabillərinə ayıqlıqla, düşüncə ilə yanaşı olan dərin iman ötürmək. Bu

[203] Gənclərlə görüşdə çıxışından: 1999.

üsul təbii olaraq istedadları çiçəkləndirir və kadrlar yetişdirir, on il öncədən bir siyahı hazırlayıb filankəsi filan vəzifə üçün nəzərdə tutmağa gərək qalmır.[204]

Quruluşun görkəmli elmi və mənəvi şəxsiyyətləri

Bu gün İslam quruluşumuz parlaq elmi və mənəvi şəxsiyyətləri ilə fəxr edir. Əgər Allah-Taala bizim indiki nəslə Əllamə Təbatəbai, yaxud mərhum Şəhid Mütəhhəri kimi şəxsiyyətlərdən bəhrələnmək imkanı verməmişsə də, şükür olsun ki, bu əziz və böyük şəxsiyyət (cənab Misbah Yəzdi) o əzizlərin yerini tutub.[205]

Özünü islah etmiş gənc

İslam birliklərindən olan siz əziz gənclərə də deyirəm: Sizin hər biriniz bir İslam qüvvəsisiniz. Özünüzü qoruyun, islah edin və inkişaf etdirin. Özünüzü universitetə, hövzəyə və ondan sonra İslam cəmiyyətinə hazırlayın ki, işıq kimi parlaya biləsiniz. Bu ölkənin hər hansı bir yerində olan hər bir İslam birliyi bir səngərdir.

9-11-ci sinif şagirdləri düşmənin hiylə və hücumunu zərərsizləşdirmək üçün bu səngəri qorumağı bacarmalıdırlar. Bu, bir mədəni və fikir səngəridir. Elə bir səngərdir ki, onda silah din, ağıl, elm, düşüncə və mədəniyyət silahıdır. Əgər bu səngərlər möhkəm olsa, düşmən nə hərbi, nə iqtisadi, nə siyasi, nə də ən təhlükəli olan mədəni hücumda uğur qazanmayacaq. Bu günə qədər düşmənin uğursuzluqları və məğlubiyyətləri də bu mömin və yaxşı gənclərin müxtəlif sahələrdə iştirakına görə olmuşdur. Bundan sonra da belə olacaq, günbəgün genişlənəcək.

Sizin və şagirdlərin hər biri qərar verib özlərini elə düzəltsinlər ki, universitetə, hövzəyə, yaxud hər hansı bir mərkəzə daxil olan gün orada bir çıraq kimi digərlərini işıqlandırsınlar. Allah-Taala möminlərin dilindən buyurur ki, bizi təqvalılar üçün imam et. Hər bir insan özündə bu qabiliyyəti yaratmalıdır. Hər hansı bir yerdə olsa, digərləri ona iqtida edə bilməlidirlər; təkcə camaat namazında yox, hətta əməldə, fikirdə, rəftarda iqtida.[206]

---

[204] Gənclərlə görüşdə çıxışından: 19999.

[205] Bəsic üzvü olan tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1999.

[206] İslam birliyinin üzvü olan şagirdlərlə və məktəblərin tərbiyəvi işlər üzrə məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 2001.

Gənclərin qəlbini ələ almaq

Gənclərin cəlb olunması üzərində təkid göstərməyimizin mənası bu deyil ki, gənclər nə desələr, siz qulaq asmalısınız. Mən bunu əsla tövsiyə etmirəm. Gənclər ixlaslı, mömin və zərif qüvvələrdir. Biz onların məhəbbətini, saflığını və imanlarını qorumalıyıq. Mənası bu deyil ki, onların sizin ixtisasınıza aid səhv sözlərini qəbul edəsiniz.

Təəssüf ki, bəzi yerlərdə bu hallar görünür. Bu onu göstərir ki, bəziləri şəraitin təsirinə düşürlər. Hətta bəzən bunu hiss edirlər də. Bu, böyük problemdir. Bir fikir, inam və ya üslub barədə yaradılmış şərait sizin zehniniz və üslubunuz üzərində birbaşa təsir buraxmamalıdır...

Təcrid etmək, qovmaq, üz çevirmək və üz turşutmaq yaxşı deyil. Amma bununla da razı deyilik ki, bir elm adamı təyin etdiyinin, fiqhi əsas və fətvalarının, yaxud təqlid etdiyi müctəhidin fətvasının, yaxud özü üçün qəti olan məsələlərin əksinə bir fikir irəli sürsün. Bu günah şübhəsiz, Allah tərəfindən məqbul və əfvediləsi olmaz.[207]

[207] Mazandaran vilayətinin alim və ruhaniləri ilə görüşdə çıxışından: 1984.

Təlim və tərbiyə sahəsi

Təlim və tərbiyənin fəlsəfəsi

Ən ağır işlərin ön xəttini tərbiyə etmək

Kadr yetişdirmək, xüsusən də yuxarı sinif müəllimi yetişdirmək olduqca böyük əhəmiyyətə malikdir. İndi bizim məktəblərimizdə inqilab övladları olan milyonlarla gənc və yeniyetmə var. Yaxın gələcəkdə, 40 il yox, 10-15 il sonra ölkə onların əlində olacaq; biri idarə işçisi, bir müdir, biri deputat, bir nazir olacaq. Məgər belə deyil?! Onlar öz dövrlərində ölkənin inqilab və İslam məqsədlərinə doğru prosesini daha üstün mərhələdə və daha öndə idarə etməyə borclu olacaqlar. Çünki dayanmaq və durğunluq olmamalıdır, onlar bizdən də yaxşı və öndə hərəkət etməlidirlər.

Onlar bugünkü məmurlardan yaxşı olmalı və öndə getməlidirlər. Halbuki nə inqilabı görüblər, nə də ondan öncəni. İnqilabın vəziyyəti ilə öncəki dövrün vəziyyətini müqayisə etmək imkanları yoxdur. O zamanın fəsad və tənəzzülünü, şəhvətpərəstliyini, rəzilliyini, passivliyini, asılılığını, fəxr hissinin olmamasını görməyiblər... O zaman iranlı heç bir qürur duymurdu, istifadə etdiyi məhsul xaricdən gəlirdi. Əgər daxildən olsaydı da, xaricin adına yazılırdı. Bütün işlərdə xaricilərn davamçısı idi. Beynəlxalq səviyyədə heç bir təşəbbüsü yox idi.

Uşaqlar bunları görməyiblər, imamı, müharibəni, Tehranın bombalanmasını görməyiblər. Belə bir halda bu böyük inqilab karvanını bizim çatdırdığımız yerdən alıb bir addım irəliyə aparmaq istəyirlər. Görün nə qədər çətindir! Bu işi kim görməlidir? Sizin tərbiyə etdikləriniz, bu müəllimlər. Bacararlar, yoxsa yox?

Yəni siz öz işinizə bu gözlə baxın. Bu gün gənc nəslin təlim-tərbiyəsində rolu olan hər bir şəxs dünənki mübarizlərin inqilabdan öncə keçirdiyi hissləri keçirməli, ən ağır işlərin ön xəttində durmalıdır. Bu şəkildə və bu ruhiyyə ilə işləməli, bilməlidir ki, üzərinə düşən işi görməsə, hər şey məhv ola bilər. Çünki bunlar uşaqları tərbiyə etməlidirlər.

Əlbəttə, işin başqa bir hissəsi ruhaniliyin, başqa bir hissəsi radio və televiziyanın, başqa bir hissəsi mətbuatın, siyasətçilərin və dövlət məmurlarının üzərinə düşür. Lakin çox həssas hissə sizə aiddir - Pedaqoji Universitetə və müəllim yetişdirən hər bir quruma. İşlərinizi bu həssaslıqla davam etdirin.[208]

---

[208] Şəhid Rəcai Universitetinin idarə heyəti ilə görüşdə çıxışından: 1998.

Gənclik dövrünün tərbiyəsi

Bəzən qatar relsi kimi kiçik bir hərəkət böyük bir dönüş yaradır və məsələn, şərqə doğru gedən qatar yolunu dəyişib qərbə sarı hərəkət edir. Gənclik çağında da hadisələr, ictimai, ailəvi və tərbiyəvi amillər yolayıran kimi relsi elə dəyişir ki, yol tamamilə dəyişilir, şərqə doğru gedən qərbə sarı baş alır. Gəncliyin bu mərhələsi çox həssas çağdır. İnsan həddi-büluğ dövründən uzaqlaşdıqca, gəncliyin sonuna, 24-25 yaşlara yaxınlaşdıqca daha püxtələşir.[209]

Gənclik ulduzu

Gənclik çağı həyatın ən yaxşı və ən şirin dövrüdür. Dəqiq proqramlarla bu dövrdən istifadə etmək lazımdır.

Viktor Hüqo bir yerdə gənci ulduza bənzədir. Doğrudan da gənclik insanın ulduz kimi parlayan çağıdır. Bütün gözəlliklər o dövrdə insanda görünür və bacarıqlar formalaşır. Təcrübələrlə bağlı püxtələşmə və yetkinləşmə gənclikdən sonraya aid olsa da, istedad gənclik dövründən çiçəklənməyə başlayır. Hətta böyük mütəfəkkir və filosoflara baxsaq, görərik ki, ən ideal fikirləri gənclikdən sonraya aiddir, lakin ən çox fəaliyyətləri və onları həmin fikirlərə nail edən ən çox hazırlıqları gənclik dövrünə aiddir.[210]

Gənc ruhunun zərifliyi

Tərbiyədə gənc ruhunun zərifliyinə diqqət yetirmək lazımdır. Tərbiyəçilərin söz və əməllərinin birliyinə də diqqət olunmalıdır. Onların üsulları, şəxsi əməlləri, həmçinin ölkənin qayda-qanunlarının qorunması üzərində təkid göstərilməlidir.[211]

İslamda gəncin dəyəri

Qeyd etmək lazımdır ki, nurlu İslam şəriətində gənc və yeniyetməyə hətta dünyanın müasir hüquq normalarından da artıq əhəmiyyət və dəyər verilmişdir.[212]

---

[209] Radionun Uşaq və yeniyetmə şöbəsinin əməkdaşları ilə görüşdə çıxışından: 1992.
[210] Nümunəvi gənc seçimi barədə «Gənclər» jurnalına müsahibədən: 1986.
[211] Ölkənin müşavirə qurumlarının və tərbiyəvi müavinlərinin keçirdiyi seminarın iştirakçıları ilə görüşdə çıxışından: 1985.
[212] İslam İnqilabında Gənc və Yeniyetmə Məsələlərini Araşdırma Mərkəzinə müraciətindən: 1987.

İslam quruluşunu qorumaq üçün pak gənclər yetişdirmək

Bu universitetdə gənclərin hər hansı biri sizin ucbatınızdan Allah və din yolundan yayınsa, sabah sizin yaxanızı tutacaq. Məsuliyyət çox ağırdır, ürək yandırmaq lazımdır. Bu pak-pakizə gənci bizə tapşırıblar ki, tərbiyə olunsun və sabah İslam quruluşunu qoruya bilsin.[213]

Gənci dindar saxlamaq

Bu gün bizim inqilabımız təravət halında olduğundan cəmiyyətimizin gənci dindar təbiətlidir. Onu dindar saxlamaq, düzgün din hökmləri ilə məlumatlandırmaq və böyük enerjisini dinə xidmətə yönəltmək olar. Bu gün hamının bu böyük enerjiyə ehtiyacı var.[214]

Gənclərlə bağlı iş üzrə təşkilat yaratmaq

Gənclərin işlərinə nəzarət etməkdən və proqram hazırlamaqdan ötrü təşkilat yaradılmalıdır. Sonrakı mərhələdə isə bu təşkilat gənc qız və oğlanların məsuliyyət və vəzifə qəbul etməsinə şərait hazırlamalı, onlar üçün səmərəli istehsal peşələri açmalı, boş vaxtlarını keçirmək üçün təhsil fənlərinə və gələcək peşələrinə uyğun olan, onları veyilliyə və bikarlığa sürükləməyən yollar düşünməli, gənclərə məxsus problemlərin həlli üçün onların özlərindən kömək almalı, onları kollektiv işlərə cəlb etməli, onlara işin dəyərini öyrətməli, yaradıcı qüvvələrini, incəsənət zövqlərini, hər şeylə maraqlanma və yenilik hisslərini ideal istiqamətə yönəltməli, insan haqları və fərdi azadlıqlar barədə çıxışlar, müzakirələr, incəsənət sərgiləri, elm, tədqiqat və istirahət ekskursiyaları təşkil etməli, kollektiv fəaliyyət mərkəzləri, mədəni, dini, ictimai və idman klubları təsis etməli, puçluq, tüfeylilik, fəsad və aludəliyə qarşı ən kəsərli silah kimi gəncləri camaat namazına, ümumi dua və ibadətə alışdırmalı, onların inkişaf və tərəqqisinə kömək etməlidir. Bu məsələlərə kütləvi informasiya vasitələrinin köməyi ilə indidən başlamaq lazımdır. Bu həyati işdə hər növ səhlənkarlıq və zəiflik inqilabı məhv etmək deməkdir.[215]

Gəncin ağıllı, hikmətli, məhəbbətli və səmimi rəftarla hidayət olunması

---

[213] Universitet rektorları ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[214] Universitet rektorları ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[215] İslam İnqilabında Gənc və Yeniyetmə Məsələlərini Araşdırma Mərkəzinə müraciətindən: 1987.

Gənc istedadla dolu və çoxlu hüquqa malik bir insandır: ata-ana üzərində, məktəb üzərində, hökumət üzərində, müxtəlif sahələrin məsul şəxsləri üzərində hüquqlara malikdir. Onun inkişaf və təkamül şəraitini hazırlamaq, düzgün yolu seçə bilməsi üçün ona kömək etmək lazımdır. Bu köməyin böyük bir qismi rəftarla və əməllə mümkün olur. Danışmağın və sözün həmişə təsiri olmur. Bəzən təsirli olması mümkündür, lakin bəzən əməl sözü korlayır. Gənclərlə işləyənlər - o cümlədən İslam birliklərində olan siz əziz gənclər, yaxud tərbiyəvi işlərlə məşğul olan əzizlər çalışıb öz rəftarlarını ağıllı, müdrik, xeyirxah, səmimi və məhəbbətlə dolu etsinlər. Bu, harada və necə olsalar, onların pak duyğuları üzərinə xəta külü oturmuş olsa belə, gənclərin qəlblərini təhlükədən xilas edə bilər.[216]

Mömin və ayıq gənc yetişdirmək

Tərbiyəvi işlərlə məşğul olan əziz qardaş və bacılara deyirəm: Sizin bütün səyiniz müsəlman, mömin və ayıq gənc yetişdirmək olmalıdır.

Allah Şəhid Rəcai və Şəhid Bahünərə rəhmət eləsin! Məktəblərdə bu işi onlar başlatdılar. Xoşbəxtlikdən, bu gün Təlim və tərbiyə nazirliyinin yaxşı və imanlı rəhbərliyi var, bu məsələlərə əhəmiyyətli yanaşılır. Düzdür, bəziləri işləri pozurlar. Biz bunu görürük, xəbərsiz deyilik. Tərbiyəvi işlərlə məşğul olan siz əzizlərin məqsədi ilk növbədə gənci mömin, ayıq, dini məsələlərdə aydın, İslam maarifinə və İslam əməlinə sadiq yetişdirməkdir. Ölkənin gələcəyi belə təmin olunur. Gənclərin etiqadlarında şübhə yaratmaq istəyən düşmənlərin vəsvəsələrini ədavətli zümzümə sayın, işlərində uğur qazanmalarına qoymayan.[217]

Gənclərə qarşı ifratçı və təfritçi təmayüllər

Gənclər barədə ifratçı və təfritçi təmayüllər müşahidə olunur. Bəziləri gəncin şəxsiyyətini, iradəsini, tükənməz bacarıqlarını görməzdən gəlməyə adət etmişlər. Onu bilməməkdə, yaxud nəzərlərində bəyənilməz olan hər hansı bir məsələdə ittiham edirlər. Bu, səhvdir. Gənc fəallığın tərənnümü, istedadla dolu və dəyərli ehtiyata malikdir, onda gənclik fəallığı, gənclik qüvvəsi, gənclik

[216] İslam birliyinin üzvü olan şagirdlərlə və məktəblərin tərbiyəvi işlər üzrə məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 2001.
[217] İslam birliyinin üzvü olan şagirdlərlə və məktəblərin tərbiyəvi işlər üzrə məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 2001.

istedadı və gənclik səbri var. O, möcüzələr yarada bilər. Bu etinasızlıq səhv və azğın bir rəftar və təsəvvürdür.

Bəziləri də gənci öz siyasi maraq və məqsədlərinə oyuncaq etməyə, onu alət kimi işlətməyə çalışır, özlərindən razı salmaq üçün ona lazım olanı yox, həqiqətdən kənar olsa belə, özlərini sevdirən sözləri deyirlər. Məqsəd siyasi və partiya işlərində müxtəlif və bəzən də müqəddəs olmayan məqsədlər üçün qoşun hazırlamaqdır. Bu da səhv, yanlış, xəyanət və ilahi neməti tələf etməkdir.[218]

Dindar və düşüncəli gənclər yetişdirmək

Gəncləri dindar, məsuliyyətli, öhdəlikli, əxlaqlı və düşünməyə alışqan yetişdirməlisiniz. Gərək fikirləşməyə, ölçüb-biçməyə və təhlil etməyə alışsınlar.[219]

Gənclərin düşüncə tərbiyəsi

İmam öz müraciətləri, çıxışları ilə insanları sözün həqiqi mənasında həm düşüncə, həm də mənəvi və əxlaqi baxımdan tərbiyə edirdi. İmam gəncləri yetişdirirdi, onlarda özünəinam hissi yaradırdı. O, əvvəldən gənclər üzərində xüsusi təkid göstərirdi.[220]

Gənclərin sağlam təfəkkürü və cəmiyyətin qurtuluşu

Bir xalqın ümumi gəncləri arasında sağlam və xilasedici təfəkkür yayılsa, dərinləşsə, o xalqın qurtuluşu qəti və qaçılmaz olar.[221]

Gəncin düşüncə üstünlüyü

Hər bir ölkənin ən yaxşı gəncləri fikir və düşüncə sahibi olanlardır. Prinsip etibarilə tələbələr arasında beləri daha çoxdur. Qeyri-tələbələr arasında da belə yaxşı gənclər var.[222]

Valideynin şəfqətli tapşırıqları

---

[218] İslam birliyinin üzvü olan şagirdlərlə və məktəblərin tərbiyəvi işlər üzrə məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 2001.
[219] Universitet rektorları ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[220] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.
[221] Kərbəla yolunun şagirdliyi konfrasına müraciətindən: 1998.
[222] Tehranın cümə namazı xütbələrindən: 1998.

Valideynlərdən övladlarına tapşırıq verməmələrini gözləməyin. Hər bir gənc öz ata-anasının düşüncə yardımına ehtiyaclıdır. Düşünmək lazım deyil ki, onların belə kömәkləri, ata və ana kimi şəfqətli tapşırıq və qadağaları gəncin yeniliyinin qarşısını alır. Xeyr, belə deyil.[223]

İşıqlı gənc

Bu gün dünyada gənc nəsil günü-gündən daha çox fəsada batır, bizim gənclərimiz isə günü-gündən daha pak, daha təmiz və daha işıqlı olurlar. Hegemon təbliğat isə Allaha yaxınlaşmağa, özlərini İslam və İslam hökmlərinə daha çox uyğunlaşdırmağa çalışan bu ölkənin, bu gənclərin, universitet, tələbə və müəllimlərin, xalqın müxtəlif təbəqələrinin İslamdan uzaqlaşdığını göstərməyə çalışır.[224]

Dünyaya bulaşmamaq

Siz gəncsiniz, heyfdir ki, bu pak, işıqlı və istedadlı qəlbləriniz ilahi zikr və məhəbbətdən başqa bir şeylə məşğul olsun. Dünyanı yalnız vasitə bilin. Dünya malı, onun imkanları, ev və məişət vasitədir, sevmək üçün deyil. Sevməyə layiq olan yalnız Allahın müqəddəs zatı və Onun məhəbbət dairəsində olan şəxslərdir.[225]

Gözəl həyat

Quranın şərafətli ayələrində mühüm bir məsələyə toxunulmuşdur. Biz bunu daim diqqətdə saxlamalıyıq. Bu, gözəl ilahi həyat uğrunda çalışmaqdan ibarətdir: "Ey iman gətirənlər! Peyğəmbər sizi, sizləri dirildəcək bir şeyə (imana, haqqa) dəvət etdiyi zaman Allahın və Onun Peyğəmbərinin dəvətini qəbul edin".[226] Gözəl həyat yalnız yemək, ləzzət almaq və kef çəkmək deyil. Allahın və Peyğəmbərin insanları heyvani həyata dəvət etməməsi buna görədir ki, bütün heyvanlar yemək axtarır və ehtiraslarını təmin edirlər. Onlar qarınları və bir saat daha artıq yaşamaları üçün mübarizə aparırlar. Gözəl həyat Allah yolunda və uca məqsədlərə nail olmaq üçün yaşanan həyatdır. İnsanın uca məqsədi

---

[223] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.
[224] Tehranın cümə namazı xütbələrindən: 1998.
[225] Keşikçilər Korpusunun komandirləri və məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 1997.
[226] Ənfal/24.

hansı yolla olursa-olsun qarnını doldurmaq deyil. Bu bir heyvanın özünə məqsəd seçə bildiyi ən kiçik məsələdir. İnsan üçün uca məqsəd isə haqqa qovuşmaqdan, Allah-Taalaya yaxınlaşmaqdan və ilahi əxlaqa yiyələnməkdən ibarətdir. Belə bir məqsədə çatmaq üçün insana maddi və mənəvi amillər lazımdır; yemək lazımdır, lakin məqsədə doğru hərəkət etmək üçün. İnsana rahat həyat lazım və zəruridir. İslam öz qanun-qaydaları ilə insanları rifaha və asayişə sövq edir, amma bu asayiş öz-özlüyündə məqsəd deyil. Məişət, qarın və maddiyyat problemi olmayan, lakin insaniyyətdən xəbərsiz olanlar var. Maddi sivilizasiyalar bəşəri belə həyata dəvət edir və təbii ki, yalan deyirlər.

...İslam quruluşunda bir insan yalnız qarnını doldurmaqla xoşbəxt olmur, maddi həyatın, rifah və təhlükəsizliyin təmin olunmasından əlavə, qəlbində paklıq, səmimilik, digər insanlara qarşı qardaşlıq və fədakarlıq, Allah-Taalaya qarşı bəndəlik və ixlas hissi də olmalıdır. İslam və digər ilahi dinlər insanlar üçün bunu istəyirlər. Deməli, məqsəd maddiyyatdan üstündür, lakin İslam xalqın maddi ehtiyaclarını da təmin edir. Yəni İslam cəmiyyətində bütün insanlar rifaha, asayişə, təhlükəsizliyə və rahat həyata malik olmalıdırlar. Bu nə maddi Qərb sivilizasiyasında var və olacaq, nə də sosialist və kommunist sivilizasiyasında və quruluşunda. Siz onun hansı taleyə düçar olduğunu gördünüz. Belə bir cəmiyyət üçün örnək erkən İslam çağıdır. Bundan ötrü İslam hökmləri yetər.

Biz İslam hökmlərinə əməl etsək və cəmiyyətimiz İslam inancını ilahi qayda-qanunlara əməllə birgə rəhbər tutsa, bəşəriyyətin tarix boyu istədiyi baş verəcək: mənəvi təkamül və inkişafla yanaşı maddi rifah və asayiş. İnsan heyvan kimi deyil ki, qarşısına ot atsınlar və bu ona bəs etsin. İnsan səfalı və mənəviyyatlı yaşamaq, bunlardan və Allaha bəndəlikdən mənəvi həzz almaq istəyir. Siz ibadət etdikdə, mənəvi halda bir dua oxuduqda, diqqətlə namaz qıldıqda, bir yoxsula kömək etdikdə bunlardan həzz alırsınız. Bu həzzi yeməklə duymaq olmur.

Hər bir imanlı insan öz həyatında Allaha bəndəliyin ləzzətini az-çox dadmışdır; bəziləri az, bəziləri çox. Belə insanlar ibadətdən, münacatdan, Allah qarşısında ağlamaqdan elə həzz alırlar ki, bundan ötrü bütün dünyanı verməyə razı olarlar. Ancaq maddi məsələlər insanı o haldan çıxarır. O hal bəzən yaranır. Mənəvi ləzzət həmin hallarda duyulur. Allahla və mənəvi məqsədlərlə tanış olmayanlar bu ləzzətin nə olduğunu bilmirlər. Bəzi insanlar maddi quruluşların uğursuz sayəsində bir ömür yaşayıblar, amma onlar üçün Allaha diqqət və

mənəvi ləzzət halı bir an da yaranmayıb. Onlar mənim və sizin nə dediyimizi anlamırlar. İslam insanları elə ucaltmaq, qəlbləri elə işıqlandırmaq, bizdən pislikləri elə qoparıb tullamaq istəyir ki, həmin mənəvi ləzzəti yalnız ibadət zamanı yox, həyatımızın bütün anlarında, hətta işdə, dərsdə, cəbhədə, təlim-tərbiyə və quruculuq işlərində də hiss edək. "Daim namaz halında olanların xoş halına!" Onlar iş-güc zamanı da Allahladırlar, yeyib-içərkən də Allahı xatırlayırlar. Belə bir insandan ətrafa nur saçılır. Dünya belə insanlar yetişdirə bilsə, müharibə, zülm, haqsızlıq və çirkinliklərin kökü kəsilər. Gözəl həyat budur. Gözəl həyatın mənası bu deyil ki, bəzi şəxslər yalnız namaz qılsınlar, ibadət etsinlər, məişət və maddiyyat barədə isə əsla düşünməsinlər. Xeyr! Gözəl həyat dünya və axirətə malik olmaqdır. Gözəl həyat maddiyyat və mənəviyyatın hər ikisinə birgə yiyələnməkdir. Gözəl həyat odur ki, xalq çalışır, quruculuqla məşğul olur, sənayeni, ticarəti və əkinçiliyi rövnəqləndirir, elm və texnikaya yiyələnir, bütün cəhətlərdən müxtəlif inkişaflara nail olur. Amma bu halların hamısında onun qəlbi Allahladır, Onunla hər gün daha çox tanış olur.[227]

Uğurun şərtləri

Siz gənclərə tövsiyəm budur ki, gənc əvvəla, məsuliyyət hiss etməlidir. Yəni doğrudan da özünü vəzifəli bilməli, üzərinə missiya götürməli, hərəkət etməyə çalışmalı və hadisə dalğaları üzərində saman çöpü kimi olmamalıdır. İkincisi isə budur ki, imanla hərəkət etməlidir. İmanın bütün sahələrdə inkişafda, həmçinin bütün maneələr üzərində qələbədə çox əhəmiyyətli rolu var. Üçüncüsü isə bəsirət və ayıqlıq olmalıdır. Əgər gənclər özlərində bu üç xüsusiyyəti təmin etsələr, - sözsüz ki, bu, çox da asan deyil, amma tamamilə mümkündür - düşünürəm ki, dünya hansı vəziyyətdə olsa, əlaqələr inkişaf etsə, müxtəlif sivilizasiyalar meydana çıxsa, bir böyük güc sıradan çıxsa, yeni bir güc yaransa, İranın iqtisadi, siyasi və digər sahələrdə müxtəlif problemləri olsa, yaxud olmasa - bütün bu şəraitlərdə siz öz uğrunuzu təmin edə bilərsiniz. Çalışın mənim dediyim bu üç xüsusiyyətə yiyələnin. Baxın, mən "çalışın yiyələnin" deyirəmsə, önfərziyyəm budur ki, çalışmalar və onların nəticələri eyni deyil. Başqa bir önfərziyyəm də budur ki, kim çalışsa, nəhayət, uğur qazanacaq.

Mənim dediyim məsuliyyət hissi "əl çək" halının əksidir. Elə gənclər var ki, "bu işi gör" deyilsə, "əl çək" deyə cavab verirlər. Misal üçün, "qarşıda

[227] Məşhəd əhalisi ilə görüşdə çıxışından: 1991.

imtahanlar var", deyir ki, əl çək. Bu "əl çək" gənclər üçün ən pis bəladır. Məsuliyyət hissi bu halı tərk etmək deməkdir.

İman da odur ki, insan doğrudan da mömincəsinə meydana atılsın. İmanınızı gücləndirməyə çalışın. Allaha şükür olsun ki, hamınızın ürəyi pak və təmizdir. Sizin qəlblərinizdə iman parlayır. Bu, hiss olunur. Eyni zamanda onu dərinləşdirməyə çalışın ki, hər bir hadisədə sarsılmasın. Yaxşı mütaliələrlə, uca insanlardan və yaxşı müəllimlərdən istifadə etməklə onu gücləndirin.

Özünüzdə ayıqlıq, təhlil qabiliyyəti - cəmiyyətdə baş verən hadisələrdən ümumi nəticə çıxarmaq qüvvəsi yaradın. Təhlil qabiliyyəti çox əhəmiyyətli amildir. Tarix boyu biz müsəlmanlar nə ziyan çəkmişiksə, təhlil qabliyyətinin zəifliyindən çəkmişik. Erkən İslam çağında çəkdiyimiz ziyanlar də belə olmuşdur, sonrakılar da. Düşmənin bizim ayıq olmamağımızdan və məlumatsızlığımızdan istifadə edib həqiqəti tərsinə göstərməsinə imkan verməyin.[228]

Elm və təhsil

Bəzi şeylər insanın ömrünün sonuna qədər faydalı olur, bəzi şeylər ömründən sonra, yəni sonrakı həyatda da, bəzi şeylər isə mühüm hadisələr zamanı. Siz on illərlə bu dünyada yaşayacaqsınız. Odur ki, özünüzü elm baxımından hazırlamalısınız. Elm insana ömrünün sonuna qədər faydalı amillərdəndir. Əgər elmin ardınca yaxşı və həmişəyaşar əməl də olsa, ölümdən sonra üçün də faydalı olar. Dərs oxumaq sizə ən vacib əməllərdəndir.[229]

Mütaliə mədəniyyəti

Mən görürəm ki, mövcud dərslər həcm və məzmun baxımından çox da ağır olmasa da, bizim bəzi gənclərimiz əlavə mütaliəyə vaxt ayırmırlar. Vaxtınızı ciddi işlərə sərf edin. Bəzi işlər əlavə, dərs, mütaliə və idman isə vacib işlərdir.[230]

Kitabla ünsiyyət

---

[228] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.
[229] İslam birliyinin üzvü olan şagirdlərlə və məktəblərin tərbiyəvi işlər üzrə məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 2001.
[230] Kitab və mütaliə, c. 3, səh. 54.

İndi din və elm hakimiyyətindən irəli gələn misilsiz fürsət yaranmışdır. Ölkənin elmi-mədəni inkişafı üçün bundan istifadə etmək lazımdır. Bu gün kitab oxumaq və elm öyrənmək təkcə milli yox, həm də dini baxımdan vacib əməldir. Hamıdan artıq gənc və yeniyetmələr bunu vacib saymalıdırlar. Baxmayaraq ki, kitabla ünsiyyət yayıldıqda kitab oxumaq bir vəzifə yox, şirin bir iş, qaçılmaz ehtiyac, şəxsiyyəti zənginləşdirmə vasitəsi hesab olunacaq və təkcə gənclər yox, bütün nəsil və təbəqələr rəğbətlə ona üz tutacaqlar.[231]

Fikir mübadiləsi

Müxalif fikrə dözmək

Üslub fərqlərindən çox da qorxmaq lazım deyil. Üslub fərqləri pis bir şey deyil. İndi misal üçün, iki siyasi xətt mövcuddursa, bir gəncin buna, o biri gəncin isə o birinə inanmasının eybi yoxdur...

Ayrısını inkar etmək haləti - yəni insanın ictimai məsələlərdə bir mövqe seçib "yüz faiz belə olmalıdır və bundan başqası doğru deyil" – deməsi düzgün və yaxşı hal deyil...

Mənim fikrimcə, insan qarşı tərəfin fikirlərinə dözməli və onun reaksiyasından sonra da düşünməlidir. Belə olsa, mənim fikrimcə, heç bir problem yaranmaz.[232]

Biçimli rəftar

Üslub fərqləri pis bir şey deyil... Zərərli olan düşüncəsiz və mütaliəsiz addım atmaq, cəld qərarlar çıxarmaq, coşmaq və mütaliəsiz işləməkdir. Mən əziz gəncləri bundan çəkindirirəm.

Gənc biçimsiz iş də görə bilər, biçimli iş də; yəni tamamilə düşüncə və fikirlə işləyə bilər.[233]

Siyasi baxışa malik olmaq

Universitetin siyasi mühit olması odur ki, tələbə dünya məsələlərindən, dünyada və öz ölkəsində baş verən hadisələrdən xəbərdar olsun. Belə olmasa,

---

[231] Kitab həftəsinin başlanması münasibəti ilə müraciətindən: 1993.

[232] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.

[233] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.

düşmən elmin yüksək zirvəsinə qalxmış çox dindar bir insanı, alimi çox ucuz qiymətə alıb öz qanadı altına salar.[234]

Düşüncə inkişafı və anlaşılmazlığın aradan qalxması

Çalışın sizin fikrinizə sərt müxalif olan şəxslə söhbət edin, fikir mübadiləsi aparın, anlaşın, zehninə kanal açın. Anlaşılmazlıq varsa, aradan qaldırılsın, bədgümanlıqdan pis inam yaranmışsa, təsir göstərin və qarşısını alın.[235]

Elm və dəyər

Elm səadət və ədalətin xidmətində

Mənim əzizlərim! Elm öyrənməkdə zərrə qədər də səhlənkarlıq etməyin, onu uca tutun. Elm sizin fərdi həyatınızı, xalqınızın və dünyanın həyatını gözəlləşdirə bilər. Necə ki, dünyanı viran da qoya bilər. Qərbin inkişaf etmiş elmi təəssüf ki, bu işi gördü və dünyanı xarabalığa çevirdi. Bu elm rifaha, səadətə və ədalətə səbəb ola bilər. Çox yaxşı olar ki, sizin elminiz olsun və ədalət tərəfdarı olan bir xalq kimi ədalət uğrunda çalışa, elmlə ədaləti yüksəldəsiniz. Deməli, birincisi elmdir. Dərs oxuyun, çalışın, müxtəlif sahələrdə elmi baxımdan özünüzü hazırlayın.[236]

Dinlə birgə elm öyrənmək

Mənim əzizlərim! Çalışın dini ruhiyyənizi və imanınızı gücləndirin. Elm o zaman işə yarayar ki, dinlə yanaşı olsun. Bəli, sizin dininiz var, bu dində mənəviyyat və paklıq var.[237]

Dini və siyasi dərklə birgə elm öyrənmək

Əziz gənclər! Gənclik dövrünün ən gözəl və ən faydalı fəsillərindən olan həyəcanlı təhsil çağı islami fəaliyyətlərlə, düzgün dini-siyasi dərk və biliyi

---

[234] Kuhgiluyə və Buyer Əhməd vilayətinin universitet mənsubları və mədəniyyət işçilərilə görüşdə çıxışından: 1994.

[235] Tehran Universiteti tələbələrinin İslam birliyinin üzvləri il görüşdə çıxışından: 1996.

[236] Kuhgiluyə və Buyer Əhməd vilayətinin universitet mənsubları və mədəniyyət işçilərilə görüşdə çıxışından: 1994.

[237] Kuhgiluyə və Buyer Əhməd vilayətinin universitet mənsubları və mədəniyyət işçilərilə görüşdə çıxışından: 1994.

artırmağa çalışmaqla keçsə, gənc nəsil ən üstün mənəvi sərvətlərdən birinə nail olar.[238]

Elm öyrənmək və imanı artırmaq

Siz öz həyatınızın bahar çağında elm öyrənməklə məşğulsunuz. Əvvəla, bunu mühüm sayın və bacardığınız qədər bundan bəhrələnin. İkincisi isə imanı gücləndirmək və mənəvi paklığı qoruma da gənclikdə daha asandır. Bunun üçün də lazımi səyinizi göstərin.[239]

Gənclərin universitetdə etikafı

Ölkəmizin ən böyük universiteti olan Tehran Universitetinin məscidində tələbələrin etikaf etməsi İslam Respublikası quruluşu və İran xalqı üçün doğrudan da bir fəxrdir. Bu, çox əhəmiyyətli və möhtəşəm hadisədir. Mən eşidəndə doğrudan da heyrətə gəldim. Bilirsiniz o məscid haradadır və o universitet kimlərin əli ilə yaradılıb?! Dindar tələbələrin o universitetdə, o məscidin içində etikaf etməsi onların qəbirdəki cəsədlərini lərzəyə gətirir. Onlar elə bilirdilər ki, universitet gələcəkdə bütün İran xalqını dindən ayırmağa bəs edəcək. İndi gənc tələbələr üç gün oruc halda universitetin məscidində oturur, etikaf edirlər. Bu, çox mühüm məsələdir. Bu işləri bacardığınız qədər artırın.[240]

Əməllə yanaşı olan elmin hətta ölümdən sonra da faydalı olması

Siz on illərlə bu dünyada yaşayacaqsınız. Odur ki, özünüzü elm baxımından hazırlamalısınız. Elm insana ömrünün sonuna qədər faydalı amillərdəndir. Əgər elmin ardınca yaxşı və həmişəyaşar əməl də olsa, ölümdən sonra üçün də faydalı olar. Dərs oxumaq sizə ən vacib əməllərdəndir.[241]

Elm və imandan qaynaqlanan iradə

Əzizlər! zaman ötdükcə daha aydın görünür ki, xalqımızın və İslam vətənimizin gələcəyi elm və imandan qaynaqlanan iradələrdən asılıdır. Keçmiş zamanlarda başımıza gələnlər bu üç amilin birinin olmamasından gəlmişdir: iman, elm və bu iki amilə söykənən iradə. Siz öz həyatınızın bahar çağında elm

---

[238] Tələbələrin İslam cəmiyyətinin ikinci konfransına müraciətindən: 1998.

[239] Avropada təhsil alan iranlı tələbələrin İslam Birlikləri İttifaqının illik iclasına müraciətindən: 1999.

[240] Qum şəhərində ölkənin bir çox tələbə birlikləri ilə görüşdə çıxışından: 1995.

[241] Ölkə üzrə şagirdlərin İslam Birlikləri İttifaqının üzvləri ilə görüşdə çıxışından: 2000.

öyrənməklə məşğulsunuz. Əvvəla, bunu mühüm sayın və bacardığınız qədər bundan bəhrələnin. İkincisi isə imanı gücləndirmək və mənəvi paklığı qoruma da gənclikdə daha asandır. Bunun üçün də lazımi səyinizi göstərin. Üçüncüsü isə öz vətəninizin vəziyyətini araşdırmağı, rəşadətli, mömin və aydın xalqın böyük problemini yaddan çıxarmayın. Siz və yetişməkdə olan mömin və işgüzar gənc nəsil Allahın istəyi ilə İran İslam Respublikasının müstəqlliyini, azadlığını hədəf seçmiş bütün bədxahlara qələbə çalacaqsınız. Sizin üçün Allahın yardımını və həzrət Bəqiyyətullahın duasını arzu edirəm.[242]

[242] Avropada təhsil alan iranlı tələbələrin İslam Birlikləri İttifaqının illik iclasına müraciətindən: 1999.

Siyasət və idarəçilik sahəsi

Vilayət və rəhbərlik

İmamın əsgərləri

Bütün xalq, xüsusən də əziz gənc və yeniyetmələr özlərini sevimli imamlarının əsgəri bilsinlər. Allaha arxalanmaqla və Allahın böyük vəlisi olan həzrət Mehdidən (ə) yardım almaqla, qüvvə və qüdrətlə imamlarının uca məqsədlərinə sarı hərəkət etsinlər və bilsinlər ki, son qələbə onlarındır.[243]

Gənclərin və rəhbərin qarşılıqlı sevgisi

Gənc çiçəklənməkdə olan yeni ağac və əksər yaxşılıqların, gözəlliklərin cəm olduğu şəxsdir. Siz əziz gənclərdə müşahidə olunan bu paklıq və məhəbbətin qaynağı pak və nurlu gənclik qəlbidir. Sizə deyim ki, mənim əzizlərim, bu məhəbbət qarşılıqlıdır. Bu qoca atanızın da ürəyi siz gənclərə məhəbbətlə doludur.[244]

Rəhbərin əsas müraciət tərəfi

Mənim əsas müraciət tərəfim gənc təbəqə, xüsusən də gənc alimlər, tələbələr, elm, mədəniyyət, maarif, tədqiqat, müzakirə və araşdırma adamlarıdır.[245]

Gənclərin ürəyinin fəthi

İmamın rəhbərliyi, xalqın çox böyük əksəriyyətinin dəstəyi və gənclərin canfəşanlığı ilə əzəmətli xalq qiyamı, dünyada bənzərsiz olan o hərəkət, yəni bizim İslam inqilabımız qələbə çaldı. Bu, bir fəth idi. Həm hegemonluqla mübarizə fəthi idi, həm də ondan üstünü, gənclərin qəlbinin fəthi. Bunu İslam, inqilab və imam etdi. Bu, ən böyük zəfər idi. İmamın ən böyük işi gəncləri belə yetişdirməsi idi.[246]

Siyasi baxış

İnqilabın əsas təməlləri

---

[243] İmam Xomeyninin vəfatının birinci ildönümü münasibəti ilə müraciətindən: 1990.

[244] Ölkə üzrə şagirdlərin İslam Birlikləri İttifaqının üzvləri ilə görüşdə çıxışından: 2000.

[245] Şərif Sənaye Universitetindəki görüşdə çıxışından: 1999.

[246] 4 Noyabr - Qlobal Hegemonizmə qarşı Milli Mübarizə Günü münasibəti ilə tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1991.

Siz tələbə, şagird və gənclər gələcək üçün inqilabın əsas təməllərisiniz. Bu gün də sizin inqilaba böyük təsiriniz var, çünki gəncsiniz. Siz bu gün də siyasi, hərbi quruculuq və digər hər hansı bir sahədə iştirak etsəniz, inqilabın aktiv qüvvələri olarsınız. Bu gün təsirli amilsiniz, sabah isə əsas və həlledici amil olacaqsınız. Çalışın inqilabı köklü surətdə, elmi və məntiqi əsasları ilə düzgün tanıyın.[247]

İnqilabın hadisə və məfhumlarının dərki

Ölkənin taleyini düşünməyən, dünyada ölkəsi əleyhinə planlaşdırılan hadisə və düşmənlikləri görməyən, onlara qarşı coşmayan bir gənc özünə inqilabçı bir xalqın gənc vətəndaşı adını qoymağa layiq deyil. Gəncin ruhu çətin dönəmlərdə ölkənin və xalqın dadına çatan xilaskar və aktiv ruhdur. Bugünkü nəslin gənci Rza xanın və Məhəmmədrza şahın repressiya dövründə yaşamadığı üçün bəxtəvərdir. O zamanın gənclərinin çəkdiyi çətinliklər heç zaman bugünkü gənclərin yadından çıxmamalıdır. Əlbəttə, bu fədakarlıq təkcə bizim millətə məxsus deyil. Digər xalqların gənc və yeniyetmələri də ölkələrinin işğalı və xalqlarına hakim olan repressiya dövründə fədakarlıq etmişlər. Bu gün siz gənclərin vəzifəsi budur ki, inqilabı ruhunuzun dərinliklərinə aparasınız, inqilab anlayışını və onun düşüncə əsaslarını dərindən dərk edəsiniz, bu xalqın ehtiyaclı olduğu və iki səhnədə mübarizə apardığı vaxt üçün özünüzdə saxlayasınız. Birinci səhnə inqilabı iqtisadi, hərbi və ya siyasi baxımdan təhdid edən səhnədir. Siz o ehtiyatı inqilabı və ölkəmizi zamanın və mövqeyin tələblərinə uyğun şəkildə qorumaq üçün işlətməlisiniz. İkinci səhnə quruculuq səhnəsidir. Ən yaxşı qurucular inqilabçı qurucılardır.[248]

Tələbələr və siyasət

Bizim gənc təbəqəmizi, universitetlərimizi siyasətdən bixəbər yetişdirməyə çalışmış və indi də çalışan qüvvələrə Allah lənət eləsin! Gənclərinin ümumiyyətlə, siyasi məsələlərdən xəbəri olmayan, dünyanın siyasi

---

[247] Qlobal Hegemonizmə qarşı Milli Mübarizə Günü münasibəti ilə tələbə və şagirdlərin toplandığı görüşdə çıxışından: 1989.
[248] Qlobal Hegemonizmə qarşı Milli Mübarizə Günü münasibəti ilə tələbə və şagirdlərin toplandığı görüşdə çıxışından: 1989.

hadisələrini və cərəyanlarını anlamayan və düzgün təhlil edə bilməyən bir ölkə məgər xalqa arxalanıb hakimiyyət, hərəkət, mübarizə və cihad edə bilər?[249]

Yanlış siyasi təfəkkürlər

İnqilabın əvvəllərində bu ölkədə bir qrup gənc əllərinə silah götürüb Şərqin və Qərbin mübarizə apardığı inqilabçı dövlətlə vuruşmağa başladılar. Düşmən bu yazıq uşaqların beyninə yanlış siyasi fikir yeritmişdi. 1979-1980-ci illərdə tələbələr Tehran Universitetində barrikada qurub, silah götürüb inqilabçı dövlətə və xalqa atəş açırdı. Bu iş hansı meyarla başadüşülən və inanılasıdır?! İnqilabın düşmənləri qarşısında sinəsini sipər etməli və həyatı bahasına olsa belə, bu inqilabı qorumalı olan bir tələbənin özü inqilabın bəlasına çevrildi. Bu, əsla inanılası deyil, lakin baş verdi.[250]

Gəncin sayıqlığı, ağıllılığı və səbri

Bir kəlmə də siz gənclərə deyim. Əziz gənclər! Siz inqilabın və İslamın ümidlərisiniz. Siz bu məmləkəti sürətlə çiçəkləndirə bilərsiniz. Məmləkətin gənci ağıllı, sayıq, səbirli və mövqelərə diqqətlə danışsa, qərar versə və əməl etsə, ölkə gülüstana çevrilər, kor həyəcanlar ortaya çıxdıqda isə düşmən tez istifadə edər.[251]

Tarixi sığortalayan amil

Aktiv, həvəskar, ümidli və əxlaqlı gənc bir tarixi sığortalaya bilər. Məhz buna görə sionistlər, müstəmləkəçilər və nəhəng transmilli şirkət sahibləri illərlə dünya ölkələrinin gəncləri üzərində işləmiş, gənc nəsilləri fəsada sürükləməyə çalışmışlar. Çalışmışlar ki, iradə və ümidlərini alsınlar, gələcəyi qaranlıq göstərib, məyus etsinlər, əsəbi və əxlaqi problemlərə düçar etsinlər. Dünyada gördükləriniz təsadüfi deyil. Bizim ölkəmizin əziz gənc və yeniyetmələri olan sizlər üçün də çox yuxular görüb, çox planlar cızıblar. Allaha şükür olsun ki, sizin sayıqlığınız nəticəsində bacarmayıblar.[252]

---

[249] Qlobal Hegemonizmə qarşı Milli Mübarizə Günü münasibəti ilə tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1993.
[250] Qlobal Hegemonizmə qarşı Milli Mübarizə Günü münasibəti ilə tələbə və şagirdlərin toplandığı görüşdə çıxışından: 1989.
[251] Xalqın müxtəlif təbəqələrinin nümayəndələri ilə görüşdə çıxışından: 1999.
[252] Tehranın 1000-ci cümə namazı xütbələrindən: 1998.

Siyasi düşüncənin zəruriliyi

Ən savadlı alimlərin də siyasi beyni, siyasi düşüncəsi olmasa, bir şirniyyatla düşmənə qoşularlar. Bizim gənclərimiz bu incə məqamları dərk etməlidirlər.[253]

Düzgün xəbərlərlə siyasi təhlil

Gənclərə tövsiyəm budur ki, cinah davalarına əhəmiyyət verməsinlər. Mən demirəm ki, bizim fikrimizcə eyibli olan bəzi məsələlər barədə müzakirə aparmayaq. Müzakirə aparın, lakin çalışın müzakirəniz obyektiv olsun. Gənclər xüsusən universitetdə söhbət etsinlər, müzakirə aparsınlar, lakin təhlilləri düzgün xəbərlərə və reallıqlara əsaslansın və təhlillər doğru olsun.[254]

Siyasi baxışın olmaması

ABŞ-ın qorxduğu hətta siyasi çıxışlar da deyil. Əlbəttə, siz siyasi təhlil qabiliyyəti əldə etməlisiniz. Gənclərin və xalqın siyasi görüşü olmasa, aldanarlar, onları səhnədən çıxarar və din vasitəsilə kənara çəkərlər.[255]

Siyasi ayıqlığı gücləndirmək

Özünüzdə siyasi ayıqlığı gücləndirin ki, düşmənin təbliğatına aldanmayasınız. Bu da mühüm şərtdir. Bunu unutmaq olmaz. Elm öyrənməkdə olan siz gənclər xalqın birliyini daha uca tutun. Ehtiyatlı olun ki, qrup, partiya, üslub və istiqamət maraqları sizi bir kənara çəkməsin. Bunlar şeytanın işidir və böyük şeytan bunlardan çox xoşlanır.

Diqqətli olun. Bu gün kiminsə ağzından təsadüfən, müxalif söz çıxsa, sabah beynəlxalq media onu yayacaq; kim olursa-olsun. Nə üçün? Çünki onu deyənlə işləri yoxdur, bu ölkədə müxalif sözün özü onlar üçün əhəmiyyətlidir.[256]

Qlobal hegemonizmə qarşı mübarizə

---

[253] Tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1996.

[254] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.

[255] 4 Noyabr - Qlobal Hegemonizmə qarşı Milli Mübarizə Günü münasibəti ilə tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1991.

[256] ABŞ-ın casus yuvasının tutulmasının ildönümü və Qlobal Hegemonizmə qarşı Milli Mübarizə Günü ərəfəsində çıxışından: 1994.

Siz tam ayıq olmalısınız. Biz gənc nəsildən bunu gözləyirik. "Hegemonizmə ölüm!", yaxud "ABŞ-a ölüm!" deməklə iş bitmir. Bu, bir şüardır, lazımdır və var. Lakin şüar əsasında işləmək də lazımdır. Siz gənclər bir yerdə əyləşin, söhbət edin. Mən universitetin və gənc mühitinin siyasi olmasını dedikdə bunu nəzərdə tuturam. Bu xalqın, bu ölkənin yolunu göstərən bir nişan olan qlobal hegemonizmlə mübarizəni araşdırın və açıqlayın.[257]

Dindarlıq və siyasət

Haqqı tanımaq üçün ayıqlığa ehtiyac

Hər bir inqilabın çətin dövrü haqq və batilin qarışdığı dövrdür. Baxın, Əmirəlmöminin bundan fəryad çəkir. Peyğəmbər zamanı belə deyildi. Peyğəmbər zamanı sıralar aydın idi. Qarşı tərəf kafirlər, müşriklər və Məkkə əhalisi idi, mühacirlərin hər birinin onlara dair xatirəsi vardı: "O məni vurdu"; "O məni zindana saldı"; "O mənim sərvətimi taladı" və sair. Odur ki, şübhə yox idi. Yəhudilər vardı, bütün Mədinə əhalisinin, mühacir və ənsarın tanış olduğu təxribatçılar vardı. Bəni-Qüreyzə döyüşündə Peyğəmbər çoxlarının boynunun vurulmasını əmr edəndə heç kəs qaşını çatıb demədi ki, nə üçün. Çünki məsələ aydın idi, şübhə və qaranlıq məqam yox idi. Belə yerdə döyüşmək də, imanı qorumaq da asandır. Bəs Əmirəlmömininə qarşı çıxanlar kimlər idilər? Elə bilirsiniz zarafatdır?! Elə bilirsiniz Abdullah ibn Məsud kimi böyük bir səhabənin, nəql olunanlara əsasən, Əmirəlmömininin vilayətinə sadiq qalmaması kiçik məsələdir?! Siffeyn döyüşündə Rəbi ibn Xuseym və digərləri Əmirəlmömininin yanına gəlib dedilər ki, biz bu döyüşdən narazıyıq, icazə ver sərhədlərə gedək və döyüşə qatılmayaq. Rəvayətdə deyilir ki, onlar Abdullah ibn Məsudun səhabələri idilər.[258] Belə yerdə məsələ çətinləşir.

Şübhə daha güclü olanda İmam Həsənin (ə) dövrü kimi olur. Siz nə baş verdiyini bilirsiniz. Əmirəlmömininin dövründə şübhə bir qədər zəif idi, Əmmar Yasir kimi böyük ifşaçılar var idi. Harada bir hadisə baş verirdisə, Əmmar Yasir və Peyğəmbərin bəzi böyük səhabələri gedib danışır, izah edir və ən azı, bəzi adamlar üçün şübhələri aradan qaldırırdılar. İmam Həsənin (ə) dövründə isə bu da yox idi. Şübhə dövründə və aydın bilinməyən kafirlə döyüşmək, şüarları öz məqsədlərinə uyğunlaşdıran adamlarla vuruşmaq olduqca çətindir. Çox sayıq olmaq lazımdır.

---

[257] Tələbələr, şagirdlər, müəllimlər və nümayəndəlik başçıları ilə görüşdə çıxışından: 1996.
[258] "Bihar əl-ənvar", c. 32, səh: 406.

Allaha şükür olsun ki, biz hələ belə bir dövrdə deyilik. Hələ sıralar, çoxlu prinsip və həqiqətlər aydın və aşkardır. Amma əmin olun ki, həmişə belə olmayacaq. Siz ayıq olmalısınız. Gərək bəsirət gözünüz olsun, Allah istəyən xətdə olub-olmadığınızı biləsiniz. Bunun üçün ayıqlıq lazımdır. Buna əhəmiyyətsiz yanaşmayın.[259]

Ölkənin gələcəyi, dindar və mütəfəkkir gənc

Bu günün gənci dindar, mənəviyyatlı, mərifətli, düşüncəli və qeyd etdiyim mənada təqvalı olsa - yəni diqqətlə, planlı və düşünülmüş şəkildə qərar versə və addım atsa, ölkənin gələcəyi ona məxsus olacaq.

Əksinə, ölkənin gənci avaralıqla, din və inqilabın prinsiplərinə, həqiqi şüarlarına etinasızlıqla, ölkənin və dünyanın müxtəlif məsələlərinə dair təhlildən uzaq inkişaf etsə, əgər dərs oxusa da, bu, ölkənin xeyrinə tamalanmayacaq və ölkənin uğurlu gələcəyi təmin olunmayacaq.[260]

Gəncləri ucaldan amillər

İndiki nəsli ucalda bilən aşağıdakı xüsusiyyətlərə yiyələnmək lazımdır: dindarlıq, elm, işçi vicdanı və intizam, cəsarət, iffət, alicənablıq, siyasi ayıqlıq, inqilabçı ixlası, əmanətdarlıq, məhəbbət, qardaşlıq, müstəqillik və azadlıqsevərlik.[261]

Səadət və azadlıq bayrağını ucaltmaq

Bu dövrdə müsəlmanlıq - səadətdən, azadlıqdan, xeyir-bərəkətdən və əsarət zəncirlərini qırmaqdan ibarət olan bayrağı ucaltmaqdır. Bu qədər səmərəli bir bayrağı ucaltmaq asan deyil, müqavimət lazımdır.[262]

Müharibə və əsarət imtahanı

Bəzi gənc tələbələr elm hövzələrindən cəbhəyə yollandılar, ağır müharibə dövründən sonra əsirlik sınağını da uğurla başa çatdırdılar, ruhaniliyə eşq və ümidlə uca yurdlarına döndülər. Bu, çox böyük, möhtəşəm və tarixi bir məsələdr. Mən deyərdim ki, Şiəliyin, fiqh elminin və din alimlərinin minillik

---

[259] Fəqih Rəhbərin Keşikçilər Korpusundakı nümayəndəliklərinin məsul şəxslərinin və korpus komandirlərin dördüncü iclasında çıxışından: 1991.

[260] Tehran şəhəri universitetlərinin müxtəlif tələbə birlikləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.

[261] Rəhbərin cənab Əli Laricaniyə dair sərəncamından: 1999.

[262] Həzrət Əlinin (ə) doğum günü münasibəti ilə xalqla görüşdə çıxışından: 1992.

səmərəli ömrü boyu belə bir hal görünməmişdi. Mən bunu yaxşı əlamət kimi qəbul edir, bu qrupu çox əhəmiyyətli sayır və ümidvaram ki, İslam dünyası və müsəlman xalqlar gələcəkdə sizin faydalarınızı bütün vücudları ilə hiss etinslər.[263]

Gəncin zülmə qarşı çıxması

Gənc təbiətcə zülmə və şiddətə qarşı mübarizdir. Gəncin xisləti belədir ki, varlığı zülmdən ibarət olan - sionizm rejimi belədir - bir dövlət görsə, ona qarşı çıxır.

...Gəncin xisləti belədir. Gənc zülmə qarşıdır, quldurluğa, haqsızlığa, zülm və zorakılığa müxalifdir. Bizim gənclərimizə heç bir təbliğat aparılmasa da, ABŞ-ın ölkəmizə, Orta Şərq ölkələrinə, inqilaba nə etdiyini bilmələri ona qarşı çıxmaları üçün yetər. Yəni ABŞ və sionizmə, təcavüzkar və zalıma qarşı mövqe seçmək üçün kiminsə tövsiyəsinə ehtiyacları yoxdur. Gəncin xisləti belədir.[264]

Bir xalqa ən böyük hörmətsizlik

Lakin xalq, xüsusən də gənclər, tələbə və şagirdlər harada olsalar, bir xalq üçün ən böyük hörmətsizliyin hegemon əcnəbiyə təslim olmaqdan ibarət olduğunu dərk edirlər.[265]

Amalların keşiyini çəkmək

Gəncin real və canlı amalları

Bəzən hansısa maneələr insanın gözünü tutur, amalları çox uzaqda və əlçatmaz göstərir. Bu, çox təhlükəlidir. Bəzən amallar unudulur. Gənc mühitlərində isə amallar hiss olunur, yaşanır, canlı və əlçatandır.[266]

İnqilab dəyərlərinin müdafiəçisi

Dünyaya və şəxsi maraqlara könül verməyən mömin gənc dəyərləri müdafiə edə bilər. Özü çirkab içində və əsir olan şəxs dəyərləri müdafiə edə bilməz. İnqilabı, İslamı və İslam dəyərlərini ixlaslı gənclər müdafiə edə bilərlər.[267]

---

[263] Əsirlikdən azad olmuş ruhani və hövzə tələbələrilə görüşdə çıxışından: 1990.
[264] Tehran şəhəri universitetlərinin müxtəlif tələbə birlikləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.
[265] Tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1999.
[266] Şərif Sənaye Universitetindəki görüşdə çıxışından: 1999.
[267] Bəsic batalyonlarının komandirləri ilə görüşdə çıxışından: 1992.

Gənclərin fəallığı

Siz əziz gənclər həmişə inqilabın ən səmimi müraciət tərəfləri olmusunuz. Sizin gözəl cavablarınız həmişə inqilabın nəfəsini təzələmiş, fəryadları bir-birinə calayaraq inqilabın əzəmətini düşmənə göstərmişdir.[268]

İnqilabın şüarlarını uca tutmaq

Əzizlər! Bu ölkənin inkişaf, ucalıq və abadlıq yolunun nişanları olan inqilab şüarlarını uca tutun, bütün vücudunuzla müdafiə edin, bəzən öz içimizdən olan və öz dilimizdə danışan əcnəbilərin uyğun səhlənkarlığına dözməyin.[269]

İnqilabın gənclərə təsiri

İslam inqilabının bu parlaq ulduzlarının - indi cəbhələrdə şəhidliyi sevinclə qarşılayan gənclərin ibadəti, itaətkarlığı və bu gün simalarında görünən səcdə əlamətləri keçmişdə belə parlaq və möhtəşəm olmamışdır. Bizim İslam inqilabımız bir iksir sayağı bu insanları elə dəyişdirdi ki, inqilabın rəhbəri və dünya məzlumlarının ümidi uzaqdan onların əllərini öpdü və bununla fəxr etdi.[270]

Düşmən qarşısında müqavimət və ölkəni müdafiə

Ölkəmizi və İslamı təhdid edən düşmənlər qarşısında güclü iradənizlə və igidliklə möhkəm dayanmalısınız. Ölkənin müstəqilliyi sizdən asılıdır. Ölkəni müdafiə işi sizin kimi qeyrətli və iradəli gənclərin üzərinə düşür.[271]

İslam inqilabını müdafiə

Məcburən qatıldığımız səkkizillik uzun müharibəni bu məmləkətin gəncləri bitirdilər. Bu gün də gənclər Allah və İslam yolundadırlar. Əgər bu gün də bu inqilabı hər hansı bir təhlükə təhdid etsə, ilk növbədə bu gənclər

[268] Ölkə tələbələrinin birinci şeir və ədəbiyyat konfransına müraciətindən: 1984.
[269] Ölkənin İslam birlikləri üzvlərinin Təbrizdə keçirilən toplantısı münasibəti ilə müraciətindən: 1998.
[270] Tehranda keçirilən İnsan Kapitalının Bərpası seminarına müraciətindən: 1982.
[271] Buşəhr şəhərinin Leylək kəndinin əhalisi ilə görüşdə çıxışından: 1992.

meydana çıxacaqlar; hövzələrin, universitetlərin, bütün ölkənin və müxtəlif təbəqələrin gəncləri.[272]

Müqaviməti və birliyi qorumaq

Bu müqaviməti qoruyun, bu dirənişi uca tutun! Müqavimətinizlə, birliyinizlə, ölkənin müxtəlif siyasi, iqtisadi, quruculuq və idarə sahələrində iştirakınızla, məmurlara arxa durmanızla İslama xidməti davam etdirin.[273]

Mömin gəncin düşmənin təxribatı qarşısında sayıqlığı

Bu gün inqilabdan ziyan görənlər, İslam Respublikası sayəsində bu ölkəni qarət süfrələri yığışdırılanlar gənclərin üzərində mərkəzləşmişlər. Dəfələrlə demiş və təkrar etmişlər ki, İranda gördükləri iş mədəni işdir, siyasi də deyil. Mədəni iş nədir? Yəni elə bir iş görmək istəyirlər ki, bu gün siz gənclərdə mövcud olan bu iman, həvəs, eşq və mənəvi paklıq məhv olsun. Onların planı budur və mən qətiyyətlə deyirəm ki, müvəffəq olmayacaqlar.

Bizim gəncimiz, oğlan və qızımız ayıqdır, şagirdlərimiz, universitet və hövzə tələbələrimiz ayıqdırlar. Bu oyanışı bu ölkəyə və bu gənclərə İslam və inqilab vermişdir. Məktəb və universitetlərin içinə girməyə çalışırlar. Onların ilk addımı budur ki, gənci cinsi özbaşınalığa və fəsada çəksinlər, onda olan həya hissini öldürsünlər. Siz onların məlumatsız və avam adamları vasitəsilə məktəblərdə nə işlər gördüyünü yəqin ki, məndən yaxşı bilirsiniz. Bugünkü mömin və dindar gənc bu təxribatlar qarşısında ayıqdır, harada düşmənin barmağını görsə, onu ayaqları altda əzəcək.[274]

Tənqidçilik ruhiyyəsi

Məchul məsələlərə cavab istəyi

Gənc öz gənclik dövründə - istər həddi-büluğun əvvəllərində və istər sonralar çoxlu məchul məsələlərlə rastlaşır, onun üçün sual doğuran yeni məsələlər qarşıya çıxır, beynində şübhə və suallar yaranır. O bunlara cavab

---

[272] İmam Xomeyninin vəfatının ildönümü tədbirində çıxışından: 1998.

[273] Buşəhr vilayətinin hörmətli şəhid ailələri, əlilləri və əsirlikdən azad olunmuş şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 1992.

[274] İslam birliyinin üzvü olan şagirdlərlə və məktəblərin tərbiyəvi işlər üzrə məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 2001.

istəyir, amma çox zaman vaxtında və ürəkaçan cavab verilmir. Odur ki, boşluq və məchulluq hiss edir.[275]

Problemlərə həssaslıq və nigaranlıq

Biz sizin problemlərdən nigaran olmanıza sevinirik; bunu bilin. Biz siz gənclərin ümumiyyətlə, nigaranlığının olmadığını, cəmiyyətdə baş verənlərə qarşı biganə yanaşdığınızı gördükdə nigaran oluruq.[276]

Həqiqi və mücadilədən uzaq müzakirə

Mən əvvəldə bir məqamı deyim. O da budur ki, məncə, quruluşun yüksək məmurlarına və üzərinə ağır vəzifə götürmüş şəxslərə etimad etmək lazımdır. Baxın, siz bir avtobusa minmisiniz. Təbii ki, bu avtobus bəzən sürətlə gedəcək, bəzən yavaş gedəcək, vəzən dönəcək, bəzən qarşıdakı avtomobili ötəcək, bəzən isə ötməyəcək. Bunların hər birində sürücüyə "nə üçün tormoz verdin?", "nə üçün sürətini dəyişdin?", "nə üçün bu tərəfə getdin?" demək düzgün deyil. Etimad etmək lazımdır. Bir adamı qəbul edib bir vəzifəni icra etməsini istədiksə, təbii ki, etimad lazımdır.

Mən demirəm ki, bizim fikrimizcə eyibli olan bəzi məsələlər barədə müzakirə aparmayaq. Müzakirə aparın, lakin çalışın müzakirəniz obyektiv olsun. Gənclər xüsusən universitetdə söhbət etsinlər, müzakirə aparsınlar, lakin təhlilləri düzgün xəbərlərə və reallıqlara əsaslansın və təhlillər doğru olsun.

İkinci məsələ budur ki, müzakirələrin mücadiləyə çevrilməsinə imkan verməyin. Mücadilə pisdir. İslam ədəbiyyatında pis mücadiləyə “mira” deyirlər. “Mira” – daim öz elmini gözə soxmaq və mübahisədə öz sözünü yeritməyə çalışmaqdır. Bu iş şəriətdə çox qınanmışdır, əqli baxımdan da bəyənilmir. Əgər bu iki məsələyə riayət etsəniz, məncə, nə qədər oturub fikirləşsəniz, müzakirə etsəniz, böyük toplantılar keçirsəniz və bir-birinizlə mübahisə etsəniz, yaxşıdır. Bu, zehinləri işıqlandırır.[277]

Beynəlxalq siyasət

Siyasi təfəkkür və təhlil

---

[275] Aşuraçı gənclərin toplantısında çıxışından: 2000.

[276] Tehran Universiteti tələbələrinin İslam birliyinin üzvləri il görüşdə çıxışından: 1996.

[277] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.

Mənim ürəyim istəyir ki, bizim gənclərimiz, siz tələbə və şagirdlər dünyanın ən xırda siyasi hadisələri haqda düşünüb təhlil edəsiniz. Təhlililiniz düz olmasa da, eybi yoxdur.[278]

Hegemonizmin və mübarizənin mənasını dərk etmək

Yaxşı olar ki, əziz gənclər öz tələbə və şagird müzakirələrində həm "hegemonizm", həm də "mübarizə" sözünü araşdırsınlar, inqilabın dünyanın siyasi leksikonuna daxil etdiyi yeni termini dərindən öyrənsinlər.[279]

Zehni inkişaf etdirmək üçün siyasi təhlil

Zehni inkişaf etdirən düzgün siyasi təhlil olduqca mühüm amildir. Zehni inkişaf etdirmək lazımdır.[280]

---

[278] Tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1993.

[279] Tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1999.

[280] Fəqih Rəhbərin Keşikçilər Korpusundakı nümayəndəliklərinin məsul şəxslərinin və korpus komandirlərin dördüncü iclasında çıxışından: 1991.

Mədəniyyət və sivilizasiya sahəsi

Xalq və hökumət bir-birinin yanında

Bu gün gənci inqilabın məsul şəxslərindən, öncüllərindən və ölkə rəhbərlərindən ayrı olduğunu duymağa sövq edən hər bir fikir düşünülmüş şəkildə təlqin edilən yanlış siyasi təfəkkürlərdəndir. Bu gün xalq və hökumət əl-ələ verib bir-birinin yanında dayanmalı, bütün gücləri ilə müstəmləkəçiliyin və hegemonizmin bütün tilsimlərini qırmağa və məhv etməyə çalışmalıdırlar. Bu, çox əhəmiyyətli və həssas bir məsələdir.[281]

Söz birliyini qorumaq, imamı və şəhidləri yad etmək

Söz birliyini qoruyun! Universitetdə, hövzədə, iş və yaşayış yerlərinizdə imamın, inqilab öncüllərinin, böyük şəhidlərin, inqilab və müharibənin möhtəşəm səhnələrinin xatirəsini uca tutun! Əgər belə olsa, Allahın lütfü ilə gələcək illərdə və onilliklərdə burada və çoxlu yerlərdə uca sivilizasiyanın təməli elə qoyulacaq, İslam və müsəlmanların əzəməti elə aşkara çıxacaq ki, daha qlobal hegemonizm üçün heç bir şey qalmayacaq. Və daha heç bir hegemonluq olmayacaq.[282]

Söz birliyi qələbənin rəmzi kimi

Söz birliyi hər bir xalqın qələbə rəmzidir. Bizim iniqlabımızın qələbə rəmzi də həqiqətən, söz birliyi idi. Müharibədə də qələbə rəmzi bu idi. Müharibədən sonra başlayan quruculuq dövründə də qələbə rəmzi söz birliyi olmuşdur. Əgər bizim söz birliyimiz olmasa, böyük milli anlaşma olmasa, bu xalqın bütün nailiyyətləri əldən çıxar. Xoşbəxtlikdən, bizdə bu var və xalq bunun ətrafında birləşmişdir. Nümayişlərdə, möhtəşəm xalq toplantılarında, xalqın müştərək şüarlarının və ümumi arzularının ortaya qoyulduğu yerlərdə bütün təbəqələr aktiv iştirak edir və bir-biri ilə heç bir ixtilaf hissi keçirmirlər.[283]

Din alimləri

---

[281] Qlobal Hegemonizmə qarşı Milli Mübarizə Günü münasibəti ilə tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1989.

[282] Tələbələr, şagirdlər, müəllimlər və nümayəndəlik orqanının başçıları ilə görüşdə çıxışından: 1996.

[283] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.

Bizim İbn Sinamız da belə olmuşdur. İbn Sina bir din alimidir. Bildiyiniz və İşarat kitabından göründüyü kimi, o, müəyyən mənada bir arif olmuşdur. Biruni də din alimidir. O, "Hindistan həqiqətləri" kitabını yazmışdır. Bilirsiniz ki, bu kitabın adı bir şeirdən götürülmüşdür.

O öz dövründə riyaziyyat, astronomiya və müxtəlif elmlər üzrə mütəxəssis olmuşdur. Tam bir ruhani olan Şeyx Bəhai də belə idi. Şeyx Bəhainin dövründə dini fənlər yalnız ruhani təbəqəsinə məxsus olmuşdu. Ondan öncə isə belə deyildi, bir ruhani bütün elmlərə yiyələnirdi. Misal üçün, İbn Sinanın özünün fəlsəfə şagirdi də olmuşdur, tibb şagirdi də. Lakin Şeyx Bəhai ruhaniliyin təbəqə formasına çevrildiyi bir dövrdə elmli və peşəkar bir minbər axundu olmuşdur.[284]

Xalqların elmi keşmişinin və sivilizasiyasının inkarı

Bu gün elm onların əlindədir - bunda heç bir şübhə yoxdur - lakin onlar xalqların elmi keçmişini də inkar etmək istəyirlər. Qərblilər və avropalılar bəzi yerlərdə, məsələn, Latın Amerikasının bəzi bölgələrində sivilizasiyaların olduğunu da inkar edirlər.[285]

Bugünkü nəslin öz elmi keçmişindən xəbərsizliyi

Təəssüf ki, yeni nəsil bizim keçmişdə olan elmi nailiyyətlərimizdən xəbərsizdir. Siz elm adamları kimi, ölkəmizin elm tarixinin necə şanlı olduğunu bəlkə bizdən də yaxşı bilirsiniz. Bəzən nəyisə aşağılamaq üçün onun Orta əsrlərə aid olduğunu deyirlər, amma bilmirlər ki, Orta əsrlər Avropa üçün xəcalət dövrü, bizim üçün isə nur çağıdır.

Siz hicrətin dördüncü əsrinə baxın. Adam Mitsin “Dördüncü hicri əsrində İslam mədəniyyəti” kitabı göstərir ki, bütün İslam məmləkətləri dünyanın elm bazarı və onun əsas mərkəzi də İran olmuşdur; yəni İsfahan, Rey, Fars, Xorasan, Hərat, Mərv və s. Bu şəhərlər dünya elminin mərkəzi və zirvəsi olmuşdur. Təəssüf ki, bugünkü nəsil bunları bilmir. Əlbəttə, dediyim bu sözləri yüz dəfə eşidiblər, hamı kitabında yazıb, hər yerdə danışılıb, amma buna inam yoxdur. Dillə deyilməsə də, bugünkü və bundan qabaqkı nəsildə İranın keçmişinə dair inamsızlıq haləti var. Səbəbi də budur ki, Qərb sivilizasiyası və nəhəng

[284] İran İslam Respublikası radiosunun Elm şöbəsinin üzvləri ilə görüşdə çıxışından: 1992.
[285] İran İslam Respublikası radiosunun Elm şöbəsinin üzvləri ilə görüşdə çıxışından: 1992.

texnologiya hər yeri o qədər bürüyüb ki, heç kim öz keçmişinə baxmağa cürət etmir.[286]

Ölkənin elmi keçmişini xatırlatmaq

Bizdə bu qədər kitab, elmi əsər və şəffaf tarix olduğuna görə İran haqda bu işi görə bilməzdilər, amma təsirini beyinlərdən çıxardılar. Siz bunu bərpa etməlisiniz.[287]

Qərbli gəncin əxlaq fəsadı

Gənc məsələsi hər bir cəmiyyətdə ən əhəmiyyətli məsələlərdəndir. Qərb ölkələrinin də bəzən dedikləri və bəzən gizlətdikləri problemlərdən biri onların gəncləridir.

Siz elə düşünməyin ki, Qərb cəmiyyətlərində gənclərin problemləri həll olunmuşdur. Xeyr, oranın min cavanı arasında bəlkə də bu qədər səfalı, nurani və pak olan bir nəfər də tapmaq olmaz.

Maddiyyata, pul və kapitalın dəyərinə və ehtiras azadlığına söykənən quruluşların vəziyyəti bu gün görüb təcrübə etdiklərindən başqa bir şey ola da bilməz. Xalqların süqutu həmişə qəfildən olmur, tədricən həyata keçir. Bu tədrici məsələni qərbli mütəfəkkirlərin iti gözləri Amerikada və Avropada müşahidə edirlər. O cəmiyyətlərdə cavanlar pozğunluğa meylliliklə, həyadan uzaq, cinayətkar və təcavüzkar ruhda tərbiyə alırlar, adətən, əxlaqi pozğunluqlara qərq olurlar.

Belə bir gənc nəsil elm və sərvətin hansı səviyyədə olmasından asılı olmayaraq, yaşadığı cəmiyyətin və quruluşun bünövrələrini qarışqatək çeynəyib məhv edəcək.

Bunun əksini siz bu gün öz ölkəmizdə müşahidə edirsiniz. Cavanların paklığı, saflığı, onlarda olan iman və dindarlıq inqilabın ilk günlərindən indiyədək həmişə artmaqdadır. Bizim ölkəmizin gənc və yeniyetmələri müharibə dövründə və ondan sonra öz saflıqlarını qoruya bildilər. Bunun əksini göstərən bəzi statistik rəqəmlər düzgün deyil. Mən cavanlar arasında olan azğın cərəyanlardan xəbərsiz deyiləm, nə baş verdiyini bilirəm. Lakin bu köpüklərin,

---

[286] İran İslam Respublikası radiosunun Elm şöbəsinin üzvləri ilə görüşdə çıxışından: 1992.
[287] İran İslam Respublikası radiosunun Elm şöbəsinin üzvləri ilə görüşdə çıxışından: 1992.

bu bulanıq lilin altında nəciblik və dindarlığın, təmizlik və nuraniliyin böyük və qüdrətli axınını müşahidə edirəm.[288]

Qərbin xəstə gəncləri

Siz dünya gənclərinin vəziyyətindən xəbərdarsınız; rep qrupları, min cür əxlaq və düşüncə bəlaları. Dünya gəncləri doğrudan da min cür bəlalara düçar olmuşlar. İndi mövcud olan rep qruplarından və bu kimi insanlardan bizim dövrümüzdə də vardı. Bizim dövrümüzdə "The Beatles" adlı bir qrup məşhur idi. İndi eşitmişəm ki, qocalıblar... Psixoloji sıxıntı və problemlər onları belə işlərə sövq edirdi. İndi geriqalmış və ucqar ölkələrdə onları yamsılayanlar o yazıqların hansı xəstəliyə tutulduqlarını anlamırlar. Elə bilirlər bu, inkişafdır, halbuki tənəzzül və süqutdur.[289]

Asiya və Afrikanın gənc nəslini fəsada çəkmək

İslam ölkələrində gənc nəsli korlamaq üçün hərtərəfli proqramın icrasına başlandı. Bilirsiniz ki, müstəmləkə dövrü, yəni Qərb ölkələrinin Asiya və Afrika ölkələrinə soxulması təxminən iki yüz il qabaqdan başlandı. Onlar bilirdilər ki, bu vəziyyət davam etməyəcək və gənclər yetkinləşib mədəniyyətli və iradəli olsalar, əcnəbi və soyğunçuların boğazından su keçməyə qoymayacaqlar. Buna görə də gənc nəsli korlamaq üçün proqram hazırladılar.[290]

Gəncləri dəyərsiz işlərlə məşğul etmək

Bu gün İslam adlanan ölkələrin bəzisində bir neçə milyon gənc əllərini ciblərinə salıb fit çalır və dünyada baş verən böyük hadisələrə etinasız halda veyillənirlər. Bu gün bir neçə milyon gənc şəxsi həyata dair xırda məsələlərlə məşğuldurlar, özlərinin, insaniyyətin və xalqların şərəfinin düşmənlərinin nə etdiyini bilmirlər. Dünyada belə gənclər var.[291]

Gənc nəslin laqeydliyi

---

[288] İslam birliyinin üzvü olan şagirdlərlə və məktəblərin tərbiyəvi işlər üzrə məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 2001.
[289] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[290] 4 Noyabr - Qlobal Hegemonizmə qarşı Milli Mübarizə Günü münasibəti ilə tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1991.
[291] 4 Noyabr - Qlobal Hegemonizmə qarşı Milli Mübarizə Günü münasibəti ilə tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1991.

Hər bir cəmiyyətin cavanlarının necə düşünmələri və işləmələri o cəmiyyət üçün çox önəmlidir. Hər bir ölkənin cavan nəsli əslində həlledici qüvvədir. Əgər hər hansı bir ölkə maddi, elmi, sənaye, iqtisadi və müxtəlif sərvətlər cəhətindən tərəqqinin ən uca zirvəsində olsa belə, öz cavanlarını düzgün idarə edə bilməsə, gənc nəsil əldən çıxsa, heç şübhəsiz, çətin bir gələcəyi gözləməli olacaq.

Bu məsələ bu gün Qərb dünyasında, xüsusən də bəzi Qərb ölkələrində baş verməkdədir. Unutmaq lazım deyil ki, belə ictimai və tarixi tufanlar özünü tədricən göstərir. Diqqətsiz adamlar sona yaxınlaşmayınca nə baş verdiyini anlamırlar. Eqoist, şəxsi mənfəətini və öz cibini güdən adamlar da ya ümumiyyətlə, nə baş verdiyini anlamırlar, ya da anlayır, amma əhəmiyyətsiz yanaşırlar. Lakin hər bir cəmiyyətin uzaqgörən və qayğıkeş insanları gənc nəslin tələfolma təhlükəsini hiss edirlər. İndi bu hadisə baş vermişdir. Qərb cəmiyyətlərindəki uzaqgörən və qayğıkeş insanlar hansı faciənin baş verdiyinin fərqindədirlər. Cavanları çox ciddi şəkildə narkomaniya və bu kimi ictimai bəlalara düçar olmuşlar. Çoxları azdırıcı həyəcanların təsirindən adam öldürməyə, oğurluğa, soyğunçuluğa, cinayətə və çox çirkin şəhvətpərəstliyə üz tutmuşlar. Çoxları laqeyd olub seçkilərdə və ümumi tədbirlərdə iştirak etmirlər. Səbəbini soruşduqda deyirlər ki, bunun bizə əhəmiyyəti yoxdur. Onların laqeyd halı məhv olmaq əlamətlərindəndir.[292]

Gəncin üsyankarlığı

Mənəviyyatdan xəbərsiz, səmimi məhəbbətin ən az göründüyü, yalançı qayda-qanunların və zahiri gözəlliklərin baş aldığı sənaye sivilizasiyasının çox sıxıcı mühitində cavan üsyan edir. Bir mağazaya girişin səliqəli olmaqla, qalstuk taxmaqla və ya hər hansı bir xüsusi geyimlə şərtləndiyi bir cəmiyyətdə cavan, ənənələrə qarşı inadkarlığından, onlarla zidd olan ən pis formanı seçir və ümumi yerlərdə görünür. Bu, üsyan xarakteri daşıyan təbii reaksiyadır. O cavan filosof olduğundan belə etmir, xeyr, adi bir insandır. Lakin maddi və sənaye mədəniyyətinin insanın qanını sorduğu, ətini sümükdən ayırdığı mühitdə bir cavan öz etirazını necə göstərə bilər?! O, bu formada üsyan edir, lakin üçüncü dünyanın təqlidçi gənci bunun bir mod olduğunu düşünür və onu yamsılayır.[293]

---

[292] Bəsic üzvü olan tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1999.
[293] Ölkənin tələbə birlikləri ilə görüşdə çıxışından: 1995.

Cəmiyyətin hərəkətinin ən əsas amili

İnkişaf amili hər şeydən çox insani iradənin sağlamlığı və ümumi məqsədə malik olmaqdır. Bu zaman hamı o məqsədi diqqətdə saxlayır, ürəkdən qəbul edir və qüdrətlə ona nail olmağa çalışır.

Bu iş cəmiyyətin bütün fərdlərindən gözlənilir. Lakin hər bir cəmiyyətdə bu mühüm hərəkətin ən əsas qüvvəsi gənclərdir. Baxın, gənc nəsil bu qədər əhəmiyyətlidir. Öz ölkəmizdə inqilab və İslam sayəsində, Allahla və Ona yaxın hər bir şeylə mənəvi əlaqəyə görə dəyərli bir gənc nəsil formalaşmışdır.[294]

Mədəni hücum

Bizim dəfələrlə təkidlə vurğuladığımız mədəni hücum məsələsi aydın bir həqiqətdir. Onu inkar etməklə hücumun özünü dəf edə bilmərik. Mədəni hücumu inkar etmək lazım deyil - bu var. Əmirəlmömininin (ə) sözü ilə desək, səngərdə səni yuxu aparmışsa, bu, qarşı səngərdəki düşmənin də yatması anlamına gəlmir;[295] səni yuxu tutub, çalış yuxudan oyan. Biz milli və İslam mədəniyyətimizin özü kimi, mədəni inqilabın da düşmənlərin təhdidi altında olduğunu anlamalıyıq.

Biz aydın bir məsələni inkar etməməliyik. Universitetdə, universitet xaricində, hətta bizim kütləvi informasiya vasitələrimizdə, yazılan kitablarda, tərcümələrdə, şeirlərdə, dünyada zahirən bizimlə əlaqəsi olmayan və yəqin ki, mədəni işçilər kimi siz cənabların eşitdiyi mədəni proqramlarda - hər yerdə inqilab əleyhinə çox təhlükəli mədəni cəbhə açılmışdır.[296]

Mədəni mübadilə

Mədəni hücum mədəni mübadilədən fərqlənir. Mədəni mübadilə lazımdır. Heç bir xalq hər hansı bir sahədə, o cümlədən mədəni məsələlərdə başqa xalqlardan ehtiyacsız deyil. Tarixdə həmişə belə olub. Xalqlar get-gəl nəticəsində yaşayış tərzini, əxlaqı, elmi, geyimi, davranış qaydalarını, dili və dini bir-birindən öyrənmişlər. Dini mübadilə xalqların bir-biri ilə ən mühüm mübadiləsi kimi hətta iqtisadi mübadilələrdən də əhəmiyyətli olmuşdur. Bu mədəni mübadilələr çox zaman bir ölkənin dininin dəyişilməsi ilə nəticələnmişdir. Məsələn, İslamı Şərqi Asiya ölkələrinə, İndoneziyaya,

---

[294] Bəsic üzvü olan tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1999.
[295] Nəhcül-bəlağə, məktub: 62.
[296] Mədəni İnqilab Ali Şurasının üzvləri ilə görüşdə çıxışından: 1991.

Malayziyaya və Hindistan yarımadasının mühüm hissələrinə aparan ən böyük amil təbliğatçıların təbliğatı yox, İran xalqının get-gəli olub. İranlı tacir və səyyahların get-gəli nəticəsində bu gün Asiyanın bəlkə də ən böyük müsəlman xalqı olan indoneziyalılar İslamı qəbul etmişlər.

İslamı ilk dəfə oraya nə din təbliğatçıları apardı, nə də qılınc və döyüş. İslamı bu get-gəllər apardı. Bizim xalqımız da tarix boyu digər xalqlardan çox şey öyrənmişdir. Bu, bütün dünyada mədəni təlimlərin və mədəni həyatın yeni qalması üçün zəruri bir prosesdir. Bu, mədəni mübadilədir və yaxşıdır.

...Mədəni mübadilədə başqa xalqlardan bir şey götürmək istəyən xalq sevdiyi gözəl elementləri axtarır, məsələn, onlardan elm öyrənir. Fərz edin İran xalqı Avropaya gedir və görür ki, onlar çalışqan və təhlükədən qorxmaz xalqlardır. Əgər onlardan bunları öyrənsə, çox yaxşıdır. Uzaq Şərqə gedir, görür ki, oradakılar işdə vicdanlı və həvəskar, vaxtlarının qədrini bilən, nizam-intizamlı, mehriban və nəzakətli insanlardır. Əgər bunları öyrənsə və götürsə, çox yaxşıdır. Mədəni mübadilədə öyrənən xalq axtarıb öz mədəniyyətini təkmilləşdirəcək düzgün elementləri tapır və öyrənir; eynilə zəifləyib münasib qida axtaran insan kimi. O, münasib qida və dərman istifadə edir ki, sağlam olsun və bədəninin nöqsanı aradan qalxsın.

Mədəni hücuma məruz qalan xalqa verilən elementlər isə yaxşı deyil, pis elementlərdir. Avropalılar bizim ölkəyə mədəni hücuma keçdikdə, xalqımız arasında vaxtın qədrini bilməyi, cəsarəti, təhlükəli məsələlərdən qorxmazlığı, elmi diqqət və incəliyi yaymağa başlamadılar, təbliğat və tədqiqatla İran xalqının işdə və elmdə düzgün olmasına çalışmadılar. Onlar bizim ölkəmizə yalnız cinsi özbaşınalığı gətirdilər.

...Əgər mədəni mübadilədə başqa mədəniyyətdən bir şey öyrənən xalqı bazarda münasib qida və dərman axtaran bir adama bənzətsək, mədəni hücuma məruz qalan xalqı da acınacaqlı vəziyyətə düşmüş və əlindən bir şey gəlməyən xəstəyə oxşatmalıyıq. Bu zaman düşmən ona bir iynə vurur. Düşmənin vurduğu iynənin aqibəti də bəllidir. Bu onun özünün tapdığı, öz iradə və seçimi ilə qəbul etdiyi dərman kimi ola bilməz. Deməli, mədəni mübadilə bizim seçimimizlədir, mədəni hücum isə düşmənin seçimi ilə və bizim yerli mədəniyyətmizi məhv etmək üçün. Mədəni mübadilə yaxşıdır, mədəni hücum isə pisdir. Mədəni mübadilə bir xalqın qüdrətli dövründə baş verir, mədəni hücum isə zəif çağında.[297]

---

[297] Maarif müdirləri və KİV nümayəndələri ilə görüşdə çıxışından: 1992.

Ehtiras yolu ilə gəncləri dindən ayırmaq

...Növbə İslam ölkələrinə çatdıqda bu fikrə düşdülər ki, bu ölkələrin inkişaf etməkdə olan nəsillərini dindən ayırmalıdırlar. Bundan ötrü iki iş görülməli idi:

Biri cinsi məsələlərin yayılması və ona şəraitin yaradılması idi. İslam dini digər dinlərdən daha dəqiq olsa da, təkcə o yox, bütün dünya dinləri insanların cinsi özbaşınalığına qarşı çıxır. Dinlər bunun üçün qayda və hədd müəyyənləşdirib. Cinsi istəkləri məhdudlaşdırmadan insan ruhunun yetkinləşməsi mümkün deyil. İnsanın ehtirası heç bir sərhəd tanımasa, heyvan kimi olub insani tərəqqidən uzaq düşər. Buna görə də dinlər şəhvətpərəstliyə və cinsi özbaşınalığa müxalifdirlər.

Hər bir cəmiyyətdə dinlərlə sadə və asan mübarizə yolu cinsi özbaşınalığa rəvac verməkdir. İranda bu işə başladılar. Bu sahədə görülən ən mühüm işlərdən biri hicab qadağası idi. Başqa bir iş spirtli içkiləri yaymaq idi; onlar bu işi də gördülər. Başqa birisi qadınla kişi arasındakı əlaqə məhdudiyyətini aradan qaldırmaq idi. Bu, sınaqdan keçmiş işlərdəndir. Yeni elmi cihazlar və sivilizasiyanın inkişafı, məsələn, kinoteatrlar, radio, televiziya və sair vasitələr də onlara bu işləri asanlıqla görmək imkanı verirdi.[298]

Pozğun kanallar

İslam cəmiyyətlərinin, xüsusən də gənclərin sağlamlığını təhdid edən başqa bir bəla Qərbin mədəni hücumudur. Özü ilə pozğunluq gətirən səsli və görüntülü kanallar İslamın beynəlxalq düşmənlərinin hökmranlığına hərbi gəmi və təyyarələrdən daha pis və daha güclü şəkildə zəmin yaradır. Onlar yalançı dəyərləri yaymaqla müsəlmanların rəzilliyinə və əsarətinə səbəb olan qərbpərəstliyi təbliğ edirlər.[299]

Gənc nəslin tədricən tələf olması

Gənc nəsil düşmən vasitəsi ilə tədricən tələf olmaqdadır. Biz buna imkan verməməliyik. Biz gənc nəsli qorumalıyıq ki, müharibə olsa, müdafiə etsin; daxildə bir hadisə baş versə, iştirak etsin; elm və tədqiqat növbəsi çatdıqda

---

[298] Hövzə və Universitetin Birlik Günü münasibəti ilə elmi hövzə və universitet tələbələri ilə görüşdə çıxışından: 1990.

[299] İslam Məclisləri Komitəsinin təsis konfransına müraciətindən: 1999.

dərs oxusun və özünü hazırlasın; gələcəkdən söhbət düşdükdə ona hazır olsun. Etimad və ümid amili olan bu gənc nəsil üzərində müxtəlif forma və üslublarla tədricən işləyirlər. Bu fəaliyyətlər əsasən mədəni istiqamətdədir. Düzdür, gəncləri fəsada çəkən mərkəzlər var. Bu, qeyri-mədəni və praktik tərəfidir. Lakin hamısından təhlükəli olan gənclərin zehni və düşüncəsidir. Bununla məşğul olmaq lazımdır.[300]

Mədəni qətliam

Düşmən yanlış mədəniyyəti, fəsadı və pozğunluğu yaymaqla gənclərimizi bizdən almaq istəyir. Mədəni baxımdan düşmənin gördüyü iş təkcə mədəni hücum yox, hətta demək olar ki, mədəni qırğın, qarət və qətliamdır. Bu gün düşmən bizə qarşı bu işləri görür.[301]

Qərb mədəniyyətinin əsas təməlləri

Qərb mədəniyyəti insanın fəsadına hesablanmış, bəşəri dəyərlərə zidd, güc sahiblərinin və qüdrət imperatorlarının əlində alət olmuş bir mədəniyyətdir. Bu mədəniyyətlə Adəm övladlarını bütün insani dəyərlərdən ayırmaq, insanları əxlaqsız, itaətkar, təslimçi, Allahdan və mənəviyyatdan xəbərsiz məxluqlara çevirmək istəyirlər. Onların maraqları bu mədəniyyəti yaymaqla təmin olunur. Çılpaqlıq mədəniyyəti və qadınla kişinin qeyd-şərtsiz əlaqəsi Qərb mədəniyyətinin əsaslarındandır, ilk gündən insanları fəsadı və bəşəriyyətin humanitar dəyərlərdən uzaqlaşdırmağa hesablanıb. Onların bəşəriyyətə ürəkləri yanmır.[302]

Andalus faciəsinin təkrarı

Mədəni hücumun yollarından biri ötən əsrlərdə Andalusda olduğu kimi, mömin gəncləri imana təəssüblü bağlılıqdan daşındırmaqdır. Orada gəncləri fəsada, ehtiraslara və şərabxorluğa qərq etdilər. Hal-hazırda bu işlər görülməkdədir.[303]

Mədəni hücumu anlamaq

---

[300] Cümə imamlarının toplantısında çıxışından: 1991.
[301] Bəsic batalyonlarının komandirləri ilə görüşdə çıxışından: 1992.
[302] Böyük Rəhbərin xalqın müxtəlif təbəqələrinin nümayəndələri, həkimlər, feldşerlər və ölkə klinikaları işçilərilə görüşündəki çıxışından: 1989.
[303] Maarif müdirləri və KİV nümayəndələri ilə görüşdə çıxışından: 1992.

Bu mədəni hücum siz gənclər tərəfindən düzgün duyulmalı və dərk olunmalıdır. Çünki bu hücumun hədəflərindən biri özünüzsünüz. Sizi hədəf seçmişlər.[304]

Qərb mədəniyyətinin inkarı

Qərbi inkar etmək - onun texnologiyasını, elmini, inkişafını və təcrübələrini inkar etmək demək deyil. Heç bir ağıllı insan bunu etməz. Qərbi inkar etmək – onun istismarçılığını inkar etməkdir; istər siyasi istismarçılıq olsun, istər iqtisadi və yaxud mədəni. Mən bu qısa vaxt ərzində Qərbin mədəni istismarçılığı haqda bir neçə cümlə demək istəyirəm. Bu, sizin üçün faydalı ola bilər.

Qərb mədəniyyəti gözəllik və çirkinliklər məcmusundan ibarətdir. Heç kim Qərb mədəniyyətinin bütünlüklə çirkin olduğunu deyə bilməz. Xeyr! Bütün mədəniyyətlər kimi, o da gözəl cəhətlərdən xali deyil. Heç kim öz qapılarını bu və ya digər əcnəbi mədəniyyətin üzünə mütləq şəkildə bağlamaq istəməz. Qərb mədəniyyəti Şərq mədəniyyəti və dünyanın digər mədəniyyətləri kimi, həm yaxşı, həm də pis elementlərdən təşkil olunub. Ağıllı bir xalq və toplum yaxşı elementləri götürüb öz mədəniyyətinə əlavə edər, onunla öz mədəniyyətini zənginləşdirər, pis elementləri isə rədd edər. Dediyim kimi, bu məsələdə Avropa, Qərb, Amerika, Latın Amerikası, Afrika və yaxud Yapon mədəniyyətləri arasında heç bir fərq yoxdur - hamısı bərabərdir. Biz hər hansı bir mədəniyyətlə rastlaşdıqda, təbii olaraq bacardığımız qədər onun gözəlliklərini götürməli, bizə münasib olmayan pis və zərərli cəhətləri və bizim baxışımızdakı gözəlliklərlə ziddiyyət təşkil edənləri rədd etməliyik. Bu, ümumi bir prinsipdir. Qərb mədəniyyəti haqda isə mühüm bir məqam var, sizin buna diqqət yetirmənizi istəyirəm. Qərbin, yəni avropalıların mədəniyyətinin, bizim bildiyimiz qədər, başqa mədəniyyətlərdə olmayan bir eybi var. Bu, hakimolma hissidir. Bu, qəti humanitar, coğrafi və tarixi dəlillərə əsaslanır. Onlar dünyada elmi üstünlüyə malik olan kimi, on doqquzuncu əsrdə birbaşa müstəmləkəçilik formasını alan siyasi və iqtisadi hökmranlıqları ilə öz mədəniyyətlərini yeritməyə başladılar, xalqların mədəniyyətinə qarşı mübarizə apardılar. Bu, pis haldır. Hər hansı bir xalqın başqa bir ölkəyə öz mədəniyyətini qəbul etdirməyə qalxması əsla qəbuledilməzdir. Əgər çox yaxşı da olsa, xalq ona sırınan mədəniyyəti qəbul

[304] Kuhgiluyə və Buyer Əhməd vilayətinin universitet mənsubları və mədəniyyət işçilərilə görüşdə çıxışından: 1994.

etməz. Siz yəqin ki, öz meylinizlə yediyiniz qatıq-çörəyi zorla ağzınıza qoyulan kabab-plovdan üstün tutarsınız. Hər hansı bir iş zorla olduqda, güc göstərildikdə, amiranə və təkəbbürlü şəkildə yeridildikdə, hər bir xalq ona qarşı çıxar. Bu, belə də olmalıdır. Misal üçün, qalstuk Qərbə aid bir şeydir. Qərblilər bunu istəyirlər, sevirlər, öz ənənələrinə uyğundur. Siz isə başqa bir ölkənin vətəndaşı ola-ola, əgər təsadüfən kostyum geyinməyi seçmisinizsə və qalstuk taxmırsınızsa, mədəniyyətsizmi hesab olunmalısınız?! Nə üçün? Bu sizin mədəniyyətinizdir, mənim günahım nədir?! Əgər kostyum geyinmisinizsə, bant və ya qalstuk da taxmalısınız, yoxsa filan məclisdə iştirak edə bilməzsiniz, mədəniyyətsiz, nəzakətsiz və səliqəsiz adam sayılacaqsınız! Bu, Qərb mədəniyyətinin zorla qəbul etdirilməsidir. Qərbli qadının öz adət-ənənəsi var. Onların qadın məsələsinə, qadının geyiminə, kişilərlə əlaqəsinə və cəmiyyətdə roluna dair xüsusi normaları var. İndi bunların yaxşı, ya pis olmasından danışmırıq. Məsələ burasındadır ki, onlar bu mədəniyyəti zorla dünyanın digər xalqlarına qəbul etdirmək istəyirlər. Bu, Qərb mədəniyyətinin pis xüsusiyyətidir.

Mən bir dəfə bir misal vurub dedim ki, bir var özünüz öz seçiminizlə yüksək kalorili bir qidanı, yaxud hər hansı dərmanı qəbul edəsiniz, bir də var sizi huşsuz edib, yatıra, yaxud əl-ayağınızı bağlayıb sizə bir ampul vuralar. Fəsadlı rejim və ölkə başçılarının vasitəsi ilə Qərb mədəniyyətini xalqlara köçürməyə çalışmışlar. İran xalqına etdiklərinə görə Allah azğın Pəhləvi rejiminin günahından keçməsin! Onlar da belə idilər. Onlar müxtəlif üsul və yollarla Qərb mədəniyyətini ölkəmizə hakim etməyə çalışdılar, bundan ötrü İran xalqını, milli mədəniyyəti, milli inamları təhqir etdilər.

Qacarlar sülaləsinin sonlarında qərblilərin İrana hücumu başlandı, Pəhləvilərin dövründə isə zirvə həddinə çatdı. O dövrdə yetişənlər İran xalqını özünü idarə etməyə, işləməyə, bir şey düzəltməyə, dünyaya nə isə təqdim etməyə və yaxud əldə edilmiş məlumatları artırmağa layiq bilmirdilər. Nə üçün belə idi? Bu, xalqın mədəniyyətinin, milli kimliyinin təhqirinə və əcnəbi mədəniyyətin qəbul etdirilməsinə görə idi. Milli kimlik mədəniyyətlə formalaşır. Hər bir xalqın kimliyi onun mədəniyyətidir. Bunu yaralamaq olmaz. İran xalqının Qərb mədəniyyətinə qarşı çıxması buna görədir. Qərb mədəniyyətinin gözəllikləri də var. Onların mədəniyyətinin gözəlliklərini götürməyin eybi

yoxdur, amma öncə o gözəlliklərin nədən ibarət olduğu müzakirə mövzusu olmalıdır.[305]

İmam Xomeynini düzgün tanımaq

Bizim ölkəmizin sabahının ümidi olan gənc və yeniyetmə nəslin mədəni-ideoloji ehtiyacları əsasən, aşağıdakılardan ibarətdir:

Etiqadi və dini təməlləri möhkəmlətmək, İslamın və Quranın elmi əsasları ilə tanış olmaq, ölkənin tarixindən və xalqın nailiyyətlərindən, xüsusən də günümüzə yaxın dövrlərdəki nailiyyətlərindən xəbərdar olmaq, müasir tarixin uca zirvəsi olan İmam Xomeynini, onun parlaq siyasi düşüncələrini və böyük inqilab hərəkətinin təməllərini düzgün tanımaq, xalqımızın inqilab və müqəddəs müdafiə dövründə dünyaya verdiyi dərsə görə qürur duymaq.[306]

İmam Xomeyni mifi

Uzun zaman bu böyük insanın bir şagirdi və ardıcılı olaraq hiss etdiyim, gördüyüm və bütün vücudumla gəldiyim qənaəti siz əzizlərlə, xüsusən də gənclərlə bölüşmək istəyirəm. İmam haqda çox danışmışıq. Hamı – dost və düşmənlər, iranlı və qeyri-iranlılar, müsəlman və qeyri-müsəlmanlar bu böyük insanı tərifləyiblər. Bunlara dair sözümüz yoxdur. Onun əzəməti, məqamı və ucalığı hamıya aydındır. Lakin bu ümumi bir sözdür. Mən düşünürəm ki, bu böyük insanın bizim qarşımızda açdığı fəxr və şərəf yolu ilə bu gün qüdrətlə və həvəslə gedən gənc nəslimiz öz imamı haqda daha artıq bilmək istəyir. Mən öz təsəvvürlərimi deyəcəyəm. Yəni təxminən otuz il müddətində imamı yaxından tanımışam və hər bir dövrdə bu əzəmətli şəxsiyyətin bir cəhətini müşahidə etmişəm. Mənim gənclik dövrümdən onun vəfatına qədər sürən bu 31 ilin 14 ilində o, sürgündə olub, biz zahirən ondan uzaq olmuşuq, lakin onda da imamın yolunda idik, ondan ayrılmamışdıq, həmin 14 ildə də əslində, imamla idik.

Siz əzizlərə bir məsələni deyim. İmamın şagirdləri və imamı tanıyanlar onu olduqca çox sevsələr də, imam haqda deyilənlər sevgidən qaynaqlanmır. Sevginin də qaynağı imamda olan həmin xüsusiyyətlər idi. İkinci məsələ budur ki, bu şəxsiyyət öz üstün cəhətlərini kiməsə göstərməyə əsla can atmır,

---

[305] Böyük Rəhbərin İslam İnqilabı və Gənclər Günündə cavanlarla sual-cavab toplantısında çıxışından: 1999.
[306] Rəhbərin cənab Əli Laricaniyə dair sərəncamından: 1999.

çalışmırdı. Nə zaman və harada şəriət vəzifəsi onu bir hərəkətə vadar edirdisə, şəxsiyyətinin bir cəhəti aşkara çıxırdı.

Mən 1958-ci ildən başlayıram. Həmin ildə mənim özüm Quma getdim və imamı birinci dəfə yaxından gördüm. Ondan öncə Məşhəddə eşitmişdik ki, Qumda gənclərin bəyəndiyi görkəmli və böyük bir müəllim var. Quma daxil olan gənc tələbə müəllim axtarır. Elm hövzələrində müəllim seçimi məcburi deyil, hər bir tələbə öz zövqünə uyğun olan və bəyəndiyi müəllimi seçir. İlk anda gənc və həvəskar tələbələri özünə cəlb edən müəllim, şagirdlərinin arasında Hacıağa Ruhullah kimi tanınan kişi idi. Əxlaqlı, dərs oxuyan və həvəskar gənclər onun dərsinə toplaşmışdılar. Biz belə bir şəraitdə Quma daxil olduq.

O, fiqh və üsulda mütəxəssis və elmi yenilikçi idi. Mən ondan öncə Məşhəddə böyük bir müəllimi, yəni görkəmli fəqihlərdən olan mərhum Ayətullah Milanini görmüşdüm. Qumda elmi hövzənin rəisi, həm də imamın müəllim olan mərhum Ayətullah Bürucerdi də vardı, digər böyüklər də var idilər. Lakin həvəskar, çalışqan və istedadlı gənclər üçün maraqlı və cəlbedici dərs imamın fiqh və üsul dərsi idi. Yavaş-yavaş köhnə tələbələrdən eşitdik ki, bu insan həm də böyük filosofdur, onun fəlsəfə dərsi Qumda birinci fəlsəfə dərsi olmuşdur, lakin indi fiqhi tədris etməyi tərcih edir. Sonra eşitdik ki, bu insan həm də əxlaq müəllimi olmuşdur. Bəzi şəxslər onun əxlaq dərsində iştirak edirdilər və o, gənclərdə əxlaqi dəyərləri gücləndirməyə çalışırdı. İllər uzunu dərslərin arasında biz bunu yaxından gördük. Lakin buraya qədər, daxili naməlum xüsuiyyətlərlə dolu olan bu böyük şəxsiyyət o zaman xalqın əksəriyyəti üçün yalnız bir alim, şagird yetişdirən müəllim, tələbə və şagirdlərin əxlaq ustadı kimi tanınırdı. 1961-ci ildə təqlid müctəhidi olan Ayətullah Bürucerdi vəfat etdi. Təqlid müctəhidliyi irəli sürülən böyük alimlər vardı. Hər birinin dostları onların adlarını çəkirdilər. Bu zaman bu kişi üçün verdiyi əxlaq dərsinin təkcə dildə və digərlərinə öyrətməkdən ibarət olmadığını sübut etməyə şərait yarandı. Onun özü nəfsi paklama dərslərinə ilk əməl edən olmuşdur. Hamı gördü, anladı və təsdiq etdi ki, bu kişi məqama, şöhrətpərəstliyə, hətta təqlid müctəhidliyindən ibarət olan ruhani və mənəvi bir rəhbərliyə də arxa çevirir, vəzifə, dərəcə və şəxsiyyət üçün əsla çalışmır, hətta digərləri çalışmaq istədikdə də bacardığı qədər mane olur. Mərhum Ayətullah Bürucerdinin vəfatından təxminən il yarım ötdükdən sonra İslam hərəkatı başlandı, 1962-ci ilin sonlarında bu şəxsiyyətin başqa bir cəhəti aşkar

oldu. Bu, sayıqlıq, uzaqgörənlik və adətən diqqətdən kənarda qalan məsələlərə diqqət, digər tərəfdən isə dini qeyrət idi. O zaman dövlətin qərar qəbul edərək seçilmiş şəxsdə müsəlman olmaq şərtini və Qurana andı götürdüyünü çoxları eşitdilər, lakin bunun əhəmiyyətinə çox da diqqət yetirmədilər; halbuki böyük əhəmiyyətə malik idi. Səbəbi bu idi ki, Milli Şura Məclisi təyinatlı bir parlament olsa da, onu özləri təşkil etsələr də, yalnız özlərinin qəbul etdiyi namizədlər seçilsə və əslində xalqın seçim haqqı olmasa da, o rejim birliklərə aid qərarları və bu müsəlmanlıq şərtini həmin parlament zamanı irəli sürməyə cürət etmədi, reaksiyadan qorxub, parlament olmayan zamana saxladılar. O zaman parlamenti buraxmışdılar, parlament yox idi, bunu qapalı şəraitdə qəbul etdilər. Bu, məsələnin arxasında çoxlu plan və məqsədlərin durduğunu göstərirdi. Bunu heç kəs anlamırdı, lakin imam anladı və etirazını bildirdi. Din qeyrəti onu bu məsələdə önə keçməyə və zahirən kiçik olan bu antiislam əməli ilə mübarizəyə başlamağa vadar etdi.

Burada mühüm bir məsələ var: Böyük İmam hətta mübarizə məsələsində də önə keçmək istəmədi. Onun özü bizə danışırdı ki, hərəkat başlayan zaman həmin dövrün məşhur təqlid müctəhidlərindən və onunla bir səviyyədə olan alimlərdən biri ilə birgə mərhum Ayətullah Hairinin evində söhbət etmişdilər. Ona demişdilər ki, siz qabağa düşün, biz də arxanızca hərəkət edəcəyik. İmamın məqsədi bu idi ki, vəzifə yerinə yetirilsin, üzərində hiss etdiyi vacib əməli yerinə yetirsin, irəliyə keçmək barədə fikirləşmirdi. Əlbəttə, digərlərində bu işə qoşulmaq üçün yetərli bacarıq və cürət yox idi, onlar imama çatmazdılar. Bu hərəkatın rəhbərliyi təbii şəkildə imamın üzərinə düşmüşdü. O bu mübarizəyə başladı və xalqa arxalandı. O zamana qədər elmi hövzə böyüklərindən və təqlid müctəhidlərindən heç kəs güman etməzdi ki, elə qapalı bir dövrdə dini hərəkət bu şəkildə xalqın dəstəyini qazana bilsin. İmam isə dedi ki, mən bu xalqın dəstəyi ilə hərəkət edirəm, xalqı Qumun çölünə çağıraram. O bilirdi ki, xalqı çağırsa, bütün İrandan toplaşıb, ovaxtkı hökumət və mənfur rejim üçün qarşısıalınmaz və əzəmətli bir izdiham yaradarlar.

Burada bu insanın şəxsiyyətinin yeni bir cəhəti aşkara çıxdı: rəhbərlik qabiliyyəti, siyasi cəsarət, düşmənin işlərinin xırdalıqlarından xəbərdar olmaq, düşmənlərin məqsədlərinə qarşı sayıqlıq. Bu cəhət əməldə göründü. 1963-cü il, yəni mübarizənin ikinci ili çatdı. Bu il kəskin tədbirlər, təzyiqlər və qətllər ili idi. Orada imam İran xalqının ümid səmasındakı bir günəş kimi parladı, fədakar bir insan kimi meydana çıxdı, bir vulkan kimi od püskürdü. Bütün dünyaya məxsus

adam, bir vətən adamı və İslam adamı üçün lazım olan bütün hisslər onda toplanmışdı: lazımi şücaəti var, xalqı səfərbər etmək qabiliyyəti var, açıq mövqeyi var. İstər komandosların Feyziyyə mədrəsəsinə və Qum Elm Hövzəsinə hücum etdiyi 63-cü ilin yazında, istərsə də imamın əzəmətinin göründüyü 63-cü ilin yayında İran xalqı qəfildən hiss etdi ki, arxası, dayağı, ümid bəsləyə biləcəyi bir əzəmətli zirvə var. İmam 15 xordadda (5 iyunda) səhnədə belə göründü.

Bu hadisədən sonra həbs, sürgün və təzyiqlər başlandı. İmam o zaman gənc deyildi. Gənc olduğumuzdan bizim üçün həbsə düşmək və çətin hadisələr çox da ağır gəlmirdi, daha çox əyləncəyə bənzəyirdi. Lakin imam mübarizənin başlandığı zaman 63 yaşında idi. Bu kişi 63 yaşında öz hissləri ilə bir xalqın hisslərini coşdura bilirdi. O yaşda olan bir şəxs üçün həbsə düşmək və sürgün olunmaq asan iş deyildi. Lakin onda bu fədakarlıq və təhlükələri qəbul etmək duyğusu aşkarlandı. Bu da yeni bir cəhət idi. Yəni böyük amalları və dini vəzifəsi yolunda heç bir problem ona mane ola bilmirdi. Bu, imamın 14 ilə qədər əvvəlcə Türkiyəyə, sonra isə İraqa sürgünü ilə nəticələndi.

İmamın sürgün dövründə zamanımızın həqiqətən müstəsna və bənzərsiz adamının şəxsiyyətinin yeni bir cəhəti aşkara çıxdı. İnsan böyük şəxsiyyətlərin həyatında nadir hallarda bu cəhətlərin bəzisini müşahidə edir. Əvvəla o bir siyasi texnoloq və nəzəriyyəçi mövqeyində durub heç bir real anoloqu olmayan yeni bir hökumətin və quruluşun layihəsini hazırlayır. O, müasir dünyanın ehtiyaclarını və dünyada irəli sürülən məsələləri nəzərə alıb bir İslam quruluşu təqdim edir və bunların hamısı o quruluşun layihəsini təşkil edir. İkincisi isə bu insan İranda olmasa da, 14 il ərzində uzaqdan İrandakı İslam mübarizəsinə və İslam hərəkatına sözün həqiqi mənasında rəhbərlik etdi. Bu 14 ildə, xüsusən də son bir neçə ildə - yəni 70-71-ci illərdən 75-76-cı illərə qədər çoxlu şiddət və repressiya vardı. Siyasi və qeyri-siyasi olan müxtəlif gizli mübariz qruplar, qruplaşmalar və siyasi partiyalar yaranır, hamısı rejimin təzyiqləri altında dağılıb gedir, yaxud təsirsiz olurdu. Onların bəzilərinin beynəlxalq siyasi dayaqları da vardı, Şərq və Qərb blokuna, xüsusən də Şərq blokuna bağlı idilər, oradan idarə olunur və yardım alırdılar. Lakin imamın hərəkatı partiya təşkilatına söykənmirdi. Ölkə daxilində imamın heç bir partiyası yox idi. Onun şagirdləri, dostları, fikri ilə tanış olanlar və xalq vardı. İmam da bəyanat yayanda xüsusi dostlarına və tanışlarına müraciət etmirdi. O bütün xalqa müraciət edirdi. O, xalqla və kütlələrlə danışırdı, onları yönəldirdi. 14-15 il boyunca uzaqdan İslam fikrinin və İslam hərəkatının bu mənbəyini əvvəlcə

beyinlərdə dərinləşdirə, sonra isə cəmiyyət səviyyəsində genişləndirə bildi, gənclərin qəlbini, beynini və imanını ona yönəltdi və belə əzəmətli bir inqilab üçün şərait yarandı. Çoxları ölkə daxilində böyük, ixlaslı və fədakar işlər görürdülər. Lakin əgər imamın mərkəzliyi olmasaydı, bu işlərin heç biri olmayacaqdı, hamısı məğlubiyyətə uğrayacaqdı, bu insanların hamısı yorulacaqdılar. Yorulmayan şəxs o idi, digərləri də ondan güc və qüvvə alırdılar. Sonra 14 il müddətində bir inqilabi hərəkətin və böyük bir hərəkatın rəhbərliyi və onu bütün dolanbaclardan keçirmək işi onun vasitəsi ilə baş tutdu. Elə oldu ki, qeyri-dini və antidin fikirlər təcrid olundu, kənara qovuldu, İslam fikri, bu məntiqli, möhkəm və güclü təfəkkür digər fikirlər üzərində öz qələbəsini günbəgün möhkəmləndirdi. Bütün mühüm hadisələrdə imamın rolu duyulurdu. 1968-ci ildə imam fiqhin mərkəzi olan Nəcəfdə güclü fiqh dəlillərinə əsaslanan Fəqih hakimiyyəti nəzəriyyəsini irəli sürdü.

Əlbəttə, Fəqih hakimiyyəti prinsipi Şiə fiqhinin qəti məsələlərindəndir. İndi bəzi savadsızlar deyirlər ki, Fəqih hakimiyyəti nəzəriyyəsini imam irəli sürdü, digər alimlər onu qəbul etmirdilər. Bu, məlumatsızlıqdan irəli gəlir. Fəqihlərin sözləri ilə tanış olan şəxs bilir ki, Fəqih hakimiyyəti məsələsi şiə fiqhində aydın məsələlərdəndir. İmam bu fikri bugünkü dünyada, müasir siyasi məktəblərdə mövcud olan yeni və əzəmətli üfüqlərə əsasən tənzim edib, köklü, möhkəm, dəlilli və keyfiyyətli formaya saldı; elə şəklə saldı ki, günün siyasi məsələləri, siyasi məktəbləri ilə tanış olan və nəzər sahibi olan hər bir insan üçün dərk və qəbuledilən olsun.

Mənim əzizlərim! Həmin 14 ildə, xüsusən də son illərdə İranda İslam mübarizləri tənhalıq hiss etmirdilər, imamın həmişə onlarla əlaqədə olduğunu duyurdular. Övladının vəfatı zamanı bu əzəmətli şəxsiyyətin başqa bir cəhəti aşkara çıxdı. Çoxları böyükdürlər, alimdirlər, şücaətlidirlər, lakin bu əzəmətin daxili hisslərinə və ürəklərinin dərinliyinə qədər uzandığı şəxslər çox deyillər. Dəyərli və alim övladı dünyadan köçərkən - onun oğlu da əslində dəyərli bir oğul, görkəmli alim və gələcəyin ümidi idi - səksənə yaxın yaşı olan qoca bir kişidən eşidilən cümlə bu oldu: “Müstafanın ölümü Allahın gizli mərhəmətlərindəndir”. O bunu ilahi mehribanlıq və Allahın gizli lütfü sayır, Tanrının ona mərhəmət göstərməsi kimi qəbul edirdi; özü də gizli mərhəmət. Görün bunun üçün insan necə əzəmətli olmalıdır. İnqilab dövründə bu böyük insanın belə çətinlik və əziyyət çəkməsinin və möhkəm dağ kimi dözməsinin kökü həmin mənəvi əzəmətdir; bir əzizinin ölümü zamanı belə rəftar edir.

Sonra da onun İraqdan sürgün edilib Küveytə, sonra isə Fransaya mühacirəti başlandı. Buyurdu ki, əgər mənə hansısa bir ölkədə qalmaq icazəsi verməsələr, bir-bir hava limanlarını gəzib bütün dünyaya sözümü çatdıracağam. O əzəmət, şücaət, dözümlülük, misilsiz möhkəmlik, ilahi və peyğəmbərcəsinə rəhbərlik qabiliyyəti burada yenə özünü göstərdi. Bu da onun şəxsiyyətinin yeni bir cəhəti idi. Sonra onun İrana gəlişi, bəlli hadisələrlə qarşılaşması və İslam Respublikası dövlətini qurması baş verdi.

İslam quruluşundan sonrakı dövrdə imamın şəxsiyyətinin müşahidə olunan cəhətləri, mənim fikrimcə, əvvəl görünəndən dəfələrlə əhəmiyyətli və böyük idi. Bu dəyərli və üstün şəxsiyyət bu dövrdə iki cəhətlə və iki simada müşahidə olunur: hakimiyyət zamanı bir sima rəhbər, biri isə zahid və arif simasıdır. Bu iki xüsusiyyətin sintezi yalnız Davud kimi, Süleyman kimi, son Peyğəmbər kimi bir insanda müşahidə oluna bilər. Bunlar İran xalqının uzun illər boyu bütün vücudu ilə dərk etdiyi həqiqətlərdir. Biz də yaxından şahid olduq və gördük. İslam və Quran tərbiyəsi budur. İmam hamını belə bir məqama dəvət edirdi. İslam quruluşunu belə, özü kimi insanlar yetişdirmək üçün istəyirdi.

Bir dövlət başçısı və rəhbər məqamında olan Böyük İmam sayıq, qorxmaz, ağıllı, kreativ və genişqəlbli idi. Ağır təzyiqlər onun qarşısında əhəmiyyətsiz bir şey sayılırdı. Onu sındıracaq, kiçildəcək heç bir ağır hadisə yox idi. İmam özünün onillik rəhbərliyi dövründə qarşıya çıxan və olduqca çox olan acı və çətin hadisələrin hamısından böyük idi. Bu hadisələrin heç biri – müharibə, ABŞ-ın hücumu, çevriliş planları, dəhşətli terrorlar, iqtisadi sanksiyalar, böyük və nəhəng işlər bu əzəmətli insanı zəiflədə və məğlub edə bilmədi. O bunların hamısından güclü və böyük idi. O, xalqa inanırdı, xalqın səsini həqiqətən, vacib sayırdı. Mən ikinci xütbədə bu barədə bir qədər danışacağam. O, xalqı səmimi-qəlbdən sevirdi, xalqa eşq bəsləyirdi. Dünyanın müxtəlif rəhbərlərinin üstün xüsusiyyətlərinin əksəri imamda var idi. O həm ağıllı, həm uzaqgörən, həm ehtiyatlı idi, həm düşməni tanıyırdı, həm dosta etimad göstərirdi, həm də düşmənə vurduğu zərbə qətiyyətli olurdu. Belə həssas və əhəmiyyətli bir məqamda vəzifəsini yerinə yetirmək, Allahını və vicdanını razı salmaq üçün bir insana lazım olan bütün xüsusiyyətlər bu kişidə cəm olmuşdu.

İmam xalqa etimad bəsləyirdi. İnqilab qələbə çalanda imam elan edə bilərdi ki, bizim quruluşumuz İslam Respublikası quruluşudur. Xalqın fikrini

soruşmaya bilərdi, heç kəs də etiraz etməzdi. Lakin bunu etmədi, referendum keçirib xalqın fikrini soruşdu. Xalq da İslam Respublikasını istədiyini bildirdi və bu dövlət quruldu. İmam bir konstitusiya təqdim edə bilərdi, xalqın hamısı, yaxud böyük əksəriyyəti də şübhəsiz, qəbul edərdilər. Bir qrupu təyin edib konstitusiyanı yazmalarını istəyərdi, heç kəs də etiraz etməzdi. Lakin imam bu işi görmədi, Dini Ekspertlər Məclisinə seçki keçirdi. O bu işin tez baş tutmasına tələsirdi də. Dünya inqilablarında - çoxu inqilab deyil, çevrilişdir - hakimiyyətə gələnlər bir-iki il fürsət alıb deyirlər ki, seçkilərə hazırlıq üçün bu müddət başa çatmalıdır. Çox zaman həmin müddəti uzadırlar da. İmam isə inqilabın qələbəsindən iki ay ötməmiş ilk seçkiləri – yəni İslam Respublikasının referendumunu keçirdi, bir-iki aydan sonra konstitusiya ekspertləri seçildilər, bir neçə aydan sonra prezident seçkiləri keçirildi, daha bir neçə aydan sonra parlament seçkiləri keçirildi. İnqilabın birinci ilində imam müxtəlif məsələlərdə dörd dəfə xalqın rəyini soruşdu: quruluşun özü, konstitusiya, - bir dəfə konstitusiyanın ekspertləri seçildilər, bir dəfə də konstitusiyanın özü üçün referendum keçirildi - prezident və parlament üçün.

İmam sözün həqiqi mənasında xalqın fikrinə, iradə və istəyinin cəmləşdiyi məsələyə güvənirdi. Əlbəttə, belə yerlərdə heç zaman işin idarəsini siyasətbazların öhdəsinə buraxmırdı. Xalq siyasətbazlardan, siyasət iddiaçılarından, xalqın tərəfdarlığını iddia edənlərdən fərqlidir. İmam xalqa etimad göstərirdi. Çoxlu qrup, partiya, iddiaçı, siyasətbaz və partiyabaz vardı. İmamın onlarla işi yox idi, onlara üz də vermirdi ki, gəlib artıq imtiyazlar istəsinlər, xalqın adından danışsınlar və xalqın əvəzinə qərar çıxarsınlar. O, xalqın səsinə hörmət edirdi.

Müharibə başladı. O, silahlı qüvvələrin Ali Baş Komandanı kimi göründü. İqtisadi sanksiya zamanı hökumətin mənəvi himayədarı idi. İnqilabın əvvəlində imam yoxsulları müdafiə üçün çoxlu göstərişlər verdi, çoxlu işlər görüldü, xalqa kömək göstərmək üçün Quruculuq Cihadı, Mənzil Fondu, İmdad Komitəsi, Məhrum və Əlillər Fondu, 15 Xordad Fondu kimi qurumlar yaradıldı. İmam üçün hakimiyyətdə və ölkə idarəsində əsas məsələ bu idi. Bu, imamın qüdrətli və iradəli rəhbərlik cəhəti idi; elə bir insan ki, müharibə başlasa, yaxud sülh olsa, qərar verə bilir, ölkənin idarəsi və düşmənlərlə müharibə üçün qərar çıxarır. Özünün şəxsi həyatına baxdıqda isə zahid, arif və dünyadan uzaq bir insan kimi görünür. Sözsüz ki, məqsəd pis dünyadır. Onun özü deyirdi ki, pis dünya sizin daxilinizdə olandır. Bu təbiət – yer, ağac, səma, ixtiralar və sair

amillər pis deyil, Allahın nemətləridir. Bunları abadlaşdırmaq lazımdır. Pis dünya sənin daxilində olan xudpəsəndlik, artıqtamahlıq və bağlılıq hissidir. İmam bu pis dünyadan tamamilə uzaq idi. O özünə heç bir şey istəmirdi. İmam üçün ən əziz insan onun oğlu mərhum Hacı Əhməd ağa idi. Biz bunu dəfələrlə imamdan eşitmişdik. Onillik hakimiyyətində və böyük rəhbərlik dövründə bu yeganə oğlu üçün bir ev almadı. Biz dəfələrlə gedib görmüşdük ki, imamın ən əziz adamı onun evindəki hüseyniyyənin arxasında yerləşən bağçada 2-3 otaqda məskunlaşıb.

Onun özünün dünya zinəti, sərvəti və artıq bir şeyi yox idi. Bunu istəmirdi. Hətta əksinə, ona gətirilən çoxlu hədiyyələri Allah yolunda verirdi. Onun özünə məxsus olanı və beytülmala aidiyyəti olmayanı da ümumi işlərə xərcləyirdi. Hətta öz şəxsi malından olsa belə, oğlu üçün 10 milyona, 15 milyona yaxşı bir ev almayan bu şəxs özünün şəxsi malı olan yüz milyonlarla sərvəti müxtəlif bölgələrə - abadlıq işlərinə, yoxsullara, seldən zərər çəkənlərə və digər işlərə xərcləyirdi. Bizim xəbərimiz vardı ki, bəzi yerlərdə insanlara verilən pullar imamın şəxsi pulları idi. Bunlar müridlərinin, sevənlərinin, dostlarının ona gətirdiyi hədiyyələr idi.

O, xəlvət və ibadət adamı, gecə ibadətində ağlayan, dua, münacat, Allahla mənəvi əlaqə, şeir, mənəviyyat, irfan, zövq və mənəvi hal adamı idi. Siması xalqın düşmənlərini qorxudan möhkəm sədd və güclü dağ, belə duyğusal və insani məsələlər qarşıya çıxdıqda zərif, mehriban bir insan olurdu. Mən bu hadisəni danışmışam: Səfərlərin birində bir xanım özünü mənə çatdırdı. Dedi ki, oğlum müharibədə əsir düşmüşdü. Bu yaxınlarda onun ölüm xəbərini verdilər. Mənim oğlum öldürülüb, lakin mühüm deyil. Mənim üçün mühüm olan imamın sağlığıdır. O xanım həyəcanla danışdığı bu sözləri imama çatdırmağımı istədi. Mən imamın yanına getdim. O, ayaq üstə dayanmışdı. Qadının sözünü ona danışdım. Gördüm ki, bu möhkəm, vüqarlı və uca dağ qəfildən güclü tufan önündə əyilən böyük bir ağac kimi büküldü, ruhu və bədəni bu şəhid anasının sözlərindən təsirləndi və gözləri yaşla doldu.

Bir gecə xüsusi bir məclisdə iki-üç nəfərlə birgə mərhum Hacı Əhməd ağanın evində oturmuşduq. İmam da oturmuşdu. Bizlərdən biri dedi ki, ağa, sizin mənəvi-irfani məqamınız var, bir neçə cümlə ilə bizə nəsihət edin. Böyük mənəviyyat sahibi olan bu əzəmətli insan bir şagirdinin - təbii ki, bizim hamımız imamın şagirdləri və övladları kimi idik; bizim rəftarımız da ata qarşısındakı övladın rəftarı kimi idi - qısa tərifi qarşısında utanıb elə xəcalət çəkdi və

təvazökarlıq etdi ki, bu, onun rəftarında, üzündə və oturuş tərzində aydın şəkildə hiss olundu. Biz bu sözü deyib imamı utandırdığımıza görə xəcalət çəkdik. O şücaətli və əzəmətli insan mənəvi məsələlərdə belə təvazökar və həyalı idi.

Demək istədiyim son məqam budur ki, imam bunların hamısına dinə boyun əyməklə, təqva ilə və Allahın əmrinə itaətlə sahib olmuşdu. Onun özü də müxtəlif sözlərində dəfələrlə deyirdi ki, nə varsa, Allahdandır. O, hər şeyi Allahdan bilirdi, Allahın iradəsində, ilahi hökmdə həll olmuşdu: "İnqilabı Allah qalib etdi"; "Xürrəmşəhri Allah azad etdi"; "Xalqın qəlbini Allah bir yerə topladı". O, hər şeyi Allahın baxışından görür və üzərinə düşəni yerinə yetirirdi. Allah-Taala da rəhmət qapılarını onun üzünə açdı.[307]

Şəhid Fəhmidə mifi

Bu gün Gənc və Yeniyetmə Günüdür. Bu gün Bəsic üzvü olan bir yeniyetmənin - Şəhid Hüseyn Fəhmidənin şəhidlik xatirəsi ilə bağlı gündür. O, simvola, mifə çevrilmiş fiziki şəxsiyyətlərdəndir. Bizim öz tariximizdə belə nümunələr çoxdur. Elə qəribə hadisələr baş verib ki, bu gün deyilsə, hamı əfsanə olduğunu düşünər, lakin həqiqətdir. Biz öz dövrümüzdə bu nümunələri dəfələrlə görmüş və eşitmişik. Onların ən gözəllərindən biri bu könüllü yeniyetmənin şəhidliyidir.

Onun 13 yaşı vardı, amma yetkin, şüurlu, iradəli və qərarlı idi, öz ölkəsini, öz imamını, öz düşmənini tanıyırdı, öz varlığının əhəmiyyətini bilirdi. O, bu sərvəti ölkənin başucalığına, inqilabın gələcəyinə və xalqın maraqlarına sərf etdi. Onun cismi getdi, lakin ruhu qaldı, xatirəsi əbədiləşdi və əfsanəyə çevrildi. Bu, örnəkdir.[308]

Tarixdən ibrət almaq

Dərdli-kədərli tarixi boyunca İslamın əsas problemlərindən biri budur ki, hicri onuncu ilə qədər Peyğəmbərin əlində olan hakimiyyət sonradan Yezidin ixtiyarına keçir. Nə zaman? Hicrətin altmışıncı ilində. Görün yalnız əlli il - yarım əsr sonra hakimiyyət kimdən kimə keçir. Doğrudan da dünyada bundan ağır bir şey yoxdur. Bu, İmam Hüseynin (ə) qətlə yetirilməsindən də ağırdır. Bütün Aşura faciəsindən daha ağır olan budur ki, vaxtilə Peyğəmbərin və

---

[307] Tehranın cümə namazı xütbələrindən: 1999.
[308] Tehranın 1000-ci cümə namazı xütbələrindən: 1998.

Əmirəlmömininin sahib olduğu hakimiyyət bir neçə onillikdən sonra Yezid kimi birisinə çatsın, sonra da Mərvana, Əbdülməlikə və digərlərinə. Belə ünsürlər təxminən 500-600 ilə yaxın din adı ilə hökmranlıq etdilər. Düzdür, sonra rza xanlar, nasirəddin şahlar və digərləri hakimiyyətə yiyələndilər. Bunların hər biri də özləri üçün bir Yezid, yaxud Müaviyə idilər. Bunları da əhəmiyyətsiz saymaq olmaz. Lakin onlar din adı ilə hökmranlıq edirdilər. Qısası, dünyada çox az hadisə bu qədər ağır və kədərlidir.

Bu acınacaqlı durumu təsəvvür etdiniz. Bu durum iki amilin birləşməsindən yaranmışdı. Tarixə müraciət edən hər kəs bunu təsdiqləyər. Bizim aparıcı insanlar və ümumi kütlə mövzumuzun xülasəsi budur ki, bəzi aparıcı insanlar xəyanət edir və ümumi kütlənin çoxu diqqət yetirmədən onların ardınca gedirlər. Bu, həmişə gözlənilən bir problemdir.

Mənim əzizlərim! Bəzi aparıcı insanlar bilərəkdən və anlayaraq xəyanət edir, yolu əyir, öz nəfslərinin, şəxsi həyatlarının, pulun, malın, sərvətin, hakimiyyətin, vəzifənin, təəssübkeşliyin və digər istəklərin arxasınca gedirlər. Özləri də aparıcı insanlardır. Ümumi kütlənin çoxu da onları yamsılayır. Bu onların bəxtinə qalıb. Əgər yolunu azmış aparıcı şəxs bəzi xarizmalara sahib olsa, o zaman vay xalqın, ümumi kütlənin halına![309]

Keçmişdəkilərdən ibrət almaq

Mən gənclərə, şagirdlərə, tələbələrə və digərlərinə həmişə deyirəm ki, tarixi ciddi sayın, onu diqqətlə öyrənin, görün nə baş vermişdir. Keçmişdəkilərdən ibrət almaq Quranın dərsi və tapşırığıdır.[310]

Qərb gənclərindən ibrət almaq

Gəncləri dünya gənclərinin daha öncə məşğul olduğu və bu gün altını çəkdiyi məsələlərlə məşğul etmək bu ölkənin gənc nəslinə kömək deyil. Bəziləri müxtəlif bəhanələrlə iranlı gənci əyləncələrə, zərərli musiqilərə, cinsi həvəslərə və bu tip işlərə sövq etmək istəyirlər. Bu, qərbli, amerikalı, avropalı gənci qərq etməkdə olan bataqlıqdır. Bu, təqlidə layiq bir şey deyil. Buna qarşı çıxın.[311]

---

[309] Tələbə birlikləri ilə görüşdə çıxışından: 1996.
[310] Keşikçilər Korpusunun komandirləri və sıravi üzvləri ilə görüşdə çıxışından: 1995.
[311] İslam birliyinin üzvü olan şagirdlərlə və məktəblərin tərbiyəvi işlər üzrə məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 2001.

İmansızlıq

Gənclər! Özünüzü islah edin. Bir xalq inkişaf və təkamül yolunu keçmək üçün düşüncə baxımından möhkəm bir yerə arxalanmalıdır. Məzhəbsiz, imansız, əxlaqi, dini və mənəvi təməllərə etiqadı olmayan bir topluma bağlanmaq və onların sözü ilə irəliləmək istəyən bir xalqın, bir nəslin, bir cavanın ayağının altı boşalar, gənc nəsil Pəhləvi dövrünün gənc nəsli kimi olar: ümidsiz, faydasız, fəsada meylli, sapqınlığa hazır. O zaman kiminsə onları yenidən düzgün yola yönəltməsi üçün çoxlu imkanlar, İslam inqilabı kimi bir hərəkət lazım olacaq, amma o, bir ölkədə bir əsrdə, yaxud bir neçə əsrdə asanlıqla meydana gəlmir.[312]

İslam dəyərlərinə eşq

Siz mömin və pak gənclərin hər birinizin qəlbi İslam düşmənlərinə nifrətlə, İslam dəyərlərinə, böyük İslam vətəninə, İslam qardaşlarına və İslam arzularına eşqlə doludur. Biz müsəlman və iranlıyıq. Bizim müsəlmanlığımız iranlı olmağımızla nəinki ziddiyyətdə deyil, hətta bir-birini təkmil edib uyğunlaşırlar da. Bu gün İslamın zirvəsi, uca ilahi fikirlərin və İslam dəyərlərinin mərkəzi bu qanlı və qəhrəman vətəndir. Silahlı qüvvələrin gəncləri və Bəsicdə birləşmiş adi vətəndaşlar uzun illər onu müdafiə etdilər. Bu iki xüsusiyyət sizə məxsusdur.[313]

İslam dəyərlərini müdafiə imkanı

Pərvərdigarın əzəmətli dərgahına sonsuz şükür və sənalar olsun ki, inqilabın ən yaxşı övladlarının bir hissəsinə müasir dövrdə ən uca ilahi həqiqəti müdafiə kimi mühüm vəzifəni yerinə yetirməyi nəsib etdi. Allahın biz xalqa ən böyük neməti budur ki, bizi böyük İslam amalları yolunda cihad edib çalışa bildiyimiz və müvəffəqiyyətə ümidvar, hətta arxayın olduğumuz bir dövrdə yaratmışdır.

Bir zaman əsl möminlər Allah yolunu müdafiə etmələrini arzu edirdilər, lakin bacarmırdılar, şərait yox idi, səma tağutların qara buludları ilə dolmuşdu. İslam amalları uğrunda hər hansı bir elmi və ya fiziki fəaliyyət mümkün deyildi. Qəm-kədər içində yaşayır, qəm-kədərlə də dünyadan köçürdülər. Bu gün isə yollar açılmış, səma aydınlaşmışdır, gələcək işıqlıdır, məzlum olan ilahi və dini

---

[312] Tehran universitetinin tələbələri ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[313] İmam Əli (ə) Hərbi Universitetində çıxışından: 1991.

dəyərləri müdafiə imkanı mövcuddur. Bu, Allahın böyük nemətidir. Bunu dəyərləndirməli və bugünkü ömrün bir anını keçmişin bəzi qafil insanlarının yanlış yolda keçən ömürlərinin bütün illərinə bərabər bilməliyik.[314]

Mütləq dəyərlər

Gərək cəmiyyətin Allaha iman ətrafında toplaşmaqdan ibarət səadət sirrini öz ictimai həyatımızda və quruluşumuzda hər an gücləndirək, xalqı daha artıq və daha dərin İslam tərbiyəsinə sarı sövq edək, gəncləri İslam tərbiyəsi ilə yetişdirək. Bizim universitetlərimiz təkcə alim yox, müsəlman mütəxəssis və alim yetşdirmək məsuliyyəti hiss etməlidir; ibtidai məktəblər də həmçinin. Elə iş görməliyik ki, cəmiyyətdə İslam dəyərləri mütləq dəyərlər hesab olunsun və digər dəyərlər onun qarşısında zəifləsin.[315]

---

[314] Keşikçilər Korpusunun Quru Qoşunlarının komandanlıq qərargahına baxış keçirdikdən sonrakı çıxışından: 1991.
[315] Prezident və Dövlət Şurası ilə görüşdə çıxışından: 1990.

Ailə və nikah sahəsi

Ömrün şirin çağı

İbadət və həddi-büluğ bayramı münasibəti ilə siz əziz uşaqları və ata-anaları təbrik edirəm. Sizin bu şirin və gözəl ibadət bayramınızda iştirak etməyimə çox şadam.

Əziz uşaqlar! Siz bu gün ibadət bayramınızı qeyd edirsiniz. Əslində, bu gündən etibarən Allah-Taala Özünün bütün əzəmətinə, böyüklüyünə rəğmən, sizinlə danışır, sizə müraciət edir, öhdənizə vəzifə qoymaqla sizi şərəfləndirir. Bu gün siz əziz qızlar uşaqlıq dünyasından çıxıb böyüklərdən sayılırsınız. Çünki artıq namaz sizə vacibdir. Gərək namaz qılasınız, ibadət edəsiniz, Böyük Allahla danışasınız. Ömrün bu şirin çağının qədrini bilin. İnşallah, namazınızı tam öyrənin. Bu gün həddi-büluğa çatan əziz qız balalarımız arasında namazı bilməyən olmasın. Bilirəm ki, siz namazı bilirsiniz, amma onun xırdalıqlarını da öyrənməlisiniz. Namazın sözlərini, namazda dediyiniz zikrləri, etdiyiniz hərəkətləri, dəstəmazı, təharəti və namaza lazım olan işləri hamınız öyrənin.

Bu gündən siz namaz qıldıqda öz Allahınızla danışacaqsınız. Allah sizin sözünüzə qulaq asacaq, sözünüzü eşidəcək, duanızı inşallah, qəbul edəcək. Gərək valideynləriniz, müəllimləriniz, əziz döyüşçülərimiz və ölkəmizin gəncləri üçün dua edəsiniz, Allah-Taaladan ölkənizə abadlıq, azadlıq və bütün yaxşılıqları istəyəsiniz. Sizin pak ürəklərinizin və təmiz ruhlarınızın duaları qəbul olacaq.

Bu gün sizin bayramınızda iştirak etməyimə çox şadam. Qız məktəblərinin müəllimələrinə və valideynlərə də təşəkkür edirəm ki, zəhmət çəkib bu əziz uşaqlara dərs öyrətmiş, onları bu gün üçün hazırlamışlar; xüsusən də bizim üçün nəğmə oxuyan və deklamasiya deyən bu gül balaları. Onların çıxışları çox yaxşı idi. İnşallah, hamınız müvəffəq olasınız.[316]

Nikahı asanlaşdırmaq

İnqilab sayəsində dəbdəbə və təmtəraqlar azaldı, ailə qurmaq asanlaşdı. Yenidən qabaqkı vəziyyətin qayıtmasına qoymayın. Ata və analar izdivaca lazım olmayan işlərdə çətinlik yaratmasınlar. Gənclər çətinlik yaratmırlar. Qoyun İslam nikahı baş tutsun. Qoyun İslam cəmiyyətində yaşayan müsəlman qız və gənc qadının izdivacı Fatimeyi-Zəhranın (ə) izdivacı kimi olsun, mənəvi və ilahi

---

[316] Buşəhrdə keçirilən şagird qızların həddi-büluğ bayramı tədbirində çıxışından: 1992.

eşqin birləşməsi ilə, mömin qadın və kişi arasında misilsiz sevgi ilə, iki ilahi və şərafətli tərəf arasında sözün həqiq mənasında əməkdaşlıq və yoldaşlıqla ailə qurulsun; dəbdəbədən, puç, mənasız və zahiri bərbəzəkdən uzaq şəkildə. Müsəlman qadının düzgün nikahı, övlad tərbiyəsi, ailəni idarəsi, dini, elmi, ictimai və siyasi fəaliyyətləri bundan başlayır. İslam budur.[317]

Ailədə qadının rolu

Ailə elə bir yerdir ki, orada duyğu və hisslər inkişaf etməli, uşaqlar məhəbbət və nəvaziş görməlidirlər. Ər kişi olduğundan, xüsusi bir sahədə qadına nisbətən xarakteri daha xam və zəifdir. Onun yarasının məlhəmi yalnız və yalnız həyat yoldaşının nəvazişidir. Həyat yoldaşı böyük bir kişi üçün, ananın öz kiçik uşağına gördüyü işi görür. Diqqətli xanımlar bunu bilirlər. Bu hiss və duyğuların evin əsas mərkəzinə, yəni xanımına ehtiyacı var. O olmasa, ailə mənasız bir şeyə çevrilər.[318]

Ailəni unutmamaq

Sizin işiniz də var, həm də bayırdasınız, cərrahiyyə əməliyatı da aparırsınız, xəstənizi də görürsünüz, elmi iş də görürsünüz, layihə də yazırsınız, universitetdə dərs də deyirsiniz. Bunların hamısı öz yerində, amma evin payını da nəzərə almalısınız. Əlbəttə, bütün məsələlər kimi burada da kəmiyyəti keyfiyyətə qurban vermək olar. Yəni evdə 24 saat olmursunuzsa, olduğunuz müddətin keyfiyyətini yüksəltməlisiniz. Əgər işinizin buna zərər yetirdiyini görsəniz, bir şey düşünməniz lazımdır. Bu, əhəmiyyətli və əsaslı məsələdir. Məcbur qaldıqda isə, heç.[319]

Valideyn və övladların qarşılıqlı hüquqları

Müxtəlif fəaliyyətlər insanın şəxsiyyətini möhkəmləndirir, gələcəyini təmin və daha aydın edir. Mənim ailələrə tövsiyəm budur ki, övladlarının münasib fəaliyyətlərdə iştirakına kömək etsinlər. Xanım qızlara da tövsiyə edirəm ki, ailənin istəyini birdəfəlik maneə saymasınlar. Siz mənim övladım yerindəsiniz. Mən sizə bir ata kimi nəsihət edirəm: Qəbul edin ki, gəncə, yaxud yeniyetməyə nəyin məsləhət olub-olmamasını çox zaman valideynlər daha

---

[317] Tehran, Təbriz və İsfahan şəhərlərinin qadınları ilə görüşdə çıxışından: 1990.
[318] Qadınların mədəni-ictimai şurasının üzvləri ilə görüşdə çıxışından: 1992.
[319] Qadınların mədəni-ictimai şurasının üzvləri ilə görüşdə çıxışından: 1992.

düzgün təyin edirlər. Onlar sizin xeyrinizi istəyirlər. Əlbəttə, öz valideynlərinizlə söhbət edin. Mən tövsiyə edirəm ki, ata və analar övladlarının onlarla danışmasına şərait yaratsınlar, övladların istəyinə, onların dəlillərinə hörmətlə yanaşsınlar, məqbul olduqda razılaşsınlar. Düşünürəm ki, bu, münasib yoldur.[320]

İslamın nümunəvi qadınları

Bugünkü dünyanın qadını örnək istəyir. Əgər onun örnəyi Zeynəb (ə) və Fatimeyi-Zəhra (ə) olsa, məsələləri düzgün anlayar, mövqeyi dərk etməkdə sayıqlıq, Allahın insanların üzərinə qoyduğu böyük vəzifələri yerinə yetirməkdə fədakarlıq göstərər, hər şeyindən keçməli olsa belə, ən yaxşı işləri seçər. Örnəyi Fatimeyi-Zəhra (ə), yaxud Zeynəb-Kübra (ə) olan müsəlman qadın belə olar. Əgər qadın ancaq dəbdəbə, eyş-işrət və ötəri həvəslər barədə düşünsə, köksüz və təməlsiz duyğulara təslim olsa, bu yolu gedə bilməz. Hörümçək toru kimi yolçunun ayağına dolaşan bu bağları özündən uzaqlaşdırıb, o yolu getməlidir. İnqilab və müharibə dövründə olduğu kimi, iranlı qadından indi də bu işi görməsi gözlənilir.[321]

İslam dəyərləri səngərinin keşikçisi

Bu gün siz müsəlman qadınlar Qərb dünyasının cahil vəziyyəti qarşısında İslam dəyərləri səngərinin keşikçilərisiniz. İslam mədəniyyətinin bu möhkəm qalasını qoruyan sizlərsiniz. Elmdə, mədəniyyətdə, siyasətdə - hər bir şeydə qadın İslam əsasında yetişməlidir, ictimai, iqtisadi, siyasi və digər sahələrdə öncül olmalıdır, cinsi məsələlərdə onun-bunun oyuncağına çevrilməməlidir. Bizim sözümüz budur.[322]

İslam inqilabında mömin qadınların rolu

Qadınlar inqilaba qoşulmasaydılar, inqilab qələbə çalmazdı, gənclər inqilab sıralarına qoşulmaq üçün evdən çıxmazdılar, anaları qoymaz, ən azı, onları həvəsləndirməzdi. Qadınlar inqilaba könül verməsəydilər, kişilər belə azad şəkildə inqilab sıralarında canfəşanlıq göstərməzdilər. İnqilabda qadının

---

[320] Şəfəq ongünlüyündə gənclərlə görüşdə çıxışından: 1999.
[321] Həzrət Zeynəbin (ə) doğum günü münasibəti ilə feldşerlərlə görüşdə çıxışından: 1991.
[322] Həzrət Zeynəbin (ə) doğum günü münasibəti ilə feldşerlərlə görüşdə çıxışından: 1991.

həm birbaşa, həm də vasitəli rolu böyük və ümumilikdə birinci dərəcəlidir. Müharibədə də belə idi.

Mənim hörmətli şəhid ailələri ilə çoxlu görüşlərim olub. Az ailələrdə ananın ruhiyyəsi atanın ruhiyyəsindən yüksək olmayıb. Ailələrin əksəriyyətində şəhid anasında şəhid atasından artıq ruh yüksəkliyi olmuşdur. Bu, möhtəşəm bir haldır. Bu, inqilabın qələbəsi və inqilab məqsədlərinin əldə edilməsi üçün mübarizə aparan, hər şeyini öz ilahi və dini məqsəd və amallarına fəda edən mömin qadınların rolunu göstərir.[323]

İslam inqilabında mömin qadınların rolu

Qadın üçün bu rol düzgündür. Qadının qərbli və avropalı örnəyi bunun əksinədir. Bunların ikisi bir yerə sığmaz. Belə deyil ki, avropalılar qadının alim olmasını istəyirlər, İslam isə istəmir; onlar qadının ictimai sahədə çalışmasını istəyirlər, İslam isə istəmir. Belə deyil. İslam böyük alim qadınlar yetişdirmişdir. Bu gün də öz cəmiyyətimizə baxsanız, qadınlardan ibarət mütəxəssis, alim, doktor, tədqiqatçı və böyük incəsənət xadimlərinin az olmadığını görərsiniz. Onların arasında dəyər yaradan, düşüncə və məktəb sahibi olan insanlar var. Siyasi səhnədə, icraçı və qanunverici orqanlarda da belədir. Qadınlar ölkənin bütün sahələrində fəal iştirak edirlər. Bizimlə onların, İslamla Qərbin dəyərlər sistemi arasında problem bunlar deyil. Mübahisə başqa bir məsələdədir.

Bugünkü Avropanın qadın modeli qədim Roma və Yunan modelindən qaynaqlanır. O zaman da qadın kişinin kef çəkməsi üçün alət və hər bir şey bu qaydaya tabe idi. Bu gün də bunu istəyirlər. Qərblilərin əsas sözü budur.[324]

Ailədən bayırda hicabı qorumaq

İslam məktəbində qadın və kişi arasında bir qoruyucu və hicab vardır. Bunun mənası o deyil ki, qadınların kişilərdən fərqli bir dünyaları var. Xeyr! Onlar cəmiyyətdə, iş yerində birgə yaşayırlar, hər yerdə birgədirlər. İctimai problemləri qadın və kişilər birgə həll edirlər; müharibəni qadın və kişilər birgə idarə edirlər və etdilər; ailəni birgə idarə edir və övlad böyüdürlər. Lakin ev və ailədən bayırdakı qoruyucu və hicab mütləq olmalıdır. Bu, İslam örnəyində əsas amildir. Əgər bu məsələyə riayət olunmasa, bu gün Qərbdə olan pozğunluq yaranacaq. Bu məsələyə riayət olunmasa, qadın müsəlman İranda görünən

[323] Həzrət Zeynəbin (ə) doğum günü münasibəti ilə feldşerlərlə görüşdə çıxışından: 1991.
[324] Həzrət Zeynəbin (ə) doğum günü münasibəti ilə feldşerlərlə görüşdə çıxışından: 1991.

vəziyyətdən, yəni dəyərlərə sarı hərəkətdə öncüllükdən qalacaq. Qərblilər bütün gücləri ilə bu məsələyə təsir göstərmək istəyirlər; hər bir yerdə və hər bir kəsə qarşı bir yolla.[325]

Modabazlıq və dəbdəbə

Məncə modabaqzlığa və dəbdəbəyə meyl göstərmək, hər şeyin yenisini istəmək və kişilər qarşısında bəzənməkdə ifratçılıq bizim qadınlarımızın yoldan yayınmasının ən böyük amillərindən biridir. Qadınlar buna qarşı möhkəm olmalıdırlar.

Qərblilər qadını öz istədikləri məxluqa çevirmək üçün daim yenilənən modlar düzəltməyə, gözləri, ürəkləri və düşüncələri belə zahiri və kiçik məsələlərlə qarışdırmağa möhtacdırlar. Bunlarla məşğul olan insan həqiqi dəyərlərə qovuşa bilərmi?! Bunlar haqqında düşünməyə macal da tapmaz. Özünü kişilərin diqqətini cəlb etməkdə alətə çevirən qadın mənəvi saflıq haqqında düşünməyə macal taparmı?! Məgər bu mümkündür?!

Qərblilər istəmirlər ki, üçüncü dünya ölkələrində qadınlar amalçı, aydın təfəkkürə və böyük məqsədlərə malik olub onlara doğru hərəkət etsinlər, həyat yoldaşlarını və övladlarını da aparsınlar. Gənc qadınlar Qərb mədəniyyətinin və təfəkkürünün bu gözəgörünməz və çox təhlükəli kəməndindən ehtiyatlı olmalı, digər qadınları da bundan uzaqlaşdırmalı və çəkindirməlidirlər.[326]

Qərbdə ailələrin dağılması

Bir çox ölkələrdə gənc nəslin təngə gəlməsinin, intiharların artmasının, ailələrin dağılmasının və gənclərin başsız qalmasının səbəbi mənəviyyat boşluğudur.[327]

Qadın və kişilərin islahı

Bu gün İslam ümmətinin, xüsusən də böyük və cəsarətli İran xalqının öndə tutduğu yol – İslam amallarının reallaşması, insanların xilası, zülmün dəf edilməsi, dünyanın pullu və güclü bütlərinin qırılması yoludur. Bu yolu düzgün tanımaq və qorumaq lazımdır. Bunun güclü iradələrə, möhkəm ürəklərə və yüksək istedadlara ehtiyacı var. Bu isə bizim kişi və qadınlarımızın ilahi

---

[325] Həzrət Zeynəbin (ə) doğum günü münasibəti ilə feldşerlərlə görüşdə çıxışından: 1991.
[326] Həzrət Zeynəbin (ə) doğum günü münasibəti ilə feldşerlərlə görüşdə çıxışından: 1991.
[327] İmam Xomeyninin vəfatının alltıncı ildönümü tədbirində çıxışından: 1995.

tərbiyəsindən başqa bir yolla mümkün deyil. Cəmiyyətdə qadınların islahının ardınca kişilərin islahı gəlir. Bu işdə qadınların rolu dəyərli və bəlkə də birinci dərəcəlidir.[328]

Qərbin çirkin həyatı və dağılmış ailələr

Bu gün ölkə daxilindəki bəzi ailələrdə həmin adət-ənənələrə, geyim və davranış tərzlərinə təmayül görünürsə, Qərbin rəzil və xəyanətkar müəllimlərinin on illərlə bu ölkədə verdikləri təlimlərin nəticəsidir. İnqilab xalqın mədəniyyətində və fikirlərində möhtəşəm dəyişiklik yaratsa da, hələ də Qərb həyat tərzi üçün sino gedən bir çox şəxslər təəssüf ki, çirkin bataqlıq olan Qərb mədəniyyətinin fəsadlarından - qadın və kişinin insani şəxsiyyəti və ailə kimi prinsipial bəşəri təməllərin heç birinin sağlam qalmadığı fəsadlardan xəbərsizdirlər.

Baxın, bu gün ABŞ və İngiltərədə homoseksualizm rəsmiləşmiş, qanuniləşmişdir. Onlar bundan xəcalət çəkmirlər, bizim danışmağa utandığımız işləri görürlər. Bizim xalqımız bilsin: iki həmcinsin evlənməsinin qanunla mümkun olduğu bir ölkədə ailə təməli qalarmı?!

Bu gün hakimiyyətdə olanları və onların təbliğatçılarını çıxmaq şərti ilə, ABŞ və Avropanın xalqları ailə təməllərinin sarsılmasından narahatdırlar. Qadın və kişilər ailə institutunun məhv olmasından eyni dərəcədə əziyyət çəkirlər. Bu, günü-gündən artır və əlbəttə, son zərbədir. Ailə insanın rahatlıq yeridir. Rahat və dinc ailə olmadan heç bir insan həyatın əsl ləzzətini dada bilməz. Onlar bu təməlləri dağıdıb məhv edirlər. Qərb mədəniyyəti belədir. Belə azadlığın, pozğunluq və çılpaqlıq mədəniyyətinin, qadın-kişi qarışmasının nəticəsi məhz budur.[329]

---

328 Həzrət Zeynəbin (ə) doğum günü münasibəti ilə feldşerlərlə görüşdə çıxışından: 1991.

329 Böyük Rəhbərin xalqın müxtəlif təbəqələrinin nümayəndələri, həkim və feldşerlər və ölkə klinikaları işçilərinin görüşündəki çıxışından: 1989.

İnsani münasibətlər sahəsi

Məhəbbət və iman

İman məhəbbətlə, dərin eşqlə, duyğusal bağlılıqla birgə olmasa, lazımi təsir bağışlaya bilməz. İmana əməl və fəaliyyət məqamında, özü də yüksək həddə təsir bəxs edən amil məhəbbətdir.[330]

Dövrün imamının gənclərə diqqəti

Allahın lütfü ilə şərait dini, inqilabi və İslam şəraitidir və bu siz gənclərin paklığına görədir.

Allah-Taaladan istəyirəm ki, həzrət Bəqiyyətullahın (ə) diqqətini sizin hamınıza şamil etsin! Mənim şübhəm yoxdur ki, siz gənclərin çoxusu dövrün imamının müqəddəs nəzərindəsiniz. Bilirəm ki, sizin pak qəlbləriniz o həzrətin diqqət mərkəzindədir. İnşallah, Fatimə (ə) övladı və Allahın saleh bəndəsi sizin üçün dua etsin! O həzrətin hamı üçün duası qəbul olunacaq.[331]

Düşməni tanımaq

Birinci addım: siyasi mütaliə və iş vasitəsilə düşməni tanımaq

Universitet və hövzə tələbəsi ayıq olmalıdır. Şagirdlər, yuxarı sinif uşaqları, qız və oğlanlar gərək ayıq-sayıq olsunlar.

Bu gün sizin hamınızdan gözləntilər var. Siz bu ölkənin seçilmiş nəslisiniz. Düşməni tanımaq lazımdır. Bu, birinci addımdır. Bu baxış sizə lazımdır. Əgər siyasi çalışmanız, işiniz, mütaliəniz və mübahisəniz olmasa, bu bacarığı əldə edə bilməzsiniz.[332]

Gənclərin ayıqlığı

Siz gənclər çox ayıq olmalı, düşmənin məqsədlərini tanımalısınız. Bu gün hegemon ABŞ-ın məqsədi dünyaya hakim olmaqdır. Bu, gizli bir şey deyil. Hətta Avropa ölkələri də ABŞ-ın mədəni hücumundan, ABŞ pulunun müdaxiləsindən gileylənirlər.[333]

---

[330] Mübariz Ruhanilər Cəmiyyətinin üzvləri ilə görüşdə çıxışından: 1989.

[331] İslam birliyinin üzvü olan şagirdlərlə və məktəblərin tərbiyəvi işlər üzrə məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 2001.

[332] İslam Respublikası qəzeti: 1995.

[333] Tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1999.

Şüarları dəyişdirmək planı

Düşməni tanımaq hər bir işdən mühümdür. Düşmən özünü dost kimi göstərmək, xalqların şüarlarını dəyişdirmək istəyir. Necə ki, bəzi ərəb rəsmiləri arasında sionizmlə mübarizə şüarını başqa bir şüara çevirdilər. Onların işlərindən biri şüarları dəyişdirməkdir. Elə xalq və dövlət təslim olar ki, düşməni tanımasın, yaxud fəsada və bədbəxtliyə düçar olsun. Əgər düşməni tanısa, - mən gənclərə bunu tövsiyə edirəm - o zaman şüarlar aydın və ayıq olar, Allahın lütfü ilə düşmən öz istədiyini xalqımızdan ala bilməz.[334]

Gənclərin tənəzzülü üçün düşmənin çeşidli üsulları

Əziz gənclər! Düşmən sizin üzərinizdə böyük sərmayə qoymuşdur. Diqqətinizi toplayın. Onlar bir qrupu laqeydliyə çağırır, bir qrupu ümidsiz və məyus edirlər. Ümidsizlik gəncin ən böyük bəlasıdır. Gənclər məyusluğun gənc ruhuna təəssüf ki, daha tez yol tapdığını bilsinlər. Ümid də belədir. Düşmənin gənclərə təlqin etmək və sırımaq istədiyi ümidsizlik qarşısında özünüzdə müqavimət yaradın. Düşmən paklıq və səmimiyyət tərənnümü olan gənci fəsada, müxtəlif natəmizliklərə və napaklıqlara çəkmək, eləcə də yanlış siyasi təfəkkürlər aşılamaqla onların bir qismini doğru yoldan yayındırmaq istəyir... Bu gün gənci inqilabın məsul şəxslərindən, öncüllərindən və ölkə rəhbərlərindən ayrı olduğunu duymağa sövq edən hər bir fikir düşünülmüş şəkildə təlqin edilən yanlış siyasi təfəkkürlərdəndir.[335]

Gəncləri fəsada çəkmə üsulu

Əgər bizim müharibədə iştirak etmiş bir gəncimizi mühasirəyə alıb, əvvəlcə ona bir kaset, sonra pozğun filmlərin tamaşa cihazını versələr, ehtirasını təhrik etsələr və sonra da bir neçə məclisə aparsalar, o zaman biz nə etməliyik? Kiminsə enerjinin zirvəsində duran gənci fəsada çəkməsi çətin deyil; xüsusən də fəsad törədənlərin təşkilatı olsa. İndi düşmən bu işi görür. Mənim ölkənin müxtəlif şəhərlərindən xəbərim var. Bu xəbərlər bizə çatır. Elə bir gün yoxdur ki, biz belə xəbərlərdən eşitməyək. Düşməndən başqa kim bu işləri

[334] Tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1999.
[335] Tələbələr və universitet mənsubları ilə görüşdə çıxışından: 1989.

görür?! Gənc şəhvətbazlığa düçar olub öz imanını əldən verir. Əvvəldə bu gənc hətta ağlayır da, lakin tədricən yoldan çıxarırlar.[336]

Məyusluğun, inamsızlığın təlqini

Mənim əzizlərim, xüsusən də bu məmləkətin sahibləri olan əziz gənclər! Siz bu gün və sabah bu ölkəni saxlamalı, inkişaf etdirməlisiniz. Bilin ki, bu gün düşmənin əsas məqsədi sizi öz gələcəyinizə ümidsiz və məyus etməkdir. O, gələcəyi qaranlıq göstərir, gələcəyə inamınızı qırmaq üçün bu gün malik olduqlarınıza inanmamağa, İran xalqının böyük nailiyyətini kiçik göstərməyə, bu bir neçə ildə əldə etdiyi böyük inkişafları gizlətməyə, gənclərin müxtəlif sahələrdə əldə etdiyi düşüncə, elm və tədqiqat uğurlarını, iqtisadi və siyasi islahatları və böyük aktivliyi zəiflətməyə çalışır.[337]

Gənclərlə ruhanilik arasında ayrılıq salmaq

Bu, universitetlərə də aiddir. Bu iş təəssüf ki, bəzən özümüzünkülər vasitəsilə görülür. Siyasi çevrələrdə və universitetlərdə ruhanilərin şəxsiyyətinin və dəyərinin sıradan çıxarılmasına dair başlanmış bəzi işlər adi və yalnız qrup işləri deyil.[338]

İnqilaba inamı məhv etmək

Bu gün ölkənin müstəqilliyinin, başucalığının və inkişafının inqilab prinsiplərinə inam və öhdəlikdən ibarət əsas amillərini gənclərin zehnindən və əməlindən çıxarmaq üçün güclü təbliğat aparılır.[339]

Fəsadın, dinsizliyin və bəyənilməz işlərin yayılması

Hegemonizm istəyir ki, bu ölkədə güclü iman olmasın, hamı ehtirasa qurşansın, İslamın pis saydığı işlər geniş yayılsın. Hegemonizm istəyir ki, ölkə daxilində tənbəllik və işsizlik baş alıb getsin, iqtisadi, ictimai və mədəni işlərdə quruculuq, yenilik və islahatı olmasın. Hegemonizm istəyir ki, ölkədə elm inkişaf etməsin, tədqiqat və təhsil olmasın. Bəzi şəxslər hiyləgər şüarlarla

---

[336] İncəsənət və mədəniyyət qurumlarının məsul şəxsləri və əməkdaşları ilə görüşdə çıxışından: 1992.
[337] Xalqın müxtəlif təbəqələrinin nümayəndələri ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[338] Mədəni İnqilab Ali Şurasının üzvləri ilə görüşdə çıxışından: 1991.
[339] Tələbələrin İslam birlikləri üzvlərinin iclasına müraciətindən: 1998.

hegemonizmin istədiyi işləri görməyə çalışırlar. Siz tam ayıq olmalısınız. Biz gənc nəsildən bunu gözləyirik.[340]

İşçi qüvvəsini tələf etmək

Düşmən işçi qüvvəsini tələf etməyə çalışır. Necə? İki amillə: əxlaqi fəsad və narkomaniya ilə... Buna iş yerində, dərs mühitində, səyahət, idman və istirahət yerlərində ən yaxşı nəzarətçilər xalqın özü, ata-anaların, gənclərin özləridir.[341]

Gənclərin əleyhinə təhdidlər

Sağlamlığa, imana, əzmkarlığa və aktivliyə zərbə vuran, gənclərin işini, fəaliyyətini və təhsilini gecikdirən hər bir amil təhdiddir: veyillik təhdiddir, cinsi özbaşınalıq təhdiddir, narkotik maddələr təhdiddir, elmə, dərsə və işə əhəmiyyətsiz yanaşmaq təhdiddir, faydasız ictimai mübahisələrə qoşulmaq təhdiddir, daxili çəkişmələr təhdiddir, quruluşa və məmurlara qarşı etimadsızlıq təhdiddir. Əlbəttə, məmurların diqqətsizliyi və xarici düşmənin proqramları da təhdiddir.[342]

İki mühüm amilin gəncə təsiri

Gəncin düşüncəsinə ən çox iki amil təsir edir: Biri düşmənin təbliğatıdır - gənci inqilabda qəti məsələlərdən və əsas etiqadi təməllərdən sayılan həqiqətlərə və İslamın müqəddəs məfhumlarına biganə edən təbliğat. İkinci amil isə bu həqiqət və prinsipləri düzgün izah və müdafiə etməməkdir.[343]

Doğma görkəmində olan özgələr

Mənim tələbələrə sözüm budur ki, düşməndən ehtiyatlı olsunlar, onu yaxşı tanısınlar, bu işdə əsla diqqətsizliyə yol verməsinlər. Doğma adamlar görkəmində hər yerə soxulan özgələri tanıyın, gizli əlləri görün. Heç kəsi diqqətsizliyinə görə tərifləmir, gözlərini yumduğuna görə heç kəsə "afərin" demirlər. Diqqətsiz bir insana ziyan toxunanda məsuliyyət daşıyan və qınanan birinci şəxs özüdür. Ehtiyatlı olun. Tələbə qiymətli və dəyərli bir təbəqədir.

---

[340] Qlobal Hegemonizmə qarşı Milli Mübarizə Günü münasibəti ilə tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1996.
[341] Qüds qəzeti: 1998.
[342] Aşuraçı gənclərin toplantısında çıxışından: 2000.
[343] Cümə imamlarının toplantısında çıxışından: 1991.

Düşmən tələbəni hədəf seçmişdir. Bir neçə ildir tələbələri quruluşun qarşısında qoymağa çalışırlar, lakin bacarmırlar. Bundan sonra da bacarmayacaqlar. Onların bir qrup adamı fürsətdən istifadə edərək bulanıq sudan balıq tutmaq istəsə, tələbələrin içinə daxil olub bəzi şüarlar səsləndirsə, bəzi sözlər desə də, elə bilməsinlər ki, biz səhv edəcəyik. Xeyr! Biz səhvə yol verməyəcəyik. Biz öz tərəf-müqabillərimizi tanıyırıq. Tələbə bizim övladımızdır, bizə, bu ölkəyə məxsusdur. Tələbə adı altında, yaxud tələbələrin arasına girməklə fəsad törətmək istəyən düşməndir. Tələbələrin özləri sayıq və diqqətli olmalıdırlar.[344]

Gənclərin quruluşa inam və rəğbətini azaltmaq

Əvvəla, ölkənin iqtidarını və müstəqilliyini qorumaq indiki nəslin elmi, dini, siyasi və digər sahələrdə yetkinləşməsindən asılıdır. İkincisi isə bu gün düşmənlər yenidən gənc nəsli, xüsusən də tələbələri öz dağıdıcı planlarına hədəf seçmişlər. Buna əsasən, düşmənlərin siyasi texnoloqları 20 illik təcrübələrdən sonra bu nəticəyə gəlmişlər ki, İslam Respublikasını ələ keçirməyin və bu möhtəşəm quruluşun möhkəm sütunlarını uçurmağın yeganə yolu gənc nəslin dini inancını zəiflətmək, onların quruluşun əsas mərkəzləri ilə mental və emosional əlaqələrini və təlim-tərbiyə maraqlarını zəiflətməkdir. Bu gün hegemonizmin və sionizmin nəhəng media şəbəkələrinin əsas məqsədi yalnız budur. İnşallah, uğursuz olacaq bu mənfur səyi hər kəs müşahidə edə bilər. Bu şəraitdə sizin vəzifəniz ağır, həyəcanlı və çox savablıdır.[345]

Gəncləri ələ almaq

İnqilabın və dinin düşmənləri İranda gənclərin əksəriyyət təşkil etdiyini nəzərə alaraq, uzun müddətdir gənclər üçün proqram hazırlayırlar. Biz bunu unuda bilərik, düşmənimiz isə unutmur. Radiolarla, broşürlərlə, gəncin təbiət və ehtirasına uyğun vasitə və üsullarla onları ələ almağa, fikirlərini yönəltməyə, onlara təsir göstərməyə çalışırlar.[346]

Gəncləri ümidsiz etmək

---

[344] Tələbələrin və xalqın müxtəlif təbəqələrinin nümayəndələrinin iştirakı ilə keçirilən toplantıda çıxışından: 1999.

[345] Tələbələrin İslam cəmiyyətinin ikinci konfransına müraciətindən: 1998.

[346] Alimlər və din təbliğatçıları ilə görüşdə çıxışından: 1998.

Mənim siz gənclərdən gözlədiyim və əsla unutmamanızı istədiyim budur ki, səhnədə olun, ümidinizi əldən verməyin. Bilin ki, bu gün düşmənin İslam Respublikası əleyhinə apardığı bütün bu geniş təbliğat – Amerika radiosu, qəzetlər, jurnallar və sair işlər sizi öz gələcəyinizə ümidsiz etmək üçündür. Gənclərə təlqin etmək istəyirlər ki, bu ölkədə İslamın gələcəyi yoxdur və bir iş görmək də mümkün deyil. Bunlar bu vəziyyətdən daha pisini 19 il öncə təsvir edirdilər. Lakin bu xalq öz müqaviməti, qüdrəti, düzgün hərəkəti və Böyük İmamın rəhbərliyi ilə bütün bu maneələri keçməyi bacardı.[347]

Gəncləri səhnədən çıxarmaq

İslam İranının gəncləri bilsinlər ki, hegemonizm onları xalqların qələbə çalacağı bu mübarizə səhnəsindən çıxarmaq üçün pullar xərcləyir və müxtəlif planlar cızır. Bu planların hədəfi ayaq üstə dayanıb inqilabın və imamın məqsədlərini sona qədər həyata keçirmək və bu yolda bütün maneələri dəf etmək istəyən siz mömin, inqilabçı və igid gənclərsiniz.[348]

Ehtirasları, bəyənilməz işləri və tənbəlliyi yaymaq

Düşməni və onun ölkə daxilindəki qüvvələrini tanıyın, üsullarını öyrənin. O üsulların ölkə daxilindəki yerli formasını da öyrənin. Universitetlərdə, məktəblərdə, cəmiyyətdə, mətbuatda və təbliğatda hegemonizmin işlərini öyrənin. Hegemonizm istəyir ki, bu ölkədə güclü iman olmasın, hamı ehtirasa qurşansın, İslamın pis saydığı işlər geniş yayılsın. Hegemonizm istəyir ki, ölkə daxilində tənbəllik və işsizlik baş alıb getsin, iqtisadi, ictimai və mədəni işlərdə quruculuq, yenilik və islahatı olmasın. Hegemonizm istəyir ki, ölkədə elm inkişaf etməsin, tədqiqat və təhsil olmasın.[349]

Hegemonizmi tanımaq

Yaxşı olar ki, əziz gənclər öz tələbə və şagird müzakirələrində həm “hegemonizm”, həm də “mübarizə” sözünü araşdırsınlar, inqilabın dünyanın siyasi leksikonuna daxil etdiyi yeni termini dərindən öyrənsinlər.[350]

---

[347] Əsirlikdən azad olanlarla və xalqın müxtəlif təbəqələrinin nümayəndələri ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[348] Tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1991.
[349] Tələbələr, şagirdlər, müəllimlər və nümayəndəlik orqanının başçıları ilə görüşdə çıxışından: 1996.
[350] Tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1999.

Gəncləri qorumaq

Gənc nəsil düşmən vasitəsi ilə tədricən tələf olmaqdadır. Biz buna imkan verməməliyik. Biz gənc nəsli qorumalıyıq ki, müharibə olsa, müdafiə etsin; daxildə bir hadisə baş versə, iştirak etsin; elm və tədqiqat növbəsi çatdıqda dərs oxusun və özünü hazırlasın; gələcəkdən söhbət düşdükdə ona hazır olsun. Etimad və ümid amili olan bu gənc nəsil üzərində müxtəlif forma və üslublarla tədricən işləyirlər. Bu fəaliyyətlər əsasən mədəni istiqamətdədir. Düzdür, gəncləri fəsada çəkən mərkəzlər var. Bu, qeyri-mədəni və praktik tərəfidir. Lakin hamısından təhlükəli olan gənclərin zehni və düşüncəsidir. Bununla məşğul olmaq lazımdır.[351]

Düşmənin məqsədi: gənclərin məhvi

Gənclərin xüsusən iqtisadi işlərinə, mental, psixoloji və mədəni istiqamətlərinə diqqət yetirmək çox əhəmiyyətlidir. Bu gün ölkədə bizim əsas dinləyicilərimiz gənclərdir. Xoşbəxtlikdən, ölkənin böyük qüvvəsi gənclərin gücündən irəli gəlir. Bu, bir fürsət və müsbət cəhətdir. Əlbəttə, düşmən tam əksinə çalışıb bu müsbət cəhəti mənfi cəhətə çevirməyə, gəncləri fəsada çəkməyə, siyasi düşüncə, ictimai və fərdi rəftar baxımından təbliğat aparıb yoldan çıxarmağa çalışır. Təəssüf ki, daxildə də eyni işi görənlər var. Onlar eynilə düşmənin istədiyi işi görürlər; gənclərin imanını zəiflədir, quruluşla və dövlət məmurları ilə əlaqələrini zəiflədir, onları gələcəyə bədbin, yaşadıqları mühitə inamsız edirlər. Təəssüf ki, bu işlər görülür. Düşməndən ədavətli fəaliyyətdən başqa bir şey gözlənilmir. Özümüzdən gözlədiyimiz budur ki, düşmənlərin məqsədlərini zərərsizləşdirmək üçün səyimizi toplayaq.[352]

Fəsad qarşısında sayıqlıq

Hizbullahçı gənc sayıq olmalı, gözlərini açmalı, kiminsə ona qoşulub "yaxşı işlərə dəvət etməklə və pis işlərdən çəkindirmək" adı altında fəsad törətməsinə və hizbullahçıların adını ləkələməsinə qoymamalıdır. Ehtiyatlı olmalısınız. Bu sizin öz öhdənizə düşür.[353]

---

[351] Cümə imamlarının toplantısında çıxışından: 1991.
[352] Prezident və Dövlət Şurası ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[353] Vilayət baxışında vüsal yolu, səh. 19.

Yaxşı işlərə dəvət etməyi və pis işlərdən çəkindirməyi təbliğ etmək

İnqilabı, İslamı və İslam dəyərlərini müdafiə edə bilən qüvvə ixlaslı gəncdir. Mən bir müddət öncə dedim ki, hamı yaxşı işlərə dəvət etməli və pis işlərdən çəkindirməlidir. İndi də deyirəm ki, pis işlərdən çəkindirin. Bu, vacibdir. Bu gün yaxşı işlərə dəvət etmək və pis işlərdən çəkindirmək həm şəriət vəzifəsi, həm də sizin inqilabçı və siyasi borcunuzdur.[354]

Dil silahı

Gənclər öz çevrələrində yaxşı işlərə dəvət edib, pis əməllərdən çəkindirsinlər. Nə üçün bu vacib əməl müsəlman cəmiyyətində hələ də oturuşmayıb? Deməyin ki, mənə nə; o da deyə bilməz ki, sənə nə. Desə də siz fikir verməyin. Bəziləri elə bilirlər ki, pis bir iş görünən kimi yumruqla tədbir görmək lazımdır. Xeyr, bizim yumruqdan da güclü silahımız var. Bu, dil silahıdır. Dil yumruqdan çox güclü və təsirlidir.

Bəzi gənclər bizə məktub yazırlar ki, icazə verin pis əməllərlə mübarizə aparaq. Çox yaxşı, mübarizə aparın, amma necə? Qarşı tərəfi doğramaqla?! Xeyr, belə olmaz. Söz deyin, danışın. Bir kəlmədən artıq danışmaq, çıxış etmək lazım deyil. Pis bir iş görən - yalan, qeybət, böhtan, mömin qardaşa qarşı kin saxlamaq, dinin haramlarına, müqəddəslərə etinasızlıq, xalqın imanını aşağılamaq, münasib olmayan geyim - hər hansı bir çirkin hərəkətə düçar olanı görsəniz, sadəcə bir sözdən artıq bir şey lazım deyil. Deyin ki, sizin bu işiniz yanlışdır, bunu etməyin. Qəzəbli halda demək də lazım deyil. Siz deyin, başqaları da desinlər. Bu zaman cəmiyyətdə günah qalmaz.

Nə üçün bəziləri deməkdən çəkinirlər? Bir qrup insan iradələrinin zəifliyinə görə deməkdən imtina edirlər, bir qrup da elə bilir ki, deməyin faydası yoxdur, əllə işləmək lazımdır. Xeyr, dil əldən çox əhəmiyyətlidir. Yaxşılıqlara dəvəti və pis işlərdən çəkindirməni dirçəldin. Gənc mühitlərdə - istər məktəblərdə, istərsə də universitetlərdə fəsada imkan verməyin.

Şəhidlərin yolunu davam etdirmək

Siz gənclər, yeniyetmələr, oğlan və qızlar atalarınızın yolunu davam etdirməlisiniz. Onlar bu yolda şəhid oldular. Siz sağ qalın, çalışın və bu yolda

---

[354] Ölkənin Bəsic müqaviməti qüvvələrinin komandirləri ilə görüşdə çıxışından: 1992.

başıuca ömür yaşayın. İslamın sizə ehtiyacı var. Siz İslamın övladlarısınız; İslamın əsgəri olmalı və İslam yolunda mübarizə aparmalısınız.[355]

Gənclərin iman qüvvəsi

Dünyada heç bir yerdə görünməyib ki, bir ölkənin gəncləri iman qüvvəsindən başqa heç bir yerə və heç bir qüvvəyə arxalanmadan tarixin ən böyük güclərinin qarşısında dayansınlar.[356]

İnqilabın gənclərə təsiri

İslam inqilabının bu parlaq ulduzlarının - indi cəbhələrdə şəhidliyi sevinclə qarşılayan gənclərin ibadəti, itaətkarlığı və bu gün simalarında görünən səcdə əlamətləri keçmişdə belə parlaq və möhtəşəm olmamışdır. Bizim İslam inqilabımız bir iksir sayağı bu insanları elə dəyişdirdi ki, inqilabın rəhbəri və dünya məzlumlarının ümidi uzaqdan onların əllərini öpdü və bununla fəxr etdi.[357]

Şəhid şagirdlərin qəhrəmanlığı

İkinci xatirə həmin hərəkatın davamında yaranan şəhid şagirdlər xatirəsidir. Təxminən on beş il ondan əvvəl tağut rejimi elə bilirdi ki, imamı sürgün etməklə bu hərəkat məhv olacaq. Lakin onların istəklərinin əksinə olaraq, günbəgün gücləndi və bütün cəmiyyəti əhatə etdi, kişini, qadını, qocanı, gənci, yeniyetməni səhnəyə çəkdi. Bizim şagirdlərimiz küçələrə çıxdılar və ABŞ-ın muzdurları bu əzizləri şəhid etdilər. Bu da həmin gündə amerikalıların bizim xalqımıza vurduğu ikinci zərbə idi.[358]

Mömin gənclər müharibədə

Müharibəni düşmənin zərərinə bitirən də gənclər idilər. Bu gənc şəhidlərin, gənc döyüşçülərin, müharibə dövrünün gənc kadrlarının rolu elə bir şey deyil ki, belə taleyüklü bir hadisədə gənc nəslin əhəmiyyətini nəzərdən qaçırmaq mümkün olsun. Bu hadisə baş verdi. Qlobal hegemonizmin

---

[355] Şahid məktəblərinin nümunə uşaqları, müəllimləri, direktorları və şəhid ailələri ilə görüşdə çıxışından: 1991.
[356] Şəhidlərin, əsirlərin və itkin düşənlərin ailələri ilə görüşdə çıxışından: 1988.
[357] Tehranda keçirilən İnsan Kapitalının Bərpası seminarına müraciətindən: 1982.
[358] Tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1989.

texnoloqları hər şeyi gördülər və anladılar ki, bu ölkədə mömin gənc inqilabçı İslam tərbiyəsi altında hansı möcüzələrə qadirdir.[359]

Ayıq cihad və şəhadət

Bizim tələbə şəhidlərimiz ayıq şəkildə şəhadət və cihada atılan, mövqeyi dərk edən, fədakar fiziki xidmət vaxtının çatdığını bilən, gedib mübarizəyə qoşulan və çoxları şəhid olan gənc nəslin danışan dilləridir.[360]

İslam yolunda candan keçmək dərsi

Əziz şəhidlərin bir an da unutmamalı olduğumuz böyük dərsi odur ki, lazım olduqda canımızı və bizim üçün əziz olan hər bir şeyi İslam dəyərlərinə sipər etməli və bütün vücudumuzla izzət, şərəf və azadlıq amili olan İslam hakimiyyətini müdafiə etməliyik.[361]

Şəhid gənclər

Xalqın iqtidarı və səadəti üçün şəhadətin təsiri çox böyükdür. Dəyərli olan bunlardır. Belə kişilərin, qadınların və gənclərin varlığı bir xalqın dünya və axirətini təmin edir; həm dünyalarını abadlaşdırır, həm də axirətlərini.[362]

Gənclərin hərtərəfli mübarizliyi

Heç bir xalq və ölkə ən yaxşı övladlarının mübarizliyi olmadan ən pis rəzillik və xarlıq olan əcnəbi istismarından xilas ola bilməmişdir. Bu gün də gənclərin digər sahələrdə mübarizliyi lazımdır; quruculuq işlərində, düşmənlərin hiyləsini bilməkdə, elmi və əxlaqi özünüislahda, xalqda ümid yaratmaq və məyusluqla mübarizədə, hegemon düşmənlərin təbliğatlarına qarşı mübarizədə, vəhdət, həmrəylik və milli birlik sahəsində.[363]

Xalqdan ayrılmamaq

Gənc təbəqə inqilaba dair həmişə məsuliyyət hiss etməli və özünü bu işlərdən kənara çəkməməlidir. Bu gün inqilab onun üzərinə hansı vəzifəni

---

[359] Tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1991.
[360] Təbriz Universitetinin tələbələri və məsul işçiləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.
[361] Fədakarların və şəhidlərin anım günü münasibəti ilə müraciətindən: 1992.
[362] Silahlı qüvvələrin və Quruculuq Cihadının hörmətli şəhid ailələri ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[363] Şəfəq ongünlüyü münasibətilə müraciətindən: 1994.

qoyur, ondan nə istəyir? İnqilabı inkişaf etdirmək üçün hansı rolu ifa edə bilər, vəzifəsi nədir? Gənc təbəqə Allahın lütfü ilə həmişə inqilab səhnələrində hazır olan böyük xalqdan ayrılmamalı və onun inkişafına, savadlanmasına, məlumatlanmasına kömək etməlidir.[364]

İran xalqının əziyyətlərini dərk etmək

Siz əziz gənclər bizim bir ömür yaşadığımız, xalqa qarşı çətinliklərini, əzab və təhqirlərini bütün vücudumuzla hiss etdiyimiz dövrü görməsəniz də, onu öyrənə bilərsiniz. O zaman xalqımızın hansı vəziyyətdə olduğunu öyrənə bilərsiniz.[365]

Elmlə məşğul olan gənclərlə həmsöhbət olmağın həzzi

Bütün əziz qardaş və bacılara, xüsusilə uzaq yollardan və digər şəhərlərdən təşrif buyurmuş qardaş və bacılara xoşgəldin deyirəm. Məclis çox şirin və ürəkaçan məclisdir; çünki elmi işlərin ön sırasında dayanan gənclərin - tələbə, şagird və müəllimlərin, nümayəndəlik orqanında çalışan, elmlə məşğul olan insanların məclisidir.[366]

İctimai işlərdə fəallıq

Mən ictimai fəaliyyətləri gənclərə tövsiyə edirəm, lakin ehtiyatlı olsunlar ki, bu fəaliyyət onları təhsildən uzaqlaşdırmasın. İctimai fəaliyyətlərdə də dini cəhətləri daha çox olanlara üstünlük versinlər. Bu, çox əhəmiyyətli məsələdir. Dini və mənəvi cəhəti çox olan bir ictimai fəaliyyət zərərsiz, yaxud az zərərli olar. Fərz edin, iki ekskursiya təşkil olunur və siz birinə gedə bilərsiniz. Onların biri daha dindar qrupa məxsusdur. Siz beləsini tərcih edin. Düzdür, ola bilsin, fərqlər həmişə bu şəkildə aydın olmasın. Şübhəsiz, sizin dəqiq seçiminiz və ata-analarınızın köməyi lazımdır.[367]

Cəmiyyətdə xüsusi insanlardan olmağın məsuliyyəti

Mənim əzizlərim! Siz bu xalqın seçilmişlərisiniz. Mən 3-4 il bundan əvvəl aparıcı insanlar və ümumi kütlə barədə danışdım, hər birinin rolunu açıqladım.

---

[364] Hövzə və Universitetin Birlik Günü münasibəti ilə elmi hövzə və universitet tələbələri ilə görüşdə çıxışından: 1990.
[365] Tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1998.
[366] Qlobal Hegemonizmə qarşı Milli Mübarizə günü münasibəti ilə çıxışından: 1996.
[367] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.

Tarixdə, istiqamətlərdə, cəmiyyətdə baş verən bütün yaxşı və pis hadisələrdə aparıcı insanların rolu önəmlidir. Əgər bir cəmiyyət cənnətə, Allahın razılığına və həqiqi səadətə sarı getsə, o cəmiyyətin aparıcı və seçilmiş insanlarının Allah yanında çox böyük savabı olar.

Əgər Allah eləməmiş, cəmiyyət azğınlığa, geriliyə və zəlalətə düçar olsa, - "zəlalət" Quranın çox düzgün ifadəsidir - Allah aparıcı insanlardan hesab sorar. Siz istəsəniz də, istəməsəniz də, bu gənclik dövründən aparıcı və seçilmişlərsiniz. Çalışın öz çevrələrinizdə təsirli olun.[368]

[368] Məşhəddə ölkə tələbələrindən bir qrupu ilə görüşdə çıxışından: 1998.

İş və quruculuq sahəsi

Yola davam etmək üstünlüyü

İkinci üstünlük budur ki, siz gəncsiniz. Gənclik əmək və fəaliyyət zamanıdır. Yola davam etməli və bağı becərməli olanlar gənclərdir.[369]

Cəsarət

Gəncin təcrübəsi olmasa da, təcrübəyə bərabər bir şeyi var. Bu, həvəskarlıqdan, cəsarətdən və təhlükəyə atılmaq hissindən ibarətdir. Bunlar çoxlu düyünləri açır.[370]

Çalışma imkanı

İslam cəmiyyətində gənclər üçün doğrudan da boş vaxt yoxdur. Gənclər çalışmaq istədikdə Cihadda, orduda, Bəsicdə və digər qurumlarda çox asanlıqla çalışa bilirlər. Gənclər üçün mövcud iş yerlərinin sayı-hesabı yoxdur.[371]

Yenilik, yaradıcılıq və inkişaf amili

Mənim təcrübəm göstərir ki, biz gəncə etimad etsək, - sözsüz ki, söhbət ləyaqətli və bacarıqlı gəncdən gedir, hər bir gəncə hər bir vəzifəni tapşırmaq olmaz - işi gənc olmayandan daha yaxşı və daha məsuliyyətlə yerinə yetirəcək; həm sürətlə yerinə yetirəcək, həm daha yeni və daha yaradıcı şəkildə təhvil verəcək. Yəni işdə inkişaf prosesi qorunacaq.[372]

Aktivlik, yaradıcılıq və təqva

Bu gün bizim gənclərdən gözlədiklərimiz eynilə inqilabın birinci günündə və inqilabdan öncə gözlədiklərimizdir. Biz gəncdən istəyirik ki, mənəvi paklıqla, gözütoxluqla, dindarlıqla yanaşı həm də aktiv, həvəskar, kreativ olsun, çalışsın, tənbəllik etməsin, təqvanı rəhbər tutsun və həqiqətən, istəsin.[373]

Allahın və Peyğəmbərin işsiz gəncdən narazı olması

---

[369] İslam Respublikası Partiyasının tələbə qanadı ilə görüşdə çıxışından: 1983.
[370] «Cihad» jurnalına müsahibədən: 1985.
[371] Radio və televiziyanın İdman və xalq şöbəsinə müsahibədən: 1982.
[372] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[373] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.

Peyğəmbər müxtəlif üsullarla xalqda iş və çalışmaq ruhiyyəsini canlandırırdı. Bəzən işsiz bir gənc gördükdə buyururdu ki, Allah bikar gənci sevmir,[374] Allah öz ömrünü tələf edən işsiz gənci sevmir.

Rəvayətdə göstərilir ki, əziz Peyğəmbər bir gəncin cüssəsindən, sağlamlığından və gəncliyindən xoşu gəldikdə ona iki sual verirdi. Soruşurdu ki, evlənmisənmi, işin-peşən varmı. Əgər həmin gənc "evlənməmişəm və işim yoxdur" - deyə cavab versəydi, Peyğəmbər buyururdu ki, bu gənc gözümdən düşdü. O, belə üsul və rəftarlarla xalqın diqqətini əmək və çalışmanın əhəmiyyətinə yönəldirdi.[375]

Həvəskarlıq və digərlərini ümidləndirmək

Əziz qardaşlar! Gələcəyə nikbin olun. Nigaranlıq yaxşıdır, lakin ümidsizlik pisdir. Gənc ümid tərənnümüdür. Siz bizə, özünüzdən qabaqkı nəslə də ümid verməlisiniz. Sizin hərəkətiniz, addımınız, sözünüz, baxışınız, mühakiməniz ümidverici olmalıdır.[376]

Hövsələsizlik və ümidsizlik

Bizim gəncimiz fiziki baxımdan gənc, əhval-ruhiyyədə isə qoca, həvəssiz, hövsələsiz, təşəbbüssüz və ümidsiz olsa, bu, çox pis haldır.[377]

Gənclər və ölkənin inkişafı

Sonda bir məqamı da xatırlatmaq istəyirəm. Gənclərin gördüyü işlər kiçik işlər deyil. Mənim dediyim bu işlər - dərs oxumaq, tədqiqat aparmaq, incəsənət və idmanla məşğul olmaq kiçik işlər deyil. Mən xahiş edirəm bu işləri görən şəxs onların kiçik olduğunu düşünməsin. Xeyr! Bu iş ölkə miqyasında həlledici amilə çevrilir. Fərz edin, bir sənətkar təklikdə dəyərli bir sənət əsəri yaratmaq qərarına gəlir. O deyə bilməz ki, mən fərdi bir iş görürəm, özüm tənhayam və bu iş kiçikdir. Xeyr! Siz işinizi yaxşı görsəniz, başqa yüz nəfər də sizin kimi fikirləşsə, həmin möhtəşəm inkişaf və böyük iş baş tutar... Mən təkid və təkrar etmək istəyirəm ki, bu gənclərin - Quran, elm, maarifçilik sahəsində

---

[374] İbn Əbilhədid, Şərh Nəhcül-bəlağə, c. 17, səh. 146.
[375] Tehranın cümə namazı xütbələrindən: 1989.
[376] Tehran Universiteti tələbələrinin İslam birliyinin üzvləri il görüşdə çıxışından: 1996.
[377] Qum Elmi Hövzəsinin alim və tələbələrinin nümayəndələri ilə görüşdə çıxışından: 1991.

çalışanların, hövzədə, universitetdə işləyənlərin, kitab yazanların, hər hansı sahədə çalışanların hər birinin işi ölkəni ucaldacaq mühüm işdir.[378]

Bütün ictimai sahələrdə iştirak etmək

Bu gün bizim üsamələrimiz, gənclərimiz çoxdur. Möhtəşəm qız və oğlanlarımız, bütün fəal sahələrdə - dərsdə, siyasətdə, ictimai fəaliyyətlərdə, yoxsulluğu aradan qaldırmaq və quruculuq üçün görülən müxtəlif işlərdə, proqram hazırlanan və imkan yaradılan hər bir işdə iştirak etməyə hazır çoxsaylı gənclərimiz var. Bu, ölkə üçün çox mühüm amildir. Bu nəsil ölkənin ən böyük təcrübələrindən birini – yəni məcburi müharibə təcrübəsini qüdrətlə və uğurla başa çatdıran nəslə bənzəyir.[379]

Xidmət şəraiti

...Əgər Allah yolunda xidmət şəraitindən başqa bir şey istəməyən Bəsic üzvünü, mömin və ixlaslı gənci kənarda saxlayıb üzlü, tamahkar, gözləntili və mənəviyyatsız bir adamı yuxarıya çəksək, necə?! Bu zaman hər şey dəyişəcək...

İnqilab ruhunun və inqilab övladlarının cəmiyyətdən təcrid olunmasına imkan verməyək.[380]

Bəsic neməti

Bəsic üzvü olan əziz qardaş və bacılar! Çox xoş gəlmisiniz. Ümidvaram ki, Allahın lütf və mərhəməti həmişə üzərinizdə olsun!

Bəsic Aləmlərin Rəbbinin ölkəyə, inqilaba və bizim böyük imamımıza nemətlərindən biri idi. Bir ölkədə silahlı qüvvələr tam hazırlıqlı olsalar, lakin xalqın könüllü qüvvələri tərəfindən himayə edilməsələr, şübhəsiz ki, onların hazırlığı yetməz. Bizdə Bəsic qüvvələri – bu ixlaslı və inqilabın məqsədlərinə sadiq könüllülər keçmişdə cəbhələrə dəstək verməsəydilər və bundan sonra verməsələr, əmin olun ki, inqilabın müdafiə işi axsayar. Əsas amil xalqın qüvvəsi, yəni Bəsicdir. Siz əziz gənclər, universitet və hövzə tələbələri, həmçinin digərləri Allah yolunda cihad edən böyük təşkilatın bir hissəsisiniz. Siz

---

[378] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[379] Aşuraçı gənclərin toplantısında çıxışından: 2000.
[380] Bəsic batalyonlarının komandirləri ilə görüşdə çıxışından: 1992.

bilməlisiniz ki, əsas məsələ inqilabın silahlı müdafiəsidir. Bunu bacardıqca gücləndirmək lazımdır.[381]

Bütün sahələrdə ixlas və fədakarlıq

Müharibədə gözünü komandirin ağzına dikən, öz ixlası və fədakarlığı ilə komandirini heyran qoyan aşiq gənc universitetə daxil olanda da müəllimini heyran qoyur. Elmi laboratoriyaya daxil olanda da belədir, siyasi işlərdə də.[382]

Təqva - sarsılmaz güc

Təqvanın mənası budur ki, insan Allah-Taalanın vacib etdiyi işi görsün, vacib əməlləri yerinə yetirsin, haramlardan çəkinsin. Bu, təqvanın birinci dərəcəsidir. Allahın haramlarını tanımaq və onun ətrafında gəzib hərlənməmək lazımdır. Şeytan vəsvəsə edir. Hövzə, yaxud universitet tələbəsi, şəhərli, yaxud kəndli olan mömin Bəsic gəncinin qəlbində təqva, Allaha vurğunluq, Allahla bazarlıq, Onu xatırlamaq, yadda saxlamaq, zikr, dua və təvəkkül hissi inkişaf etdikdə elə möhkəm və sarsılmaz güc yaranır ki, onu heç kim qorxuda bilmir. İslam və inqilab məqsədlərinin inkişafına zəmanət verən amil budur. Bunun qədrini bilmək lazımdır.[383]

Təqvanı və Allah yolunda fədakarlığı qorumaq

Əziz Bəsic üzvü olan, imamın sevdiyi, yəqin ki, İmam Mehdinin (ə) də diqqət yetirdiyi və xeyir-dua verdiyi siz gənclərin ən müsbət cəhəti bu təqvanı qorumaqdır; Allah yolunda fədakarlığı və Allah-Taalanın istədiyi yerdə olmaq hazırlığını.[384]

Bəsic və sülh dövrü

Mən söhbətimin birinci hissəsində dedim ki, gənc enerjili və həyəcanlıdır. Ölkə silahlı hücuma məruz qalanda gənclər könüllü şəkildə gedirlər. Ölkə dinc və sülh şəraitində olanda gənclərin həyəcanını sağlam şəkildə doyurmaqdan ötrü Bəsicdən yaxşı nə ola bilər?! Bu, imamın təşəbbüsü idi. Gəncin həyəcanlı

---

[381] Bəsicin nümunəvi müqavimət qruplarının komandirləri ilə görüşdə çıxışından: 1991.
[382] Ölkə məmurları və İslam ölkələrinin siyasi nümayəndələri ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[383] Bəsic üzvü olan universitet və hövzə tələbələri və nümunəvi komandirlərlə görüşdə çıxışından: 1991.
[384] Bəsic üzvü olan universitet və hövzə tələbələri və nümunəvi komandirlərlə görüşdə çıxışından: 1991.

ruhu quruculuq, iman, sağlamlıq və ölkəyə faydalı bir yerdə işlənməlidirsə, bundan ötrü Bəsicdən mühüm və etimadlı bir təşkilat varmı?![385]

Hərtərəfli milli rol

Mənim əziz övladlarım! Gənc və yeniyetmələr! Sizin hamınız ölkənizin inkişafında rol oynaya bilərsiniz. Bir zaman rol Hüseyn Fəhmidənin etdiyi kimidir, bir zaman da başqa cür. Dini, mədəni, siyasi, əxlaqi xidmətlərlə, gələcəyə dair ümid yaratmaqla, öz çevrəsini həvəsləndirməklə, fərdin və cəmiyyətin başucalığına səbəb olan ibadətlə, dindarlıqla, İslam şəriətinə tabeliklə rol oynamaq olar. Düzdür, bu işlərdə canı qurban vermək yoxdur, lakin iradə, əzmkarlıq və qərarlılıq var. Məktəblərdə, universitetlərdə, zavodlarda və digər yerlərdə hamınız rol ifa edə bilərsiniz.[386]

Ölkənin inkişafı

Ölkəni lazımi səviyyəyə qaldırmalısınız. Bu, ölkənin təhsilli və aydın gənc nəslinin üzərinə düşən böyük məsuliyyətdir.[387]

İnqilab gənclərinin böyük işləri

Xoşbəxtlikdən, biz ölkədə su və elektrik enerjisi sahələrində nisbi özünütəminə çatmışıq. Bu gün bizim mühəndislərimiz elə bəndlər tikir, elə işlər görürlər ki, keçmişdə ölkədə belə bir potensial təsəvvür belə olunmur, buna əsla icazə verilmirdi.

Bu gün öz uşaqlarımız, mühəndislərimiz, inqilabın gəncləri bu böyük işləri görməkdədirlər.[388]

Müstəqilliyin rəhni

Siz cəsarətli gənclər güclü iradənizlə, həvəsinizlə duruş gətirməlisiniz. Ölkənin müstəqilliyi sizdən asılıdır. Ölkənin müdafiəsi sizin kimi qeyrətli və iradəli gənclərin öhdəsinə düşür.

Gənclər əvvəla, həmişəki kimi cihada qəhrəmancasına hazır olmalı, döyüş məharətlərini öyrənməli və Bəsicə qatılmalıdırlar. İkincisi isə quruculuq

---

[385] Aşuraçı gənclərin toplantısında çıxışından: 2000.
[386] Tehranın 1000-ci cümə namazı xütbələrindən: 1998.
[387] Pedaqoji Universitetin tələbələrinin məzuniyyət tədbirində çıxışından: 1998.
[388] Şəhid Abbaspur Universitetinin idarə heyəti ilə görüşdə çıxışından: 1998.

sahələrində fəaliyyət göstərməlidirlər. Kənd gəncləri işləməli və çalışmalıdırlar. Allaha şükür olsun ki, yaxşı yer, yaxşı torpaq, yaxşı məhsuldarlıq potensialı və böyük imkanlar mövcuddur. Gənc çalışmalı, dünyanı abadlaşdırmalıdır. Kişi və qadınlar hamılıqla ölkəni abadlaşdırmağa çalışmalıdırlar. Gənclərin üzərinə isə daha çox iş düşür.

Gənclər öz vaxtlarını boş keçirməməli, ömürlərini, qüvvələrini, zəngin enerjilərini səmərəli və qurucu işlərə sərf etməlidirlər.[389]

Özünəinam hissi

İslam Respublikasının ən böyük zəfəri doğrudan da bu gəncləri ruhi, dini-mənəvi yüksəlişin yüksək həddinə çatdırmaq idi. Onlar özlərinə inanıb möhkəm dayandılar, öz ölkələrini, varlıqlarını və İslamı dünyanın güclü və yekdil hücumundan müdafiə etdilər.[390]

Mömin gənclərə etimad

Məsul şəxslər, elm, mədəniyyət və media qurumları – Mədəniyyət nazirliyi, Təbliğat komitəsi, Teleradio verilişləri şirkəti, Təlim və tərbiyə nazirliyi öz kadrlarımıza arxalansınlar. Sözsüz ki, bu, digər qüvvələri sıradan çıxarmaq demək deyil, amma öz kadrlarımızın təcrid olunmasına imkan verməməlidirlər.

Gənclər quruluşun bayraqdarı, əsas qüvvəsi olduqlarından həmişə səhnədə olmalı, yetişməli, təlim görməli, mübarizə aparmalı, elm öyrənməli və müxtəlif ixtisaslara yiyələnməlidirlər ki, ölkələri ehtiyacsız olsun, müstəqil qalsın, asılı olmasın və özünü təmin etsin. Gənclər bu diyarın gələcəyini quranlardır. Ümidli və aktiv qüvvə kimi onlara inanmaq və yol göstərmək lazımdır. Mömin, etiqadlı və ixlaslı gənc Allah yolunda mübarizə və quruculuq şəraitindən başqa bir şey istəmir. Gəncləri səhnədə saxlamaq, onların Bəsic ruhiyyələrini qorumaq lazımdır. Ölkə quruculuğunda işləri gənclərə tapşırmaq mühüm məsələdir. Əgər gənclər elm və iman silahına yiyələnməsələr, ölkəni idarə etmək kimi ağır bir yükü götürə bilməzlər.[391]

Özünə inamsızlıq

---

[389] Buşəhr şəhərinin Leylək kəndinin əhalisi ilə görüşdə çıxışından: 1992.
[390] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[391] Təlim və Tərbiyə Naziri və nazir müavinləri ilə görüşdə çıxışından: 1992.

Biz özünə inamsızlığa yol verməməliyik. Mən bəzi özümüzünkülərin yadlar qarşısında özünə inamsızlıq hissinə malik olmalarını və buna bir dəlil də quraşdırdıqlarını gördüm. Qədim bir yazıçı, tanınmış bir şair, yaxud şöhrətli bir prodüser qarşısında özünə inamını itirir və sıxıntı keçirir.[392]

İş bazarına daxil olmaq

Çox yaxşı mərkəzlərdən biri texniki peşə məktəbləridir. Bunu inkişaf etdirmək lazımdır. Uşaqlar iş bazarına daha tez girsinlər, yalançı diplomçuluqdan qurtulsunlar.[393]

---

[392] Ölkənin mədəniyyət məmurları ilə görüşdə çıxışından: 1992.

[393] Təlim və Tərbiyə Naziri, müavinləri, müşavirləri və nazirliyin şöbə müdirlərilə görüşdə çıxışından: 1992.

Əməkdaşlıq və ictimai öhdəlik sahəsi

Dini cəhətləri nəzərə almaqla ictimai fəaliyyət göstərmək

Mən ictimai fəaliyyətləri gənclərə tövsiyə edirəm, lakin ehtiyatlı olsunlar ki, bu fəaliyyət onları təhsildən uzaqlaşdırmasın. İctimai fəaliyyətlərdə də dini cəhətləri daha çox olanlara üstünlük versinlər. Bu, çox əhəmiyyətli məsələdir. Dini və mənəvi cəhəti çox olan bir ictimai fəaliyyət zərərsiz, yaxud az zərərli olar.[394]

Müxtəlif sahələrdə iştirak etmək

Gələcək sizə məxsusdur, özünüzü bütün sahələrə hazırlayın. Hamı bilsin: bu elə bir yoldur ki, sizin kimi bir xalq onu uğurla gedib, səmərələrini əldə etsə, digər xalqlar da bundan dərs götürəcək və yolu tapacaqlar.[395]

Ən ağır məsuliyyət

Gəncin qabiliyyətlərinə hörmət və dəyər tanımayan şəxslərin əksinə olaraq, düşünürəm ki, bu gün ən ağır məsuliyyətlərdən biri siz gənclərin üzərinə düşür.[396]

Sədaqətli və ixlaslı bacarıq

İnqilabın işgüzar və sədaqətli insanların əməyinə ehtiyacı var. Sədaqət və ixlas birinci şərtdir. Sədaqət və ixlası olmayanın işinin faydasız olması, bəzi yerlərdə problem yaratması ehtimalı böyükdür. Sədaqəti və ixlası olmayan, lakin bacarığı olan insan bir maşına bənzəyir: əgər ehtiyatla işlətməsələr və bir boltunda problem yaransa, bəzən insanın özünə də zərər yetirə bilər.

Əsl bacarıq budur ki, hər bir fərd ixlas, sədaqət və düzgün niyyətlə üzərinə düşəni yerinə yetirsin və nəticədə, maşın yox, insan sayılsın.[397]

Ölkə abadlığının amili

Əziz gənclər! Siz inqilabın və İslamın ümidlərisiniz. Siz bu məmləkəti sürətlə çiçəkləndirə bilərsiniz. Məmləkətin gənci ağıllı, sayıq, səbirli və

---

[394] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.
[395] İslam Respublikası qəzeti, 1997.
[396] İslam birliyinin üzvü olan şagirdlərlə və məktəblərin tərbiyəvi işlər üzrə məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 2001.
[397] Prezident aparatı işçilərinin vida mərasimindən: 1989.

mövqelərə diqqətlə danışsa, qərar versə və əməl etsə, ölkə gülüstana çevrilər.[398]

İnqilabı tanımaq, öncüllük və biganə qalmamaq

Çalışın inqilabı köklü surətdə, elmi və məntiqi əsasları ilə düzgün tanıyın. İndi həmin qanlı günlərdən on bir il ötür. Gənc nəslin özündən qabaqkı qara günləri unutmağa haqqı yoxdur. İran xalqının böyük hərəkətində gənc nəsil öncül olmalıdır. Gənc nəsil, xüsusən də tələbə nəsli üçün laqeydlik və soyuqqanlılıq yolverilməzdir.[399]

Gənclərdən gözləntilər

Bu gün bizim gənclərdən gözlədiklərimiz eynilə inqilabın birinci günündə və inqilabdan öncə gözlədiklərimizdir. Biz gəncdən istəyirik ki, mənəvi paklıqla, gözütoxluqla, dindarlıqla yanaşı həm də aktiv, həvəskar, kreativ olsun, çalışsın, tənbəllik etməsin, təqvanı rəhbər tutsun və həqiqətən, istəsin, nəfsini saxlasın, gənclik adlı bu böyük qüvvədən öz təkamülü, inkişafı, ölkəsinə, ailəsinə və ətraf mühitinə xidmət üçün istifadə etsin. Biz gəncdən bunu gözləyirik. Hər zamanın da bir tələbi var. Ölkədə müharibə getdikdə gəncdən bir gözlənti var, quruculuq və iş dövründə bir gözlənti. Elm və tədqiqat inkişafı zamanı da gəncdən bu gözlənti var.[400]

Səhnədə olmaq

Bizim müvəffəqiyyətimizin səbəbi bu idi ki, siz gənclər səhnədə idiniz, xalq hazır idi, inqilabçı ruhiyyə qeyri-inqilabçı və əks-inqilabçı cərəyanlara üstün gəlirdi. Nə vaxta qədər belə olsa, düşmənin təhdidləri həyata keçməyəcək. Düşmənin təhdidi və təhlükəsi var, lakin siz səhnədə olunca bu təhlükə reallaşmayacaq.[401]

Gəncə münasib sahələrdə iştirak etmək

---

[398] Tələbələrin və xalqın müxtəlif təbəqələrinin nümayəndələrinin iştirakı ilə keçirilən toplantıda çıxışından: 1999.

[399] Qlobal Hegemonizmə qarşı Milli Mübarizə Günü münasibəti ilə tələbələr, şagirdlər, universitet və mədəniyyət mənsubları ilə görüşdə çıxışından: 1989.

[400] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.

[401] Bəsic üzvləri ilə görüşdə çıxışından: 1989.

Mənim siz əziz gənclərə, qız və oğlanlara tövsiyəm budur: Sizə aid fəaliyyətlərdə, elmdə, təhsildə, tədqiqatda, müxtəlif ictimai-siyasi fəaliyyətlərdə, mədəni işlərdə, mətbuat, incəsənət, idman və bu kimi sahələrdə tam aktivliklə və bütün imkanlarınızla iştirak edin, öz paklığınızı, təqvanızı, imanınızı, ixlasınızı - siz bu cəhətlərdən dünya gəncləri arasında həqiqətən, nümunəsiniz - qoruyun. Əgər bu imanlı, ixlaslı və müqəddəs işlər davam etsə, heç şübhəsiz, hegemonizm İran xalqı qarşısında bir dəfə yox, dəfələrlə diz çökəcək və məğlub olacaq. Buna əmin ola bilərsiniz.[402]

Səhnədə daimi iştirak

Siz gənclər həmişə səhnədə olmalı, həmişə göstərməlisiniz ki, İslam Respublikası məğlubedilməzdir.[403]

Gənclər cəmiyyətin motoru kimi

Doğrusu da budur ki, hər bir gəncdən öz istedadına, peşəsinə, istək və zövqünə uyğun gözləntilər olsun. Bu gözləntilər ümumilikdə bizim böyük milli hərəkətimizi formalaşdırır və ölkənin inkişafında motor rolunu oynayır. Gənclər həqiqətən, müəyyən mənada ölkənin mühərrikidirlər; həm gənc olduqları bugünkü gündə, həm də kişilər, qadınlar, ölkənin idarəçi və işçiləri olduqları sabahkı gündə.[404]

Gəncin fəallığını qorumaq

Bu fəallığı qorumalıyıq. Əziz gənclər, qadın və kişilər ölkəni İslamın nəzərdə tutduğu kimi inkişaf etdirməyə çalışmalıdırlar. Gənclərin rolu isə daha mühümdür.[405]

Özünəinamın güclənməsi

Ölkəmiz İslam inqilabı sayəsində qarşısına qoyduğu böyük məqsədlərə çatmaq üçün gənclərin elmi fəaliyyətinə göz dikmişdir. Bu olmasa, inqilabın 20 ili boyunca çətin keçidlərdə xalqımızın və hökumətimizin həmişə bələdçisi olmuş özünəinam və milli istiqlaliyyət işığı zəifləyər.[406]

---

[402] Tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1996.
[403] Bəsic batalyonlarının komandirləri ilə görüşdə çıxışından: 1992.
[404] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.
[405] Qum əhalisi ilə görüşdə çıxışından: 1995.
[406] Universitetlərin yeni təhsil ilinin başlanması münasibəti ilə müraciətindən: 1999.

Geniş və nizam-intizamlı fəaliyyət

Əgər kor həyəcanlar ortaya çıxsa, düşmən tez istifadə edəcək. Dəfələrlə demişəm, yenə də təkrar edirəm ki, ölkə gəncinin bütün sahələrdə iştirakını vacib sayıram, lakin nizam-intizamla. Son hərəkətlər, kimlərinsə universitetə hücum etməsi intizamsızlıqdan qaynaqlanır. Bu hansı adla baş versə, səhvdir və qınanmalıdır.[407]

Fikir mübadiləsi və məsləhətləşmə

Gənc təbəqə düşüncə cəhətindən həmişə köməyə ehtiyaclıdır. Bu o demək deyil ki, qocaların düşüncə yardımına ehtiyacları yoxdur. Xeyr, bütün insanlar buna ehtiyaclıdırlar. Gənclərin düşüncə fəaliyyəti və yenilikçiliyi daha artıq olduğundan bu köməyə də daha ehtiyaclıdırlar. Təkcə qocalardan yox, gənclərin öz aralarında da fikir mübadiləsi olmalı və məsələlər haqda düşünməlidirlər. Çünki gənc təbiətcə, hərəkətli və aktivdir. Bəzən bu aktivliyin kənarında daha artıq mütaliə və araşdırmaya ehtiyac yarana bilər. Bu, gənc mühitlərini xüsusi şəkildə, öz aralarında olsa belə, daimi məsləhətləşməyə ehtiyaclı edir. Daha yaxşısı da budur ki, bu onların öz aralarında baş tutsun.[408]

Valideynə və müəllimlərə hörmət

Burada aktiv, çalışqan, inkişaf edən və araşdıran nəslə - qızlara, oğlanlara, şagirdlərə, tələbələrə və digərlərinə bir məqamı xatırlatmaq istəyirəm. Sizin müstəqil və məsuliyyətli şəxsiyyətinizin formalaşması valideyn, müəllim və tərbiyəçilərə hörmətlə birgə olmalıdır. Bu iki məsələ təlim-tərbiyə qurumlarının və siz əzizlərin inkişafının əsas şərtidir. Böyüklərin və qabaqkı nəslin hörmətini saxlamaq yeni nəslin istedadından, ağlından, düşüncə yetkinliyindən irəli gəlir, əksinə, digərlərinə etinasızlıq özünü böyük saymaqdan. Bu, düşüncə və ağıl baxımından çox pis xüsusiyyətlərdəndir.[409]

Xalq mübarizəsinə qoşulmaq

---

[407] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.
[408] Ölkənin tələbə nəşriyyələrinin ilk toplantısının məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[409] İslam İnqilabında Gənc və Yeniyetmə Məsələlərini Araşdırma Mərkəzinə müraciətindən: 1987.

Üçüncüsü budur ki, öz əziz vətəninizin vəziyyətindən və bizim rəşadətli, imanlı və aydın xalqımızın məşğul olduğu böyük işlərdən kənarda qalmayın. Siz və yetişməkdə olan mömin və bacarıqlı gənc nəsil İran İslam Respublikasının müstəqilliyini və azadlığını hədəf seçən bədxahların hamısına qələbə çalacaqsınız.[410]

Gənc tələbələr

Tələbələr məlumatlı və aydın bir təbəqə kimi, yalnız hissləri ilə idarə olunmayan, düşüncə, ağıl və elmlə qərar çıxaran gənclər olaraq, müharibədə ölkəyə uğur gətirə bildilər.[411]

Xalqın işlərini yoluna qoymaq

Mən dəfələrlə demişəm ki, gənc nəsil çətin və böyük problemlərin açarıdır. Meydana atıldıqda - Allaha şükür olsun ki, bu gün də meydandadır - xırda və çətin düyünlər açılır. Bizim gənclərimiz mömin və dindardırlar, ölkələrini və İslamı sevirlər, Amerikanın və əcnəbinin hökmranlığına qarşıdırlar.[412]

Müxtəlif sahələrdə mücahidlik

Mənim əziz övladlarım! Gənc və yeniyetmələr! Sizin hamınız ölkənizin inkişafında rol oynaya bilərsiniz. Bir zaman rol Hüseyn Fəhmidənin etdiyi kimidir, bir zaman da başqa cür. Dini, mədəni, siyasi, əxlaqi xidmətlərlə, gələcəyə dair ümid yaratmaqla, öz çevrəsini həvəsləndirməklə, fərdin və cəmiyyətin başucalığına səbəb olan ibadətlə, dindarlıqla, İslam şəriətinə tabeliklə rol oynamaq olar. Düzdür, bu işlərdə canı qurban vermək yoxdur, lakin iradə, əzmkarlıq və qərarlılıq var. Məktəblərdə, universitetlərdə, zavodlarda və digər yerlərdə hamınız rol ifa edə bilərsiniz. Aktiv, həvəskar və ümidli gənc bir tarixi sığortalaya bilər. Birinci şərti budur ki, imanlı, ayıq olun, fikirləşin, dost və düşməni tanıyın, İslam təlimlərinin düzgün dərkinə, dini və əxlaqi vəzifələrə əməl etməyə çalışın.[413]

---

[410] Avropada təhsil alan iranlı tələbələrin İslam Birlikləri İttifaqının illik iclasına müraciətindən: 1999.

[411] Təbriz Universitetinin tələbələri və məsul işçiləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.

[412] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1998.

[413] Keyhan qəzeti, 1992.

Ədalətin elmlə inkişafı

Elm rifaha, səadətə və ədalətə səbəb ola bilər. Çox yaxşı olar ki, sizin elminiz olsun və ədalət tərəfdarı olan bir xalq kimi ədalət uğrunda çalışa, elmlə ədaləti yüksəldəsiniz... Elm sahəsində bizim geriliyimiz olduğundan çalışın yeni yollar tapın, araşdırın, qaranlıq məqamları açmağa çalışın.[414]

İdeal cəmiyyət

Bizim inqilabımız elə bir cəmiyyət qurmaq istəyir ki, onda xalq həqiqi idarəçi, iman həlledici, İslam əxlaqı və hamının ilahi və mənəvi nemətlərdən bəhrələndiyi ictimai ədalət ən böyük məqsəd olsun.[415]

---

[414] Kuhgiluyə və Buyer Əhməd vilayətinin universitet mənsubları və mədəniyyət işçilərilə görüşdə çıxışından: 1994.

[415] Şəhid yetişdirən Nəcəfabad şəhərinin əhalisi və məscid imamları ilə görüşdə çıxışından: 1984.

Elm sahəsi

İranın elmi keçmişi

Siz doğrudan da fikirləşin, görün elmi keçmişimizi yeni nəslə xatırlatmaq üçün bu proqramlarda hansı işi görə bilərsiniz. Bunun bizim elmi inkişafımıza güclü təsiri var. Bu nəsil istedadlı və belə bir keçmişinin olduğunu bilsə, gələcəyə bir cür baxacaq, olan-qalan nə varsa, hər şeyin avropalıların əlində və həmişə Avropanın arxasınca düşməli olduğunu düşünməsi isə elmi inkişafa ayrı cür təsir göstərəcək.[416]

Gənclik çağında elm öyrənmək

Gənclik çağı elm, xüsusən də xarici dil öyrənmək üçün çox münasib dövrdür. Sizin faydalı gənclik qüvvəsindən istifadənizin özü bu işin fəlsəfəsi sayılır. Belə bir qüvvədən ağıllı şəkildə istifadə eləmək ilahi şükrün bariz nümunəsidir. Allah nemətinin şükrü ondan səmərəli istifadə etməkdir.[417]

Elm öyrənməyə və elmi inkişafa çalışmaq

Təhsil tədqiqata və elmi işlərə də şamil olur. Gənclərdə bu qüvvə olduğundan elm öyrənməyə çox çalışmalıdırlar. Eşitdiyimə görə, universitetlərdə gənclər çox da ağır elmi işlərə girişmirlər. Bu, yaxşı hal deyil. Necə olur ki, biz elm öyrənməyən, orta məktəb səviyyəsində qalıb universitetə getməyən bir gəncə gedib təhsil almasını tövsiyə etməliyik, universitetdə çətin elmi işdən qaçan tələbəyə isə elmi işi tövsiyə etməməliyik?! Bəs universitetə girməsini nə üçün istəyirik?! O, elmi inkişaf etdirmək üçün universitetə girməlidir. Düşünürəm ki, gənclər elm öyrənməkdə həqiqətən, gənclik enerjilərindən xərcləməlidirlər.[418]

Elmi inkişafın bir növ mübarizə olması

Bizim gənclərimiz həmçinin elmə üz tutdular. Elmin inkişafı, tələbə işlərində dəyişiklik və ölkədə tələbələrin sayının artması bizim düşmənlərimizə əsla xoşagələn deyil. Onlar ölkədə elmin bu qədər istəndiyini və onun vasitəsilə vətənin gələcəyinin təmin olunduğunu görə bilmirlər. Bizim gənclərimiz elmi

---

[416] Teleradio şirkətinin Elm şöbəsinin əməkdaşları ilə görüşdə çıxışından: 1992.
[417] Haqq yolunda müəssisəsinin tələbə və müəllimləri ilə görüşdə çıxışından: 1984.
[418] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1998.

yarışlarda da yaxşı nəticələr göstərirlər. Bunların hamısı hegemonizmlə mübarizə sayılır və ölkənin gələcəyinə kömək edir.[419]

Elmi inkişaf və iqtidar

Əziz gənclər! Görün elmi işin əhəmiyyəti nə qədərdir. Əhəmiyyəti birinci dərəcəlidir. Əgər biz bir ölkə üçün başucalığı, hörmət, rifah, beynəlxalq iqtidar və elmi inkişaf istəyiriksə, elm yolu ilə getməliyik.[420]

Elmi cihad

Tələbə və şagirdlər elm öyrənməkdən ibarət vacib əməli peşə və təcrübə öyrənməklə birləşdirməli, onların məqamına uyğun inqilab hərəkətlərinin öncülü olmalı, İslamın uca məqsədləri istiqamətində, qlobal hegemonizmin, ABŞ, sionizm və irtica üçbucağının təxribatları qarşısında ürəkdən mücahidlik etməlidirlər.[421]

---

[419] Novruz bayramı münasibəti ilə müraciətindən: 1996.
[420] Ölkənin nümunəvi tələbələri və şagirdləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.
[421] İmam Xomeyninin vəfatının qırxıncı günü münasibəti ilə müraciətindən: 1989.

Yaradıcılıq sahəsi

Gənc - ilahi yaradılışın gözəlliyi

Gənci az olan ölkələr elm, texnologiya baxımından öndə olsalar da, işləri ləng gedir, başqa ölkələrin gənclərini borc almağa məcburdurlar. Gənc və gənclik ilahi xilqətin gözəlliklərindəndir.[422]

Gənc nəslin istedadı, ağlı və bacarığı

Ölkəmiz dünyanın həssas bölgəsində yerləşir, zəngin mənbələri, köklü mədəniyyəti, xalqın parlaq istedadı var. Bu ölkə bir gün dünyada həm maddi, mənəvi, üstün sənaye, üstün elm və uca mədəniyyət baxımından, həm də dini cəhətdən parlaya bilər. Bu sizdən asılıdır.

Düzdür, bu gün Yaponiya, Almaniya və bəzi Avropa ölkələri elmi, texnoloji və sənaye inkişafı baxımından, humanitar elmlərin bəzi sahələrində, idarəçilikdə və digər sahələrdə inkişaf baxımından öndədirlər. Bu nailiyyətlərdən hamı istifadə etməlidir. Bizim istifadə etməyimizi istəməyənlərin acığına, biz bütün bunlardan istifadə edəcəyik.

Bir gün Qərb və Avropa biz müsəlmanların elmindən, bizim elmi inkişaflarımızdan, kitablarımızdan, yazılarımızdan və mədəniyyətimizdən maksimum istifadə edərək inkişaf etdi. Biz azğın hökumətlər, çirkin səltənətlər, xalqa etinasız yanaşan eqoist, tamahkar və diktator hakimlər üzündən 250 il geri qaldıq. İndi Allahın lütfü ilə bəşəriyyətə məxsus olan elmdən istifadə etməyə çalışacağıq. Elm heç bir xalqın inhisarında deyil. Bizim elmimiz də bəşəriyyətə məxsus idi. Hicri tarixi ilə 3-6-cı əsrlərdə bütün dünya bizim elmimizdən istifadə edib. Bu gün isə Avropanın, Amerikanın və digərlərinin elmi var. Bu da bəşəriyyətindir.

Əlbəttə, onlar gizlədirlər, bunu bilin; bəlkə də xaricə səfər edən bəzi müəllimlərinizdən eşitmisiniz ki, onlar gizlədirlər. Elm mərhələlərə bölünüb. Onlar xarici vətəndaşlara müəyyən bir mərhələdən artığını öyrənməyə qoymurlar. Özləri ondan daha üstününü öyrəndikdən sonra aşağı mərhələlərə icazə verirlər.

Bizim uşaqlarımız istedadlı və zirəkdirlər, inşallah gedib onlardan öyrənəcəklər. İndi də öyrənirlər. Dünya elmindən istifadə edəcəklər, istedadları

---

[422] Tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1991.

da yaxşıdır. Bizim mədəniyyətimiz dərin və köklü mədəniyyətdir. Dinimiz də bizə kömək edəcək ki, daha artıq ümidlə elmdə inkişaf edək.

Bu ölkə maddi, elmi və sənaye baxımından qabaqcıl ölkələrlə bir sırada dayana bilər; bu fərqlə ki, onlarda mənəviyyat yoxdur. Onlar ruhi böhrana düçar olmuşlar, cəmiyyətlərində fəsad var, xalqlarının müxtəlif təbəqələri mənəvi böhranda, başçıları mənəviyyatdan uzaqdırlar, tamamilə nəfsi istək və həvəslərə qərq olmuşlar. O gün inşallah, ölkəmiz bu cəhətdən də günəş kimi parlayacaq, həm mənəviyyatı, həm maddiyyatı olacaq. Bu gələcək reallaşa bilər. Bu sizin əlinizdə, gənc nəslin əlindədir. Siz gərək yaxşı dərs oxuya, özünüzü gücləndirə, yaxşı təqvalı ola, ölkə və dünya hadisələrinə əhəmiyyətli yanaşasınız. Hadisələri təhlil etməyi bacarın, müxtəlif səsləri eşidin, barələrində düşünün, fikirləşin və seçin. Bu, mühümdür.[423]

İnqilabın gələcəyinə müjdə

İndi bizim təxminən on qat artıq tələbəmiz var, elmi səviyyə yüksək, elmi iş və tədqiqat yaxşı, fənlərin müxtəlifliyi çox yaxşıdır, hərəkət başlanmışdır. Həm tələbələr, həm də şagirdlər arasında olan parlaq istedadlar özlərini göstərirlər. Ölkənin, inqilabın və İslam quruluşunun gələcəyi bunu özünə müjdə hesab edə bilər.[424]

İstibdad amili

İstibdad istedadın düşmənidir. İstibdad olan yerdə istedad çiçəklənə bilməz. İslam insanların çiçəklənməsini istəyir. Təbii mənbələr kimi möhtəşəm insani mənbələr də çıxarılmalıdır ki, dünyanı abadlaşdırsınlar... İslam azadlığı insanın fitri hissi bilir. Bəli, azadlıq bir haqdır, həm də yaşamaq və həyat haqqı kimi digər haqlardan yüksəkdə durur... Din azadlıq gətirən ən böyük məktəbdir.[425]

Gənclərin yeniliyə həvəsləndirilməsi

Bu gün yeniliyə həvəsləndirmə cəmiyyətin və quruluşun təkrar etdiyi şüarlardandır. Gənclərdən yenilik və yaradıcılıq gözlənilir. Əlbəttə, göz və qulaqları çox bağlı olan bəzi şəxslər var. Mən bunu da inkar etmirəm. Qapalılıq

---

[423] Tehran şəhəri universitetlərinin müxtəlif tələbə birlikləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.
[424] Təbriz Universitetinin tələbələri və məsul işçiləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.
[425] Pedaqoji Universitetin tələbələrinin məzuniyyət tədbirində çıxışından: 1998.

və ehkamçılıq var. Lakin həmin ehkamçı insanları da düzgün məntiqlə maarifləndirmək olar.[426]

Gənclərin yenilikləri

Gənc yenilik yaratmaq istəyir. Bu isə qeyri-məntiqi yeniliklərə şamil olmur, düzgün yenilik nəzərdə tutulur. Mən tamamilə razıyam ki, yenilik lazımdır. Lakin deyirsiniz ki, bizim cəmiyyətimiz qəbul etmir. Mən bununla çox da razılaşmıram. Ya siz gənc olduğunuzdan, öz ailəniz daxilində olduğunuzdan məlumatınız var və mənim xəbərim yoxdur, ya da mənim daha çox təcrübəm və daha artıq məlumatım var və sizin bilmədiyiniz bir şeyi bilirəm. Hər halda, bunların biridir... Ola bilsin, ailələr gənclərin bəzi ifratçılıqlarına qarşı çıxsınlar. Bu da məntiqlidir.[427]

Elmi mühitin yenilik və yaradıcılığı

Elmi mühit dünyanın inkişaf etmiş elmindən maksimum bəhrələnməklə yanaşı, özünə güvənməli, kreativ və araşdırıcı olmalıdır. Beynəlxalq istismarçı quruluş öz təbliğat vasitələri ilə həmişə çalışıb ki, elm və texnologiya inkişafından geri qalmış xalqlarda həqarət, bacarıqsızlıq və ehtiyac hissini gücləndirsin, onları həmişə özünə möhtac saxlasın.[428]

Gənclikdə təqva və yaradıcılıq möcüzəsi

Ölkənin ən mühüm işlərindən biri üçün seçilmiş əziz hərbçi gənclər söz və əməldə təqvanı yaradıcılıq və gənclik istedadı ilə birləşdirsələr, möcüzə baş verər.[429]

Gənclərin yaradıcılığına şərait yaratmaq

Əgər gənclərin elm və tədqiqat sahəsində inkişafını istəyiriksə, onlara yaradıcılıq imkanı verməli, fikirləşməyə və işləməyə vadar etməli, inkişaf etmələri üçün şərait yaratmalıyıq.[430]

Gənclik istedadı

---

[426] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.
[427] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.
[428] Tələbələrin ümumrespublika toplantısına müraciətindən: 1999.
[429] Noşəhr şəhərinin Dənizçilik Universitetinin səhər tədbirində çıxışından: 1999.
[430] Şərif Sənaye Universitetinin müəllimləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.

İnsan gənclik çağında özünün bir çox istedadlarının çiçəklənməsinə və aktuallaşmasına nail olur. Gənclik insanda olan istedadların aşkara çıxan, gözəlliklərin zirvəyə yüksələn, istedad və bacarıqların çağlayan dövrüdür. Bu dövr adətən, həddi-büluğ zamanından, yaxud bir qədər də öncədən başlayır və müxtəlif insanlarda fərqli müddətə qədər davam edir. Bəziləri 30 yaşdan sonraya qədər də gəncdirlər, bəziləri isə gəncliyi tez arxada qoyurlar. Bu, fiziki və pisxoloji istedadlardan, yaşayış mühitindən, tərbiyə və işdən asılıdır. Bəziləri elə bilirlər ki, gənclikdə insan istedadının çiçəklənməsi fiziki və maddi cəhətlərə aiddir. Lakin bu, səhvdir. Bu dövr insanın universal çiçəklənmə dövrüdür, bu zaman mənəvi istedadlar, elm və dərin düşüncə istedadı da çiçəklənir. Hətta bəndəlik, mənəvi zövq, islaholma, təqva, zikr, Allah-Taalaya yaxınlaşma kimi mürəkkəb mənəvi amillərin çiçəklənməsi də gənclik dövründə baş verir. Gənclikdə daha yaxşı idman etmək mümkün olduğu kimi, daha yaxşı öyrənmək, qavramaq və alışmaq da mümkündür, daha yaxşı ibadət etmək, özündə gözəl əxlaqi xüsusiyyətlər və mənəviyyat yaratmaq da. Odur ki, həddi-büluğ dövründən 30 yaşdan bir qədər sonraya qədərki dövr hər cəhətdən həyatın bahar fəslidir.[431]

Əsas hərəkət amili

Gənc hər bir cəmiyyətdə əsas hərəkət amilidir. Əgər inqilabçı hərəkət və siyasi qiyam olsa, gənclər başqalarından daha tez səhnədə hazır olurlar. Əgər quruculuq hərəkəti, yaxud mədəni hərəkət olsa, yenə də gənclər digərlərindən öndə və daha fəaldırlar. Hətta Allah peyğəmbərlərinin təbliğində, o cümlədən erkən İslam çağında da hərəkətin, iş və fəaliyyətin mərkəzi gənclər olmuşdur.[432]

Gənclər cəmiyyətin mühərriki kimi

Həqiqətən, gənclər cəmiyyətdə müsbət və mənfi olmasından asılı olmayaraq, böyük hərəkətlərin təşkilatçı və mühərrikidirlər.[433]

Dərin elmi iş

Dayaz və zahiri işlər səhv olmasa, müəyyən həddə faydalı ola bilər, səhv və azğın formalara malik olduqda isə zərərlidir. Xoşbəxtlikdən, ölkə

[431] Nümunəvi gənc seçimi barədə «Gənclər» jurnalına müsahibədən: 1986.
[432] Tələbə və şagirdlərlə görüşdə çıxışından: 1991.
[433] Tələbələr və universitet mənsubları ilə görüşdə çıxışından: 1989.

universitetlərində görülən yaxşı işlər – dinə diqqət, ibadətlərə maraq, camaat namazları, dua və etikaf məclisləri və sair işlər çox yaxşıdır. Lakin onların təsir dairəsi və təsir müddəti məhduddur. Bu dairəni genişləndirmək, tədqiqat adamlarının ürəklərinə yol açmaq, təsirini heç bir tufan və qasırğanın zəiflədə bilməyəcəyi səviyyədə gücləndirmək üçün isə dərin elmi iş görməlisiniz. Siz bu işi görə bilərsiniz.[434]

Düşüncə və iş imkanları

Əgər bu gənclərin elm və tədqiqat sahəsində inkişaf etməsini istəyiriksə, həm onların yaradıcılıq qüvvəsini fikirləşməyə və işləməyə vadar etməliyik, həm də inkişaf etmələri üçün şərait yaratmalıyıq. Kim inkişaf etdiyini hiss etsə, onun üçün bu imkanı yaradan mühiti sevəcək. Biz ölkədə lazımi imkanlar yaratsaq, gənclərimiz burada qalmağı üstün tutarlar; ən azı əksəriyyəti belə edər və bu gün mövcud olan vəziyyət yaranmaz. Təəssüf ki, indi fəal və işgüzar beyinlər və parlaq istedadlar beynəlxalq müsabiqələrdə seçilir və asanlıqla ovlanırlar.[435]

İman və mənəviyyat

Dünyada xüsusən gəncləri cəlb edəcək gözəlliklər çoxdur. Əgər bu tərəfdə bir iman, mənəviyyat və güclü bağlılıq olmasa, işlərin çoxu uğursuz qalar. Gənclərin dindarlığı və özlərinin inqilab, şüar, gələcək, ölkə, tarix, elm və mədəniyyət dəyərlərinə sevgiləri bu baxımdan ən böyük köməkçidir. Hamı kömək edə bilər. Bu, təkcə tədris edən, yaxud nümayəndəlikdə çalışan hansısa ruhaniyə və ya din müəlliminə məxsus deyil, tam elmi-ixtisaslı bir texnologiya müəllimi də öz dərsi əsnasında bir kəlmə söz deyə və o söz gəncin qəlbində iman amili kimi qala bilər. Bu, çox ağır vəzifədir. Ümidvaram ki, bu iş görüləcək.[436]

Ruhdan düşmə təhlükəsi

Mən belə hiss edirəm ki, istedadlı qüvvələrin ələ alınması və ruhdan düşməsi indi və hətta yaxın gələcəkdə bu ölkə üçün real təhlükələrdəndir. Bu

---

[434] Universitet Cihadının üzvələri ilə görüşdə çıxışından: 1999.
[435] Şərif Sənaye Universitetindəki görüşdə çıxışından: 1999.
[436] Şərif Sənaye Universitetindəki görüşdə çıxışından: 1999.

gün dünya maddiyyat və pul dünyasıdır. Pul qazanmaq üçün nə qədər lazımdırsa, pul xərcləyirlər.

Mən eşitmişəm ki, bəzi universitetlərdə tələbənin dissertasiyasını müdafiə etdiyi iclasda böyük şirkətlərin nümayəndələri də iştirak edir və oradan özlərinə kadr seçirlər. Ona təklif edirlər ki, bizimlə çalışsan, təhsilini davam etdirmək üçün bursla, həmçinin pul və mənzillə təmin olunacaqsan.

Baxın, belə asanlıqla ovlayırlar. Bu böyük imkandan keçmək üçün buranı olduqca çox sevməlidir. Əlbəttə, sizin çoxunuz məndən yaxşı bilirsiniz ki, inqilabdan öncə istedadların aşkara çıxması üçün belə şərait yox idi. Bu gün şərait yaxşıdır. Bu gün bizim həmin dövrdən on dəfə artıq tələbəmiz var. Odur ki, dəyərli istedadların aşkar çıxmasına imkanımız da o zamandan on dəfə çoxdur. O zaman bunlar müxtəlif iqtisadi və maddi məsələlər və digər problemlər arasında itib məhv olurdular. Lakin bu gün aşkara çıxırlar və bu, düşmən üçün çox yaxşı imkandır. Yəni zəngin təbii qaynaqları tapdıqları və hər hansı bir yolla oğurladıqları kimi, zəngin insani qaynaqları da tapıb sahiblərinin, ölkənin və böyük xalq ailəsinin əlindən oğurlayırlar.

Bu baxımdan, bu iş görülməlidir. Bundan ötrü mən də məsuliyyət daşıyıram, hökumət də, siz də. Bu iş baş tutmalıdır. Ümidvaram ki, Allah-Taala bu vəzifəni dərk və ona əməl etmək üçün həm sizə, həm bizə kömək etsin, uğur versin.[437]

---

[437] Şərif Sənaye Universitetindəki görüşdə çıxışından: 1999.

İncəsənət və ədəbiyyat sahəsi

İncəsənət zövqünü gücləndirmək

Siz istər incəsənət xadimi kimi, istər Təbliğat Komitəsinin İncəsənət şöbəsinin işçiləri kimi incəsənət zövqünüzü artırmağa çalışmalısınız. Sizin incəsənət zövqünüz tamaşaçını heyran qoymalı, iddiaçı olan, izah istəyən və nailiyyətinizi gözləyən şəxsi qane etməlidir.[438]

Müqəddəs təfəkkürə xidmət

İncəsənət istedadını işlədib zənginləşdirməliyik. Şair, yazıçı və hər hansı bir sənət adamı bu müqəddəs təfəkkürə xidmət naminə incəsənətdən, sənət zövqündən və sənət alətlərindən maksimum istifadə etməlidir.[439]

Gözəllik və gözəlləşmə

Sizin dediyiniz bəzənmə, geyim və bu kimi məsələlər xırda məsələlərdir. İnsanın, xüsusən də gəncin gözəllikdən və gözəlləşmədən xoşu gəlir. Ürəyi istəyir ki, özü də gözəl olsun. Bunun eybi yoxdur. Bu, təbii və zəruri bir haldır, İslamda da qadağan olunmamışdır. Qadağan olunan fitnə və fəsaddır.[440]

Sənətə pərəstiş - gözəlliyə pərəstiş

Əgər siz bir yazı, şeir, musiqi, rəsm, yaxud incəsənət məharəti ilə zəngin olan yaxşı bir sənət əsəri təqdim etsəniz, heç kəs bunun pis olduğunu deyə, heç kəs ona qarşı çıxa bilməz. Çünki bu, günəşlə düşmənçilik etməyə bənzəyər.[441]

Sənətkar dərki

Sənət adamı zərifliyinə və həssaslığına görə həqiqəti daha yaxşı və daha tez anlayır, daha yaxşı bəyan edir və ona daha sadiq qalır. Belə deyil ki, həqiqəti digərlərindən daha tez əldə etdiyindən, yaxud daha zərif və lətafətlə əldə etdiyindən daha asanlıqla da əldən versin. Məgər belə bir şey mümkündür?![442]

---

[438] İslam Təbliğatı Komitəsinin sənət adamları ilə görüşdə çıxışından: 1989.
[439] İslam Təbliğatı Komitəsinin sənət adamları ilə görüşdə çıxışından: 1989.
[440] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[441] İslam Təbliğatı Komitəsinin incəsənət şöbəsinin şairləri, yazıçıları, prodüserləri, bəstəkarları, fotoqrafları və digər sənət adamları ilə görüşdə çıxışından: 1989.
[442] İslam Təbliğatı Komitəsinin incəsənət şöbəsinin şairləri, yazıçıları, prodüserləri, bəstəkarları, fotoqrafları və digər sənət adamları ilə görüşdə çıxışından: 1989.

Sənət əsərlərinə pərəstiş

Sənətə pərəstişdən söhbət düşdükdə tarixin müstəsna əsərləri kimi dəyərli sənət əsərləri nəzərdə tutulmur, yetərli incəsənət zövqünə malik əsərlər nəzərdə tutulur.[443]

Halal və haram musiqinin meyarı

Musiqi haqda iki məsələ var: Biri budur ki, görək haram və halal müsiqinin meyarları hansılardır. İkincisi budur ki, real nümunələrdə sərhədləri müəyyənləşdirək, sizin sözünüzlə desək, gənclər bilsinlər ki, bu, haramdır, bu isə halal. Əlbəttə, ikincisi asan deyil, çətindir. Müxtəlif musiqi janrlarının hökmlərini bir-bir müəyyənləşdirmək çətindir. Lakin ümumi meyarları demək olar. Baxın, musiqi insanı bekarlığa, pozğunluğa, halsızlığa, həyatdan soyumağa və bu kimi işlərə sövq etsə, haramdır. Musiqi insanı mənəviyyatdan, Allahdan qafil etsə, haramdır. Musiqi insanı günaha və ehtirasa həvəsləndirsə, haramdır. İslama görə, belədir. Musiqidə belə zərərli və harama bais olan xüsusiyyətlər olmasa, haram olmaz. Mənim dediyim bu xüsusiyyətlərin bəzisi səssiz musiqilərdə və tar ifalarında var, bəzisi hətta sözlərdə var. Yəni ola bilsin sadə və zərərsiz bir musiqi ifa etsinlər, lakin oxunan şeir azdırıcı olsun, cinsi özbaşınalığa, veyilliyə, ehtirasa, qəflətə və bu kimi məsələlərə həvəsləndirsin. Bu da haramdır. Musiqidə haram və halallıq göstəricisi budur. Səmərəli həyatının sonlarında imamın fikri də belə idi.

“Ləhv” musiqi də var. Ola bilsin, musiqi fiqhi terminlə desək, “ləhv” olsun. “Ləhv” - qafillik deməkdir; yəni Allahın zikrindən, mənəviyyatdan, normal həyatdan, iş və fəaliyyətdən uzaqlaşmaq, pozğunluğa və özbaşınalığa qərq olmaq. Belə musiqi haramdır. Bu halın musiqi alətindən, yaxud oxunan sözdən yaranmasının fərqi yoxdur.

Siz deyirsiniz ki, beynəlxalq dil. Sizin öz sözünüzlə desək, sərhədləri aşan və çoxlu yerlərdə sevilən musiqi mütləq yaxşıdırmı?! Bir musiqinin hansısa ölkənin sərhədini keçməsi və müxtəlif ölkələrə gedib bir qədər tərəfdar toplaması onun yaxşı olmasına dəlildirmi?! Xeyr, əsla. Ehtirası təhrik edən bir musiqinin də bir qrup qafil gənc tərəfindən sevilməsi mümkündür. Bu, musiqinin yaxşı olmasına dəlil deyil.

[443] İslam Təbliğatı Komitəsinin incəsənət şöbəsinin şairləri, yazıçıları, prodüserləri, bəstəkarları, fotoqrafları və digər sənət adamları ilə görüşdə çıxışından: 1989.

Bəziləri elə bilirlər ki, halal və haram musiqinin meyarı klassik İran musiqisi və qeyri-klassik olmasıdır. Xeyr, belə deyil. Din və şəriət dəvətçilərinin keçmişdə həmişə mübarizə apardıqları, haram olduğunu söylədikləri, şahların saraylarında əxlaqsız insanların, ehtiraslara təmayüllü və şəhvətlərə qərq olmuş insanların yanında haram formada ifa olunan musiqi məhz klassik musiqimiz olmuşdur. Bu, haramdır. Odur ki, haram və halal musiqinin meyarı yerli, klassik, qədim, ənənəvi, qərbli, yaxud şərqli olmasından ibarət deyil. Meyar mənim qeyd etdiyimdir. Bu meyarı sizə verə bilərik. Lakin hansısa kasetin bunların hansından olmasını mən müəyyən edə bilmərəm.

İndi bəzi qurumlar bunları təyin edirlər. Lakin mən onların yüz fazi düz təyin etmələrinə əmin deyiləm. Bəzən gəlib bizə deyirlər ki, çox pis, yaxud pozğun bir kasetin yayımına icazə verilib. Bəzən bunun əksi də baş verə bilər. Mən indi bilmirəm ki, bu seçimlər nə qədər həqiqi və qanun əsasında aparılır. Lakin mən yaxşı gənclər və öz övladlarım kimi sizə nəsihət edə biləcəyim və öz fikrim olaraq deyə biləcəyim budur.

Musiqi azdırıcı ola, insanı ehtiraslara sövq edə, pozğunluğa, fəsada və aşağılığa çəkə bilər. Bunlar olmaya da, bunların əksi də ola bilər. Halal və haramın sərhədi budur. Mən ümidvaram ki, siz gənclər təqva ehtiyatı ilə meydana atılıb elə məhsullar təqdim edə bilərsiniz ki, sözün həqiqi mənasında yaxşı və səlis musiqinin xüsusiyyətlərinə malik olsun, sözün həqiqi mənasında müsbət təsir buraxsın, gəncləri saflığa, mənəviyyata və həqiqətə yönəltsin.[444]

Sənətdə İslam meyarları

İncəsənəti faydalı bilin və İslam yolunda işlədin. Sənəti İslam meyarları ilə öyrənin, öyrədin, işlədin ki, xalqa ilahi və dini məfhum və dəyərləri göstərə biləsiniz. Bu gün dünya İslam həqiqətlərinə möhtacdır. Bu gün dünya xalqlarının Quran məfhumlarının, Quran maarifinin parlaq günəşinə çox ehtiyacları var.[445]

İncəsənət dili ilə insanları hidayət etmək

---

[444] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.

[445] Şəhid ailələri, əlillər, xalqın müxtəlif təbəqələrinin nümayəndələri və İncəsənət Universitetinin tələbə və məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 1991.

Hər bir sənət adamı ölkəni və hətta dünyanı öz əsəri ilə valeh edə, düşüncələri düzəldə, insanları hidayət edə, yaxud sənətdən zövq alanlara mənəvi həzz yaşada bilər.[446]

İncəsənətdən istifadənin ümumiliyi

Ümumiyyətlə, dünyada elə bir ağıl sahibi varmı incəsənətdən istifadə etmək istəməsin?! Təbii ki, hamı incəsənətdən istifadə etmək istəyir.[447]

İncəsənətin dəqiq və düzgün məqsədi

Müəyyən bir fikri daşıyan bütün vasitələr kimi incəsənətin də çox dəqiq, aydın və düzgün məqsədi olmalıdır. Məqsəddə səhvə yol vermək olmaz.[448]

Böyük həqiqətləri bəyan etmək dili

İncəsənət bütün mövzular, xüsusən də inqilab kimi mürəkkəb mövzular üçün güclü dildir. Mənim kimilər inqilab barədə nə qədər danışsalar, onun böyük həqiqətini bəyan edə bilməzlər. İncəsənət dili meydana çıxdıqda isə məsələ dəyişir. İncəsənət dili böyük hadisələri çatdırıb izah edə və zehinləri aydınlaşdıra bilir.[449]

Mənəvi və dini dəyərləri əks etdirmək üçün ən yaxşı vasitə

İncəsənət bu məsələləri əks etdirmək üçün ən yaxşı vasitədir. Təəssüf ki, İslamın, İranın, bizim şərəf və izzətimizin düşmənləri incəsənətdən də sui-istifadə etdilər, hələ də etməkdədirlər. Onlar şeirdən, rəssamlıqdan, hekayədən, filmdən, teatrdan və incəsənətin digər sahələrindən dəyərləri gözdən salmaq, mənəvi və dini həqiqətləri sıradan çıxarmaq, maddiyyata və eyş-işrətə sövq etmək üçün sui-istifadə edirlər. Bu vəziyyəti kim düzəltməlidir? Siz gənclər. Əgər İslam inqilabı, İslam cəmiyyəti uca və dəyərli sənətdən bəhrələnməsə, öz qəlbindəkiləri tərəf-müqabillərinə çatdırıb onlarla əlaqə yarada bilməyəcək.

---

[446] Şəhid ailələri, əlillər, xalqın müxtəlif təbəqələrinin nümayəndələri və İncəsənət Universitetinin tələbə və məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 1991.

[447] Şəhid ailələri, əlillər, xalqın müxtəlif təbəqələrinin nümayəndələri və İncəsənət Universitetinin tələbə və məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 1991.

[448] Şəhid ailələri, əlillər, xalqın müxtəlif təbəqələrinin nümayəndələri və İncəsənət Universitetinin tələbə və məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 1991.

[449] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.

Siz təsəvvür edin, əgər bir cəmiyyətdə düzgün fikir sahiblərindən xalqla belə danışmaq və çıxış etmək imkanını alsalar, danışmağa qoymasalar, görün necə pis vəziyyət yaranar! İncəsənət vasitələrindən istifadə etməyən toplum da belə pis vəziyyətdədir. Çünki sənətin əks etdirdiklərini adi nitq əks etdirə bilmir; xüsusən də gələcək nəsillərə və həmçinin indiki nəslə.[450]

Sənətkar gənclərin özünəinamı

...Bizim məşhur sənətkarlarımızın çoxu inqilabdan sonrakı gənclərdir. Bunlar ya müharibə, ya da inqilab səhnələrində imandan bəhrələnərək özünəinam əldə etmiş və bir sahəyə yönəlmiş, misal üçün, əlinə bir fotoaparat götürüb, şəkil çəkmək üçün cəbhələrə yollanmış şəxslərdir. Belə işlər bunları incəsənətə apardı. İncəsənətin digər növlərində də əksəri inqilabdan sonra başlayan gənclərdir.[451]

Namazın təbliğində sənət dili

Namazın fəlsəfəsi, onun sirr və rəmzlərinin təhlili sənət dili ilə hamıya təqdim olunsun ki, hər kəs öz tutumu qədərincə bəhrələnsin.[452]

Müsbət təsirli musiqi

Mən ümidvaram ki, siz gənclər təqva ehtiyatı ilə işə girişib elə məhsullar təqdim edə bilərsiniz ki, sözün həqiqi mənasında yaxşı və səlis musiqinin xüsusiyyətlərinə malik olsun, sözün həqiqi mənasında müsbət təsir buraxsın və gəncləri saflığa, mənəviyyata və həqiqətə yönəltsin.[453]

Sənətkar öhdəliyi

Digərləri də sənətkardırlar, lakin onların düşüncə və ruhiyyələri başqa cürdür. Onlar bilsinlər ki, sənətin Allahın yolundan, mənəviyyatdan, inqilabdan, insanların xilasından, məhrum və məzlumlara köməkdən başqa bir yolda

---

[450] Şəhid ailələri, əlillər, xalqın müxtəlif təbəqələrinin nümayəndələri və İncəsənət Universitetinin tələbə və məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 1991.
[451] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.
[452] Namazın bərpa edilməsi iclasına müraciətindən: 1991.
[453] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.

işlədilməsi həqiqətən, heyfdir. Həmçinin dəyəri çox az olan yollarda işlədilməsi də heyfdir. Amma təəssüf ki, bu yollarda da işlədilir.[454]

Gənc və dindar sənət adamlarına dəstək

Mənim şübhəm yoxdur ki, sənətkarlarımız arasında dindar gənclər var. Əgər dövrümüzdə yaxşı film tapılırsa, müsəlman uşaqların müharibəyə dair çəkdikləri və müharibədən aldıqları zərif insani duyğuları əks etdirdikləri filmlərdir.

Bunlar bu dövrün filmləri olduğuna görə yaxşıdır və bizim tarixmizdə qalacaq. Haçansa bizim kino tarixmizi yazanda kinomuzun bir mərhələsi kimi bunun adını çəkəcəklər. İnsan görür ki, bunlarda yaradıcılıq, cəsarət var və incəsənət istedadını göstərə bilirlər. Siz bunları tapıb həvəsləndirin, yetişdirin. Mədəniyyət nazirliyinin mühüm işlərindən biri də budur. Biz mövcud olanlarla kifayətlənməməliyik.[455]

Kinoda gənclərə şərait yaratmaq

Hamısından mühüm olan gənc, yeni və inqilabçı qüvvələrə, inqilab dəyişikliyinin hətta kinonu da dəyişdirməyə, film sahələrində də bir növ yenilik etməyə və şəxsiyyətləri dəyişdirməyə qadir olduğunu düşünənlərə şərait yaratmaqdır. Onlara şərait yaradılsın, gəlsinlər və bizim gələcəyimiz daha yaxşı olsun.[456]

İncəsənətin inkişafında mömin və gənc sənətkarların rolu

Ölkə incəsənətinin inkişaf etməsi üçün gənc və mömin sənətkarlara etimad etməlisiniz. Onlar İslamı, inqilabı və ölkəni müdafiə edə bilərlər.[457]

İnqilabçı gənclərdən kömək almaq

İstedadlı şəxslərdən və inqilabçı gənclərdən ciddi şəkildə istəyin ki, inqilab xatirələrinə dair, bəzi xarici ssenarilərdə olduğu kimi, çox

---

[454] İslam Təbliğatı Komitəsinin incəsənət şöbəsinin şairləri, yazıçıları, prodüserləri, bəstəkarları, fotoqrofları və digər sənət adamları ilə görüşdə çıxışından: 1989.

[455] İslam Mədəniyyəti Naziri və nazir müavinləri ilə görüşdə çıxışından: 1992.

[456] Mədəniyyəti Nazirliyinin Kino şöbəsinə müsahibədən: 1985.

[457] Maarif müdirləri və KİV nümayəndələri ilə görüşdə çıxışından: 1992.

sənətkərcasına, ustalıqla ssenarilər yazsınlar, sonra onları lentə alın, burada xarici filmlərin boşluğunu doldurun.[458]

[458] Televiziyanın ikinci kanalının məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 1992.

İdman və bədən tərbiyəsi sahəsi

Gənclik, idman və sağlamlıq

Gənclər üçün idman etmək ehtiyat toplamaqdır. Mən düşünürəm ki, idman hamıya vacibdir. Sözsüz ki, məqsədim peşəkar idman deyil. Peşəkar idmanı da qəbul edirik, lakin bütün gənclərin peşəkar idmanla məşğul olmasını tövsiyə etmirik. İdman sağlamlığı qorumaq üçündür. Bu da ömrün sonlarına qədər qalan bir sərvətdir. Tənbəllik və passivlik bu böyük sərvəti tələf edir.[459]

Təhsil, mənəvi paklıq və idman

Gənclik bacarıq dövrüdür. Bu bacarıq hansı işə sərf olunmalıdır? Mənim fikrimcə, əsasən, elm öyrənməyə, mənəvi paklıq və təqva qazanmağa, bir də fiziki qüvvə toplamağa - yəni idmana. Bu üç məsələ çox mühümdür. Məndən qısa şəkildə "siz gəncdən nə istəyirsiniz?" – deyə soruşsalar, cavab verərəm ki, təhsil, mənəvi paklıq və idman.[460]

Özünəinam və aktivlik amili

İdman insanda özünəinam yaradır, gənci özünə arxayın və inamlı edir. İdman təbii olaraq, insanı tənbəllik və durğunluq halından çıxarır.[461]

Sağlamlıq və gözəllik

Mən idmanı gənclərə lazım bilirəm. Onlar idmanla məşğul olsalar, sağlamlıqları, gümrahlıqları, təravətləri və gözəllikləri qorunar.[462]

İdman bir vəzifə kimi

Gənclərə sözüm budur ki, idmana maraq göstərib onu bir İslam vəzifəsi saysınlar. Bu hiss və inamla olsa, onların idmanı daha sağlam rəng alar.

İdmançılara isə sözüm budur ki, çalışıb fiziki güclərindən dini və mənəvi məqsədlərə xidmət üçün istifadə etsinlər, idmandan yanlış istifadə edib öz şəxsiyyətlərini dəyərdən salmasınlar.[463]

---

[459] İslam birliyinin üzvü olan şagirdlərlə və məktəblərin tərbiyəvi işlər üzrə məsul şəxsləri ilə görüşdə çıxışından: 2001.

[460] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1998.

[461] Qum Elmi Hövzəsinin Ali İdarə Şurasının üzvləri ilə görüşdə çıxışından: 1998.

[462] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.

[463] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1998.

Həyəcan

Misal üçün, idman, xüsusən də idmanın futbol kimi bəzi növləri həyəcanlıdır. Futbolun xisləti belədir... Oyunun quruluşu elədir ki, onda mübarizə, həyəcan və bu kimi amillər çoxluq təşkil edir. İdman ümumi şəkildə həyəcanlı bir şeydir.

Bizim idman mühitimiz iffətli olmalı, onda veyillik, pintilik və hər hansı bir iffətsizlik müşahidə olunmamalıdır. Biz idman mühitimizdə bu şəraiti yaratmalıyıq.[464]

Mənəvi və alicənab mühit

Bizim ölkəmizdə idman mühiti mənəvi, əxlaqlı, təqvalı, iffətli, gözütox, alicənab və əsl pəhləvan mühiti olmalı, ölkənin bütün təbəqələrinə nur saçmalıdır. Ölkəmizin əlillərinin idmanında da biz bunu müşahidə edirik.[465]

Ümumi idman

Ümumi idmanda əsaslı addımlar atmalıyıq. Bu söhbətləri gənclər və bütün xalq eşidəcək. Mən hamını idman etməyə çağırıram. Mən bəzən səhərlər Tehranın şimalındakı yüksəkliklərə gedirəm. Bəzən görürəm ki, ora boşdur. Doğrudan da kədərlənirəm. Bəzən də cümələr qələbəlik vaxtı gedirəm, görürəm ki, çox adam var və sevinirəm. Məncə, Allah-Taala tehranlıların idman etməsi üçün Elbrus dağının yüksəkliklərində pulsuz-parasız bir şərait yaratmışdır, lakin əksəriyyət bundan yararlanmır. Elbrus yüksəkliyi üçün nə pul vermişik, nə də bir iş görmüşük. Gedib Allahın verdiyi bu nemətdən istifadə edək. Mən hamıya idman etməyi tövsiyə edirəm.[466]

Hamı üçün vacib həyat proqramı

Mən idmanı bütün xalqa lazım bilirəm. Mən idmanı gənclərə lazım, gənc olmayanlara - orta yaşlılara və qocalara isə vacib bilirəm. Yəni idman gənclərə lazımdırsa, bizlərə vacibdir. Bu, orta yaşlılar üçün ölüm-dirim məsələsidir; əgər idman etsələr, sağlam həyatları olar və yaşayarlar, idman etməsələr, xəstələnər və ruhdan düşərlər. Əlbəttə, idman gənclərə də lazımdır. Onlar idmanla məşğul

---

[464] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1998.
[465] Ölkə əlillərinin mədəni və idman manevrinin açılış tədbirindən: 1997.
[466] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.

olsalar, sağlamlıqları, gümrahlıqları və gözəllikləri qorunar. Mən bütün xalqa, qadın və kişilərə özlərinə uyğun idmanı lazım bilirəm.

İdman mütləq peşəkar idman və yarışlarda iştirak etmək demək deyil. Bəziləri elə bilirlər ki, idmançı olmaq üçün mütləq yarışlarda iştirak etməlidirlər. Əgər qadınların idman etməsini istəyiriksə, mütləq yarışlarda iştirak etməlidirlər? Xeyr, xörək yedikləri, gündəlik işlərini gördükləri, dərs oxuduqları kimi idman da etsinlər, idman həyatlarının vacib proqramlarından biri olsun.[467]

Peşəkar idman

İdman qaliblərini gənclərə göstərmədən onları idmana sövq etmək olmaz. Beynəlxalq yarışlarda peşəkar idman da mühüm və lazımlı bir məsələdir. Çünki gəncin çempion kürsüsündə durması, ölkənin bayrağının ucaldılması və himninin səsləndirilməsi xalqın fəxrinə və qüruruna bais olur.[468]

Peşəkar idmanın lazım olması

Digər tərəfdən, düşünürəm ki, peşəkar idman da lazımdır. Əgər peşəkar idman olmasa, ümumi idman ümumiyyətlə, həyata keçməz. Həmişə bir zirvə olmalıdır ki, aşağısında çoxlu insanlar hərəkət etsinlər. Peşəkar idman bu baxımdan, vacib və lazımdır. Əlbəttə, peşəkar idmanın və beynəlxalq yarışlarda iştirak etməyin digər faydaları da var. Bu, xalqa başucalığı və şöhrət gətirir.[469]

---

[467] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.
[468] Ölkənin idman məmurları ilə görüşdə çıxışından: 1996.
[469] Ölkə gəncləri ilə görüşdə çıxışından: 1999.

ƏLAVƏLƏR

Əlavə 1

Altı yaşdan aşağı uşaqların təhsili seminarına müraciət

İslam Respublikası qəzeti, 1 iyun 1987

Ümumdünya Uşaqlar Günü münasibəti ilə gələcəyi quracaq olan bütün əziz balaları, İslam İranının və dünyanın digər azad xalqlarının tərbiyəçilərini, qayğıkeş və öhdəlikli valideynlərini təbrik edir və bu toplantını təşkil edənlərə uğurlar arzulayıram.

Dünya uşaqları ümidverici tumurcuqlardır. Onların həyatdakı sərvətləri pak fitrətləri, inkişaf şəraiti, hazırlıqlı ailə və sonra cəmiyyətdir. Lakin bu zərif və həssas tumurcuqlar yalnız qayğıkeş qulluq sayəsində tərbiyə olunur, ümidli həqiqət günəşinin şüasında çiçəklənir və yetişirlər.

Şübhəsiz, əlverişli inkişaf şəraitində faydalı və sağlam təlim-tərbiyə uşağın fitrət lövhəsi üzərinə gözəl naxış çəkib, onun təkamülünə zəmin yarada və bu yolla xalqların aydın gələcəyi təmin oluna bilər.

Uşaqların tərbiyəsinin zəruriliyinə, onların ailə və cəmiyyətdə mental, emosional və ictimai inkişafı üçün münasib maddi, psixoloji və mədəni şərait yaratmağın vacibliyinə heç kəs şübhə etmir. Mübahisəli və çox diqqətə ehtiyacı olan məsələ bu danılmaz prinsiplərin icra növü, uşağın kamilliyə can atan təbiətini formalaşdırmaq, aktivliyini, möhkəmliyini, psixoloji və mənəvi sağlamlığını təmin etmək üçün inkişaf maneələrini ortadan götürməyin yollarıdır. Bu hər bir cəmiyyətdə nəinki təlim-tərbiyə üzrə məsul şəxslərin və ekspertlərin, hətta hər bir dövlətin yüksək məmurlarının da ən mühüm vəzifələrindəndir.

Bu səbəbdən, ayıq və xeyirxah tərbiyəçilərin, fikir sahiblərinin və mütəxəssislərin daha artıq və daha kompleks araşdırması ümidi ilə bir neçə məqamı xatırlatmaq istəyirəm.

Nəzərə almalıyıq ki, bütün uşaqlar pak və kamilliyə can atan fitrət əsasında doğulurlar. Onları uğurlu və ləyaqətli, yaxud ümidsiz və fəsadlı insanlara çevirən ailə və cəmiyyətin verdiyi tərbiyədir. Bu baxımdan, dünyada bütün öhdəlikli təlim-tərbiyə işçiləri bacarıqlı, normal və qüsursuz nəsillər tərbiyə edərək ləyaqətli insan kapitalına malik aydın gələcəyi təmin edə bilərlər.

Düzdür, düzgün təlim-tərbiyə üçün maddi imkanlar, ictimai və təhsil şəraiti, yaxud Beynəlxalq Uşaq Hüquqları Konvensiyasının ifadəsi ilə desək,

ictimai təhlükəsizlik lazımdır. Lakin unutmaq olmaz ki, bu təhlükəsizlik yalnız bəyanat və şüarla əldə edilmir. İlahi etiqada və məktəbə arxalanan inanc insanların, o cümlədən körpələrin daxili və xarici təhlükəsizliyini təmin edib şəxsiyyətlərinin sabitliyinə səbəb ola bilər. Əks təqdirdə, uşaqların ictimai təhlükəsizliyindən ağız dolusu danışılan cəmiyyətlərdə baş verən faciələr arasında hər gün yeni fərdi və ictimai fəsadların şahidi olacağıq.

Narkomaniya və əxlaq fəsadının, hətta cinsi fəsadın bəşər bağının pak qönçələrinə keçib vaxtsız xəzan yaratması, dırnaqarası sivil ölkələr vasitəsilə yoxsul xalqların məsum körpələrinin alınıb-satılması və hətta təsəvvürü bizim xalqımız üçün dəhşətli olan daha vəhşi əməllər, misal üçün, günahsız körpələrin bədən üzvlərinin satılması böyük faciələrdir.

Təlim və tərbiyə üzrə beynəlxalq ekspertlər bu suala cavab versinlər ki, inkişaf iddiasında olan ölkələrdə ictimai təhlükəsizlik qaradərili və ağdərili uşaqlar üçün eynidirmi?!

Ailə və cəmiyyət bir-birinə uyğun təsirli tərbiyə qurumları kimi məktəbdən öncə uşağın ictimailəşməsi sahəsində - faydalı və qurucu adət-ənənələri qəbul etməsində və yaxşı əxlaqın formalaşmasında öz rollarını ifa etməlidirlər. Bu mühüm vəzifələri təkcə tərbiyəçi və müəllimlərə tapşırmasınlar. Çünki uşağın həyatının ilk altı ili onun şəxsiyyətinin həm məntiqi və danışıq istedadlarının inkişafı, həm emosional tarazlıq, həm də ictimai əlaqələr qurmaq baxımından xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Deyiblər ki, orta məktəbin axırında əldə edilən uğurların yarıdan çoxu məktəbdən öncəki illərə aiddir. Deməli, bizim uşaqlarımız bir çox mənəvi məsələləri dərk edirlər və bu yaşda münasib üsulların köməyilə onlara öyrətmək nəinki mümkün və məntiqli, hətta vacib və əsaslıdır.

Tərbiyəvi işlərlə məşğul olan şəxslər uşaqların tərbiyə üsulu barədə daim ailələrə təlimatlar verməlidirlər ki, uşağa sevgi və hörmətlə, övladın dilini bilməklə, onunla öz dilində danışmaqla, idman və münasib məşğuliyyətlərlə fiziki və psixoloji sağlamlıq şəraitinin yaradılması və nəhayət, onlarla bağlı Allah nemətlərinin və dəyər məfhumlarının köçürülməsi orta məktəbə getməzdən öncə müqəddəs ailə məktəbində lazımi şəkildə baş tutsun.

Tövsiyə edirəm ki, bu barədə yeni elmi və səmərəli tədqiqat və araşdırmadan əlavə, zəngin İslam və Quran mədəniyyətinə və bu mədəniyyətin dahi nümayəndələrinin davranışlarına daha artıq diqqət yetirilsin. Görün İslamın əziz Peyğəmbəri və onun davamçıları necə ən kiçik tərbiyə cəhətlərini

nəzərdən qaçırmamış və ən böyük ictimai vəzifələrlə yanaşı, uşaqlarla səmimi söhbətləri yaddan çıxarmamışlar. Həmçinin təxminən 900 il öncəyə aid tərbiyəvi kitablarda oxuyuruq ki, uşaq hər gün azı bir saat oynasın və onunla pis davranıldığına görə darıxmasın.

Qanunverici orqanlar, ictimai və mədəni qaydaları tərtib edənlər müxtəlif yaşlarda olan uşaqların özəl emosional, psixoloji və təhsil məsələlərini nəzərə almalıdırlar ki, istedadların çiçəklənməsi üçün yolları açmaqla yanaşı, bu geniş və pak sahəni ələ keçirmək istəyən mənfəətpərəstlərə imkan yaranmasın.

Uşaqlara məxsus kitab və nəşriyyələr, eləcə də kütləvi informasiya vasitələrində uşaq proqramları böyük əhəmiyyətə malikdir. Bu sahədə tərbiyəvi işlər üzrə mütəxəssislər elmi diqqətlə və lazımi hövsələ ilə onların hamısını araşdırmaları, mənfi və müsbət cəhətlərini dəyərləndirməli, yanlış məqamları tapıb düzəltməlidirlər. Allah-Taaladan bütün əziz uşaqlara inkişaf və təkamül, onların inkişafına kömək edən qayğıkeş və öhdəlikli şəxslərin hamısına və hörmətli tərbiyəçilərə isə uğurlar diləyirəm.

Əlavə 2
İslam İnqilabında Gənc və Yeniyetmə Məsələlərini Araşdırma Mərkəzinə müraciət
İslam Respublikası qəzeti, 8 iyun 1987

İslam inqilabında gənc və yeniyetmələrə dair araşdırma mərkəzinin təsis edilməsi, şübhəsiz, ölkənin tərbiyəvi işlər üzrə məsul şəxslərinin iradəsi və İslam inqilabının yeni nəslinin əməkdaşlığı ilə başlanmış ən zəruri və ən məsuliyyətli addımlardan biridir.

Ümidvarıq ki, ciddilik və müntəzəmliklə bu araşdırmalar faydalı və əhatəli olacaq, praktik nəticələrə çatacaq.

Bu mərkəzin öhdəsinə götürdüyü böyük vəzifə yalnız ona görə mühüm deyil ki, gənc və yeniyetmələr - şagirdlər, tələbələr, oğlan və qızlar ölkənin gələcəyini quranlardır və inqilabın gələcəyi bu güclü və dəyərli nəslə qayğıdan asılıdır. Bu həm də ona görə əhəmiyyətlidir ki, dəyərli İslam inqilabı bu uğurlu nəslin güclü çiyinləri üzərində dayanır. Bu nəsil elə özəl xüsusiyyətlərə sahibdir ki, onu unutmaq İslam inqilabını unutmaq deməkdir.

Təkcə bizim inqilabçı cəmiyyətimizdə yox, bütün cəmiyyətlərdə gənc və yeniyetmələrin mühüm rolunu nəzərə alaraq, bu böyük təbəqənin aktual vəzifələri yanında potensial vəzifələrini və gələcəyini də diqqətdə saxlamaq lazımdır. Bu səbəbdən, yeni nəslin ictimai, siyasi və mədəni məsuliyyətlərini görməzdən gəlmək, hətta yuxarı yetkinlik yaşlarında onları uşaq saymaq qədim ictimai bəlalardandır. Sizin mərkəziniz bu ənənəni dəyişdirmək və bu uğurlu nəsil barədə real təsəvvür yaratmaq üçün yeni və əsaslı işlər görməlidir.

Qeyd etmək lazımdır ki, nurlu İslam şəriətində gənc və yeniyetməyə hətta dünyanın müasir hüquq normalarından da artıq əhəmiyyət və dəyər verilmişdir.

Ümumi təsəvvürün əksinə olaraq, həddi-büluğ yaşı nikah yaşı yox, fərdi yetkinlik, hüquqi şəxsiyyət və ictimai məsuliyyətlər yaşıdır.

Formalaşmanın ən əsas dövrü olan bu yaşda gənc və yeniyetmə həm müstəqil şəkildə, həm də gələcəyə və sabaha hazırlıq mərhələlərindən biri kimi xüsusi hökm və vəziyyətlərə malikdir. Bunlar sosioloji və psixoloji baxımdan diqqətlə araşdırılmalıdır.

Yaşlılar, valideynlər, tərbiyəçi və müəllimlər bilməlidirlər ki, bu nəslin təlim-tərbiyəsi nə yalnız rəsmi təlim-tərbiyədir, nə də ümumi təlim-tərbiyədən

ayrıdır. Çünki bu iki nəsil bir-birinə bağlı və bir-birindən asılıdır. Yeni nəsil öncəki nəslin bütün siyasi, ictimai, iqtisadi və mədəni fəaliyyətlərinin təbii ortağıdır.

Bu baxımdan, birinci mərhələdə gənclərin işlərinə nəzarət etməkdən və proqram hazırlamaqdan ötrü təşkilat yaradılmalıdır. Sonrakı mərhələdə isə bu təşkilat gənc qız və oğlanların məsuliyyət və vəzifə qəbul etməsinə şərait hazırlamalı, onlar üçün səmərəli istehsal peşələri açmalı, boş vaxtlarını keçirmək üçün təhsil fənlərinə və gələcək peşələrinə uyğun olan, onları veyilliyə və bikarlığa sürükləməyən yollar düşünməli, gənclərə məxsus problemlərin həlli üçün onların özlərindən kömək almalı, onları kollektiv işlərə cəlb etməli, onlara işin dəyərini öyrətməli, yaradıcı qüvvələrini, incəsənət zövqlərini, hər şeylə maraqlanma və yenilik hisslərini ideal istiqamətə yönəltməli, insan haqları və fərdi azadlıqlar barədə çıxışlar, müzakirələr, incəsənət sərgiləri, elm, tədqiqat və istirahət ekskursiyaları təşkil etməli, kollektiv fəaliyyət mərkəzləri, mədəni, dini, ictimai və idman klubları təsis etməli, puçluq, tüfeylilik, fəsad və aludəliyə qarşı ən kəsərli silah kimi gəncləri camaat namazına, ümumi dua və ibadətə alışdırmalı, onların inkişaf və tərəqqisinə kömək etməlidir. Bu məsələlərə kütləvi informasiya vasitələrinin köməyi ilə indidən başlamaq lazımdır. Bu həyati işdə hər növ səhlənkarlıq və zəiflik inqilabı məhv etmək deməkdir.

Gənc və yeniyetmələrin təlim və tərbiyəsi onların uşaqlıq çağının inam və adətləri ilə sıx bağlıdır. Odur ki, yaşlılar etiqadları öyrənməklə və düzgün adətləri yanlışlardan ayırmaqla yanaşı, bir tərəfdən etiqad və adətlərin müsbət cəhətlərini təkmilləşdirməli və digər tərəfdən onun mənfi cəhətlərinin təsirlərini aradan qaldırmalıdırlar. Bunun özü cəmiyyətin çiçəklənməkdə olan nəslinin ən mürəkkəb tərbiyə mərhələlərindən biridir.

Nəzərə almaq lazımdır ki, gənclərə qayğı cəmiyyətin ümumi siyasi, iqtisadi və ictimai prosesindən ayrı olsa, yanlış və əsassız olar. Bu iş üçün proqram yazanlar, o cümlədən gənc və yeniyetmələrin özləri adətən, dayaz və ötəri olan hakim şəraitin təsirindən uzaq şəkildə öz mühüm və dəyərli işləri ilə məşğul olmalıdırlar.

Burada aktiv, çalışqan, inkişaf edən və araşdıran nəslə - qızlara, oğlanlara, şagirdlərə, tələbələrə və digərlərinə bir məqamı xatırlatmaq istəyirəm. Sizin müstəqil və məsuliyyətli şəxsiyyətinizin formalaşması valideyn, müəllim və tərbiyəçilərə hörmətlə birgə olmalıdır. Bu iki məsələ təlim-tərbiyə qurumlarının və siz əzizlərin inkişafının əsas şərtidir. Böyüklərin və qabaqkı

nəslin hörmətini saxlamaq yeni nəslin istedadından, ağlından, düşüncə yetkinliyindən irəli gəlir, əksinə, digərlərinə etinasızlıq özünü böyük saymaqdan. Bu, düşüncə və ağıl baxımından çox pis xüsusiyyətlərdəndir.

Bu arada dünyanın müasir sənaye sistemində gənc və yeniyetmələrin üsyankarlığına işarə vurmaq və çox əhəmiyyətli olan bir məqamı qeyd etmək zəruridir. Bizcə, gənclərin üsyankarlığı xəstə Qərb quruluşlarında gənc və yeniyetmələrin amalçı, həqiqətçi və araşdırıcı fitrətlərinin reaksiyasıdır. Bu reaksiya yanlış cığırlarla getsə də, kökü insani fitrətin Şərq və Qərbin naz-nemət içərisində olan israfçı və zalım rəhbərlərinin fəsad, zülm, ehtiras və acgözlüklərinə qarşı qəzəbindədir.

Fəsadlı dünya gənc və yeniyetmələrin fitrət səsini boğmaq üçün onların boş vaxtlarını cinsi, əxlaqi azğınlıq və aludəliklərlə doldurur. Bu isə həvəskar və uğurlu nəslə çox böyük xəyanətdir.

Burada İslam inqilabının yeni nəslinin üzərinə böyük bir vəzifə düşür. Bu nəsil elm, kamillik, iman, əxlaq, ixlas və fədakarlıq silahları ilə silahlanıb dünyanın bütün gənc nəsillərinə nümunə olmalıdır.

Siz dəyərli və əziz bacı və qardaşların hamısı üçün Allah-Taaladan uğur diləyirəm.

Allahın salamı və rəhməti olsun sizə!

İran İslam Respublikasının Prezidenti Seyid Əli Xamenei

8 iyun 1987

Əlavə 3
Ümumdünya Uşaqlar Günü münasibəti ilə müraciət
Ettelaat qəzeti, 31 iyun 1988

İslam inqilabının qələbəsindən on il ötür. Ölkə əhalisinin təxminən üçdə biri İslam hakimiyyəti dövründə doğulmuş uşaqlardan ibarətdir. İranda İslam inqilabının qələbəsi özünün hüdudsuz cəhətləri ilə əsl insani dəyərlərin və mənəviyyatın üfüqlərini bütün bəşəriyyətin üzünə açmışdır. İslam inqilabının nailiyyətlərini qorumaq gələcək nəslin hər cəhətdən ilahi ideallara uyğun şəkildə tərbiyə olunmasını tələb edir.

İndiki materialist dünyada tərbiyə məsələləri ən dərin məsələlərindəndir. Onu yalnız pulun, təşkilatın və idarəçiliyin köməyi ilə həll etmək olmaz; hərçənd bu amillərin əhəmiyyəti az deyil. Materialist dünya mənəviyyatın azlığından əziyyət çəkir. Tərbiyəvi işlərdə mənəvi amilə xüsusi diqqət yetirilməlidir. Uşaqların tərbiyəsində və dəyərlərin aşılanmasında bu, ən mühüm vəzifədir.

Bəşərin öz həyatını necə yaşaması və hansı tərzdə idarə etməsi elm və texnologiyaya ehtiyaclıdır. Lakin elm və texnologiyaya əxlaqi və mənəvi dəyərlər qarşısında ikinci dərəcəli əhəmiyyətə malikdir. Elm və incəsənət elə adamların əlində olmalıdır ki, inqilabın ilahi və mənəvi məqsədlərini həyata keçirmək üçün ondan düzgün istifadə yolunu bilsinlər. Tərbiyə yalnız o zaman faydalı və təsirli olar ki, hikmət və ağıldan daha çox bəhrələnməkdə bizə kömək etsin.

İnqilabın qələbəsinin onuncu ildönümü ərəfəsində aşağıdakı məsələlərə diqqət yetirmək yaxşı olar:

Uşağın gələcək nailiyyətlərin səbəbkarı, eləcə də müsbət və ya mənfi olan təbii və mənəvi hadisələrdən ən çox təsirlənən insan olduğuna, bu dəyərli və nəfis varlığın valideynlərin və nəhayət, təlatümlü cəmiyyətin əlində zəif və müdafiəsiz əmanət olduğuna görə, xüsusən həyatın ilk illərində uşaqların tərbiyəsi, psixoloji və fiziki sağlamlıqları ilə məşğul olmaq İslam Respublikası quruluşunda humanitar məsələlərin başında durmalıdır.

Uşaqların tərbiyə və sağlamlıq işinə məsuliyyətli şəxslər bu bir neçə il boyunca ölkədə görülmüş işlərə hərtərəfli baxış keçirməli, inqilabdan sonra uşaqların tərbiyəsində və inkişafında İslam məqsədləri istiqamətində nə qədər irəlilədiyimizi bəlli etməlidirlər.

Qlobal hegemonizm bizim yeni nəslimizi, əsasən də yeniyetmələri cəlb etmək üçün uzunmüddətli planlar cızır və xüsusi layihələr hazırlayır. İslam Respublikasında aidiyyətli qurumlar onların planlarına qarşı hansı işlər gördüklərini və hansı nəticələr əldə etdiklərini müəyyən etməlidirlər.

Uşağın inkişafında ailənin sağlam təməllərinin önəmli olmasından irəli gələrək, ailənin daha da möhkəmlənməsi və uşaqların başsız qalmasına səbəb olan talağın qarşısını almaq üçün ictimai və hüquqi sahələrdə hər növ anlaşmalar təmin edilməlidir. Xüsusən tərbiyəvi məsələlərlə məşğul olanlar uşağın tərbiyə üsulu, onun əhəmiyyəti və birinciliyi barədə ailələri daim təlimatlandırmalıdırlar.

Ölkədə ekologiyanın təmizliyi, təhlükəsizlik, körpələrin xəstəlik əleyhinə vaksinlənməsi, sağlam qidalanması, uşaq ölümünün azalması və doğuş zamanı həyata ümidin artması üçün görülən tədbirlər prioritet təşkil edir. Keçmiş işlərin məsuliyyətlə dəyərləndirilməsi çatışmazlıq və nöqsanların aradan qaldırılmasında sürətin artmasına səbəb ola bilər.

KİV-də uşaqlara məxsus proqramların, uşaq nəşriyyə və kitablarının böyük əhəmiyyətini nəzərə alaraq, onların tənqidinə çox diqqət ayrılmalıdır. Bununla səmərəli inqilabi proqram və əsərlərə həvəsləndirilməli, onların istehsalı artırılmalıdır.

Təkcə şüarçılıqla və danışmaqla uşaqların problemləri həll olunmur. Bundan ötrü çalışmaq lazımdır. Bu sahədə icraçıların iradəsi, səmimiyyəti və qayğıkeşliyi əsasında ümumi plan hazırlanmalı və dəyərləndirildikdən sonra gələcək işlərin gücləndirilməsi üçün ondan istifadə edilməlidir.

Ümidvarıq ki, Ümumdünya Uşaqlar Günü münasibəti ilə altı yaşdan aşağı uşaqların elm və təhsil seminarında iştirak edənlər qeyd olunan mühüm məqsədlərə nail olmaq üçün uca və mühüm addımlar atacaqlar.

Allah-Taaladan sizə, ölkənin gələcəyini quran bütün əziz uşaqlara, qayğıkeş və öhdəlikli tərbiyəçi və valideynlərə müvəffəqiyyət arzulayıram.

Allahın salamı və rəhməti olsun sizə!

İran İslam Respbublikasının Prezidenti Seyid Əli Xamenei

31 iyun 1988

Əlavə 4

İnqilab rəhbərinin ölkə gəncləri ilə səmimi görüşü

Ettelaat qəzeti, 11 may 1998

Sual: Gəncləri görərkən hansı hisslər keçirirsiniz? Onlara dediyiniz ilk söz nədir?

Cavab: Gənclərlə görüşəndə, gənc mühitinə düşəndə səhər havasında nəfəs alan bir şəxsin hisslərini yaşayır, yenilik və təravət duyuram. Gənclərlə görüşəndə adətən, yadıma düşən və dəfələrlə üzərində fikirləşdiyim budur ki, görəsən, onların özləri alınlarında hansı ulduzun parladığını bilirlərmi? Mən bu ulduzu görürəm, görəsən, özləri də görürlərmi? Gənclik ulduzu çox parlaq və uğurlu bir ulduzdur. Əgər gənclər öz vücudlarında bu qiymətli və misilsiz neməti hiss etsələr, düşünürəm ki, ondan yaxşı istifadə edərlər.

Sual: Siz öz gənclik dövrünüzü necə keçirmisiniz?

Cavab: O zamanlar indiki kimi deyildi, vəziyyət həqiqətən, çox pis idi. Gənclik dini hövzə tələbəsi olan mənim üçün yox, - mən uşaqlıqdan, ibtidai məktəbdən tələbə olmuşam – ümumiyyətlə, ürəkaçan deyildi. Gənclərə qayğı göstərilmirdi, istedadları məhv olurdu. Biz öz gözlərimizlə bunu görmüşük. Mən özüm hövzədə bunu görürdüm. Sonra başqa mühitlərlə, universitet və tələbələrlə əlaqəm oldu, onlarda da belə olduğunu gördüm. O qədər parlaq istedadlar vardı ki, heç kəs anlamır və bilmirdi.

Mənim gəncliyim əsasən, gənclərlə keçmişdir. İnqilab qələbə çalanda təxminən 39 yaşım vardı. 17-18 yaşdan həmin tarixə qədər bütün dövrüm gənclərlə keçmişdir; həm elm hövzəsinin tələbələri, həm də digər gənclərlə. Hiss etdiyim bu idi ki, Məhəmmədrza Pəhləvi rejimi gənclərin pozğunluğa can atması üçün işlər görmüşdür. Pozğunluq təkcə əxlaq pozğunluğu deyildi, həm də kimlik, şəxsiyyət pozğunluğu idi.

Mən iddia edə bilmərəm ki, məmləkətin gənclərini pozğunluğa sövq etmək üçün rejimin özü plan hazırlamışdı. Belə ola da bilər, olmaya da bilər. Lakin qətiyyətlə deyə bilərəm ki, onlar elə proqramlar hazırlamışdılar və məmləkəti elə idarə edirdilər ki, nəticəsi belə olurdu: siyasi məsələlərdən, ölkə hadisələrindən uzaq gənclik yetişirdi.

Siz inanırsınızmı, mən və mənim kimilər iyirmi yaşımızdan sonra da hökumətin kimlərdən ibarət olduğunu bilmirdik. İndi siz ölkənin Təlim və

tərbiyə nazirinin kim olduğunu bilməyən bir şəxs tanıyırsınızmı?! Yaxud misal üçün, İqtisadiyyat və maliyyə nazirini və ya prezidenti tanımayan kimsə varmı?! Ölkənin ən ucqar yerlərində də hamının xəbəri var. O zaman bütün təbəqələr, o cümlədən gənclər siyasi məsələlərdən tam xəbərsiz idilər. Gənclər ən çox gündəlik məsələlərlə məşğul olurdular; bəzisi çörək dərdində idi, bir tikə çörək pulu qazanmaq üçün ağır işlər görürdü. Əlbəttə, onların gəlirlərinin bir hissəsi yeməyə sərf olunmurdu, digər faydasız işlərə xərclənirdi.

Siz bizim dövrümüzdə Latın Amerikası və Afrika barədə yazılmış kitabları oxumuş olsanız, - Frantz Fanonun və o zamanlar bu haqda kitab yazan digər alimlərin əsərləri indi də mötəbər sayılır - bilərsiniz ki, bizim vəziyyətimiz də elə idi. İran barədə yazmağa heç kim cürət etmirdi, lakin Afrika, Çili, yaxud Meksika barədə asanlıqla yazırdılar. Mən bu kitabları oxuyarkan görürdüm ki, bizim vəziyyətimiz də eynilə belədir. Bizdəki gənc fəhlə də ağır işlər görüb bir şahı qazandıqdan sonra pulunun yarısı əyyaşlığa, veyilliyə, avaralığa və bu kimi işlərə sərf olunurdu. Biz bunları kitablarda oxuyur və görürdük ki, cəmiyyətimizin reallığı da belədir. Doğrudan da çox pis idi. Gənclik mühiti yaxşı deyildi. Əlbəttə, gənclərin qəlbində və gənc mühitin daxilində ayrı cür idi. Çünki gənc mahiyyətcə aktiv, ümidli və həyəcanlıdır.

Şəxsən mənim özümün çox həyəcanlı gəncliyim olmuşdur. İnqilabın başlanmasından öncə ədəbi və digər fəaliyyətlərə görə həyatımda həyəcan vardı. Sonra 1962-ci ildə mübarizələr başlayanda - mənim o zaman 23 yaşım vardı - təbii ki, ölkənin əsas həyəcanlı işlərinin içində idik. Mən 1963-cü ildə iki dəfə həbs olundum; həbs, zindan, istintaq. Bilirsiniz ki, bunlar insana həyəcan verir. İnsan çıxdıqdan sonra belə məsələləri sevən xalqın böyük izdihamını, bunları hidayət edən, işləri, düşüncələri və yolları düzəldən imam kimi bir rəhbəri müşahidə etdikdə həyəcanı daha da artırdı. Odur ki, belə yaşayan və düşünən mənim kimilər üçün həyat çox həyəcanlı idi. Amma hamı belə deyildi.

Gənclər bir yerə toplaşdıqda, təbiətlərində bir növ gümrahlıq və şadlıq olduğundan, hər şeydən ləzzət alırlar. Gənc yeməkdən, söhbətdən, güzgüyə baxmaqdan, istirahətdən ləzzət alır. Siz inanmazsınız ki, insan gənclik illərini ötürdükdən sonra sizlərin, misal üçün, təbii bir xörəkdən aldığınız ləzzəti daha duymur. O zaman hərdən böyüklər - yəni mənim indiki yaşımda olanlar bəzi sözlər deyirdilər, biz təəccüb edirdik ki, bunlar necə belə fikirləşirlər. İndi görürəm ki, xeyr, o yazıqlar çox da yanlış düşünməyiblər. Əlbəttə, mən özümü gənclikdən tamam qırmamışam. Hələ də özümdə gənclikdən nəsə duyuram və

o hala düşməyə qoymuram. Allaha şükür olsun ki, indiyədək qoymamışam, bundan sonra da qoymaram. Lakin özlərini qocalığın ixtiyarına buraxanlar gəncin öz həyatının bütün sahələrindən duyduğu ləzzəti duymurdu. O zaman belə idi. Demirəm ki, qəm-qüssə hakim idi, bunu iddia etmirəm. Lakin qəflət və məlumatsızlıq baş alıb gedirdi.

O zaman mübarizə barədə ciddi və dərindən düşünən bizlər gəncləri bacardığımız qədər rejimin mədəni nüfuz dairəsindən çıxarmağa çalışırdıq. Mən özüm məscidə gedirdim, təfsir dərsi deyirdim, namazdan sonra söhbət edirdim, bəzən rayonlara gedib söhbət edirdim. Mənim əsas səyim gəncləri rejimin mədəni kəməndindən çıxarmağa yönəlirdi. O zamanlar bunu gözəgörünməz tor adlandırırdım. Deyirdim ki, gözəgörünməz bir tor var; hamını bir tərəfə çəkir. Mən istəyirəm bu gözəgörünməz toru imkan daxilində parçalayım və bacardığım qədər gənci bu tordan çıxarım. Kim bu düşüncə kəməndindən xaric olurdusa, – onun xüsusiyyəti bu idi ki, əvvəla dindarlığa, ikinci növbədə isə imamın təfəkkürlərinə yönəlirdi – bir növ qorunurdu. O zaman belə idi. Həmin nəsil sonralar inqilabın əsas dayaqları oldular. Mən indi də öz cəmiyyətimizə baxdıqda o nəslin çoxlu nümayəndələrini – həm mənimlə əlaqədə olanları, həm də olmayanları seçə bilirəm.

Hər halda, indi sizin şəraitiniz yaxşıdır. Əlbəttə, demirəm ki, gənc üçün hər şey var və ideal formadadır, amma o zamanla müqayisədə bu gün vəziyyət çox yaxşıdır. Bir gənc yaxşı yaşamaq, özünün insani kimliyini və şəxsiyyətini tapmaq istəsə, mənim fikrimcə, bu gün bacarar.

Sual: Bir müsəlman gənc və onun xüsusiyyətlərinə dair sizin tərifiniz nədir? Bir cavan necə yaşayıb məqsədlərinə çata bilər?

Cavab: Sözsüz ki, asanlıqla keçmək olmaz. Sizin qoyduğunuz bu şərt mənim cavab işimi çox çətinləşdirir. Heç bir mühüm və ciddi işi asanlıqla görmək olmaz. Hər halda, insan dəyərli bir şey əldə etmək istəyirsə, bir qədər zəhmət çəkməli və çalışmalıdır. Bu, qaçılmazdır. Lakin baxın, mən əsasən, gənclərin malik olduğu bu mühüm xüsusiyyətlər arasında üçünün çox bariz olduğunu düşünürəm. Əgər onlar müəyyən olunsa və düzgün istiqamətə yönəldilsə, yəqin ki, sizin sualınıza cavab vermək olar. Həmin üç xüsusiyyət bundan ibarətdir: enerji, ümid, yaradıcılıq. Bunlar gəncdə olan üç mühüm xüsusiyyətdir. Əgər təbliğat vasitələri - istər dini, istər elmi-mədəni natiqlər, istər radio və televiziya və istər məktəblər bizə etdikləri mədəni köməklərdə bu

üç mühüm xüsusiyyəti həqiqətən, düzgün idarə edə bilsələr, düşünürəm ki, bir gənc çox asanlıqla İslamın yolunu tapa bilər. Çünki İslamın bizdən istədiyi də öz potensiallarımızı aktuala çevirməkdir.

Quranda çox önəmli bir məqam var. Bunu siz əziz gənclərə demək istəyirəm. Bu məqam təqvaya diqqət yönəltməkdir. İnsanlar təqvanı təsəvvür edəndə yadlarına namaz, oruc, ibadət, zikr və dua düşür.

Bunların hamısı təqvada ola bilər, amma heç biri təqvanın mənası deyil. Təqva - özündən ehtiyatlı olmaqdır. Təqva odur ki, insan nə iş gördüyünü bilsin, özünün hər bir hərəkətini iradə, fikir və qərarla seçsin. Sanki bir insan ram bir at üzərində oturub cilovu əlində tutub və haraya getdiyini bilir. Təqva budur. Təqvası olmayan şəxsin hərəkətləri, qərarları və gələcəyi isə öz əlində deyil. Nəhcül-bəlağənin bir xütbəsində işlədilən ifadə ilə desək, o, nadinc bir at üzərinə atılmış şəxs kimidir; özü ona minməyib, yaxud minibsə də, at sürməyi bacarmır; cilov əlindədir, amma ata necə minməyin lazım olduğunu, haraya getməli olduğunu bilmir. At onu haraya çəksə, o da getməyə məcburdur. At dəcəl olduğu üçün şübhəsiz ki, onu qurtuluş gözləmir.

Təqvanı belə izah etsək, fikrimcə, yolu asanlıqla getmək olar; əlbəttə, yenə də çox asanlıqla yox, amma hər halda, mümkün olar. Bir gəncin islamçı kimi yaşamaq yolunu tapması doğrudan da böyük işdir; yəni dindardırsa, görsün nə edir; bu addım, bu söz, bu dostluq, bu dərs, bu iş və fikir düzgündür, yoxsa düzgün deyil; düşündüyü düzgündür, yoxsa düzgün deyil. Təqva budur. Əgər dindar olmasa, bu vəziyyət onu dinə yönəldər. Allah-Taala buyurur ki, Quran təqvalılar üçün hidayətdir. Demir ki, möminlər üçün hidayətdir. Yəni bir şəxsin dini olmasa da, təqvası olsa, - kiminsə dini olmaya, lakin dediyim mənada təqvası ola bilər - Qurandan hidayət alıb mütləq mömin olar. Lakin möminin təqvası olmasa, güman ki, imanı da möhkəm olmaz. Bu onun bəxtindən asılıdır. Əgər yaxşı şəraitdə olsa, imanı qalar, əks təqdirdə, qalmaz.

Buna əsasən, təqvanın bu üç xüsusiyyətini işlədə və düzgün yönəldə bilsək, fikrimcə, çox yaxşı olar. Gənclər İslamın bəyəndiyi formada yaşasınlar. Xüsusən də xoşbəxtlikdən bu gün bizim ölkəmiz İslam ölkəsidir. Bu, çox əhəmiyyətli məsələdir. Hakimiyyət İslamın əlindədir. Ökəni idarə edənlər İslama möhkəm bağlıdırlar. İman xalqın ruhuna hopmuşdur. Odur ki, müsəlman olmaq və müsəlman yaşamaq üçün çox əlverişli şərait var.

Mən qısa bir misal vurub cavabı bitirmək istəyirəm. Sizlər təəssüf ki, müharibə dövründəki inkişafı görməmisiniz. Əlbəttə, müharibəni görməməyiniz

təəssüflü deyil, lakin ovaxtkı misilsiz mənzərəni dərk etmədiyinizə görə insan təəssüflənir. Sizinlə həmyaşıd olan 18-20 yaşlı gənclər mənəviyyat və paklıq baxımından bəzən qırx il Allah yolunda çalışmış bir arif həddinə çatırdılar. İnsan bunu onların vücudunda hiss edirdi; az da deyildilər, çox idilər. Mən o zaman belə gənclərin qarşısında həqiqətən kiçik olduğumu hiss edirdim. Təvazökarlıq üçün belə etmirdim. Bilirsiniz ki, insan bir böyüyün qarşısında durduqda, onun üstünlüklərini gördükdə öz zəifliyini anlayır. Mən Bəsic üzvü olan bir gəncin, döyüşçü bir gəncin qarşısında həmin hissi keçirirdim. Şərait belə idi; adi bir gənci belə dəyişdirə bilirdi.

Siz dünya gənclərinin vəziyyətindən xəbərdarsınız; rep qrupları, min cür əxlaq və düşüncə bəlaları. Dünya gəncləri doğrudan da min cür bəlalara düçar olmuşlar. İndi mövcud olan rep qruplarından və bu kimi insanlardan bizim dövrümüzdə də vardı. Bizim dövrümüzdə “The Beatles” adlı bir qrup məşhur idi. İndi eşitmişəm ki, qocalıblar. Bir qədər öncə xarici jurnalların birində onların barəsində yazı gördüm; harada olduqlarını və nə iş gördüklərini yazmışdılar. Psixoloji sıxıntı və problemlər onları belə işlərə sövq edirdi. İndi geriqalmış və ucqar ölkələrdə onları yamsılayanlar o yazıqların hansı xəstəliyə tutulduqlarını anlamırlar. Elə bilirlər bu, inkişafdır, halbuki tənəzzül və süqutdur. Dünya belə bir vəziyyətə düşəndə bizim gənclərimiz elə idilər. İranda gənc zəngin, ehtiyacsız, başıuca, qəlbində güclü sevincə, vəzifəni yerinə yetirmək hissinə və aydın məqsədə malik idi - nə iş gördüyünü və kimin üçün çalışdığını bilirdi. O, Allahın lütfü ilə qalib və Allah-Taalanın ona verdiyi həqiqi və mənəvi yüksəlişə sahib idi.

Sual: Tələbə bir qız kimi həzrət Zəhranın (ə) həyatını necə örnək seçə bilərik? Gənclikdə sizin örnəyiniz kimlər olmuşlar?

Cavab: Yaxşı sualdır. Əvvəla deyim ki, kimsə bizə örnək göstərib "sizin örnəyiniz budur" deməməlidir. Təyinatlı və zorla sırınan örnək yaxşı ola bilməz. Örnəyi özümüz tapmalıyıq. Baxıb görək gözümüzün qarşısında olan simaların hansını daha çox bəyənirik. Hansını çox bəyənsək, təbii ki, örnəyimiz də o olacaq. Məncə, müsəlman gənc, xüsusən imamlarımızın, Peyğəmbər ailəsinin və erkən İslam çağı müsəlmanlarının həyatı ilə tanış olan müsəlman gənc üçün örnək və model tapmaq çətin olmaz. Belə örnəklər az deyil. İndi sizin özünüz xoşbəxtlikdən həzrət Zəhranın (ə) adını çəkdiniz. Mən Fatimeyi-Zəhranın (ə)

müqəddəs şəxsiyyəti haqda bir neçə cümlə demək istəyirəm. Bu, başqa imamlar və böyük şəxsiyyətlər haqda düşünmək üçün də sizə ipucu verə bilər.

Elm, sənaye və texnologiya dövründə, böyük maddi sivilizasiyalar dünyasında və bütün bu yeniliklər əsrində yaşayan siz xanımlar, məsələn 1400 il bundan əvvəl yaşamış örnəyinizdən nə götürə bilərsiniz? Onun hansı cəhətdən sizin bugünkü vəziyyətinizə bənzədiyini düşünür və ondan öyrənmək istəyirsiniz. Məsələn, bilmək istəyirsiniz ki, o, universitetə necə gedib, yaxud dünyanın siyasi hadisələri haqda nə düşünüb?! Təbii ki, bunlar deyil.

Hər bir insanın şəxsiyyətində təməl xüsusiyyətlər vardır. Onları müəyyən etmək və nümunəni onlarda axtarmaq lazımdır. Məsələn, müxtəlif hadisələrlə rastlaşdıqda insan necə davranmalıdır? Bu məsələlər bəzən metro, qatar, təyyarə və kompüter olan dövrə aiddir, bəzən də qədim dövrə. Lakin müxtəlif hadisələr həmişə insanın qarşısına çıxır.

İnsan bu məsələlərdə iki növ mövqe seçə bilər: biri məsuliyyətli, biri isə laqeyd. Məsuliyyətli yanaşmanın da müxtəlif növləri var: hansı ruhiyyə ilə, gələcəyə hansı baxışla? İnsan ona örnək olacaq şəxsiyyətdə bu əsas xətləri tapmalı və həyatında icra etməlidir.

Mən bu mövzuya bir dəfə də toxunmuşam. Bizim söhbətlərimizdə bəzən yaxşı sözlər də olur, lakin çox zaman diqqət yetirilmir və eləcə itib-batır. Həzrət Zəhranın (ə) doğum tarixində fikir ayrılıqları vardır. O, altı, yaxud yeddi yaşında olarkən Əbu Talib dərəsi məsələsi qarşıya çıxdı. Əbu Talib dərəsindəki dövr İslamın erkən çağında çox çətin bir dövr olmuşdur. Peyğəmbərin dəvəti başlanmışdı, Məkkə xalqı, xüsusən cavanlar və qullar tədricən Peyğəmbərə iman gətirirdilər. Əbu Ləhəb, Əbu Cəhl və digər tağut böyükləri gördülər ki, Peyğəmbəri və onun ətrafındakı insanları Mədinədən qovmaqdan başqa yol qalmayıb. Onlar belə də etdilər: onlarla ailədən, Peyğəmbərdən, onun qohumlarından və Əbu Talibin özündən - Əbu Talib də böyük şəxsiyyətlərdən idi - ibarət çoxlarını uşaqlı-böyüklü Məkkədən çıxardılar. Bunlar Məkkədən çıxdılar, amma haraya getsinlər? Təsadüfən, cənab Əbu Talibin Məkkənin təxminən bir neçə kilometrliyində bir dərədə mülkü vardı. Oranın adı Əbu Talib dərəsi idi. Ora dağ yarığı və kiçik bir dərə idi. Məkkədə gündüzlər hava isti, gecələr isə olduqca soyuq idi. İndi siz fikirləşin ki, nə qədər dözülməz bir vəziyyət yaranmışdı. Onlar üç il bu dərədə yaşadılar. Nə qədər aclıq çəkdilər, çətinlik gördülər, Allah bilir. Peyğəmbərin çətin dövrlərindən biri bu dövr idi. O zaman əziz Peyğəmbərin vəzifəsi təkcə cəmiyyəti idarə etmək mənasında olan

rəhbərlik deyildi. O, çətinliyə düşmüş insanların yanında öz hərəkatını müdafiə etməyi də bacarmalı idi.

Bildiyiniz kimi, vəziyyət yaxşı olanda rəhbərin ətrafına yığışan insanlar da razı olurlar. Deyirlər Allah atasına rəhmət eləsin ki, bizi belə yaxşı vəziyyətə çıxarıb. Amma çətinlik görəndə hamı deyinir ki, biz bunu istəmirdik, o, bais oldu.

Əlbəttə, güclü imanı olanlar dayanırlar. Hər halda, bütün çətinliklər Peyğəmbərin çiyninə düşürdü. Bu əsnada, çox çətin psixoloji durumunda onun dayağı və ümidi olan cənab Əbu Talib və həmçinin ona ən böyük psixoloji köməyi göstərmiş Xədiceyi-Kübra bir həftənin içində dünyadan köçdülər. Çox qəribə bir hadisə idi; yəni Peyğəmbər tək-tənha qaldı.

Mən bilmirəm siz indiyədək bir işçi qrupun başçısı olmusunuzmu və bir toplumun məsuliyyətinin nə demək olduğunu bilirsinizmi? Belə bir şəraitdə insan doğrudan da çarəsiz qalır. Bu şəraitdə Fatimeyi-Zəhranın (ə) roluna baxın. İnsan tarixin künc-bucağında bu məqamları tapmalıdır. Lakin təəssüf ki, belə məsələlər üçün fəsil ayırmırlar.

Fatimeyi-Zəhra (ə) Peyğəmbərə bir ana, müşavir və təbib kimi olub və buna görə ona “ummu əbiha”, yəni atasının anası demişlər. Bu, o zamana aiddir, yəni altı-yeddi yaşı olan zamana. Əlbəttə, ərəb cəmiyyətlərində və isti yerlərdə qızlar fiziki və psixoloji cəhətdən daha tez inkişaf edirlər - məsələn, bizim indiki 10-12 yaşlı qızlarımız qədər. Məsuliyyət hissi budur. Bu, bir gəncə örnək ola bilməzmi: böhran zamanı tez məsuliyyət hiss edib fəaliyyətə başlamaq, vücudunda olan böyük potensialı xərcləmək, yaşı misal üçün, əllini ötmüş və təqribən qocalmış atasının üzündən qəm-kədəri silmək?! Bu, bir cavan üçün nümunə ola bilməzmi?! Bu, çox əhəmiyyətli məsələdir.

Növbəti nümunə həyat yoldaşı kimi roludur. Bəzən insan elə bilir ki, xanım mətbəxdə xörək bişirməli, otağı təmizləməli, döşəkləri səliqəyə salmalı və qədimdə olduğu kimi, döşəkcəni hazırlayıb kişinin idarədən, yaxud dükandan gəlməsini gözləməlidir. Xanımın işi təkcə bunlar deyil. Siz baxın, görün Fatimeyi-Zəhra (ə) necə xanım olub. Peyğəmbərin Mədinədə olduğu on ilin təxminən doqquzunda həzrət Zəhra və həzrət Əli (ə) həyat yoldaşı olmuşlar. Bu doqquz ildə kiçikli-böyüklü təqribən altmış müharibə baş vermişdir. Həzrət Əli (ə) onların əksərində iştirak edib. İndi siz baxın, bu xanım evdə oturub, əri isə daim cəbhədədir. Cəbhəyə getməsə, işlər axsayar. Döyüş məsələləri ona bu qədər bağlıdır. Məişət vəziyyətləri yaxşı deyil. Eşitdiyimiz kimi, “onlar öz

iştahları çəkdiyi halda yeməyi yoxsula, yetimə və əsirə yedirərlər”[470] - yəni doğrudan da çox kasıb yaşayırdılar. Halbuki o, həm də rəhbərin, Peyğəmbərin qızıdır. Bu baxımdan da bir növ məsuliyyət hiss edir.

Görün belə bir ərə yardımçı olmaq üçün xanımda necə ruh yüksəkliyi olmalıdır. O, ailə nigaranlığı və həyat problemləri baxımından ərini arxayın etməli, ona ürək-dirək verməli, uşaqlarını belə gözəl tərbiyə etməlidir. Siz deyə bilərsiniz ki, İmam Həsən (ə) və İmam Hüseyn (ə) imam idilər. Axı Zeynəb imam deyildi. Fatimeyi-Zəhra (ə) onu bu doqquz ildə tərbiyə edib. Çünki o həzrət Peyğəmbərdən sonra çox yaşamayıb.

Belə evdarlıq etdi, həyat yoldaşı oldu və bununla tarixin həmişəyaşar ailəsinin həyatında əsas mərkəzə çevrildi. Məgər bunlar bir cavan qız, bir evdar xanım üçün nümunə ola bilməzmi?! Bunlar çox mühumdur.

Peyğəmbərin vəfatından sonra məscidə gəlməsi və bəlli xütbəni oxuması da çox böyük məsələdir. Bizlər bədahətən nitq söyləyənlər olduğumuz üçün bu sözlərin nə qədər əzəmətli olduğunu anlayırıq. 18 yaşlı, 20 yaşlı, uzaqbaşı 24 yaşlı bir qız - o həzrətin yaşı dəqiq məlum deyil, doğulduğu il haqda fikir ayrılığı var - bütün dərd və problemlərinə rəğmən, məscidə gəlir və izdiham qarşısında hicabla çıxış edir. Bu çıxışın bütün sözləri tarix kitablarında qeyd olunmuşdur.

Ərəblər yaddaşın güclülüyü ilə məşhur idilər. Bir nəfər gəlib 80 beytlik bir qəsidə oxuyurdu, məclis bitdikdən sonra 10 nəfər onu yazırdılar. Dövrümüzədək gəlib çatan bu qəsidələr çox zaman belə qalmışdır. Şeirlər ictimai yerlərdə oxunur və qeyd olunurdu. Belə çıxış və hədislər də çox zaman belə olub. Oturub yazıb, əzbərləyib və günümüzədək saxlayıblar. Əbəs sözlər tarixdə qalmır, hər söz qalmır. O qədər sözlər deyilib, çıxışlar edilib, şeirlər söylənib, amma qalmayıb və heç kəs onlara əhəmiyyət verməyib. Lakin tarix bu çıxışı öz qəlbində saxlayır, üstündən 1400 il keçəndən sonra oxuyan hər bir insan onu uca tutur. Bu da bir üstünlüyü göstərir. Məncə, bu, gənc qız üçün örnəkdir.

Siz doğru deyirsiniz. Təqsir bu işləri idarə edən bizlərdədir. Məqsədim dövlət işləri deyil, mənəvi və dini işlərdir. Biz bu cəhətləri gənc nəslə lazımınca göstərməmişik. Lakin sizin özünüz də bu sahələrdə işləyə bilərsiniz. Bütün imamların həyatında belə məqamlar var.

İmam Cavadın (ə) həyatı da örnəkdir. Elə uca və əzəmətli İmam Cavad (ə) 25 yaşında dünyadan köçdü. Bunu biz demirik, qeyri-şiələrin yazdığı tarix

---

[470] İnsan/8-9.

kitabları deyir. O həzrət gənclik, uşaqlıq və yeniyetməlik çağında Məmunun və digərlərinin yanında hörmət qazandı. Bunlar çox mühüm məsələlərdir. Bunlar bizim üçün örnək ola bilər.

Öz dövrümüzdə da örnək var. İmam Xomeyni örnəkdir. Bizim Bəsic üzvü olan gənclərimiz örnəkdirlər: həm şəhid olanlar, həm də bu gün yaşayanlar. İnsanın təbiəti elədir ki, dünyadan köçmüş və şəhid olmuş insanlar haqda daha asan danışa bilir. Görün necə örnəklər tapmaq olar. Biz müharibə zamanı öz şəhər və kəndlərindən çıxmış və tamamilə adi bir adam kimi nəzərə çarpan adamlar görmüşük. Qeyd etdim ki, keçmiş rejim istedadları inkişaf etdirə, yaxud aşkara çıxara bilmirdi. Bunlar o rejimdə adi adam idilər. Bu quruluşda isə əməl meydanı olan müharibəyə gəldilər, birdən-birə istedadları aşkara çıxdı, böyük bir komandir, sonra da şəhid oldular. Belələri bizdə çox olmuşdur.

Bir neçə il öncə "Mənim komandirim" adlı broşürlərdə bunların bioqrafiyasını yazırdılar; gənc əsgərlərin komandirləri haqda xatirələri idi. Bilmirəm bu iş davam edir, ya yox. Bu şəxsiyyətlərin əzəmətini göstərən qısa bir əhvalat, kiçik bir xatirə danışırdılar. Bunlar örnək ola bilərlər. Öz elmi şəxsiyyətlərimiz, idmanda öncüllərimiz, ədəbi şəxsiyyətlərimiz, incəsənət xadimlərimiz arasında, həqiqətən, üstün cəhətləri olan şəxsiyyətlərdə də örnəklər tapmaq olar.

Söz yox ki, insan örnəyi öz meyarları ilə seçir. Mən xahiş edirəm seçmək istədiyiniz hər bir örnəkdə qeyd etdiyim təqva meyarını mütləq nəzərə alın. Təqva vaz keçiləsi bir şey deyil. Təqva həm dünya həyatı üçün lazımdır, həm də axirət həyatı üçün.

Məndə hansı şəxsiyyətlərin təsir buraxdığına gəlincə isə, deməliyəm ki, çoxlu şəxsiyyətlər olmuşdur. Gənclikdə mənə çox təsir göstərən şəxs ilk növbədə mərhum Nəvvab Səfəvi idi. O, Məşhədə gələndə mənim təxminən 15 yaşım vardı. Mən güclü şəkildə onun şəxsiyyətinin təsiri altına düşdüm. Sonra Məşhəddən getdi və bir neçə aydan sonra çox acınacaqlı vəziyyətdə şəhid edildi. Bu da onun təsirini daha da gücləndirdi. Sonra məndə imamın güclü təsiri olmuşdur. Mən Quma gəlməzdən və mübarizələrin başlanmasından öncə imamın adını eşitmiş, lakin onu görməmişdim. Onu sevir, ona hörmət bəsləyirdim. Səbəbi də bu idi ki, Qum hövzəsində bütün gənclər onun dərsinə rəğbət göstərirdilər. Gənclər onun dərslərini bəyənirdilər. Mən də Quma köçəndə onun dərsinə getməyə tərəddüd etmədim, əvvəldən getdim və Qumda olduğum müddətdə müntəzəm olaraq bir dərsinə gedirdim. O da

məndə çox təsir buraxdı. Əlbəttə, atamın və anamın da çox təsiri olub. Mənim üzərimdə çox böyük rolu olmuş şəxslərdən biri də anamdır. O, çox təsirli bir xanım idi.

Sual: Sizin incəsənətə və ədəbiyyata marağınızı nəzərə alaraq, bilmək istərdik ki, müasir şairlərdən kimin əsərlərini daha çox mütaliə etmisiniz və hansını daha çox sevirsiniz?

Cavab: Mən müasir şairləri qəzəl şairləri, qəsidə şairləri və yeni üslubda yazan şairlər qruplarına bölürəm. Hər birində mənim sevdiyim bir neçə nəfər var. Qəzəldə mərhum Əmiri Firuzkuhidir. Mən onunla həm də dost idim. O da məni çox istəyirdi. İnqilabdan illərlə sonraya qədər bir-birimizlə get-gəl edirdik. Mən prezident olanda o, dünyadan köçdü.

Əmiridən başqa bir-iki qəzəl şairi də vardı. Mən onların şeirlərini sevirdim. Biri mərhum Rəha Müiri idi. Mən onu yaxından görməmişdim. Biri mərhum Şəhriyar idi. Onun şeiri mənim çox xoşuma gəlirdi. Onunla da tanış idim, inqilabdan sonra tanış olmuşdum. İnqilabdan öncə bir-birimizlə heç bir əlaqəmiz olmayıb.

Qəsidə şairləri arasında birinci yerdə Məliküşşüəra Bahar durur. Onun qəsidələri məni çox cəlb edirdi. Mərhum Əmiri Firuzkuhi də Xaqani üslubunda bir növ qəsidə deyirdi. O da öz növündə çox yaxşı və dəyərli qəsidə idi. Ondan da çox xoşum gəlirdi.

Yeni şeirdə şeirlərini çox bəyəndiyim iki-üç nəfər vardı. Onların biri İxvan idi. Biz İxvanla tanış idik. Onun şeiri çox dəyərli idi. Başqa bir-iki nəfər də var, lakin adlarını çəkmək istəmirəm. Onlar bizim gənclik dövrümüzdə yeni şeirin ustadlarından idilər. Mənim fikrimcə, onlar bu üslubun banisi olan Nima Yuşicin özündən daha yaxşı, sanballı və gözəl deyirdilər. Əlbəttə, heç biri Nima Yuşic kimi pak deyildi; nə İxvan, nə də adını çəkmədiyim digər bir-iki nəfər.

Nima Yuşic dediyinin əksinə olaraq, dindar bir kişi idi. Mərhum Əmiri Nima Yuşiclə yaxın dost idi. O mənə deyirdi ki, Nima Yuşic dindar adamdır. O, klassik şeiri də sevirdi, lakin bu üslubu da bəyənirdi. Əlbəttə, bilirsiniz ki, o bu üslubu avropalılardan götürmüşdü. Ümumiyyətlə, bizim yeni şeir üslubumuz həqiqi yaradıcılıq deyil, Avropa şeir üslubudur, o şeirlərin malik olduğu çoxlu xüsusiyyətlərə malikdir. Bizim yeni fars şeirində hətta ingilis cümlə quruluşu da təqlid olunmuşdur. İndiki şairlər arasında bir neçə yaxşı şairimiz var. Həm yaxşı qəzəl şeirimiz var, həm də yeni şeirimiz. İnqilab şairləri arasında bəziləri

həqiqətən, gözəldirlər. Mənə icazə verin müasir və sağ şairlərin adlarını çəkməyim.

Sual: Bu gün ədəbiyyat siyasətlə qarışmışdır. Odur ki, müasir ədəbiyyata qarşı laqeydlik var. Bunun nəticəsində də gənc nəslin yazıçıları sərgərdan qalmışlar. Bu barədə fikriniz nədir?

Cavab: Ədəbiyyatın siyasətlə qarışması haqda məqsədinizin nə olduğunu bilmirəm. Yəni məzmunu siyasidirmi? Misal üçün, siyasi baxımdan mövcud məntiqimizlə pisdir, amma görkəmli şairdir. Əgər onun şeiri universitetə gəlsə, diqqət mərkəzinə çevrilsə, bundan sui-istifadə olunması mümkündür. Bu səbəbdən, ondan istifadə etmək olmaz. Əlbəttə, mən universitetlərdə şeirlərlə necə işləndiyini bilmirəm. Əgər bizdə doğrudan da səviyyə baxımından yüksək bir şair olsa, tələbə onun şeirindən həqiqətən, istifadə edə bilsə, lakin o, misal üçün, inqilab əleyhdarı olsa da, mən onun şeirinin sinifdə araşdırılmasına etiraz etmirəm. Lakin doğrudan deyirəm ki, indi belə əvəzolunmaz bir şair tanımıram.

İxvan mənimlə dost idi. Prezidentlikdən sonra da səhv etməsəm, Avropaya birillik səfərdən qayıtdıqdan sonra mənə bir məktub yazdı və bir şeir dedi. Sonra da dünyadan köçdü. Məncə, İxvanın eybi yoxdur. Doğrudan da nə lüzumu var ki, biz tam yararlı olanın ardınca getməyək?! Demək istəyirəm ki, indi sizin nəzərdə tutduqlarınıza zərurət yoxdur. Baxmayaraq ki, indi həqiqətən, böyük şairimiz varsa, şeirinin tələbə tərəfindən istifadəsinə və elmi baxımdan iştənməsinə heç bir etirazım yoxdur. Mən bunu əsla qadağan etmirəm. Ən azı, mənə görə, qadağan deyil, proqramlardan isə xəbərim yoxdur. Ancaq mən doğrudan da belə bir şair tanımıram.

Siz bunu da bilin ki, bəzilərinin adları böyükdür, özləri çox da böyük deyillər, şeirlərinin elə də əhəmiyyəti yoxdur. Əgər tənqid olunsa və dərindən araşdırılsa, o zaman bəlli olar ki, bəzilərinin yalnız iddiası var. Mən əksərən müasir şeirlərdən xəbər tuturam. Bəzi şair həzrətləri şeir deyir və böyük iddialar edirlər. Deyirlər ki, biz bu ölkədə şeirin özülüyük, halbuki biz belə olmadığını bilirik. Onlar ən yaxşı çağlarında ikinci, bəziləri isə üçüncü dərəcəli idilər. Bu ölkədə bunlardan yaxşıları çox olmuşdur.

Müasir şeir üzərində işləmək lazımdır. Siz qəzəldə öz dövründə Rəha Müiridən yaxşısını tapmazsınız. Rəha indiki dövrə bitişik nəsildəndir; mərhum Əmiri Firuzkuhi də həmçinin. Bunlar dəyərli şairlərdir; yaxud mərhum Qulamrza Qüdsi, yaxud indi Məşhəddə olan və çox yaxşı qəzəl şairi olan cənab

Qəhrəman, yaxud Məşhəddə qeyri-məşhur şair, amma qəzəlləri yaxşı və dəyərli olan cənab Sahibkar, yaxud Kermanşahda cənab Behzad. Bunlar bu dövrün dəyərli şairləridir. Bugünkü gənc şair onlardan yaxşı şair tapa bilməz.

Bizim dəyərli şairlərimiz var. Təəssüf ki, gənc nəsil onları tanımır. Onların hamısı yaxşı insanlardır, bu gün İran xalqının izlədiyi inqilab, quruluş və İslam xəttindədirlər. Etiraz yoxdur. Onlardan tam istifadə edə bilərlər. Lakin bizim gənclərimiz tədqiqat və araşdırma işində bir qədər tənbəllik edirlər. Əgər gənclərə hörmətsizlik sayılmasa, belə deməliyik. Əgər bəzi işlərini bir qədər davam etdirsələr, ciddi şəkildə işləsələr, yaxşı qaynaqlar tapa bilərlər. İndi Tehranda öz universitetmizdə də dəyərli şairlər var. Onlara az diqqət yetirilir.

Sual: Biz ictimai və siyasi məsələlərdə bəzən ifratçı və təfritçi mövqelər müşahidə edirik. Bunun zərərləri də olur. Bu xüsusda gənclərə tövsiyəniz nədir?

Cavab: Üslub fərqlərindən çox da qorxmaq lazım deyil. Üslub fərqləri pis bir şey deyil. İndi misal üçün, iki siyasi xətt mövcuddursa, bir gəncin buna, o biri gəncin isə o birinə inanmasının eybi yoxdur. Zərərli olan düşüncəsiz və mütaliəsiz addım atmaq, cəld qərarlar çıxarmaq, coşmaq və mütaliəsiz işləməkdir. Mən əziz gəncləri bundan çəkindirirəm. Gənclik mütləq cəld qərar vermək demək deyil. Düzdür, gənclər addım atmaqda cəsarətli olurlar, görmək istədikləri işin dolanbaclarında çox da ilişib qalmırlar. Lakin bu, coşmaq, biçimsiz addım atmaq və üsulsuz hərəkət etmək demək də deyil. Gənc biçimsiz iş də görə bilər, biçimli iş də; yəni tamamilə düşüncə və fikirlə işləyə bilər. Əgər bu xüsusiyyət, yəni fikirləşmək, düşünmək, araşdırmaq və haqqı axtarmaq xüsusiyyəti mövcud olsa, - bütün bu xüsusiyyətlərin gəncdə olması tamamilə mümkündür; onların bəziləri, misal üçün, həqiqəti axtarmaq ümumiyyətlə, gənclərin xüsusiyyətlərindəndir - üslub fərqlərinin heç bir eybi yoxdur, azğınlığa bais olmaz, ən azı, ciddi zərərlər yaranmaz.

Ayrısını inkar etmək haləti - yəni insanın ictimai məsələlərdə bir mövqe seçib "yüz faiz belə olmalıdır və bundan başqası doğru deyil" – deməsi düzgün və yaxşı hal deyil. Düzdür, bəzi etiqad üsulları belə olmalıdır. Yəni düşüncə ilə araşdırmaq və möhkəm bir nöqtədə dayanıb qətiyyətlə demək lazımdır ki, belədir və bundan ayrısı düzgün deyil. Burada belə bir halət pis deyil, yaxşıdır. Lakin ictimai-siyasi məsələlərdə, müxtəlif sosial münasibətlərdə bu, uyğun deyil. Mənim fikrimcə, insan qarşı tərəfin fikirlərinə dözməli və onun

reaksiyasından sonra da düşünməlidir. Belə olsa, mənim fikrimcə, heç bir problem yaranmaz.

Sual: İndiyədək göstərdiyiniz faəliyyətlərdə nə qədər gənclərə vəzifə tapşırmısınız və bu işdən hansı təcrübəni əldə etmisiniz? Sizin fikrinizcə, ölkənin elmi inkişafında gənclərin üzərinə hansı vəzifələr düşür?

Cavab: İnqilabın əvvəllərindən mənim səlahiyyətimdə olan işlərdə gənclərə vəzifə vermişəm; həm silahlı qüvvələrdə, həm dövlət işlərində, həm prezidentlik səlahiyyətləri daxilində. Mənim təcrübəm budur ki, biz gəncə etimad göstərsək - sözsüz ki, söhbət ləyaqətli və bacarıqlı gəncdən gedir, hər bir gəncə hər bir vəzifəni tapşırmaq olmaz - işi gənc olmayandan daha yaxşı və daha məsuliyyətlə yerinə yetirəcək; həm sürətlə yerinə yetirəcək, həm daha yeni və daha yaradıcı şəkildə təhvil verəcək. Yəni işdə inkişaf prosesi qorunacaq. Qeyri-gənc isə belə deyil. O, işi aktual olaraq yaxşı yerinə yetirə bilər, lakin onda inkişaf prosesi getməyəcək. Əksərən belədir.

İnqilab Şurasında olanda bu barədə bizə və digər üzvlərə etiraz olunurdu. Həmin şurada olan əsasən 60, 70 və 75 yaşlı insanlar gənclərə çox da güvənmirdilər. Onlar deyirdilər ki, siz nahaq yerə gənclərə üz verir, onları əsas işlərə daxil edirsiniz. Onlar gənclərə çox imkan yaradılmasını istəmirdilər. İstəyirdilər ki, gənclər onlara qulaq assınlar, onların ardınca getsinlər. Deyirdilər ki, onlar gəncdirlər, biz qocayıq, gərək bizim arxamızca gəlsinlər. Gənclərə çox etimad göstərmək istəmirdilər. Biz isə onlara güvənir, etirazçılara işin yaxşı və uğurlu getməsini göstərərək əməli surətdə cavab verirdik.

Sualınızın digər hissəsində ölkənin elmi inkişafına toxundunuz. Baxın, gənclik bacarıq dövrüdür. Bu bacarıq nəyə sərf olunmalıdır? Mənim fikrimcə, əsasən, elm öyrənməyə, mənəvi paklığa, təqvaya, fiziki baxımdan güclənməyə - yəni idmana sərf olunmalıdır. Bu üç məsələ çox mühümdür. Əgər məndən "Siz gəncdən nə istəyirsiniz?" – sualına qısa cavab istəsələr, deyərəm ki, təhsil, mənəvi saflıq və idman. Düşünürəm ki, gənclər bu üç xüsusiyyətə malik olmalıdırlar.

Təhsil tədqiqata və elmi işlərə də şamil olur. Gənclərdə bu qüvvə olduğundan elm üçün çox çalışmalıdırlar. Eşitdiyimə görə universitetlərdə gənclər çox da ağır elmi işlərə girişmirlər. Bu, yaxşı hal deyil. Necə olur ki, biz elm öyrənməyən, orta məktəb səviyyəsində qalıb universitetə getməyən bir gəncə gedib təhsil almasını tövsiyə etməliyik, universitetdə çətin elmi işdən

qaçan tələbəyə isə elmi işi tövsiyə etməməliyik?! Bəs universitetə girməsini nə üçün istəyirik?! O, elmi inkişaf etdirmək üçün universitetə girməlidir. Düşünürəm ki, gənclər elm öyrənməkdə həqiqətən, gənclik enerjilərindən xərcləməlidirlər.

Soruşdunuz ki, bizimlə inkişaf etmiş ölkələr arasındakı məsafə bitəcək, yoxsa yox? Mənim fikrim budur ki, bəli, tamamilə bitəcək. Ola bilsin, biz onların getdiyi yollarla gedib məsafəni bitirə bilməyək. Lakin dünyada istədiyin qədər kəsə yollar vardır. Biz Allahın yaratdığı təbiəti yaxşı tanımamışıq - minlərlə yol var. Bir yol indiki sənaye sivilizasiyasının getdiyi, hər bir addımdan sonra növbəti addıma səbəb olan yoldur. Biz nə üçün dünyada yeni bir bacanın açılmasına, yeni kəşfin edilməsinə ümidsiz olmalıyıq?! Bir zaman elektrik enerjisi kəşf olunmamışdı. Yəni dünyada mövcud idi, amma onu tanımırdılar. Birdən tanıdılar və əldə edildi. Bəli, buxar enerjisini tanımırdılar, sonra isə tanıdılar. Nə üçün bu dünyada tanınmaz bir şeyi tanımağa məyus olmalıyıq?! Hər gün tanınmaz şeylər tanınmaqdadır. Biz bu sahədə işləməli və bizi sürətli elmi inkişafa tam hazır edən yola çatmalıyıq. Çarəsi də təkcə budur ki, gənclər, xüsusən də elm, təhsil və tədqiqatla məşğul olanlar çətin işlərdən qaçmasınlar.

Gənclikdə nə istəsəniz, etmək olar. Yəni hər üç sahədə - həm elm, həm mənəvi saflıq, həm də idman sahəsində gənclik çağında işləyin. Hamı bilir ki, qocalıqda idmanın gənclik dövründəki qədər təsiri olmur. Lakin mənəvi saflıq haqda əksərən, bunu bilmirlər. Elə bilirlər ki, insan qalıb qocaldıqda ibadət etməli və mənəvi saflıq tapmalıdır. Halbuki o zaman nəfsi paklamaq çətin, bəzən də qeyri-mümkün olur. Qocalıqda nəfsi paklamaq çətin olur, sizin vaxtınızda - gənclikdə isə çox asandır. Hər halda, gənclər bu üç işə ciddi yanaşsınlar.

Sual: Yeniliyə təmayülün insan xüsusiyyətlərindən biri sayıldığını və əsasən, bəzək və geyim kimi məsələlərdə təzahür olunduğunu nəzərə alaraq, bunlara qarşı tədbir növü haqda fikriniz nədir? Dövlət qurumları indiyədək hansı işləri görmüşlər? Uğurlu olmuşdurmu, yoxsa yox?

Cavab: Sizə cavab olaraq deyə biləcəyim budur ki, gözəlliyə, gözəlləşməyə və gözəlliyi sevməyə təmayül fitri bir şeydir. Əlbəttə, bunun yeniliyə təmayül məsələsi ilə bir qədər fərqi ola bilər. Yeniliyə təmayül daha geniş bir məfhumdur, sizin dediyiniz bəzənmə, geyim və bu kimi məsələlər isə xırda məsələlərdir. İnsanın, xüsusən də gəncin gözəllikdən və gözəlləşmədən

xoşu gəlir. Ürəyi istəyir ki, özü də gözəl olsun. Bunun eybi yoxdur. Bu təbii və zəruri bir haldır, İslamda da qadağan olunmayıb. Qadağan olunan fitnə və fəsaddır.

Bu gözəllik və gözəlləşmə cəmiyyətdə süqutun və fəsadın yaranmasına - yəni əxlaqi pozğunluğa səbəb olmamalıdır. Necə? Yolları bəllidir: əgər qadın və kişi münasibətlərində qeyd-şərtsiz əlaqə və sərbəstlik olsa, fəsada bais olar; əgər ifratçı modabazlıq şəklinə düşsə, fəsadla nəticələnər; əgər bu gözəlləşmək - başla, görkəmlə, geyimlə və bu kimi məsələlərlə maraqlanmaq həyatın əsas məşğuliyyəti olsa, azğınlıq və tənəzzül yaradar. Tağut dövründə zadəgan xanımları bəzənmə stolu arxasında otururdular. Sizcə bu, neçə saat çəkirdi? Altı saat. Bu, həqiqətdir. Bizim dəqiq xəbərimiz var ki, altı saat otururdular. Bir insan bəzənmək üçün bu qədər vaxt sərf edir. Misal üçün, toya getmək üçün saçını, yaxud üzünü filan formada düzəltmək istəyir. Əgər iş bu formaya düşsə, azğınlıq və tənəzzüldür. Lakin öz-özlüyündə özünü göstərmək və yadların qarşısında bəzənmək niyyəti ilə olmasa, başa, görkəmə və paltara diqqət yetirməyin eybi yoxdur.

İslamda "təbərrüc" qadağandır. "Təbərrüc" - cəlb etmək və fitnə yaratmaq üçün qadınların kişilər qarşısında özünü göstərməsi deməkdir. Bu, bir növ fitnədir və çox eybi var. Eybi təkcə gənc qızın, yaxud gənc oğlanın günaha düşməsi deyil. Bu əvvəli, bəlkə deyə bilərəm ki, ən kiçiyidir, davamı isə ailələrə çatır.

Ümumiyyətlə, qeyd-şərtsiz əlaqə ailənin təməli üçün böyük fəlakətdir. Çünki ailə eşqlə yaşayır. Əgər bu eşq - gözəlliyə və qarşı cinsə eşq digər yüz yerdə təmin olunsa, ailənin möhkəmliyi üçün lazım olan güclü dayaq məhv olar, ailələr dağılar, bu gün təəssüf ki, Qərb ölkələrində, xüsusən də Şimali Avropa və Amerika ölkələrində mövcud olan vəziyyət yaranar.

Son zamanlar amerikalılar ciddi şəkildə bu problemlə üzləşmişlər. Orada ailələrin dağılması ciddi böhrana çevrilmişdir. Bu böhranın zərəri ilk növbədə qadınların özlərinə toxunur. Düzdür, kişilər də çox çətinlik çəkirlər, lakin daha çox qadınlara toxunur, sonra da dünyaya gələn nəslə. Dünyada və ABŞ-da mövcud olan indiki azğın nəsli görürsünüz? Bunların hamısı oradan başlayır. Yəni bu, dayanmadan belə problemlər doğuran tendensiyadır.

İslamda gözəllik məsələsinə böyük önəm verilmişdir. Çox eşitmişik ki, deyilir: “Allah gözəldir və gözəlliyi sevir”. Bizim hədis kitablarımızda zahiri görkəmi gözəlləşdirmək haqda çoxlu rəvayətlər mövcuddur. Nikah kitablarında

kişi və qadının özlərinə fikir vermələrinə dair geniş söhbətlər açılır. Bəzi adamlar elə bilirlər ki, misal üçün, kişilər saçlarını qırxdırmalıdırlar. Xeyr! Şəriətdə gənclər üçün saç saxlamaq müstəhəb əməl sayılır. Hədisdə göstərilir ki, gözəl saç ilahi nemətlərdəndir, onun qiymətini bilin. Yaxud misal üçün, rəvayətdə deyilir ki, Peyğəmbərimiz cəmiyyətə çıxanda su qabına baxır və zahiri görkəmini səliqəyə salırdı. O zaman indiki güzgülərdən yox idi, Mədinə əhalisi də yoxsul idi. Peyğəmbərin bir su qabı vardı, insanların yanına gedəndə ondan güzgü kimi istifadə edirdi. Bu onu göstərir ki, səliqəli görkəm, yaxşı geyim və gözəlliyə meyl İslam şəriətində bəyənilmişdir. Lakin pis və zərərli olan bunun fitnə-fəsad və özünü göstərmək üçün vasitə olmasıdır. Qeyd etdiyim kimi, bunun zərərləri ailəyə və sonrakı nəslə qədər davam edir.

Bu yaxınlarda ABŞ jurnallarının birində bir yazı gördüm; öz qəzetlərimiz də onu işıqlandırmışdılar. Yazmışdılar ki, 10-12 yaşlı iki uşaq məktəbdə pusqu qurmuş və avtomatla bir qrup uşağa və müəllimə atəş açmışlar. Əvvəlcə həyəcan siqnalını işə salmış, uşaqlar toplaşandan sonra isə hamını atəşə tutmuşdular. Baxın, belə bir vəziyyət bir cəmiyyət üçün doğrudan da çox pis və acınacaqlıdır. Soyuqqanlı və laqeyd bir cinayət! Səbəb isə pis tərbiyədir! Bunların hamısı həmin cinsi sərbəstliyin davamıdır.

Sual: Gənc həyəcana ehtiyac hissini özündə necə təmin edib ondan yararlana bilər?

Cavab: Yaxşı sualdır. Sözsüz ki, həm də çətindir - yəni asan suallardan deyil. Baxın, həyəcan xüsusi sahələrə aiddir. Həyəcanın aşkar göründüyü yerlər var. Misal üçün, idman, xüsusən də idmanın futbol kimi bəzi növləri həyəcanlıdır. Futbolun xisləti belədir, voleybol və tennis oyunları ilə fərqlənir. Oyunun quruluşu elədir ki, onda mübarizə, həyəcan və bu kimi amillər çoxluq təşkil edir. İdman ümumi şəkildə həyəcanlı bir şeydir. Sənət işləri də həyəcanlıdır. Bunlar həyəcanı aşkar olan yerlərdir.

Həyəcan təkcə bu məsələlərə məxsus deyil. Gənc nə olursa-olsun, özünün maraq göstərdiyi sahəni tapa bilsə, o həyəcanı asanlıqla özündə təmin edə bilər. Misal üçün, gənc vaxtı, əynimdə ruhani libası olanda, libasın və mühitin yaratdığı məhdudiyyətlər zamanı bizim də həyəcanımız vardı və o həyəcan təmin olunurdu. Necə? Mən şeiri sevirdim. Buna inanmaq sizin üçün çox çətin ola bilər. Bir şeir məcilsi vardı. Şeiri sevən 4-5 dost iki saat, üç saat oturub şeir haqda danışır və şeir oxuyurduq. Maraq göstərən adam üçün bu

işin həyəcanı bir futbolçunun futbol meydançasında oynaması, yaxud bir azarkeşin futbola tamaşa etməsi kimidir; bu da öz həyəcanını onlar qədər təmin edir. Odur ki, sahələr məhdud deyil.

Sizin dediyiniz mühəndislik tələbəsinə bir misal vurum. Siz deyirsiniz ki, o, dərs oxuyur, həyəcanı yoxdur. İnsan dərs deyəndə elə bilir ki, onun həyəcanı yoxdur. Düzdür, dərs sinfinin həyəcanı yoxdur, amma onun yanında universitetdə, yaxud bayırda yaxşı imkanlarla təchiz olunmuş bir təcrübə otağı olsa, - deyəsən indi qayda belədir ki, gənclər mühəndislik təhsilinin bir dövründə gedib zavodlarda praktika keçirlər - bu gənc nəzərdə tutduğu yaradıcılığını, düşündüyü fikrini orada yarada və həyata keçirə bilsə, onda həyəcanı az olacaq? Bunda həyəcan çoxdur.

Tədqiqat işi eşqlə, həvəslə görülməlidir. İnsanın məcbur edildiyi tədqiqat əlbəttə ki, quru, həyəcansız və faydasız bir şey olar. Lakin sevdiyiniz, maraq göstərdiyiniz, qəbul imtahanında iştirak etdiyiniz, universitetdə dərsini oxuduğunuz, yaxşı müəllimini də gördüyünüz bir fənn üzrə təchizatlı bir təcrübə otağı olsa, fikir və yaradıcılığınızı orada həyata keçirə bilsəniz, çox yaxşı olar. Demək istəyirəm ki, gənclərin həyəcanını necə təmin etmək məsələsinə bir sual və nigaranlıq kimi baxmamalıyıq. Xeyr! Əgər müxtəlif sahələrdə şərait olsa, gənc özü maraq göstərdiyi yerdə həyəcanını təmin edəcək.

Ölkə məmurları kimi biz, eləcə də ölkəni sevən hər kəs – istər dövlət məmurları, istər qeyriləri və gənclərə məxsus təşkilatlar gənclərin düzgün və sağlam fəaliyyətinə şərait yaratmalıdırlar. Məsələn, bir gənc ədəbiyyat həvəskarıdır, yaxud birinin iqtisadiyyata marağı var. Təbii ki, iqtisadiyyatın laboratoriyası yoxdur. Lakin birdən elan olunur ki, filan yerdə İranın, yaxud xarici bir ölkənin filan iqtisadçısının dərsi, seminarı var və çıxış edəcək. Bu, uyğun sahəyə marağı olan gənc üçün çox mənalıdır. Bilet alıb tez getsin, özünü çatdırsın, müəllimdən soruşsun. Bunların hamısı həyəcanlıdır. Yəni Allahın yardımı ilə inqilabın əvvəlindən etibarən yüksələn templə gedən əmək və fəaliyyət prosesi davam etsə və gənclərə şərait yaradılsa, onlar gəncliyin faydalarından bu həyəcanı təmin edə bilərlər. Düzdür, qəbul edirəm ki, mövcud problemlər səbəbindən bu sahə indiyədək 19 il qədərincə inkişaf etməmişdir. Bu 19 ilin 8 ilində müharibə, ilk 2-3 ili məmurların məlumatsızlığı və təcrübəsizliyi olub. Bunlardan sonra yavaş-yavaş işlər başlanıb. Siz sənət adamısınız. Allaha şükür olsun ki, simanız da tanışdır. Biz sizi televizorda görmüşük. Mənim əzizlərim! Siz sənət adamları xalqa çox xidmət göstərə

bilərsiniz. Xalq sizdən öyrənə bilər. Əgər sənət adamı həqiqətən, mənim dediyim təqvaya malik olsa, yəni bir iş gördükdə, bir veriliş apardıqda bir qrup gəncin, uşağın, qadın və kişinin baxıb nəsə öyrəndiyini xatırlasa, işin yaxşı və yüksək səviyyədə olmasını düşünsə, məncə, çox xidmət göstərə bilər.

İncəsənətin güclü dili var. Heç bir dil onun kimi güclü deyil; nə elmin dili, nə adi dil, nə moizə dili. Quranın müvəffəqiyyətinin sirlərindən biri onun sənətkarcasına olmasıdır. Quran sənətin zirvəsində durur, möhtəşəmdir. Doğrudan da o zaman xalqı sehrlədi. Əgər əziz Peyğəmbər xalqla sənət üslubundan uzaq danışsaydı, düzdür, bəziləri maraq göstərərdilər, lakin o gurultu, şimşək və tufan yaranmazdı. Bu işləri görən incəsənətdir.

İndi də insan Hafizin şeirini oxuyanda möhtəşəm və təsirli olduğunu görür. Təsviri incəsənətin təsiri isə şeir və ədəbiyyatdan da güclüdür. Uzunömürlü olub-olmamasını bilmirəm, amma təsiri daha sürətli, qəti və güclüdür.

Siz yaxşı təsir buraxa bilərsiniz. Mən xahiş edirəm ssenaristlər, aktyorlar, rejissorlar, dekoratorlar, geyim dizaynerləri - sənət işlərində çox mühüm olan və nisbətən az diqqət yetirilən məsələlərdən biri geyim məsələsidir. Çünki geyilən paltarlar bəzilərinə örnək olur - nə iş gördüklərini bilsinlər, işlərinin nəticəsini düşünsünlər. Hər halda, şərait çox yaxşıdır. İnşallah, müvəffəq olasınız.

Sual: Nə üçün idmanda strateji siyasətlər müşahidə olunmur və idmandan mədəni-ideoloji hücum qarşısında güclü bir amil kimi istifadə edilmir?

Cavab: İdman işində çatışmazlıqlar haqda dedikləriniz tamamilə doğrudur. Bu sahədə iş görülməmişdir. İdmana dair iki çatımazlıq var:

Biri kapital qoyuluşu lazım olan idman növünün seçimində əsaslı qərar və strateji proqram sahəsindədir. Hər halda, iranlı cəmiyyətin öz tələbi, istedadı var. Hansı idman növünə diqqət ayrılmalıdır? Hansı plan və ardıcıllıqla? Mən bir-iki il öncə bu mövzuda ölkənin idmançıları və idman üzrə məsul şəxsləri ilə geniş söhbət etdim. Mənim fikrim budur ki, biz bu sahəyə sərmayə qoysaq, düzgün işlər görsək, şübhəsiz, müharibədə dünyanın modern imkanlarından təxminən məhrum olan Bəsic üzvlərimizin və hərbi qüvvələrimizin vasitəsi ilə görülən iş beynəlxalq yarışlarda da baş tutacaqdır. Gördünüz ki, müharibədə nə etdilər və necə şərəfli tarix yazdılar! İndi də əlillərin voleybol yarışında həmin hal təkrarlandı. Bu qardaşlar davamlı olaraq uğur qazanırlar. Yaxud misal üçün,

güləşdə sizin özünüz, qardaşınız və digər qardaşlar ölkəyə həqiqətən, böyük nailiyyətlər gətirdilər. Biz bütün idman sahələrində belə ola bilərik. Heç bir səbəb yoxdur ki, futbolda, voleybolda, at yarışlarında, yaxud özümüzün bəzi ənənəvi yarışlarımızda, məsələn, çövkən oyununda, yaxud fərdi döyüş idmanlarında, üzgüçülükdə dünyanın görkəmli idmançıları ilə yarışa girə bilməyək. İndiki xoşagəlməz vəziyyətin yaranmasına səbəb odur ki, tərbiyə, inkişaf və texniki fənddən istifadə üzərində proqram hazırlanmamışdır. Bu, bir nöqsandır.

Bu nöqsanla tamamilə əlaqədar olan ikinci nöqsan idmanda mənəvi və mədəni ab-hava çatışmazlığıdır. Yəni idmana dini və sağlam mədəni mühitin hakim olması üçün işlər görülməmişdir. Demək istəmirəm ki, bizim idmançılarımız yaxşı insanlar deyillər. Xeyr, onların arasında çox yaxşı, mömin və təqvalı insanlar var. Lakin bundan da əhatəli olmalıdır. Bizim idman mühitimiz iffətli olmalıdır. İffətin çox qəribə və geniş mənası var. Bir insanın mənəvi sağlamlığı hər yerdə özünü göstərir. İdman mühiti iffətli mühit olmalıdır, onda veyillik, pintilik və hər hansı bir iffətsizlik müşahidə olunmamalıdır. Biz idman mühitimizdə bu şəraiti yaratmalıyıq. Əgər belə olsa, bizim idmanımız dünyada ulduz kimi parlayar.

Siz baxın, bizim beynəlxalq festivallara çıxan filmlərimizin hakim və tamaşaçılar üçün daha maraqlı cəhəti hələ ki onlarda olan iffətdir. Bəzi rejissor və prodüserlər bunu təbii şəkildə edirlər, bəziləri də məcburən edir, qadın-kişi səhnələrini və ailə münasibətlərini İslam Respublikası şəraitinin bəyəndiyi formada hazırlamaq zorunda qalırlar. Bunlar dünyada gül kimi açır.

Çoxlarının təsəvvürünün əksinə olaraq, dünya bu pozğunluq, tüfeylilik və avaralıqdan xoşlanmır, yorulmuşdur. Xalqımızın təbiətində olan iffət, nəciblik, sağlamlıq, həya və digər belə xüsusiyyətləri İslam da tövsiyə etmişdir. Biz bunu idman mühitinə və digər yerlərə hakim etməliyik. Bu, mənəvi-mədəni idman mühiti olacaq. Siz də mədəni-ideoloji hücuma qarşı tədbir məqsədilə öz mədəniyyətimizdən istifadə etməyin lazım olduğunu deyirsiniz. Tamamilə düzgündür.

Buna əsasən, idman üzrə məsul şəxslər bu iki məsələni diqqətdə saxlasalar - yəni bir tərəfdən elmi cəhətdən, idman üçün hərtərəfli dəqiq proqram hazırlamaq, seçim, texnika, tərbiyə, məşq baxımından və digər tərəfdən idmanın mədəni mühiti ilə maraqlanmaq baxımından diqqətdə saxlasalar, düşünrəm ki, bizim idman mühitimiz çox yaxşı inkişaf edəcək.

Mən xahiş edirəm bizim gənclərimiz o günü gözləməsinlər. Deməsinlər ki, idman o səviyyəyə çatanda biz gedib idman edərik. Xeyr, gənclər istisnasız olaraq idman etsinlər. “Gənclər” deyəndə mənası bu deyil ki, gənc olmayanlar idman etməsinlər. Xeyr, gənc olmayanlar da idman etməlidirlər. İdmanın gənc üçün çoxlu xeyirləri var. Mən bunları dəfələrlə dediyimdən daha təkrarlamaq istəmirəm. Qocalar üçün də idman vacibdir. Gənclik yaşları – 40-50 yaşları ötmüş şəxslər üçün idman vacibdir; gərək idman etsinlər.

Sual: Nə üçün gənclərə aid işlərin siyasətlərini təyin etmək üçün müəyyən bir mərkəz yoxdur? Nə üçün gənclərin işlərində, misal üçün, nikah məsələsində müxtəlif sahələrin işi bir-biri ilə uyğun deyil?

Cavab: Bu, müəyyən həddə baş tutmuşdur. Gənclər Ali Şurası bu yolda ilk addım idi. Ümidvaram ki, bu ilk addım bizi növbəti addımlara da nail etsin. Düzdür, Təlim və tərbiyə nazirliyi, Ali təhsil, yaxud Səhiyyə nazirlikləri kimi bəzi orqanlar gənclərlə əlaqədardır. Lakin Gənclər Ali Şurası gənc məsələlərinə hərtərəfli və kompleks şəkildə baxa bilər. Mənim fikrimcə, qardaşlar indiyədək səlahiyyətləri həddində yaxşı işləmişlər. Onlar qərargah işi görməli, icra işlərini isə qurumlar yerinə yetirməlidirlər. Bu cənablar ötən il Gənclər xartiyası hazırlayıb mənə gətirdilər. Bu, çox yaxşı, əhatəli və faydalıdır, İslam Respublikası qurumlarının işləməsi üçün yaxşı və məntiqi əsas ola bilər.

Sizin dediyiniz nikah məsələsi barədə hökumət, yaxud Gənclər Ali Şurası düşünə bilər. Lakin nikah məsələsi tamamilə fərdi və şəxsi bir məsələdir. Ailələr onun barəsində fikirləşməli, dövlət qurumları və ümumi təşkilatlar ümumi tövsiyələr verməlidirlər. Mənim öz tövsiyəm budur ki, nikahı asanlaşdırsınlar, mehrlər çox, cehizlər ağır olmasın, qonaqlıqlarda israfçılığa yol verilməsin. Bu məsələlər üzərində işləmək lazımdır. Çox yaxşı olar ki, mədəniyyət və incəsənət işləri ilə təbliğat aparılsın və xalq bunları öyrənsin. Əgər bunları öyrənsə, düşünürəm ki, nikah asanlaşar.

Evlənmə nə bəzilərinin düşündüyü qədər ağını çıxarıb çox aşağı yaşlarda olmalıdır, - kimsə çox tez ailə qurmaq istəsə, heç bir eybi yoxdur, amma buna təkid etmək lazım deyil - nə də qərblilər kimi 30-40 yaşlarında. Onlar o qədər eqoistdirlər ki, kişi 30, 40 və 50 yaşında da gənc bir qızla evlənməkdə qüsur görmürlər. Yəni belə yuxarı yaşlarda da çox gənc bir qadın axtarırlar. Bu da nikah təməlinin zəif olmasına gətirib çıxarır. Odur ki, Qərb ölkələrində yalqız

insanlar çoxdur. Bəzi insanlar bütün ömürlərini tənha keçirirlər. Xoşbəxtlikdən, bu hal İranda və digər İslam ölkələrində çox azdır.

Hər halda, nikah işini bir qədər asanlaşdırmaq və dəm-dəsgah ardınca qaçmamaq lazımdır. Belə olarsa, gəncləri asanlıqla izdivac mərhələsinə yaxınlaşdıra bilərlər. Gərək ailələrdə, gənclərin, qız və oğlanların özlərində iradə yaransın. Nikahdan boyun qaçırmaq düz deyil. Hökumət də hansısa imkanlar yarada bilsə, çox yaxşı olar. Mən həmişə bunu istəmişəm, məmurlara gənclərin ev, kredit və digər ehtiyacları barədə tövsiyələr vermişəm. Biz bunları nəzərə alırıq, amma demək istəyirəm ki, bu işin məsuliyyəti ilk növbədə ailəvi və şəxsidir.

Sual: Sizcə dəyərləri qorumaq və müharibə dövrünün mənəvi ab-havasını bugünkü gənclərə köçürmək üçün hansı yollar mövcuddur?

Cavab: Əsas fərdlər deyil, ruhiyyələr, niyyətlər, inqilabın və çətin sınaqların ölkəmizə verdiyi yeni həyatdır. İmam Xomeyni 81, yaxud 82-ci ildə Bostanın fəthi zamanı etdiyi müraciətində "ən böyük zəfər" ifadəsini işlətdi. Bəzi şəxslər elə bildilər ki, ən böyük zəfər Bostan uğrunda döyüşdür, amma imam bunu nəzərdə tutmurdu. İmam deyirdi ki, ən böyük zəfər belə ayıq canları fəth etmək, belə insanlar yetişdirməkdir. Doğrudan da İslam Respublikasının ən böyük qələbəsi gəncləri mənəvi əzəmət və yüksəlişin zirvəsinə çatdırmaq idi. Onlar özlərinə güvənib möhkəm dayandılar, dünyanın güclü və yekdil hücumu qarşısında öz ölkələrini, varlıqlarını və İslamı müdafiə edə bildilər. Məcburi müharibə bir nümunə idi. Biz indi də dünyanın hücumuna məruz qalırıq.

Mən işə yeni qoşulmuş və hər yerdən bixəbər olan - ən yaxşı halda bixəbər, pis halda isə qərəzlidirlər - bəzi mətbu orqanlarını, qəzetləri və insanları görürəm. Onlar elə bilirlər ki, ölkəni inqilabdan öncəki pozğunluğa qaytarmaq bir hünərdir. Onlar buna çalışırlar. Nə qədər nadanlıq, nə qədər təəssüflüdür! Bizim gənclərimiz gənclik dövründə özlərini ölkənin yoluxduğu keflilikdən xilas edə bildilər; hərəkət edib İranı qurtardılar. İran əldən çıxmışdı, biz itmiş, əl-ayaq altda əzilmişdik. Qərbin sözün həqiqi mənasında iqtisadi və siyasi istismarçılığa, müstəmləkəçiliyə giriş olan mədəni çirkab seli bizi həqiqətən, məhv etmişdi. İnqilabın və İslamın qüdrətli əli həmin gənclər vasitəsilə ölkəni xilas etdi. Bəzi qüvvələr bu şanlı dövrü unutdurmaq, xalqı

qabaqkı keyliyə qaytarmaq istəyirlər. Bunu kim istəyir? Bunu ölkənin və xalqın düşmənləri istəyirlər.

Zənnimcə, bunu bəlkə də bir çıxışımda demişəm: Bu yaxınlarda, bayramdan öncə ABŞ jurnallarının birində məşhur bir amerikalı yazar tərəfindən baş məqalə yazılmışdı. Xülasəsi bu idi ki, İran kimi - əlbəttə, o, pis ifadə işlətmişdi, misal üçün, qanuna məhəl qoymayan - ölkələrlə mübarizə aparmaq üçün hərbi və iqtisadi yollardan istifadə edə bilmərik. Bunlar sınanmış və iflasa uğramış yollardır. Biz mədəni yollardan istifadə etməliyik. O, açıq-aşkar hansı işlərin görülməli olduğunu da yazır. Həmin səhifənin ortasında tam çılpaq bir qadın şəkli vurub deyir ki, onlara qalib gəlmək üçün bunları yaymalıyıq. Doğru da deyir. Yolu budur. Təəssüf ki, bəzi şəxslər ölkədə nə iş gördüklərini anlamırlar. Əlbəttə, Allahın gücü və qüvvəsi ilə qoymayacağıq və bacarmayacaqlar. Biz onların bu ölkəyə və bu inqilaba xəyanət edib onu bitirmələrinə imkan verməri̇k. Lakin başlarında bu həvəs var. Xalqı ölkənin ozamankı bədbəxt və fəlakətli vəziyyətinə qaytarmaq istəyirlər.

Mənim fikrimcə, bizim gənclərimiz bu gün də dindar, mömin və pakdırlar. Siz bizim universitetlərimizə, laboratoriyalarımıza, ölkənin vəziyyətinə baxın. Siz görün inqilabın qələbəsinin ildönümündə, yaxud Qüds günündə yürüşdə sel kimi küçələrə axışan bu əhalinin əksəriyyəti kimlərdir. Onların əksəriyyəti gənclərdən ibarətdir. Həmin ilahi ruh, duyğu və coşqu hələ də ölkədə var və təsirlidir. Bu hisslər ölkəni yenə də qurtuluş sahilinə çıxıracaq. İndinin özündə, şübhəsiz ki, bizim iqtisadi və digər problemlərimiz var. Bunlar bir gün bitəcək. Lakin bu problemləri bitirəcək amil mənəvi hisslərdən, İslama və inqilaba üz tutmaqdan başqa bir şey olmayacaq. Yenə də ölkəni həmin gənc qız və oğlanlar xilas edəcəklər. Mən dəfələrlə demişəm ki, gənc nəsil çətin və böyük problemlərin açarıdır. Meydana atıldıqda - Allaha şükür olsun ki, bu gün də meydandadır - xırda və çətin düyünlər açılacaq. Bizim gənclərimiz mömin və dindardırlar, ölkələrini və İslamı sevirlər, Amerikanın və əcnəbinin hökmranlığına qarşıdırlar. Bunun özü işini görəcək. Apardıqları təxribatlar və hazırladıqları hiylələr inşallah, heç bir təsir buraxmayacaq. Allah da kömək edəcək. Həzrət Bəqiyyətullah – İmam Mehdi (ə) də bu yolun, bu işin və bu gənclərin dayağı olacaq.

Sonda bir məqamı da xatırlatmaq istəyirəm. Gənclərin gördüyü işlər kiçik işlər deyil. Mənim dediyim bu işlər - dərs oxumaq, tədqiqat aparmaq, incəsənət və idmanla məşğul olmaq kiçik işlər deyil. Mən xahiş edirəm bu işləri görən şəxs

onların kiçik olduğunu düşünməsin. Xeyr! Bu iş ölkə miqyasında həlledici amilə çevrilir. Fərz edin, bir sənətkar təklikdə dəyərli bir sənət əsəri yaratmaq qərarına gəlir. O deyə bilməz ki, mən fərdi bir iş görürəm, özüm tənhayam və bu iş kiçikdir. Xeyr! Siz işinizi yaxşı görsəniz, başqa yüz nəfər də sizin kimi fikirləşsə, həmin möhtəşəm inkişaf və böyük iş baş tutar. İdman məsələsində də eynilə belədir, dərs oxumaqda, tədqiqatda da. Gənclərin xüsusi işlərində də belədir. Bu eynilə yürüş günü kimidir. Əgər hamı "bir nəfər nəyi dəyişdirər ki?" – deyib yürüşə çıxmasa, o zaman İslam inqilabının qələbəsi günündə, yaxud cümə namazında belə milyonluq izdiham əmələ gəlməz. Lakin bizdə hər kəs öz vəzifəsini yerinə yetirməyə çalışır. Mən təkid və təkrar etmək istəyirəm ki, bu gənclərin - Quran, elm, maarifçilik sahəsində çalışanların, hövzədə, universitetdə işləyənlərin, kitab yazanların, hər hansı sahədə çalışanların hər birinin işi ölkəni ucaldacaq mühüm işdir.

İnşallah, müvəffəq olasınız.

Əlavə 5

İnqilabın Böyük Rəhbərinin İslam birliyinin üzvü olan şagirdlərlə və məktəblərin tərbiyəvi işlər üzrə məsul şəxsləri ilə görüşündə çıxışı

Keyan qəzeti, 28 fevral 2001

Bu gün bizim məclisimiz fəal, əziz və sevgili gənclərlə bəzənmişdir. Onların qəlbi işıqlı imanla doludur. Həm 9-11-ci siniflərin tərbiyəvi işlər üzrə məsul şəxsləri, həm də şagirdlərin İslam birliklərindəki gənclər; çox geniş və böyük məsuliyyəti olan iki çox mühüm qurum. Hər iki qurumun - həm İslam birliklərinin, həm tərbiyəvi işlər qurumunun fəaliyyət predmeti gənclərdir; özü də çox əhəmiyyətli dövr olan 9-11-ci siniflərin gəncləri.

Gənc çiçəklənməkdə olan yeni ağac və əksər yaxşılıqların, gözəlliklərin cəm olduğu şəxsdir. Siz əziz gənclərdə müşahidə olunan bu paklıq və məhəbbətin qaynağı pak və nurlu gənclik qəlbidir. Sizə deyim ki, mənim əzizlərim, bu məhəbbət qarşılıqlıdır. Bu qoca atanızın da ürəyi siz gənclərə məhəbbətlə doludur.

Gənc məsələsi hər bir cəmiyyətdə ən əhəmiyyətli məsələlərdəndir. Qərb ölkələrinin də bəzən dedikləri və bəzən gizlətdikləri problemlərdən biri onların gəncləridir. Siz elə düşünməyin ki, Qərb cəmiyyətlərində gənclərin problemləri həll olunmuşdur. Xeyr, oranın min cavanı arasında bəlkə də bu qədər səfalı, nurani və pak olan bir nəfər də tapmaq olmaz. Maddiyyata, pul və kapitalın dəyərinə və ehtiras azadlığına söykənən quruluşların vəziyyəti bu gün görüb təcrübə etdiklərindən başqa bir şey ola da bilməz. Xalqların süqutu həmişə qəfildən olmur, tədricən həyata keçir. Bu tədrici məsələni qərbli mütəfəkkirlərin iti gözləri Amerikada və Avropada müşahidə edirlər. O cəmiyyətlərdə cavanlar pozğunluğa meyllilikə, həyadan uzaq, cinayətkar və təcavüzkar ruhda tərbiyə alırlar, adətən, əxlaqi pozğunluqlara qərq olurlar. Belə bir gənc nəsil elm və sərvətin hansı səviyyədə olmasından asılı olmayaraq, yaşadığı cəmiyyətin və quruluşun bünövrələrini qarışqatək çeynəyib məhv edəcək.

Bunun əksini siz bu gün öz ölkəmizdə müşahidə edirsiniz. Cavanların paklığı, saflığı, onlarda olan iman və dindarlıq inqilabın ilk günlərindən indiyədək həmişə artmaqdadır. Bizim ölkəmizin gənc və yeniyetmələri müharibə dövründə və ondan sonra öz saflıqlarını qoruya bildilər. Bunun əksini göstərən bəzi statistik rəqəmlər düzgün deyil. Mən cavanlar arasında olan azğın

cərəyanlardan xəbərsiz deyiləm, nə baş verdiyini bilirəm. Lakin bu köpüklərin, bu bulanıq lilin altında nəciblik və dindarlığın, təmizlik və nuraniliyin böyük və qüdrətli axınını müşahidə edirəm. Bu gənc nəsil bu gün tərbiyəvi işlər üzrə məsuliyyət daşıyan və İslam birliklərində çalışan siz əzizlərin tərəf-müqabilidir.

Gənclər barədə ifratçı və təfritçi təmayüllər müşahidə olunur. Bəziləri gəncin şəxsiyyətini, iradəsini, tükənməz bacarıqlarını görməzdən gəlməyə adət etmişlər. Onu bilməməkdə, yaxud nəzərlərində bəyənilməz olan hər hansı bir məsələdə ittiham edirlər. Bu, səhv tərbiyədir. Gənc fəallığın təzahürü, istedadla dolu və dəyərli ehtiyata malikdir; yəni gənclik fəallığı, gənclik qüvvəsi, gənclik istedadı və gənclik səbri var. O, möcüzələr yarada bilər. Bu etinasızlıq səhv və azğın bir rəftar və təsəvvürdür.

Bəziləri də gənci öz siyasi maraq və məqsədlərinə oyuncaq etməyə və onu alət kimi işlətməyə çalışır, özlərindən razı salmaq üçün ona lazım olanı yox, həqiqətdən kənar olsa belə, özlərini sevdirən sözləri deyirlər. Məqsəd siyasi və partiya işlərində müxtəlif və bəzən də müqəddəs olmayan məqsədlər üçün qoşun hazırlamaqdır. Bu da səhv, yanlış, xəyanət və ilahi neməti tələf etməkdir.

Gənc istedadla dolu və çoxlu hüquqa malik bir insandır: ata-ana, məktəb, hökumət və müxtəlif sahələrin məsul şəxsləri üzərində hüquqlara malikdir. Ona inkişaf və təkamül şəraiti yaratmaq, düzgün yolu seçməsi üçün ona kömək etmək lazımdır. Bu köməyin böyük bir qismi rəftar və əməllə mümkündür. Söz həmişə təsirli olmur. Gənclərlə işləyənlər - o cümlədən İslam birliklərində çalışan siz əziz gənclər, tərbiyəvi işlərlə məşğul olan əzizlər çalışıb öz rəftarlarını ağıllı, müdrik, xeyirxah, səmimi və məhəbbətli etsinlər. Harada və necə olsalar, bu, gənclərin qəlblərini təhlükədən xilas edə bilər.

İndi mənim müraciətim siz əziz gənclərədir. Sizin qarşınızda dəyərli həyat ehtiyatı var. Gənc həyatın başlanğıcındadır. Fərz edin, əkinçi məhsulu yenicə yığıb, anbarı məhsulla doludur. Bu bol və sağlam məhsulu nə edəcək? İki iş görə bilər: Biri budur ki, ağıllı, sayıq və gələcəyi düşünən əkinçi onu sağlam saxlamağa, çürüməyə qoymamağa çalışır, lazım olan qədərini özü üçün saxlayır, əkin üçün yararlı olanı növbəti illərdə əkinə sərf etmək üçün ayırır. Biri də budur ki, bu dolu anbarın qədrini bilməsin, həmişə dolu qalacağını düşünsün, nə məqsədyönlü istifadə üçün, nə də dar günə saxlamaq üçün bir iş görsün. Bu, ağılsızlıqdır. Əlbəttə, qocalar da bu anbarın tükəndiyini hiss etmirlər. Bu, bəşərin böyük problemidir. Əzizlər, onlar da ağıllı şəkildə düşünmürlər. Düşünsələr, rəftarları, səhvləri düzələr və düzgün yol seçərlər. Lakin təəssüf ki,

bəzən onlar da düzgün fikirləşmirlər. Tarixdə və öz təcrübəmizdə gördük ki, gənclər daha artıq bacarır, daha artıq istəyir və daha artıq əməl edir. Saleh insanların hakimiyyəti dövründə vəziyyət belədir. Bir çox yerlərdə gəncin bacarığından əlavə, iradəsi də yaşlı insanlardan daha yaxşı və daha güclüdür.

Siz gənclik çağındasınız, anbar hələ doludur. Anbarın bir hissəsindən əkin üçün istifadə olunmalıdır. O hissə sizin bu gənclik illərinizə aiddir. Bu, gələcəyin toxumudur. Düzgün həyat proqramınız olsun. Bəzi şeylər insanın ömrünün sonuna qədər faydalı olur, bəzi şeylər ömründən sonra, yəni sonrakı həyatda da, bəzi şeylər isə mühüm hadisələr zamanı. Siz on illərlə bu dünyada yaşayacaqsınız. Odur ki, özünüzü elm baxımından hazırlamalısınız. Elm insana ömrünün sonuna qədər faydalı amillərdəndir. Əgər elmin ardınca yaxşı və həmişəyaşar əməl də olsa, ölümdən sonra üçün də faydalı olar. Dərs oxumaq sizə ən vacib əməllərdəndir.

Gənclər üçün idman etmək ehtiyat toplamaqdır. Mən düşünürəm ki, idman hamıya vacibdir. Sözsüz ki, məqsədim peşəkar idman deyil. Peşəkar idmanı da qəbul edirik, lakin bütün gənclərin peşəkar idmanla məşğul olmasını tövsiyə etmirik. İdman sağlamlığı qorumaq üçündür. Bu da ömrün sonlarına qədər qalan bir sərvətdir. Tənbəllik və passivlik bu böyük sərvəti tələf edir. Başqa bir xüsusiyyət də var, əgər sizdə olsa, həm həyatınız dövründə sizə faydalı olar, həm digərlərinə faydalı olar, həm də ölümdən sonrakı əbədi həyatda faydalı olar. Bu, mənəvi paklıqdır. Özünüzü paklayın. Bizim əziz gənclərimiz ilahi təlimlərlə, bəşər bilgiləri ilə və düzgün dini əməllə bu işi görə bilərlər. Bu gün ictimai məsələlər də dini sahəyə aiddir. İslam Respublikasında çox olan möhtəşəm mərasimlərdə - cümə namazlarından tutmuş qələbə yürüşünə qədər bütün mərasimlərdə iştirak etmək həm də dini işdir. Bu işlərlə öz nəfsinizi, pak və nurlu qəlbinizi daha da möhkəmlədin.

Bu gün ən ağır məsuliyyətlərdən biri siz gənclərin üzərinə düşür. Bu gün inqilabdan ziyan görənlər, İslam Respublikası sayəsində bu ölkəni qarət süfrələri yığışdırılanlar gənclərin üzərində mərkəzləşmişlər. Dəfələrlə demiş və təkrar etmişlər ki, İranda gördükləri iş mədəni işdir, siyasi də deyil. Mədəni iş nədir? Yəni elə bir iş görmək istəyirlər ki, bu gün siz gənclərdə mövcud olan bu iman, həvəs, eşq və mənəvi paklıq məhv olsun. Onların planı budur və mən qətiyyətlə deyirəm ki, müvəffəq olmayacaqlar.

Bizim gəncimiz, oğlan və qızımız ayıqdır, şagirdlərimiz, universitet və hövzə tələbələrimiz ayıqdırlar. Bu oyanışı bu ölkəyə və bu gənclərə İslam və

inqilab vermişdir. Məktəb və universitetlərin içinə girməyə çalışırlar. Onların ilk addımı budur ki, gənci cinsi özbaşınalığa və fəsada çəksinlər, onda olan həya hissini öldürsünlər. Siz onların məlumatsız və avam adamları vasitəsilə məktəblərdə nə işlər gördüyünü yəqin ki, məndən yaxşı bilirsiniz. Bugünkü mömin və dindar gənc bu təxribatlar qarşısında ayıqdır, harada düşmənin barmağını görsə, onu ayaqları altda əzəcək.

Tərbiyəvi işlərlə məşğul olan əziz qardaş və bacılara deyirəm: Sizin bütün səyiniz müsəlman, mömin və ayıq gənc yetişdirmək olmalıdır. Allah Şəhid Rəcai və Şəhid Bahünərə rəhmət eləsin! Məktəblərdə bu işi onlar başlatdılar. Xoşbəxtlikdən, bu gün Təlim və tərbiyə nazirliyinin yaxşı və imanlı rəhbərliyi var, bu məsələlərə əhəmiyyətli yanaşılır. Düzdür, bəziləri işləri pozurlar. Biz bunu görürük, xəbərsiz deyilik. Tərbiyəvi işlərlə məşğul olan siz əzizlərin məqsədi ilk növbədə gənci mömin, ayıq, dini məsələlərdə aydın, İslam maarifinə və İslam əməlinə sadiq yetişdirməkdir. Ölkənin gələcəyi belə təmin olunur. Gənclərin etiqadlarında şübhə yaratmaq istəyən düşmənlərin vəsvəsələrini ədavətli zümzümə sayın, işlərində uğur qazanmalarına qoymayan. Gəncləri dünya gənclərinin daha öncə məşğul olduğu və bu gün altını çəkdiyi məsələlərlə məşğul etmək bu ölkənin gənc nəslinə kömək deyil. Bəziləri müxtəlif bəhanələrlə iranlı gənci əyləncələrə, zərərli musiqilərə, cinsi həvəslərə və bu tip işlərə sövq etmək istəyirlər. Bu, qərbli, amerikalı, avropalı gənci qərq etməkdə olan bataqlıqdır. Bu, təqlidə layiq bir şey deyil. Buna qarşı çıxın.

İslam birliklərindən olan siz əziz gənclərə də deyirəm: Sizin hər biriniz bir İslam qüvvəsisiniz. Özünüzü qoruyun, islah edin və inkişaf etdirin. Özünüzü universitetə, hövzəyə və ondan sonra İslam cəmiyyətinə hazırlayın ki, işıq kimi parlaya biləsiniz. Bu ölkənin hər hansı bir yerində olan hər bir İslam birliyi bir səngərdir. 9-11-ci sinif şagirdləri düşmənin hiylə və hücumunu zərərsizləşdirmək üçün bu səngəri qorumağı bacarmalıdırlar. Bu, bir mədəni və fikir səngəridir. Elə bir səngərdir ki, onda silah din, ağıl, elm, düşüncə və mədəniyyət silahıdır. Əgər bu səngərlər möhkəm olsa, düşmən nə hərbi, nə iqtisadi, nə siyasi, nə də ən təhlükəli olan mədəni hücumda uğur qazanmayacaq. Bu günə qədər düşmənin uğursuzluqları və məğlubiyyətləri də bu mömin və yaxşı gənclərin müxtəlif sahələrdə iştirakına görə olmuşdur. Bundan sonra da belə olacaq, günbəgün genişlənəcək. Sizin və şagirdlərin hər biri qərar verib özlərini elə düzəltsinlər ki, universitetə, hövzəyə, yaxud hər hansı bir mərkəzə daxil olan gün orada bir çıraq kimi digərlərini işıqlandırsınlar.

Allah-Taala möminlərin dilindən buyurur ki, bizi təqvalılar üçün imam et. Hər bir insan özündə bu qabiliyyəti yaratmalıdır. Hər hansı bir yerdə olsa, digərləri ona iqtida edə bilməlidirlər; təkcə camaat namazında yox, hətta əməldə, fikirdə, rəftarda iqtida. Bu gün Allaha şükür olsun ki, buna şərait yaranmışdır. Daxili və xarici düşmənlər tərəfindən ölkənin mədəni və siyasi sahəsində baş verən düşmənçiliklərə, xəbisliklərə rəğmən, Allahın lütfü ilə şərait dini, inqilabi və İslam şəraitidir və bu siz gənclərin paklığına görədir.

Allah-Taaladan istəyirəm ki, həzrət Bəqiyyətullahın (ə) diqqətini sizin hamınıza şamil etsin! Mənim şübhəm yoxdur ki, siz gənclərin çoxusu dövrün imamının müqəddəs nəzərindəsiniz. Bilirəm ki, sizin pak qəlbləriniz o həzrətin diqqət mərkəzindədir. İnşallah, Fatimə (ə) övladı və Allahın saleh bəndəsi sizin üçün dua etsin! O həzrətin hamı üçün duası qəbul olunacaq. Ümidvarıq Allah böyük imamımızın və şəhidlərin pak ruhlarını bizim hamımızdan razı etsin!

Allahın salamı və rəhməti olsun sizə!